

OPEN SOCIETY JUSTICE INITIATIVE

คู่มือปฏิบัติ
นักกฎหมายชุมชน

Community-based Paralegals
A Practitioner's Guide

OPEN SOCIETY
FOUNDATIONS

Paralegals

คู่มือปฏิบัติ นักกฎหมายชุมชน

Community-based Paralegals
A Practitioner's Guide

The Open Society Justice Initiative

Copyright © 2010 Open Society Foundations. All rights reserved.

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means without the prior permission of the publisher.

ISBN: 978-1-936133-39-0

Published by
Open Society Institute
400 West 59th Street
New York, NY 10019 USA
www.soros.org

For more information contact
Zaza Namoradze
Director, Budapest Office
Open Society Justice Initiative
Oktober 6. u. 12
H-1051 Budapest, Hungary
namoradz@osi.hu

Cover designed by Judit Kovacs | Createch Ltd.
Text layout and printing by Createch Ltd.

สารบัญ

คำนำ

นักกฎหมายชุมชนกับการสร้างเสริม
ความรู้และทักษะทางกฎหมายให้กับคนจน 5

บทที่ 1

แนะนำโครงการนักกฎหมายชุมชน 12

บทที่ 2

การวิเคราะห์สถานการณ์ 34

บทที่ 3

การก่อตั้งโครงการนักกฎหมายชุมชน 48

บทที่ 4

การพัฒนาเอกสารการอบรมสำหรับโครงการ 72

บทที่ 5	
การฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชน	94
บทที่ 6	
การแก้ปัญหาทางความยุติธรรม	112
บทที่ 8	
การพัฒนาโครงการอย่างต่อเนื่อง	140
ภาคผนวก	158
บรรณานุกรม	197

คำนำ

นักกฎหมายชุมชนกับการสร้างเสริม ความรู้และทักษะทางกฎหมายให้กับคนจน

ในช่วงไม่กี่ปีมานี้ Open Society Justice Initiative ซึ่งเป็นโครงการของ Open Society Foundations ที่ใช้กฎหมายเพื่อปกป้องและสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนทั่วโลก ได้ริเริ่มความพยายามในการส่งเสริมและสนับสนุนการเสริมสร้างความรู้และทักษะทางกฎหมายให้กับชุมชนที่ยากจนและมีความเปราะบาง โดยมุ่งเน้นการพัฒนา ฝึกอบรม และการสร้างงานของนักกฎหมายชุมชน (community-based paralegals) ในประเทศกำลังพัฒนาและประเทศที่อยู่ในระยะเปลี่ยนผ่านหลังความขัดแย้ง นักกฎหมายชุมชนซึ่งอาศัยและทำงานอยู่ในชุมชนใช้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม การแก้ปัญหาแบบทางเลือกต่างๆ เช่น การไกล่เกลี่ย และการจัดการศึกษาให้ชุมชน เพื่อช่วยคนยากจนและคนชายขอบให้สามารถแก้ปัญหาทางกฎหมายต่างๆ ของตนได้

ใน พ.ศ. 2546 Open Society Justice Initiative เริ่มโครงการนำร่องในการให้บริการทางกฎหมายพื้นฐานในชนบทของเซียร์ราลีโอน แรงบันดาลใจสำหรับโครงการนี้มีที่มาจากประเทศแอฟริกาใต้ ที่นักกฎหมายชุมชนมีบทบาทสำคัญในระบบการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประเทศ ประเทศเซียร์ราลีโอนมีผู้พิพากษาเพียง 10 คน และมีทนายความประมาณ 100 คน สำหรับประชากรจำนวนกว่าสามล้านคน การขาดแคลนนักกฎหมายโดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทของประเทศทำให้ Open Society Justice Initiative ลงแรงสร้างเครือข่ายนักกฎหมายชุมชนตามชุมชนต่างๆ ที่อยู่นอกเมืองฟรีทาวน์ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศ นักกฎหมายชุมชนเหล่านี้ ได้รับการฝึกอบรมให้ช่วยแก้ปัญหาทางกฎหมายทั่วไปแก่ที่สมาชิกของชุมชนมักประสบ และเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนพร้อมกันไปด้วย ใน พ.ศ. 2547 องค์กรพัฒนา

เอกชนท้องถิ่น Timap for Justice (หมายถึง “ลุกขึ้นปกป้องความยุติธรรม” ในภาษาครีโอลของชาวเซียร์ราลีโอน) ถูกก่อตั้งขึ้นโดยได้รับการสนับสนุนจาก Open Society Justice Initiative เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว นักกฎหมายชุมชนของ Timap ภายใต้การดูแลช่วยเหลือจากทนายอาชีพ จัดการปัญหาทางกฎหมายต่างๆ โดยใช้ความรู้ทางกฎหมายและความคุ้นเคยใกล้ชิดกับชนบทธรรมเนียมท้องถิ่นของพวกเขา ในการประสานระบบกฎหมายสองระบบของเซียร์ราลีโอนเข้าหากัน นั่นคือ ระบบกฎหมายทางการที่อิงกับระบบกฎหมายอังกฤษและระบบกฎหมายตามชนบทที่ยึดถือปฏิบัติกันมาที่จัดการโดยผู้ใหญ่วัยบ้าน นักกฎหมายชุมชนของ Timap จัดการปัญหาการละเมิดสิทธิต่างๆ ภายในชุมชน เช่น การใช้ความรุนแรงในครอบครัวและการพิพาทเรื่องที่ดิน ตลอดจนความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่รัฐในประเด็นอย่างการทุจริต การใช้อำนาจอย่างไม่ชอบ และอุปสรรคในการเข้าถึงบริการของรัฐ

นักกฎหมายชุมชนใช้เครื่องมือทั้งในทางกฎหมายและอื่นๆ เช่น การไกล่เกลี่ย การเจรจาสนับสนุน advocacy การให้การศึกษาและการจัดตั้งสมาชิกชุมชน Timap พยายามแก้ปัญหาทางกฎหมายต่างๆ โดยแสดงให้เห็นว่าความยุติธรรมนั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ และช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน Timap ได้รับการยอมรับจากสถาบันอิสระต่างๆ เช่น ธนาคารโลก องค์กรเพื่อความโปร่งใสสากล (Transparency International) International Crisis Group และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนว่าด้วยการเสริมสร้างความรู้และทักษะทางกฎหมายแก่คนยากจน (UN Commission on Legal Empowerment of the Poor) ในเรื่องการพัฒนาแนวทางที่มีความสร้างสรรค์ ยืดหยุ่น และมีประสิทธิภาพในการให้บริการทางกฎหมายในบริบททางสังคมการเมืองที่ท้าทายและซับซ้อนของเซียร์ราลีโอน

คู่มือฉบับนี้มุ่งหวังที่จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่พัฒนาและดำเนินโครงการนักกฎหมายชุมชน รวมถึงการให้คำแนะนำในทางปฏิบัติแก่องค์กรรากหญ้า นักกิจกรรมด้านสิทธิมนุษยชน และกระบวนการยุติธรรม และผู้กำหนดนโยบายในการออกแบบและดำเนินโครงการนักกฎหมายชุมชน และโครงการเสริมสร้างความรู้และทักษะทางกฎหมายสำหรับชุมชน เพื่อตอบสนองต่อความสนใจที่มีมากขึ้นเรื่อยๆ ในเรื่องนี้ Open Society Justice Initiative จึงตัดสินใจตีพิมพ์คู่มือฉบับนี้ขึ้นมา โดยอิงจากประสบการณ์ในเซียร์ราลีโอนและโครงการลักษณะเดียวกันในประเทศอื่นๆ เช่น แอฟริกาใต้ ฟิลิปปินส์ กัมพูชา และมองโกเลีย

อย่างไรก็ตาม คู่มือนี้ไม่ได้มุ่งหมายที่จะจำกัดแนวทางสู่ความสำเร็จในการดำเนินโครงการนักกฎหมายชุมชนไว้ในแนวทางหนึ่งทางใดเท่านั้น คำแนะนำที่เสนอในคู่มือนี้ควรมีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาพการณ์ต่างๆ ตามความเหมาะสมสำหรับแต่ละประเทศ ชุมชน หรือประเด็นต่างๆ

Open Society Justice Initiative หวังว่าคู่มือนี้จะเป็นประโยชน์ในทางปฏิบัติสำหรับผู้สนใจในการช่วยให้คนยากจนได้เข้าถึงความยุติธรรม

Open Society Justice Initiative ขอขอบคุณ Felisa Tibbitts สำหรับการค้นคว้าเขียน และเรียบเรียงคู่มือนี้อย่างดีเยี่ยม ขอขอบคุณ Vivek Maru ที่เป็นผู้เขียนบทหนึ่งในคู่มือนี้ ขอขอบคุณ David McQuoid-Mason และ Bruce Lasky ที่ทำหน้าที่ตรวจทานเนื้อหาและให้คำแนะนำที่มีค่ายิ่ง ขอขอบคุณ Mariana Berbec Rostas ที่ทำหน้าที่ประสานงานในการจัดพิมพ์คู่มือนี้ บรรณาธิการของคู่มือนี้ประกอบด้วย Sarah Miller-Davenport, William Kramer, Robert O. Varenik, และ David Berry

Open Society Justice Initiative ขอรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียวสำหรับความผิดพลาดและความคลาดเคลื่อนใดๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้

เป้าประสงค์ของกลุ่มนี้

ประชาชนทั่วโลกนับพันล้านคนต้องประสบปัญหาเนื่องจากไม่สามารถเข้าถึงบริการทางกฎหมายได้ ด้วยเหตุที่ไม่สามารถจ่ายค่าทนายและถูกเมินเฉยโดยเจ้าหน้าที่รัฐ พวกเขาจึงถูกละเมิดสิทธิเป็นปกติวิสัย เช่น ถูกนายจ้างโกง ถูกรังแกโดยเจ้าหน้าที่รัฐที่ฉ้อโกง และตกเป็นเหยื่อของความรุนแรง บรรดาผู้คนหรือชุมชนที่มักไร้สิทธิไร้เสียงเหล่านี้พยายามเสาะหาหนทางที่จะได้รับความช่วยเหลือหรือเยียวยาความทุกข์ที่เกิดแก่ตน

นักกฎหมายชุมชนสามารถช่วยแก้ปัญหาได้ ด้วยการให้บริการทางกฎหมายแก่พวกเขาเหล่านั้น พวกเขาคิดค่าใช้จ่ายไม่สูงนักและเข้าถึงได้ง่ายกว่าทนายความทั่วไป นักกฎหมายชุมชนใช้เครื่องมือและวิธีการต่างๆ หลากหลายและมักจะแก้ปัญหาได้รวดเร็วกว่าระบบกฎหมายที่เป็นทางการ ในขณะเดียวกัน นักกฎหมายชุมชนเหล่านี้ก็ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากทนายที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการทางกฎหมายได้เมื่อจำเป็น นักกฎหมายชุมชนมีความรู้ที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับผู้คนที่พวกเขาทำงานด้วยและสามารถเสนอทางแก้ปัญหาให้ทั้งระดับบุคคลและกลุ่มคน ที่อาจจะสำคัญที่สุดคือ พวกเขาสามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับคนที่พวกเขาทำงานด้วยได้ ในการทำให้คนเหล่านั้นตระหนักในสิทธิของตนเอง และกระทำการเพื่อเรียกร้องสิทธิประโยชน์ของตนเองได้ โครงการนักกฎหมายชุมชนสามารถช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ผู้ที่ถูกเอารัดเอาเปรียบได้อย่างยั่งยืน

คู่มือฉบับนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นแนวทางให้การสร้างและดำเนินโครงการนักกฎหมายชุมชนที่จะให้ความช่วยเหลือแก่คนยากจนที่เข้าไม่ถึงบริการทางกฎหมาย Open Society Justice Initiative จัดพิมพ์คู่มือนี้จากประสบการณ์การดำเนินโครงการในเซียร์ราลีโอน โดยถอดบทเรียนจากประเทศดังกล่าวตลอดจนที่อื่นๆ โดยหวังว่าคู่มือจะให้คำแนะนำและเครื่องมือที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้ดำเนินโครงการ ตลอดจนผู้ที่สนใจอื่นๆ ได้

ประสบการณ์แรกๆ ในการดำเนินโครงการนักกฎหมายชุมชนมาจากประเทศอย่าง แอฟริกาใต้และฟิลิปปินส์ ซึ่งโครงการในประเทศดังกล่าวได้มีการพัฒนาและมีการสร้างเครือข่ายระดับประเทศไปอย่างมาก และยังคงเป็นแหล่งสร้างแรงบันดาลใจและความรู้ให้กับโครงการในที่อื่นๆ ผู้อำนวยการโครงการจากประเทศเหล่านี้และผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานในกัมพูชา ฮังการี มาเลเซีย มาลาวี มองโกเลีย และเชอร์ราลีโอน¹ ได้ให้คำแนะนำในการจัดทำคู่มือเล่มนี้

เนื้อหาของคู่มือนี้ไม่ควรถือว่าเป็นสูตรตายตัวที่ใช้ได้ในทุกสถานการณ์ อีกทั้งยังไม่ถือว่าครบถ้วนสมบูรณ์แบบแล้ว บริบทของแต่ละประเทศแต่ละชุมชนล้วนเสนอปัญหาและทางออกที่หลากหลายแตกต่างกันไป ซึ่งไม่อาจกล่าวครอบคลุมได้ทั้งหมดในคู่มือฉบับเดียว นอกจากนี้ โครงการนักกฎหมายชุมชนต่างๆ อาจมีพลวัตที่แตกต่างกันไปตามแต่กลุ่มคนที่โครงการทำงานด้วย ไม่ว่าจะเป็นเกษตรกร ผู้หญิง คนจนเมือง ชนพื้นเมือง ผู้ต้องขัง หรือชนกลุ่มน้อย

คู่มือฉบับนี้มีจุดประสงค์เพื่อช่วยเสนอแนวทางของการตัดสินใจต่างๆ เพื่อริเริ่มดำเนินการ และพัฒนาโครงการนักกฎหมายชุมชน ภาคผนวกและบรรณานุกรมของคู่มือแสดงตัวอย่างและแหล่งข้อมูลเพิ่มเติมต่างๆ จำนวนมาก การริเริ่มโครงการใดๆ ล้วนต้องเต็มไปด้วยสิ่งไม่คาดคิด คู่มือนี้น่าจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนรับมือสิ่งท้าทายต่างๆ ที่รออยู่ข้างหน้า และช่วยให้คุณบรรลุเป้าหมายการส่งเสริมการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้

เนื้อหาในบทต่างๆ ถูกเรียบเรียงตามขั้นตอนสำคัญๆ ในการพัฒนาโครงการนักกฎหมายชุมชน

➤ **ขั้นที่ 1 ทำความเข้าใจโครงการนักกฎหมายชุมชน**

บทที่ 1 กล่าวถึงต้นกำเนิดและบทบาทของนักกฎหมายชุมชน ประโยชน์ของการใช้ นักกฎหมายชุมชนในการแก้ปัญหาทางกฎหมาย และนำเสนอภาพรวมของรูปแบบองค์กรและโครงสร้างต่างๆ ที่ได้เกิดขึ้นมา

1 คู่มือเล่มนี้อาศัยข้อมูลจากโครงการที่ริเริ่มและสนับสนุนโดย Justice Initiative และโครงการอื่นของ Open Society Foundations เป็นหลัก แม้ว่าโครงการเหล่านี้จะไม่ได้เป็นตัวแทนของโครงการนักกฎหมายชุมชนทั้งหมด แต่ก็เป็นตัวอย่งที่น่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่จะดำเนินโครงการในลักษณะเช่นนี้

➤ **ขั้นที่ 2 วิเคราะห์บริบทและความต้องการของท้องถิ่น**

บทที่ 2 อธิบายการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของโครงการที่จะดำเนินการและความต้องการของประชากรที่โครงการจะทำงานด้วย บทนี้ยังนำเสนอวิธีการประเมินทรัพยากรต่างๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อโครงการ

➤ **ขั้นที่ 3 การออกแบบโครงการ**

บทต่อไป กล่าวถึงขั้นตอนหลักๆ ในการเริ่มโครงการ บทที่ 3 มุ่งพิจารณาโครงสร้างพื้นฐานการจัดองค์กรของโครงการ เช่น การกำหนดนโยบายของโครงการ การจ้างเจ้าหน้าที่ การเสาะหานักกฎหมายชุมชน และการสร้างระบบขั้นตอนการบริหารจัดการ บทนี้สรุปตอนท้ายด้วยหัวข้อว่าด้วยการสนับสนุนอย่างยั่งยืน

➤ **ขั้นที่ 4 และ 5 การเตรียมนักกฎหมายชุมชน**

บทที่ 4 และ 5 นำเสนอตัวอย่างของกระบวนการและเนื้อหาที่พัฒนาโดยโครงการต่างๆ ในการฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชน บทที่ 4 เสนอภาพรวมของประเภทเอกสารที่สามารถพัฒนาเป็นส่วนหนึ่งของโครงการและขั้นตอนต่างๆ ในการพัฒนาเนื้อหาสำหรับท้องถิ่น อย่างเช่น คู่มือสำหรับนักกฎหมายชุมชน คู่มือฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชน ตลอดจนเอกสารที่ใช้ในการให้การศึกษาแก่ชุมชน

บทที่ 5 เสนอภาพรวมของรูปแบบการฝึกอบรมที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ตลอดช่วงระยะเวลาการดำเนินโครงการ โดยเริ่มจากการฝึกอบรมเบื้องต้น และดำเนินสืบเนื่องไปตลอดโครงการ บทนี้บรรยายถึงเนื้อหาและทักษะที่มักใช้ในการฝึกอบรม ด้วยการใช้วิธีการที่เป็นปฏิสัมพันธ์สองทาง (interactive) และกล่าวถึงการคัดเลือกผู้ทำการฝึกอบรมและการจัดการต่างๆ ในการฝึกอบรม

➤ **ขั้นที่ 6 ดำเนินโครงการ**

บทที่ 6 กล่าวถึงการให้บริการทางกฎหมายในลักษณะต่างๆ ที่นักกฎหมายชุมชน

จะต้องตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและแก้ปัญหา เทคนิคเหล่านี้มีทั้งการ
ใกล้เคียง การเจรจาการพัฒนาชุมชนและการให้การศึกษาชุมชน ตลอดจนการให้คำ
ปรึกษาและการผลักดันนโยบายทางกฎหมาย

➤ **ขั้นที่ 7 สนับสนุน ดูแล และประเมิน**

ในฐานะผู้อำนวยการโครงการ คุณจะต้องมีหน้าที่ดูแลและให้การสนับสนุนแก่นัก
กฎหมายชุมชนในพื้นที่ บทที่ 7 กล่าวถึงประเด็นพิจารณาสำคัญต่างๆ เช่น การ
ประเมินความต้องการของนักกฎหมายชุมชน และกระบวนการดูแลและประเมินผล

➤ **ขั้นที่ 8 พัฒนาต่อยอดโครงการ**

บทสุดท้ายกล่าวถึงการพัฒนาต่อยอดโครงการ หากว่าโครงการประสบความสำเร็จ
ในขั้นต้น คุณจะพัฒนาปรับปรุงขยายโครงการต่อไปอย่างไร บทนี้กล่าวถึงการ
ประเมินโครงการ การทำให้ได้การรับรองสถานะ การสร้างเครือข่ายระดับประเทศ
และการพัฒนาโครงการต่อเพื่อรับมือสิ่งท้าทายใหม่ๆ และคว้าโอกาสที่เปิดขึ้นมา

ภาคผนวกและบรรณานุกรมเสนอข้อมูลเพิ่มเติมสำหรับโครงการของคุณ เช่น
ตัวอย่างกำหนดการฝึกอบรม แบบบันทึกการรับคดี และแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น คู่มือเพื่อให้มี
การรับรองโครงการให้ศึกษานักกฎหมายชุมชนของ สมาคมนักกฎหมายอเมริกัน เป็นต้น
ทั้งนี้ ภาคผนวกและบรรณานุกรม รวมถึงตัวคู่มือฉบับนี้ มิได้มุ่งหมายที่จะเป็นแหล่งข้อมูลที่ครบ
ถ้วนพร้อมสรรพในเรื่องนี้แต่อย่างใด หากแต่เป็นเพียงแหล่งหนึ่งเท่านั้นในการดำเนินโครงการ
นักกฎหมายเพื่อให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายแก่ประชาชน

บทที่ 1

แนะนำโครงการนักกฎหมายชุมชน

สารบัญช

- 1.1 ตันกำเนิดโครงการนักกฎหมายชุมชน
- 1.2 บทบาทของนักกฎหมายชุมชน
- 1.3 ประโยชน์ของนักกฎหมายชุมชน
- 1.4 สังกัดของโครงการนักกฎหมายชุมชน

ประชาชนนับพันล้านคนประสบปัญหาในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ในชุมชนต่างๆ ทั่วโลก ผู้คนดิ้นรนต่อสู้ในประเด็นปัญหากฎหมายต่างๆ ทั้งเรื่องที่อยู่อาศัย ครอบครัว หนี้สิน อาชญากรรม ทรัพย์สิน และเรื่องอื่นๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขา คนยากจน คนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล หรือเสี่ยงต่อการถูกละเมิดเอาเปรียบ มักจะไม่ได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมาย พวกเขาอาจจะประสบปัญหากับกฎหมายที่เลือกปฏิบัติ หรือขาดหนทางในทางกฎหมายที่จะบังคับใช้หลักเกณฑ์ต่างๆ ที่ควรจะช่วยปกป้องพวกเขาได้

โครงการนักกฎหมายชุมชน (community-based paralegal) สามารถช่วยชุมชนที่ไม่สามารถเข้าถึงระบบยุติธรรมให้สามารถแก้ปัญหาทางกฎหมายต่างๆ ของตนเองได้ ทุนายความ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนา หรือสังคมหลังความขัดแย้ง) ซึ่งโดยทั่วไปมักจะกระจุกตัวอยู่ตามพื้นที่ที่มีประชากรหนาแน่นและเป็นศูนย์กลางการค้าขายนั้น มักไม่สามารถตอบสนอง

ความต้องการความช่วยเหลือทางกฎหมายได้ การมีนักกฎหมายชุมชน² หมายถึงการเปลี่ยนกระบวนการทัศนในการให้บริการทางกฎหมาย ในลักษณะเดียวกันกับการมีอาสาสมัครสาธารณสุขในพื้นที่ชนบท เนื่องจากการที่บุคลากรทางการแพทย์ในระบบทางการไม่สามารถให้บริการทางสุขภาพแก่ชุมชนได้เพียงพอ

แม้ว่านักกฎหมายชุมชนจะทำหน้าที่บางอย่างคล้ายทนาย แต่มีข้อได้เปรียบอยู่หลายประการ คือ

- นักกฎหมายชุมชนสามารถสังเกตเห็นถึงความต้องการความช่วยเหลือทางกฎหมายของทั้งชุมชนได้ ไม่ใช่แค่ลูกค้าความรายหนึ่งรายใดที่มาจ้างตน
- พวกเขาสามารถแก้ปัญหาได้รวดเร็วกว่าทนายและผู้พิพากษา
- การฝึกอบรมและการจัดหานักกฎหมายชุมชนทำได้ง่ายกว่าและมีต้นทุนต่ำกว่าทนาย
- การใช้นักกฎหมายชุมชนเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าทนาย
- นักกฎหมายชุมชนมักจะรู้จักชุมชนและความต้องการของชุมชนที่ตนทำงานอยู่ด้วยดีกว่าทนาย

นักกฎหมายชุมชนสามารถจ้างโดยองค์กรพัฒนาเอกชนเพื่อทำงานด้านความต้องการต่างๆ ของชุมชน ส่วนทนายความจะรับผิดชอบแต่กำลังเงินของผู้ว่าจ้าง

บทนี้จะกล่าวถึงภาพรวมว่าด้วยต้นกำเนิดของโครงการนักกฎหมายชุมชนและจะอธิบายบทบาทของนักกฎหมายชุมชนในการช่วยให้โครงการสามารถเข้าถึงประชาชนและให้ความช่วยเหลือแก่พวกเขาได้ นอกจากนี้ยังจะอธิบายถึงรูปแบบโครงสร้างองค์กรแบบต่างๆ ที่สามารถใช้ในการตั้งโครงการนักกฎหมายชุมชน อาทิเช่น องค์กรพัฒนาเอกชน คณะนิติศาสตร์ ตลอดจนองค์กรในรูปแบบอื่นๆ ที่ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากรัฐหรือเอกชน

การทำงานของนักกฎหมายชุมชนมีรากฐานอยู่ในกรอบเรื่องการทำงาน เพื่อการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้เนื่องจากว่าโครงการนักกฎหมายชุมชนนั้น

2 สำหรับคู่มือนี้ คำว่า “นักกฎหมายชุมชน” (community-based paralegal) หมายถึง ผู้ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายที่ผ่านการฝึกอบรม และใช้เครื่องมือต่างๆ ทั้งในทางกฎหมายและอื่นๆ ในการให้ความช่วยเหลือด้านกระบวนการยุติธรรม นักกฎหมายชุมชนอาจจะอาศัยอยู่ในชุมชนหรือมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนที่ตนทำงานอยู่อย่างลึกซึ้ง และได้รับการสนับสนุนทางเทคนิคและการดูแลจากทนายอาชีพ

ทำงานแต่ไม่ได้รับค่าจ้าง : ความสำเร็จของนักกฎหมาย ชุมชนที่มาลาวี

ชิดนีเย่ แบนดา อายุ 18 ปี เขาออกจากบ้านที่เมือง **Mulanje** ประเทศมาลาวี เพื่อไปทำงานเป็นคนรับใช้ในบ้านที่เมือง **Mzuzu** ซึ่งต้องนั่งรถเป็นเวลาหนึ่งวัน ด้วยความมั่นใจว่าจะได้รับค่าตอบแทนที่ดี พร้อมทั้งพักและอาหาร เขาคาดหวังว่าจะสามารถส่งเงินกลับไปช่วยทางบ้านและเก็บเงินเพื่อการศึกษา แต่เขาไม่เคยได้รับค่าจ้าง ผ่านไปเจ็ดเดือน เขาพยายามร้องเรียนกับศาลแรงงานเขต ศาลฯ ส่งหนังสือถึงนายจ้างของเขา แต่นายจ้างก็เพิกเฉย ในที่สุด แบนดาก็ได้รับความช่วยเหลือจากศูนย์มาลาวีเพื่อคำแนะนำ การวิจัย และการศึกษา ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (**Malawi Center for Advice, Research and Education on Rights - CARER**) เพื่อนบ้านรายหนึ่งได้ยื่นกิตติศัพท์เกี่ยวกับ **CARER** ในการแก้ปัญหาขัดแย้งทางกฎหมายในชุมชน ที่ปรึกษา นักกฎหมายชุมชน ได้พบกับแบนดา และพูดคุยเกี่ยวกับสิทธิของเขาภายใต้กฎหมายการจ้างงาน พ.ศ. 2543 ที่ออกมาใหม่ แบนดาจึงนำหนังสือเรียกตัวไปให้นายจ้างอีกครั้ง คราวนี้นายจ้างมีการตอบสนองและมาที่ **CARER** เพื่อทำการเจรจา จากนั้น

- มุ่งตอบสนองความต้องการของประชาชนที่มีความเปราะบางต่อการถูกละเมิด
- มองเห็นและพยายามจัดการปัญหาความอยุติธรรมหรือการละเมิดสิทธิมนุษยชน
- ส่งเสริมให้ชุมชนได้มีความรู้ความเข้าใจในสิทธิและปกป้องสิทธิของตน
- ทำงานสนับสนุนชุมชนจากภายใน โดยเป็นผู้นำในการปฏิรูประบบนโยบายและกฎหมายตามที่จำเป็น

1.1 ต้นกำเนิดโครงการนักกฎหมายชุมชน

โครงการนักกฎหมายชุมชนเกิดขึ้น เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนชายขอบที่มองว่ากฎหมายเป็นเครื่องมือจำเป็นในการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของตนและกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาและปฏิรูปอย่างยั่งยืน แต่ที่ไม่สามารถเข้าถึงทนายและระบบยุติธรรมได้ อันเนื่องมาจากอุปสรรคทั้งทางการเงิน สภาพภูมิศาสตร์และวัฒนธรรม

งานนักกฎหมายชุมชนแรกเริ่มถูกพัฒนาขึ้นในประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา เนเธอร์แลนด์ เป็นต้น โดยพวกเขาทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยของทนายความ นักกฎหมายชุมชนทำงานให้คำปรึกษาทางกฎหมายแต่ไม่มีใบอนุญาตในการว่าความ ยกตัวอย่างเช่น ในประเทศเนเธอร์แลนด์ การปฏิรูประบบการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายใน พ.ศ. 2546 ได้ตั้งเคาน์เตอร์บริการกฎหมาย (**Legal Service Counters**) ซึ่งได้รับงบประมาณจากคณะกรรมการบริหารความช่วยเหลือทางกฎหมาย (**Legal Aid Boards**) ของรัฐ ที่ศูนย์เคาน์เตอร์บริการกฎหมายนี้นักกฎหมายชุมชนทำงานคู่กับทนายในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย ประชาชนสามารถได้รับข้อมูลทั่วไป รับฟังคำอธิบายในข้อกฎหมายและทางเลือกต่างๆ ทางกฎหมาย ตลอดจนได้รับการส่งต่อคดีไปยังทนายความหรือหน่วยงานอื่นๆ โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ระบบนักกฎหมายชุมชนในลักษณะเดียวกันนี้ สามารถพบได้ในประเทศโปแลนด์ที่มีเครือข่ายสำนักงานให้คำปรึกษาแก่ประชาชน (**Citizen Advice Bureaus**) เครือข่ายนี้ดำเนินการโดยอาสาสมัครเป็นหลัก โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานรัฐ เช่น กระทรวงนโยบายสังคมและสำนักผู้ตรวจการรัฐสภา นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างอีกมากในอังกฤษและสหรัฐอเมริกา

ในประเทศอย่างแอฟริกาใต้และฟิลิปปินส์ โครงการนักกฎหมายชุมชนใช้แนวทางสิทธิ

มนุษยชนและอาศัยชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อน โดยมีมุมมองในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม อย่างเป็นองค์รวม แนวทางนี้ (มักเรียกกันว่าเป็นการเสริมสร้างศักยภาพทางกฎหมาย)วางอยู่บนฐานของความต้อการและกิจกรรมของประชาชนระดับรากหญ้า พร้อมกับทำงานจัดตั้งตาม ความต้อการด้านกฎหมายในระดับชุมชนเพื่อผลักดันให้มีการปฏิรูปนโยบายของรัฐ กฎหมาย และสถาบันอื่นๆ แนวทางนี้เน้นให้ความสำคัญกับกลุ่มประชาสังคมที่สามารถเข้าใจความต้อการ และพลวัตของชาวบ้าน และสามารถกระตุ้นให้พวกเขาแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นประโยชน์ต่อ การปฏิรูปได้

เมื่อพิจารณาจากมุมมองสิทธิมนุษยชน การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมหมายถึง (ก) บั้จเจกบุคคลและชุมชนจำต้อได้รับความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิของตน (ข) บั้จเจกบุคคลและ ชุมชนจำต้อมีการพัฒนาศักยภาพเพื่อเรียกร้องสิทธิดังกล่าว และ (ค) การละเมิดสิทธิมนุษย ชนภายในชุมชนที่ปรากฏให้เห็นอย่างกว้างขวางควรได้รับการแก้ปัญหาในระยะยาว ไม่ใช่การ แก้ปัญหาเฉพาะหน้าเป็นกรณีๆ ไป

นักกฎหมายชุมชนเป็นหนึ่งในหลายๆ แนวทางที่ใช้หลักการนี้และปรับเข้ากับกรอบ คิดด้านสิทธิมนุษยชน ปกติแล้วนักกฎหมายชุมชนจะเป็นส่วนหนึ่งในชุมชนที่ตนเองทำงานด้วย ซึ่งมักอยู่ในพื้นที่ชนบทหรือชายขอบ และนำเสนอยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาแบบองค์รวมโดย ไม่จำเป็นต้ออาศัยกระบวนการยุติธรรมของรัฐ แนวทางนี้สัมพันธ์กับ “แนวทางทรัพยากรทาง กฎหมาย (legal resources approach)” ที่มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้และทักษะทางกฎหมายให้ กับชุมชน และ “การผลักดันนโยบายกฎหมายในการพัฒนา (developmental legal advocacy)” ที่เน้นสาเหตุเชิงโครงสร้างของความยุติธรรมและการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการ แก้ไขปัญหา

นักกฎหมายชุมชนใช้เครื่องมือต่างๆ ในการให้บริการด้านความยุติธรรม เช่น การ โกล่เกลี่ย การเจรจา การให้การศึศึกษา การให้คำแนะนำทางกฎหมาย และการผลักดันนโยบาย ในสถานการณ์หนึ่งๆ นักกฎหมายชุมชนจะวิเคราะห์ปัญหา และนำเสนอทางออกที่เหมาะสม สำหรับปัญหานั้นๆ ตัวอย่างเช่น นักกฎหมายชุมชนอาจช่วยในการทำเอกสารและงานจัดการ ที่เกี่ยวกับกระบวนการทางกฎหมาย พวกเขาจักจะให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับข้อกฎหมาย ชั้นตอนปฏิบัติ สิทธิ และทางเลือกต่างๆ ในการเข้าถึงบริการทางกฎหมายของหน่วยงานต่างๆ หรือทนาย โครงการที่มีผู้ปฏิบัติงานเป็นทนายสามารถดำเนินการฟ้องร้องเองได้

นายจ้างก็ตกลงจ่ายค่าจ้างย้อนหลังด้วย อัตราที่ต่ำกว่าที่มีการตกลงไว้แต่แรก

ที่มา:

United States Agency for Interna-
tional Development, 2003.

เมื่อเกิดกรณีพิพาทระหว่างฝ่ายต่างๆ นักกฎหมายชุมชนสามารถช่วยเหลือโดยการไกล่เกลี่ย เจรจา หรือกระทั่งทำหน้าที่ตัดสินชี้ขาด ในทางปฏิบัติ นักกฎหมายชุมชนจัดการกับปัญหาต่างๆ จำนวนมากโดยอาศัยแนวทางการแก้ไขความขัดแย้งแบบทางเลือก

การจัดการปัญหาโดยไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการศาล ไม่เพียงแต่สามารถสร้างผลสำเร็จได้เท่านั้น หากยังเป็นการประหยัดเวลาและทรัพยากรสำหรับทุกฝ่ายอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนาที่มีทนายอยู่น้อย และไม่มีหน่วยงานรัฐที่ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

นักกฎหมายชุมชนยังใช้แนวทางที่ครอบคลุมทั้งชุมชน ในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้อง กระบวนการยุติธรรม นักกฎหมายชุมชนสามารถมีส่วนร่วมโดยตรงในการให้การศึกษาแก่ชุมชน ส่งเสริมศักยภาพให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองในการแก้ปัญหาทางกฎหมายได้ พวกเขาสามารถช่วยให้ชุมชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน กลไกทางเลือกต่างๆ ในการปกป้องและสนับสนุนสิทธิเหล่านั้น ตลอดจนทักษะต่างๆ ที่จำเป็นและเกี่ยวข้อง โดยการจัดสัมมนา เวทีพูดคุย การเผยแพร่เอกสาร และการใช้สื่ออย่างเช่นวิทยุ

ในสถานการณ์ที่ปัญหาเชิงระบบ ควรได้รับการแก้ไขโดยอาศัยปฏิบัติการร่วมกันในระดับชุมชน นักกฎหมายชุมชนก็อาจกระตุ้นให้เกิดการผลักดันนโยบายโดยชุมชน บทบาทของนักกฎหมายชุมชนในสถานการณ์เช่นนี้ คือการสนับสนุนให้เกิดภาวะผู้นำและปฏิบัติการในบรรดาสมาชิกชุมชนเพื่อให้เกิดการร่วมมือกันแสวงหาความยุติธรรม องค์กรนักกฎหมายชุมชนยังร่วมผลักดันข้อเรียกร้องต่อสถาบันต่างๆ ได้ และออกความเห็นเกี่ยวกับกฎหมายและนโยบาย โครงการนักกฎหมายชุมชน (ทั้งอาศัยทุนของโครงการเองหรือองค์กรอื่น) อาจมีส่วนร่วมในการดำเนินการฟ้องร้องเชิงยุทธศาสตร์ได้ ในการทำสิ่งต่างๆ ดังที่กล่าวมา โครงการนักกฎหมายชุมชนจะช่วยสนับสนุนส่งเสริมความโปร่งใส และการตรวจสอบได้ของหน่วยงานรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทบาทเหล่านี้จะได้รับการกล่าวถึงในรายละเอียดต่อไปในหัวข้อ 1.2 “บทบาทของนักกฎหมายชุมชน” และบทที่ 6 “การแก้ปัญหาด้านความยุติธรรม” ด้วยบทบาทเหล่านี้ นักกฎหมายชุมชนมีภารกิจในการส่งเสริมความยุติธรรม สิทธิมนุษยชน และธรรมาภิบาล นักกฎหมายชุมชนมีความโดดเด่นเฉพาะที่ สามารถทำงานในระบบยุติธรรมที่ซ้อนกันหลายระบบได้ เช่น ระบบที่พบในชุมชนพื้นเมืองและห่างไกลในประเทศกำลังพัฒนา ยกตัวอย่าง

ในประเทศเชียร์ราลีโอน นักกฎหมายชุมชนต้องเผชิญกับระบบกฎหมายทางการที่มีศาลและทนายที่อิงกับระบบของอังกฤษ และระบบกฎหมายตามชนบประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติกันมา ในบริบทนี้ นักกฎหมายชุมชนต้องใช้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เป็นทางการและความเข้าใจคุ้นเคยกับชนบธรรมเนียมท้องถิ่นในการประสานระหว่างสองระบบ

หากจำเป็น นักกฎหมายและองค์กรของพวกเขาสามารถดำเนินการต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาเชิงระบบเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายและวิถีการปฏิบัติ นักกฎหมายชุมชนที่เน้นเรื่องการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมจะเสนอบริการ ที่มีทั้งการให้การศึกษาและการผลักดันนโยบาย ตลอดจนการไกล่เกลี่ย เจริญ และการให้คำแนะนำทางกฎหมาย นอกจากนี้ให้บริการแก่ลูกค้าแต่ละรายแล้ว นักกฎหมายชุมชนอาจเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการช่วยเปลี่ยนแปลงสภาพเงื่อนไขต่างๆ เพื่อให้ความยุติธรรมรายบุคคลต่างๆ เกิดขึ้นน้อยลงในอนาคต

โครงการนักกฎหมายชุมชนได้รับการริเริ่มโดยฝ่ายต่างๆ เช่น กลุ่มพัฒนาชุมชน องค์กรสิทธิมนุษยชน และคลินิกกฎหมายของคณะนิติศาสตร์ ตัวอย่างของโครงการที่จัดตั้งอย่างมั่นคงดีแล้ว เช่น กลุ่มกฎหมายทางเลือกในฟิลิปปินส์ ศูนย์กฎหมายชุมชน และการพัฒนาชนบทในแอฟริกาใต้ การบริการให้คำปรึกษาโดยนักกฎหมายชุมชนในมาลาวี และมูลนิธิแหล่งข้อมูลทางกฎหมายในซิมบับเว

นักกฎหมายชุมชนที่มุ่งเน้นการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมมักทำงานกับชุมชนที่ด้อยโอกาสและอยู่ชายขอบ ซึ่งทำให้โครงการนักกฎหมายชุมชนในบางประเทศมีความเชี่ยวชาญในการทำงานกับประชากรเฉพาะกลุ่มหรือจัดการปัญหาเฉพาะด้าน ตัวอย่างเช่น คาสามา (Kasama) ซึ่งเป็นองค์กรนักกฎหมายชุมชนสำหรับชาวนาฟิลิปปินส์ มุ่งสนใจประเด็นการใช้ที่ดินซึ่งเป็นประเด็นสำคัญสำหรับชาวนา องค์กรการบริการให้คำปรึกษาโดยนักกฎหมายชุมชนที่มาลาวี (Paralegal Advisory Service of Malawi) มุ่งเน้นทำงานกับนักโทษในประเด็นระบบยุติธรรมในทางอาญา สมาคมความช่วยเหลือทางกฎหมายมาดริปุร์ (Madaripur Legal Aid Association) ที่บังคลาเทศชำนาญในการแก้ปัญหาข้อพิพาทแบบทางเลือก การเข้าใจความต้องการหลักของชุมชนที่คุณทำงานด้วย และการจัดบริการให้ตรงกับความต้องการเป็นประเด็นที่สำคัญที่สุด ประเด็นหนึ่งที่คุณจะต้องตัดสินใจในช่วงแรกๆ ของการพัฒนาโครงการนักกฎหมายชุมชนของคุณ

1.2 บทบาทของนักกฎหมายชุมชน

นักกฎหมายชุมชนคือผู้ที่

- มีความรู้พื้นฐานทางกฎหมาย ระบบและกระบวนการทางกฎหมาย และมีทักษะพื้นฐานทางกฎหมาย
- เป็นสมาชิกชุมชนหรือเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรที่ทำงานในชุมชน และมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวิธีการเข้าถึงบริการทางกฎหมายของสมาชิกชุมชน (รวมถึงการใช้กลไกกระบวนการยุติธรรมที่ไม่เป็นทางการหรือตามชนบประเพณี)
- มีทักษะและความรู้เกี่ยวกับกลไกการแก้ปัญหาข้อพิพาทแบบทางเลือก เช่น การไกล่เกลี่ย การแก้ไขความขัดแย้ง และการเจรจา
- สามารถสื่อสารความคิดและข้อมูลให้กับสมาชิกชุมชน โดยวิธีการสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์สองทาง
- สามารถทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่นและหน่วยงานให้บริการทางกฎหมายได้
- มีทักษะในการจัดตั้งชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการแก้ปัญหาเชิงระบบด้วยตัวเองในอนาคต

นักกฎหมายชุมชนเป็นลูกจ้างแบบเต็มเวลาหรือไม่เต็มเวลา หรือทำงานแบบอาสาสมัคร ขึ้นอยู่กับแนวทางปฏิบัติขององค์กร วัฒนธรรมการทำงานอาสาสมัครของแต่ละประเทศ เวลาที่นักกฎหมายชุมชนต้องใช้และระดับค่าจ้าง หากนักกฎหมายชุมชนทำงานแบบอาสาสมัคร โครงการก็ควรต้องออกค่าเดินทางและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง การฝึกอบรมถือเป็นผลประโยชน์สำหรับนักกฎหมายชุมชน เพราะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทั้งในทางส่วนตัวและอาชีพ ในโครงการที่มีการพัฒนามาพอสมควรแล้วอย่างที่แอฟริกาใต้ นักกฎหมายชุมชนกำลังเรียกร้องให้อาชีพของพวกเขาได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการ (ดูบทที่ 8 เรื่องรายละเอียดว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานในการออกประกาศนียบัตรให้นักกฎหมายชุมชน)

นักกฎหมายชุมชนสามารถสังกัดอยู่ในองค์กรต่างๆ หลายประเภท สามารถสังกัดใน “สำนักงานให้คำปรึกษา” ซึ่งเป็นองค์กรให้บริการที่ดำเนินการโดยนักกฎหมายชุมชนโดยมี

วัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อให้คำปรึกษาพื้นฐาน การให้การศึกษาชุมชน และการประสานงานให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย นักกฎหมายชุมชนยังสามารถสังกัดองค์กรชุมชนหรือองค์กรที่ให้บริการหลายด้านได้โดยที่บริการของนักกฎหมายชุมชนเป็นส่วนหนึ่งในบริการเหล่านั้น นอกจากนี้ก็อาจสังกัดสำนักงานกฎหมายหรือศูนย์ข้อมูลกฎหมาย ซึ่งในทั้งหมดนี้ นักกฎหมายชุมชนช่วยแบ่งเบาภาระจากทนายโดยรับจัดการปัญหาเล็กๆ น้อยๆ และงานภาคสนามพื้นฐาน เช่น สัมภาษณ์ ทำบันทึกปากคำ และรวบรวมหลักฐาน ตลอดจนติดตามความคืบหน้าและรายงานกลับไปยังลูกค้า

พึงระลึกว่านักกฎหมายชุมชนไม่ใช่ทนายความ นักกฎหมายชุมชนไม่สามารถช่วยว่าความในศาลได้จนกว่าเขาหรือเธอจะมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ และได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการเสียก่อน อย่างไรก็ตาม นักกฎหมายชุมชนก็ยังมีทักษะที่ทนายมักไม่ค่อยมี และสามารถช่วยเสริมความรู้และความชำนาญของทนายที่พวกเขาทำงานด้วยได้ อีกทั้งนักกฎหมายชุมชนยังสามารถเสริมเติมทักษะที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นได้ เช่น พูดภาษาท้องถิ่น เข้าใจรูปแบบความยุติธรรมของท้องถิ่น และการยอมรับของชุมชน

กิจกรรมโดยทั่วไปของโครงการนักกฎหมายชุมชน

- การให้คำปรึกษาทางกฎหมายและเรื่องทั่วไป ให้คำปรึกษาเรื่องการจัดการปัญหาทางกฎหมายหรือขั้นตอนระบบราชการ แนะนำประชาชนให้รู้จักองค์กรต่างๆ ที่ให้บริการทางสังคมและสุขภาพ ทางโครงการจะต้องมีเครือข่ายประสานงานกับนักกฎหมายชุมชนที่อื่น แหล่งข้อมูล และองค์กรอื่นๆ ที่จะสามารถให้ความช่วยเหลือชุมชนได้ นักกฎหมายชุมชนอาจทำงานร่วมกับหน่วยงานหรือสถาบันทางกฎหมาย ทั้งที่เป็นทางการและตามประเพณี โดยขึ้นอยู่กับบริบทของท้องถิ่น
- ให้คำปรึกษาและไกล่เกลี่ย ช่วยสมาชิกชุมชนแก้ปัญหาโดยใช้แนวทางแก้ปัญหาที่ไม่ต้องขึ้นโรงขึ้นศาล กลไกทางกฎหมายที่ไม่เป็นทางการได้แก่ การให้คำปรึกษาส่วนบุคคล การแก้ไขความขัดแย้งแบบทางเลือก (เจรจาและไกล่เกลี่ย) และการทำหน้าที่ตัดสินชี้ขาด
- การจัดการศึกษาให้ชุมชน จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อรณรงค์สร้างจิตสำนึก

แก่สาธารณะและสร้างศักยภาพแก่บุคคลและกลุ่มคน เช่น องค์กรประชาสังคม ข้าราชการ สมาคมชุมชน เป็นต้น แจกจ่ายเผยแพร่เอกสารต่างๆ การดำเนินโครงการ นักกฎหมายชุมชนจะต้องมีการฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชน และนักกฎหมายชุมชน เหล่านั้นก็จะมีส่วนในการจัดการศึกษาแก่ชุมชนในเวลาต่อมา

- *การดำเนินการฟ้องร้อง* สืบสวนกรณีความต่างๆ บางครั้งต้องมีการค้นคว้าข้อมูลทางกฎหมายและการเขียนสำนวนที่จะส่งต่อให้กับทนาย หรือทำหน้าที่เชื่อมประสานระหว่างชุมชนกับทนาย นักกฎหมายชุมชนสามารถช่วยในการจัดบันทึกการให้ปากคำ เป็นล่าม และติดตามความคืบหน้าของคดี ในบางกรณี นักกฎหมายชุมชนสามารถดำเนินการในศาลระดับล่างได้ในคดีความทางแพ่งบางประเภท หากองค์กรนักกฎหมายชุมชนมีทนายอยู่ในองค์กร นักกฎหมายชุมชนสามารถช่วยเป็นตัวแทนให้กับบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ในคดีความในศาลหรือในหน่วยงานรัฐได้ในกรณีที่มีผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ องค์กรนักกฎหมายชุมชนมักจะใช้แนวทางการฟ้องร้องเชิงยุทธศาสตร์ คือ ดำเนินการในคดีที่ไม่เพียงแต่กระทบต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อประเด็นทางกฎหมายและสังคมในระดับชุมชนหรือระดับประเทศด้วย
- *การจัดตั้งชุมชนและการผลักดันนโยบาย* ช่วยแก้ปัญหาของชุมชนและปัญหาที่เกิดจากเจ้าหน้าที่รัฐด้วยการเจรจาและไกล่เกลี่ย ช่วยติดต่อสื่อมวลชนและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา บางองค์กรรับทำกรณีที่ส่งผลทำลายต่อกฎหมาย ในขณะที่บางองค์กรก็ร่างและรณรงค์ผลักดันกฎหมายใหม่ องค์กรต่างๆ ยังสามารถนำเสนอบทวิเคราะห์หรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอทางกฎหมายต่างๆ ที่กำลังอยู่ในการพิจารณาได้อีกด้วย

โครงการนักกฎหมายชุมชนและตัวนักกฎหมายชุมชน จำเป็นต้องเลือกวิธีการที่เหมาะสมที่สุดสำหรับแต่ละกรณี โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมโดยรวมของโครงการ เรื่องนี้มีการอธิบายโดยละเอียดในบทที่ 3 “การจัดตั้งโครงการนักกฎหมายชุมชน” และบทที่ 6 “การแก้ไขปัญหากระบวนการยุติธรรม”

1.3 ประโยชน์ของนักกฎหมายชุมชน

นักกฎหมายชุมชนมีทักษะและความเป็นมืออาชีพ ที่ช่วยในการพยายามแก้ปัญหาความยุติธรรมสำหรับคนยากจน ในลักษณะเดียวกับที่อาสาสมัครสาธารณสุขช่วยเติมเต็มช่องว่างในบริการทางการแพทย์ในพื้นที่ชนบท นักกฎหมายชุมชนก็เป็นทางเลือกที่ประหยัดค่าใช้จ่ายและตอบสนองต่อชุมชนได้ดี นักกฎหมายชุมชนไม่ได้แทนที่ทนาย แต่ด้วยการทำหน้าที่ประสานกับทนายก็สามารถเสริมการใช้กฎหมายและนโยบายต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาให้กับบุคคลและชุมชนได้ นักกฎหมายชุมชนสามารถใช้ทักษะจากหลากหลายวิชาชีพ เช่น นักสังคมสงเคราะห์ นักไกล่เกลี่ย นักการศึกษา ผู้นำชุมชนตามประเพณี ล่าม นักปกครอง และทนายความ โดยประยุกต์ทักษะดังกล่าวให้สอดคล้องกับความต้องการเฉพาะตามความเหมาะสมของสถานการณ์และชุมชนได้

1.3.1 นักกฎหมายชุมชนมีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหากระบวนการยุติธรรม

บ่อยครั้งในประเทศที่มีระบบยุติธรรมอ่อนแอ การขึ้นศาลเป็นเรื่องที่ต้องมีค่าใช้จ่ายสูง เสียเวลา ไม่มีประสิทธิภาพ และอาจนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ราวฉนวนอย่างถาวรระหว่างคู่กรณี

นักกฎหมายชุมชนสามารถประเมินแต่ละกรณี และเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมที่สุดสำหรับสถานการณ์นั้นๆ ที่อาจต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและระบบราชการ กฎหมายจารีตประเพณี ตลอดจนการเจรจา ไกล่เกลี่ย และการฝึกฝนอบรม ความรู้และเครื่องมือต่างๆ ดังกล่าว ประกอบกับความละเอียดอ่อนต่อวัฒนธรรมและความต้องการของชุมชน ทำให้นักกฎหมายชุมชนสามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพเป็นอย่างมาก เนื่องจากว่านักกฎหมายชุมชนไม่เรียกค่าธรรมเนียมและไม่มีข้อผูกพันต้องรักษาประโยชน์ให้กับใครคนใดคนหนึ่ง จึงสามารถมีมุมมองที่กว้างขวาง พิจารณาความจากมุมมองของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย และหาทางออกที่เป็นธรรมในภาพรวม การมีนักกฎหมายชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนยังหมายความว่า การบังคับใช้ข้อตกลงใดๆ จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและสามารถปรับเปลี่ยนได้ตลอด ต่างจากกระบวนการยุติธรรมทางการที่มีกลไกการบังคับคดีที่เคร่งครัดตายตัว

พ่อทิ้งครอบครัว: ผลงานของ
นักกฎหมายชุมชนของโครงการ
Timap เพื่อความยุติธรรม ที่เซียร์
ราลีโอน

เมื่อแม่ลูกสามในแมงบูรากา ประเทศ
เซียร์ราลีโอน ร้องเรียนว่าพ่อของลูกได้
ละทิ้งความรับผิดชอบดูแลครอบครัว
ไมเคิล ลูเซนี ที่เป็นนักกฎหมายชุมชน
ได้ส่งหนังสือเชิญให้อาร์เหม็ด ดี
พอรายนัน มายังโครงการ Timap
อาร์เหม็ด ดี ซึ่งเป็นผู้ช่วยครูใหญ่
ของโรงเรียนแห่งหนึ่งมาที่สำนักงาน
ประมาณหนึ่งสัปดาห์ให้หลัง
นักกฎหมายชุมชนของ Timap
ทำการไกล่เกลี่ย และอาร์เหม็ด ดี
กับแม่ของลูกก็ตกลงกันได้ โดยเขา
จะจ่ายค่าเลี้ยงดูรายเดือนให้ผ่านทาง
Timap

ที่มา:
Timap for Justice, 2007

หากนักกฎหมายชุมชนไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ก็สามารถส่งต่อกรณีนั้นให้กับทนายเพื่อดำเนินการฟ้องร้อง การฟ้องร้องจะกล่าวถึงอยู่ในบทที่ 6 “การแก้ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม”

นอกจากการใช้เครื่องมือต่างๆ ในการแก้ปัญหาแล้ว นักกฎหมายชุมชนที่ทำงานภายใต้กรอบสิทธิมนุษยชนยังสามารถช่วยสมาชิกในชุมชน ในการเรียนรู้จัดการปัญหาของตนเอง ด้วย ทั้งโดยอาศัยกลไกทางกฎหมายหรือไม่ก็การทำงานผลักดันนโยบาย นักกฎหมายชุมชนทำงานส่งเสริมศักยภาพของชุมชนด้วยการให้การศึกษา ที่แสดงให้เห็นว่าบุคคลและหมู่คณะจะสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างไร ในบางกรณีที่ระบบล้มเหลว เช่น ไม่มีการให้บริการช่วยเหลือทางกฎหมาย นักกฎหมายชุมชนก็สามารถช่วยเหลือชุมชนในการเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมายและนโยบายได้ คู่มือนี้แสดงตัวอย่างจำนวนมากของนักกฎหมายชุมชนที่ทำงานเพื่อความยุติธรรมทางสังคม ในฟิลิปปินส์ เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายที่เรียกว่ากลุ่มกฎหมายทางเลือก (Alternative Law Group) มีเป้าหมายในการทำงานเพื่อ “ปกป้องและสร้างศักยภาพแก่คนที่เสียเปรียบ” โดยมีความเชื่อว่า “ประชาชนคือพลังหลักในการเปลี่ยนแปลงสังคม” กิจกรรมของพวกเขามีทั้งการฝึกอบรมและสนับสนุนนักกฎหมายชุมชนในการทำงานกับประชาชนที่เสียเปรียบกลุ่มต่างๆ เช่น ผู้หญิง ชาวนา คนจนเมือง ผู้ใช้แรงงานในสหภาพแรงงาน พ่อค้าแม่ค้าข้างถนน และชนพื้นเมือง

1.3.2 นักกฎหมายชุมชนสามารถเข้าถึงได้ง่ายและประหยัดค่าใช้จ่าย

สำหรับหลายๆ คน การใช้บริการทนายอาชีพต้องมีค่าใช้จ่ายสูงและลำบากในการเดินทาง นักกฎหมายชุมชนจะเป็นฝ่ายเข้าหาชุมชน โดยทำให้คนที่ไม่ค่อยได้รับบริการสามารถเข้าถึงได้ง่าย โดยส่วนใหญ่ นักกฎหมายชุมชนจะอยู่อาศัยในชุมชน หรือทำการเยี่ยมเยียนชุมชนที่อยู่ห่างไกลอยู่เป็นระยะ

แม้ว่าการริเริ่มโครงการจะต้องมีต้นทุนในการเริ่มดำเนินการและการฝึกฝนบุคลากร แต่โครงการแบบนี้ก็มีความคุ้มค่าสูงหลังจากที่ได้เริ่มดำเนินการแล้ว³ เนื่องจากว่านักกฎหมาย

3 จากการศึกษา พบว่าโครงการนักกฎหมายชุมชนประสบความสำเร็จในแง่ต่างๆ ดังนี้ การแก้ปัญหา เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐ สร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการให้การศึกษา การผลักดันนโยบาย ตลอดจน

ชุมชนมักจะจัดการแก้ปัญหาได้แต่เนิ่นๆ โดยไม่ต้องขึ้นโรงขึ้นศาล จึงช่วยประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายสำหรับทุกฝ่าย ในหลายประเทศ ระบบยุติธรรมมีความแข็งแกร่ง มีค่าใช้จ่ายสูง และไร้ประสิทธิภาพ

การป้องกันปัญหาไม่ให้อาการลุกลาม คือประโยชน์สำคัญของการมีนักกฎหมายชุมชน แนวทางการป้องกันของนักกฎหมายชุมชนด้วยการให้การศึกษาแก่ชุมชน และการรณรงค์ผลักดันนโยบายไม่เพียงแต่ช่วยไม่ให้อาการลุกลามเท่านั้น หากยังช่วยสกัดกั้นปัญหาที่จะเกิดขึ้นใหม่ได้อีกด้วย

1.3.3 นักกฎหมายชุมชนทำหน้าที่เชื่อมประสานชุมชนเพื่อปรับปรุงคุณภาพการให้บริการทางกฎหมาย

เนื่องจากมีความเข้าใจคุ้นเคยกับชุมชน นักกฎหมายชุมชนจึงมักทำงานได้ดีกว่าทนายเมื่อดำเนินการกับระบบยุติธรรมทั้งที่เป็นทางการและตามจารีตประเพณี ในหลายประเทศ กระบวนการฝึกฝนทนายมักเพียงแต่ให้ความรู้เกี่ยวกับระบบกฎหมายทางการเท่านั้น และทนายก็มักจะอยู่อาศัยในเมืองที่ใกล้ระบบของศาล ซึ่งอาจหมายความว่าพวกเขาไม่คุ้นเคย (และมักมีความเคลือบแคลง) กับระบบยุติธรรมตามจารีตประเพณีที่ดำรงอยู่ในพื้นที่ชนบท ในชุมชนที่ยากจนและห่างไกลนั้น กฎหมายและระบบราชการก็อาจเป็นสิ่งที่ไม่คุ้นเคยเช่นกันและกระทั่งอาจฉ้อฉลในบางบริบทหรือมีการปฏิบัติอย่างไม่เหมาะสม วิเวก มาร์กู อดีตผู้อำนวยการของ Timap for Justice ที่เซียร์ราลีโอน กล่าวถึงการที่นักกฎหมายชุมชนในองค์กรของเขาได้ช่วย “เชื่อมกฎหมายและสังคม” ในหลายลักษณะด้วยกัน คือ

- ▶ นักกฎหมายชุมชนช่วยให้ชุมชน ทำให้กฎหมายและระบบราชการทำงานตอบสนองชุมชน ตัวอย่างเช่น หากรัฐบาลมีการส่งเสริมช่วยเหลือทางการเกษตร แต่ชุมชนไม่ทราบ นักกฎหมายชุมชนก็สามารถช่วยให้สมาชิกชุมชนร้องขอการสนับสนุนได้

กิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตยและการพัฒนาอื่นๆ การศึกษาประสิทธิผลเชิงปริมาณในทางเศรษฐกิจและประโยชน์ทางสังคมยังต้องมีการดำเนินการต่อไป ดูงานศึกษาที่ได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาวิจัยบริการทางกฎหมายของประเทศอังกฤษได้ที่ www.lsrc.org.uk

- นักกฎหมายชุมชนสามารถใช้กฎหมายและระบบราชการให้เป็นประโยชน์ในการระงับความฉ้อฉลที่เกิดในชุมชนได้ โดยการจับตาตรวจสอบและบันทึกรวบรวมการทุจริตของข้าราชการ
- นักกฎหมายชุมชนสามารถช่วยชุมชนตรวจสอบข้าราชการ เมื่อข้าราชการไม่ปฏิบัติหน้าที่หรือย่อหย่อนในหน้าที่ ตัวอย่างเช่น ในกรณีหนึ่งที่เกิดขึ้นในเซียร์ราลีโอน นักกฎหมายชุมชนผู้ที่ฟ้องร้องตำรวจที่ประพฤติมิชอบ ทำให้ตำรวจรายนั้นต้องแสดงการขอโทษและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

จากคำบอกเล่าของผู้เชี่ยวชาญนักกฎหมายชุมชนของ Black Sash Education and Training Unit ในแอฟริกาใต้ ประชาชนมักพบปัญหาเกี่ยวกับทนายและเจ้าหน้าที่รัฐอยู่เป็นประจำ อย่างเช่น

- ไม่อธิบายกฎหมายและขั้นตอนปฏิบัติด้วยภาษาธรรมดา
- มักไม่ใส่ใจที่จะพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมาย เศรษฐกิจ สังคม หรือการเมืองของชุมชน
- ไม่สนใจตอบสนองต่อลูกค้าที่ยากจนหรืออยู่ในชนบทเท่ากับลูกค้าที่มีฐานะในเมือง
- แทบไม่มีการติดต่อสื่อสารกับลูกค้าและแทบไม่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนของลูกค้า
- มักรวบรัดตัดสินใจดำเนินการโดยไม่มีการปรึกษาหารือกับลูกค้าอย่างเหมาะสม
- ไม่รายงานความคืบหน้าให้ลูกค้าทราบอย่างถี่ถ้วน

ในขณะที่ปัญหาเหล่านี้สามารถจัดการได้ด้วยวิธีการอื่นๆ นักกฎหมายชุมชนสามารถทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมประสานระหว่างชุมชนหรือลูกค้ากับทนายหรือเจ้าหน้าที่รัฐได้ อย่างเช่น

- คอยโทรศัพท์หาทนายหรือเจ้าหน้าที่รัฐเป็นประจำเพื่อติดตามความคืบหน้า
- สอบถามหาคำอธิบายในประเด็นต่างๆ ที่ไม่มีใครเข้าใจ
- ทำหน้าที่เป็นล่ามในกรณีที่มีอุปสรรคทางภาษา
- ช่วยรวบรวมข้อมูลและเอกสาร ติดต่อลูกค้าและพยาน จัดการประชุม และรายงาน

- ความคืบหน้าในแต่ละเรื่อง
- ▶ ให้ข้อมูลแก่ทนายหรือเจ้าหน้าที่รัฐเรื่องเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหรือการคลี่คลายของกรณีนั้นๆ ในชุมชน
 - ▶ จัดการดูแลให้ทนายหรือเจ้าหน้าที่รัฐปรึกษาหารือกับลูกความหรือตัวแทนชุมชนก่อนที่จะทำการตัดสินใจดำเนินการสำคัญใดๆ ทนายจะกระทำการใดๆ ได้ก็ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากลูกความเสียก่อน
 - ▶ สอบถามทนายถึงค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้น หากลูกความหรือชุมชนไม่สามารถที่จะจ่ายได้ ให้ถามทนายว่าเป็นไปได้หรือไม่ที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายหรือการสนับสนุนด้านค่าใช้จ่ายในคดีความนั้น
 - ▶ สนับสนุนให้ทนายหรือเจ้าหน้าที่รัฐพิจารณาหนทางแก้ปัญหาที่ไม่ต้องใช้กฎหมาย เช่น การเจรจาไกล่เกลี่ย
 - ▶ ขอให้ทนายจัดการประชุมและปรึกษาหารือในที่ๆ สะดวกแก่ชุมชนแทนที่จะเป็นสำนักงานของเขาเอง
 - ▶ ขอให้ทนายหรือเจ้าหน้าที่รัฐไม่ใช่ศัพท์แสงทางเทคนิค และนำเสนอข้อมูลในลักษณะที่ลูกความสามารถเข้าใจได้

1.4 สังกัดของโครงการนักกฎหมายชุมชน

โครงการนักกฎหมายชุมชนที่เน้นทำงานด้านความยุติธรรม สามารถผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน หรือคลินิกกฎหมายของมหาวิทยาลัยที่มีอยู่แล้วได้ ในอีกทางหนึ่งก็สามารถก่อตั้งองค์กรขึ้นมาใหม่เพื่อดำเนินโครงการนักกฎหมายชุมชนได้ ไม่ว่าจะจัดองค์กรอย่างไร ปัจจัยสำคัญสู่ความสำเร็จก็คือเครือข่ายความสัมพันธ์และความร่วมมือ

1.4.1 นักกฎหมายชุมชนในองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีอยู่แล้วหรือตั้งขึ้นมาใหม่

โครงการนักกฎหมายชุมชนสามารถผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งในงานขององค์กรชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน หรือเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีอยู่แล้วได้ ในบางประเทศ นักกฎหมาย

**สนับสนุนการทำงานขององค์กร
พัฒนาเอกชน: สถาบันประชาธิปไตย
เขมร มหาวิทยาลัย Pañjasastra
และ Open Society Justice
Initiative**

สถาบันประชาธิปไตยเขมร (Khmer Institute of Democracy - KID) สร้างเครือข่ายนักสิทธิมนุษยชนที่เรียกว่า “ที่ปรึกษาพลเมือง” โดยคัดสรรจากครูตามโรงเรียนต่างๆ ที่ปรึกษาดังกล่าวมีทั้งสิ้น 87 คน มากกว่าครึ่งเป็นผู้หญิงกระจายไป ในจังหวัดต่างๆ 6 จังหวัด ใน พ.ศ. 2547 โครงการนี้มีเป้าหมายที่จะจัดให้มี “การให้บริการที่เป็นอิสระและเป็นกลางเพื่อการแก้ปัญหาทางกฎหมายอย่างเป็นธรรมแก่ชุมชนต่างๆ ด้วยการช่วยเหลือจากที่ปรึกษาที่สามารถให้คำปรึกษาในข้อกฎหมายและกระบวนการทางกฎหมาย และทำหน้าที่เป็นตัวกลางไกล่เกลี่ยประนีประนอมในความขัดแย้งต่างๆ ได้” KID ทำการฝึกอบรมที่ปรึกษาเหล่านี้ในประเด็นประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน การให้การศึกษาประชาชน และข้อมูลความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมายครอบครัว ที่ดินและความผิดทางอาญา

เพื่อเป็นการเสริมสร้างความรู้ทางกฎหมายให้กับที่ปรึกษาเหล่านี้และฝึกให้พวกเขาสามารถทำหน้าที่เป็น

ชุมชนสังกัดอยู่ในสหภาพแรงงาน พรรคการเมือง และสหภาพนายความ กลุ่มสิทธิมนุษยชนและองค์กรชุมชนมักจะทำงานเกี่ยวข้องกับกลุ่มคนที่ต้องการความช่วยเหลือทางกฎหมาย การเพิ่มงานนักกฎหมายชุมชนเข้าไปในองค์กรที่มีอยู่แล้ว จะสามารถช่วยขยับขยายและลงลึกในงานที่ทำอยู่แล้วได้

ในประเทศมาลาวี องค์กรบริการให้คำแนะนำกฎหมายชุมชน (Paralegal Advisory Service - PAS) ทำงานเรื่องสิทธิของนักโทษและคนที่ถูกจับกุมคุมขัง นักกฎหมายชุมชนของ PAS สังกัดอยู่ในองค์กรพัฒนาเอกชนหลายองค์กรที่ทำงานคุ้มครองสิทธิของนักโทษและให้ความช่วยเหลือแก่คนที่องค์กรนั้นๆ ทำงานด้วย

ในประเทศกัมพูชา (ดูข้อความด้านข้าง) โครงการนักกฎหมายชุมชนเริ่มภายใต้ องค์กรสถาบันประชาธิปไตยเขมร (Khmer Institute of Democracy) ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีเครือข่าย “ที่ปรึกษาพลเมือง” ตามหมู่บ้านต่างๆ ⁴ โครงการนักกฎหมายชุมชนมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างเสริมความรู้ทางกฎหมายแก่ที่ปรึกษาพลเมือง ที่ปรึกษา ที่ผ่านการฝึกอบรมจากโครงการก็จะทำหน้าที่เป็นผู้ฝึกอบรมนักกิจกรรมชุมชนคนอื่น ๆ ในหมู่บ้านต่อไป ภายใต้โครงสร้างนี้ ทรัพยากรต่างๆ ของโครงการก็จะสามารถถูกใช้ไปกับการพัฒนาเอกสารข้อมูลและการฝึกอบรมได้ แทนที่จะใช้ไปเพื่อการก่อตั้งองค์กรใหม่

ในตัวอย่างของกัมพูชา องค์กรระหว่างประเทศ (ในกรณีนี้คือ Open Society Justice Initiative) ทำงานร่วมกับคลินิกกฎหมายในมหาวิทยาลัย ที่ทำงานร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชนและหน่วยงานรัฐต่างๆ แนวทางนี้เป็นการทำงานกับโครงสร้างเครือข่ายนักกฎหมายชุมชนที่มีอยู่แล้วในชุมชนเพื่อสร้างเสริมศักยภาพของนักกฎหมายชุมชน แทนที่จะต้องพัฒนาโครงสร้างขึ้นมาใหม่ทั้งหมด

ในประเทศเซียร์ราลีโอน แนวร่วมกลุ่มสิทธิมนุษยชนที่ชื่อเวทีเพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (National Forum for Human Rights) ร่วมงานกับ Open Society Justice Initiative ในการริเริ่มโครงการนักกฎหมายชุมชนขึ้นใน พ.ศ. 2547 ผู้จัดตั้งเห็นควรที่จะพัฒนาโครงการนักกฎหมายชุมชนให้เป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระที่มุ่งให้บริการทางกฎหมาย ดังนั้น จึงมีการ

4 โครงการนักกฎหมายชุมชนของกัมพูชาปัจจุบันอยู่ในสังกัดองค์กรพัฒนาเอกชนชื่อ เชื่อมข้ามพรมแดนในอุษาคเนย์ (Bridges Across Borders Southeast Asia - BABSEA) ในฐานะส่วนหนึ่งของโครงการเสริมศักยภาพชุมชนและความตระหนักทางกฎหมาย (Community Empowerment and Legal Awareness - CELA)

จัดตั้งองค์กรใหม่คือ Timap เพื่อความยุติธรรม (Timap for Justice) เริ่มทำงานใน 5 ตำบล (chiefdom) และเมืองหลวงคือฟรืทาว์น และขยายไปในอีก 5 ตำบลในปีถัดมา

การจัดตั้งโครงการนักกฎหมายชุมชนภายในองค์กรชุมชนหรือองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีอยู่แล้วมีประโยชน์หลายประการ องค์กรเหล่านี้ทำงานในชุมชนอยู่แล้วและหลายแห่งก็เป็นองค์กรรกรากหญ้าที่มีเครือข่ายท้องถิ่นและมีความเข้าใจความต้องการของชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชนที่ก่อตั้งมั่นคงแล้ว มักจะมีสายสัมพันธ์หลากหลายกับแหล่งทุนที่ช่วยให้องค์กรดำเนินการได้อย่างยั่งยืน และยังมีอำนาจในบางเรื่องที่สำคัญสำหรับโครงการนักกฎหมายชุมชนของคุณ อย่างเช่น เรื่องกฎหมายหรือการฝึกอบรม

อย่างไรก็ตาม การเริ่มโครงการในองค์กรที่มีอยู่แล้วก็อาจมีข้อเสีย คุณอาจพบว่าคุณกำลังทำงานกับบุคคลและกลุ่มบุคคลที่มีความเคยชินในการทำงานในบางลักษณะ พวกเขาอาจไม่เปิดกว้างกับการทำอะไรบางอย่างด้วยวิธีการที่แตกต่างออกไป อาจมีแนวปฏิบัติและความเคยชินฝังรากลึกที่ยากจะเปลี่ยนแปลง และยังมีเรื่องของการแย่งชิงอำนาจกันในหมู่คนทำงานเพื่อควบคุมโครงการไว้ในมือตนเอง

ดังที่อธิบายในกรณีของ Timap ในเซียร์ราลีโอน มีการจัดตั้งองค์กรพัฒนาเอกชนขึ้นใหม่สำหรับดำเนินโครงการนักกฎหมายชุมชนโดยเฉพาะ ข้อดีของการทำเช่นนี้คือว่า ผู้นำขององค์กรที่ตั้งขึ้นใหม่สามารถกำหนดแนวทางการทำงานของโครงการได้ทุกแง่มุม ตั้งแต่การออกแบบโครงการจนถึงการจ้างบุคลากร ข้อเสียคือ การตั้งองค์กรใหม่มักจะต้องใช้เวลา ความพยายาม และเงินทุนมาก

1.4.2 นักกฎหมายชุมชนสังกัดหน่วยงานรัฐ

แม้ว่าโครงการนักกฎหมายชุมชนจำนวนมากสังกัดอยู่ในองค์กรพัฒนาเอกชน แต่ก็สามารถสังกัดในหน่วยงานรัฐหรือได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐได้เช่นกัน หากรัฐเล็งเห็นว่านักกฎหมายชุมชนสามารถช่วยให้บริการทางกฎหมายแก่ประชาชนได้ ประเด็นสำคัญคือ โครงการนักกฎหมายชุมชนที่จัดตั้งโดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐ จะต้องมีความระมัดระวังการกำกับดูแลที่เป็นอิสระโดยมีสมาชิกส่วนใหญ่มาจากภาคประชาสังคม เพื่อดูแลกระบวนการต่างๆ ให้สามารถตรวจสอบได้

ผู้อบรมองค์กรพัฒนาเอกชนรกรากหญ้าต่อไปได้ โครงการนี้จึงทำงานร่วมกับคลินิกกฎหมายของมหาวิทยาลัย Pañhasastra ในกัมพูชา ความร่วมมือดังกล่าวทำให้เกิดการพัฒนาคู่มือที่ใช้ในการฝึกอบรมที่ปรึกษา 20 คนและนักกิจกรรมอีกกว่า 40 คน

ที่มา:

Khmer Institute of Democracy,
2004

ส่งเสริมประชาธิปไตย:

ศูนย์กฎหมายชุมชนและการพัฒนา ชนบท แอฟริกาใต้

ศูนย์กฎหมายชุมชนและการพัฒนา
ชนบท (CLRDC) ที่เมืองเดอร์บันเป็น
องค์กรนักกฎหมายชุมชนที่ก่อตั้งเมื่อ
ปีพ.ศ. 2532 โดยทำงานให้บริการ
ประชาชนประมาณหนึ่งล้านคนในพื้นที่
ชนบทในเขตควาซูลู นาทาล และอีส
เทิร์นเคป CLRDC

ได้พัฒนาโครงการนักกฎหมายชุมชน
การให้การศึกษาด้านกฎหมายและ
การฝึกอบรมเพื่อช่วยในการพัฒนา
ชนบท โดยมุ่งหวังที่จะพัฒนาทักษะ
ของชุมชนชนบทให้สามารถมีส่วนร่วม
ร่วมในการพัฒนาประชาธิปไตยของ
ประเทศ ศูนย์ดังกล่าวทำงานเพื่อเสริม
สร้างสำนึกในการพึ่งตนเอง ความเชื่อ
มั่นและความรับผิดชอบในทางกฎหมาย
ในหมู่ประชาชนในพื้นที่ชนบท ในขณะที่
เดียวกันก็สร้างความเข้าใจว่าแม้ว่า
กฎหมายจะเป็นเครื่องมือสำคัญ แต่ก็
ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือเดียวที่ใช้ได้

CLRDC ทำงานในชุมชนชนบทกว่า 30
แห่งที่มีการใช้กฎหมายตามชนบทและ
ปกครองโดยระบบชนเผ่า ซึ่งประกอบด้วย
ด้วย หัวหน้าเผ่า ผู้บริหารของชนเผ่า
และสมาชิกสภาชนเผ่า (ที่ไม่ได้รับคำ
ตอบแทน) เจ้าหน้าที่ชนเผ่าเหล่านี้ไม่

และดูแลการทำงานของนักกฎหมายชุมชน ดูปทที่ 3 “การจัดตั้งโครงการนักกฎหมายชุมชน”
เกี่ยวกับการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษา

ในประเทศมองโกเลีย โครงการนักกฎหมายชุมชนเริ่มภายในกระทรวงยุติธรรม ซึ่ง
มีที่ปรึกษาทางกฎหมาย 30 คนประจำตามสำนักงานผู้ว่าราชการจังหวัด 21 จังหวัดและเมือง
หลวงคืออูลานบาตอร์ Open Society Forum – มองโกเลีย รายงานว่าคนชนบทมีความต้องการ
บริการและการให้การศึกษาทางกฎหมายเพื่อแก้ปัญหาของชุมชน ด้วยคำแนะนำจาก Open
Society Forum – มองโกเลีย และด้วยการสนับสนุนจาก Open Society Justice Initiative
กระทรวงยุติธรรมตกลงที่จะเริ่มโครงการนักกฎหมายชุมชนภายใต้โครงสร้างหน่วยงานของตน
โดยมีการนำร่องในพื้นที่ 10 แห่งใน พ.ศ. 2549

กระทรวงยุติธรรมปรับเปลี่ยนภาระหน้าที่ของที่ปรึกษาทางกฎหมาย โดยให้พวกเขาใช้
เวลาครึ่งหนึ่งในการให้คำปรึกษาแก่เจ้าหน้าที่รัฐ และอีกครึ่งหนึ่งสำหรับทำงานกับคนในชุมชน
โดยตรง ปัจจุบันที่ปรึกษากฎหมายเหล่านั้นทำหน้าที่เป็นนักกฎหมายชุมชน และมีการจัดตั้ง
ศูนย์ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายขึ้นมาหลายแห่ง เพื่อบริหารจัดการการทำงานของพวกเขา

แม้จะมีตัวอย่างของมองโกเลียก็ตาม ก็ไม่ใช่เรื่องปกติที่จะมีนักกฎหมายชุมชนเป็น
ลูกจ้างรัฐโดยตรง โดยทั่วไปแล้วนักกฎหมายชุมชนจะได้รับการสนับสนุนจากรัฐในรูปของความ
ช่วยเหลืออย่างอื่นที่ไม่ใช่เงิน อย่างเช่น ในแอฟริกาใต้ นักกฎหมายชุมชนบางส่วนมีที่ทำงานใน
สำนักงานของหน่วยงานรัฐที่อยู่ใกล้ศาลของหัวหน้าชนเผ่า (หมายเหตุผู้แปล: ระบบศาลของ
หัวหน้าชนเผ่าหรือหัวหน้าหมู่บ้าน โดยยึดหลักพิจารณาตามกฎหมายจารีตประเพณีของแต่ละ
เผ่า) ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นการลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเท่านั้น แต่ยังทำให้นักกฎหมายชุมชน
สามารถเข้าถึงลูกความที่มาติดต่อหน่วยงานนั้นๆ ได้มากขึ้นอีกด้วย ในฮังการี โครงการฝึก
อบรมนักกฎหมายชุมชนโรมาในระยะที่สอง ได้รับการสนับสนุนผ่านกองทุนของสหภาพยุโรป
(หมายเหตุผู้แปล: ชาวโรมาหรือที่เรียกกันว่าชาวยิปซี [ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายในเชิงดูถูก]
เป็นชนกลุ่มน้อยในยุโรปตอนกลางและยุโรปตะวันออก) ในบางประเทศ งบประมาณของรัฐ
ที่จัดสรรไว้สำหรับการให้บริการทางกฎหมาย ก็อาจจะถูกนำมาใช้สนับสนุนการทำงานของนัก
กฎหมายชุมชนได้

การดำเนินโครงการนักกฎหมายชุมชนผ่านหน่วยงานรัฐมีข้อดี ในการเชื่อมโยง

โครงการเข้ากับการสนับสนุนงบประมาณที่อาจยังยื่นกว้างจากองค์กรพัฒนาเอกชน แต่ข้อเสียประการหนึ่งของการทำงานใกล้ชิดกับรัฐก็คือเจ้าหน้าที่รัฐอาจพยายามควบคุม หรือกระทั่งเป็นอุปสรรคขัดขวางการทำงานของโครงการ บ่อยครั้งที่นักกฎหมายชุมชนต้องจัดการกับปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐ ปัญหาเช่นนี้อาจจัดการได้ยากขึ้นหากโครงการนักกฎหมายชุมชนมีความใกล้ชิดกับรัฐ นอกจากนี้ ในบางประเทศ ประชาชนก็อาจไม่ไว้วางใจคุณหากคุณถูกมองว่าทำงานให้กับรัฐบาล หากโครงการนักกฎหมายชุมชนของคุณมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับหน่วยงานรัฐ ก็จำเป็นที่จะต้องมีการพิจารณาความเป็นอิสระ และคอยจัดการดูแลภาพลักษณ์ของโครงการว่าทำงานอย่างเป็นอิสระ

1.4.3 การสนับสนุนโครงการนักกฎหมายชุมชนจากคลินิกกฎหมาย

คณะนิติศาสตร์หลายแห่งมักมีอาจารย์และ (ในบางกรณี) นักศึกษาที่ดำเนินโครงการนักกฎหมายชุมชน โดยทั่วไปแล้วคณะนิติศาสตร์มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมของนักกฎหมายชุมชนผ่านทางโครงการคลินิกกฎหมาย

การให้การศึกษาผ่านทางคลินิกกฎหมาย มีทั้งการเรียนการสอนและการทำกิจกรรมต่างๆ ของนักศึกษาทั้งในและนอกห้องเรียน แนวทางการเรียนการสอนจะยึดนักศึกษาเป็นศูนย์กลางและเป็นการสื่อสารแบบมีปฏิสัมพันธ์สองทาง นั่นคือ นักศึกษาเรียนรู้จากการอ่านกรณีศึกษา การให้บริการทางกฎหมายแก่ลูกค้าความจริงๆ การฝึกงานกับองค์กรพัฒนาเอกชน และการสอนกฎหมายให้นักเรียนมัธยมหรือกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ คลินิกกฎหมายเน้นความรู้และทักษะในทางปฏิบัติในบริบทความยุติธรรมทางสังคม แนวคิดของคลินิกกฎหมายคือการให้บริการแก่ลูกค้าที่ยากจนและขาดทุนาย ดังนั้นจึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะดำเนินการควบคู่กันไป เพื่อให้การสนับสนุนแก่โครงการนักกฎหมายชุมชน

ใน พ.ศ. 2532 ในแอฟริกาใต้ เดวิด แมคควอด-เมสัน คณบดีคณะนิติศาสตร์ของมหาวิทยาลัย Natal-Durban⁵ และแคโรล เบ็ค ศาสตราจารย์ด้านกฎหมายชาวอเมริกัน ก่อตั้งองค์กรพัฒนาเอกชนเพื่อให้บริการทางกฎหมายในพื้นที่ชนบท องค์กรนี้มีชื่อว่า ศูนย์กฎหมาย

5 มหาวิทยาลัยนาตาล-เดอร์บัน (Natal-Durban) เปลี่ยนชื่อเป็นมหาวิทยาลัยควาซูลู-นาตาล (KwaZulu-Natal) ในปีพ.ศ. 2547 เมื่อรวมกับมหาวิทยาลัยเดอร์บัน-เวสต์วิลล์ (Durban-Westville)

ต้องผ่านการฝึกฝนอบรมอย่างเป็นระบบ ทว่าต้องรับมือกับกิจการงานต่างๆ ของชุมชนซึ่งนับวันจะยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้นเรื่อยๆ และมักจะมี ความขัดแย้งระหว่าง “กฎหมายตะวันตก” และวิถีปฏิบัติตามชนบทเกิดขึ้น อยู่เสมอๆ นักกฎหมายชุมชนของ CLRDC ได้รับการฝึกอบรมให้มีทักษะ ในการใกล้ชิดเพื่อช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ เหล่านี้

CLRDC จัดการฝึกอบรมแก่นักกฎหมายชุมชนจากชุมชนที่มีการจัดตั้ง คณะกรรมการนักกฎหมายชุมชน ในอดีต CLRDC มีโครงการฝึกอบรมเข้มข้นที่ใช้เวลา 3 เดือน โดยนักกฎหมายชุมชนจะได้รับการฝึกฝนในการดำเนินงานสำนักงานให้คำปรึกษา เมื่อจบการอบรม นักกฎหมายชุมชนจะได้รับใบรับรองนักกฎหมายชุมชน จากคณะนิติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยนาตาล-เดอร์บัน (ปัจจุบันเป็น มหาวิทยาลัยควาซูลู-นาตาล)

ตั้งแต่เริ่มดำเนินการมา CLRDC ได้จัดการปัญหาต่างๆ หลายหมื่นกรณี และช่วยรักษาผลประโยชน์ให้กับคนชนบทได้ปีละหลายล้านแรนด์ (หมายเหตุผู้แปล: หน่วยเงินในแอฟริกาใต้) นอกจากนี้ยังจัดการอบรมให้การศึกษาทางกฎหมายแก่ชุมชน

จำนวนมากในแต่ละปี ติดตามตรวจสอบ
การทำงานของรัฐบาล และให้การศึกษาแก่ผู้
มีสิทธิออกเสียงตลอดทั่วภูมิภาค

ที่มา:

McQuoid-Mason, 2006

ชุมชน (ปัจจุบันเป็นศูนย์กฎหมายชุมชนและการพัฒนาชนบท Community Law and Rural Development) เริ่มต้นด้วยการดำเนินโครงการนำร่องศูนย์กฎหมายชุมชนห้าแห่งในพื้นที่ชนบท โดยอาศัยพื้นที่สำนักงานของเจ้าหน้าที่ทางการของเผ่า แต่ละแห่งมีนักกฎหมายชุมชน 2 คน ซึ่งได้รับการฝึกอบรมเบื้องต้นและอยู่ในการดูแลของเจ้าหน้าที่ศูนย์ที่มหาวิทยาลัย ศูนย์ดังกล่าว ได้รับการสนับสนุนจากโครงการคลินิกกฎหมายและกฎหมายข้างถนน ที่นักศึกษากฎหมาย ครัวเรือน และผู้นำชุมชน ได้รับการฝึกอบรมในการรณรงค์เพื่อให้ความรู้ทางกฎหมายตาม ครัวเรือน เรือนจำ และองค์กรชุมชนต่างๆ

ในแอฟริกาใต้ การมีส่วนร่วมจากคณะนิติศาสตร์ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้กับ โครงการ และยังช่วยดูแลให้โครงการดำเนินการอย่างมีมาตรฐาน และเป็นช่องทางสำหรับ นักกฎหมายชุมชนที่จะได้รับการรับรองจากสถาบันการศึกษา เดวิด แมคควอด-เมสัน กล่าวว่า ความสัมพันธ์เช่นนี้สามารถสร้างได้ด้วยการดำเนินการอย่างเช่น การมีตัวแทนจากสถาบันการ ศึกษาเป็นกรรมการขององค์กร การให้ข้อมูลผู้ที่มาใช้บริการคลินิกกฎหมายเกี่ยวกับโครงการนัก กฎหมายชุมชน และการมีตัวแทนจากองค์กรเป็นวิทยากรให้คณะนิติศาสตร์ “หลักๆ ก็คือ ให้ องค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนการสอนกฎหมาย” แมคควอด-เมสันกล่าว “ซึ่งทำให้ทุกฝ่ายได้ประโยชน์”

แมคควอด-เมสัน ยังชี้ด้วยว่าคณะนิติศาสตร์ในแอฟริกาใต้มีบทบาทสำคัญในการ ให้การศึกษาทางกฎหมายและสนับสนุนการทำงานของนักกฎหมายชุมชน คลินิกกฎหมาย ตามมหาวิทยาลัยในแอฟริกาใต้ได้ให้การศึกษาและการสนับสนุนแก่นักกฎหมายชุมชนในพื้นที่ ใกล้เคียง คลินิกกฎหมายแห่งหนึ่งอาจให้การสนับสนุนแก่โครงการนักกฎหมายชุมชนมากถึง 10 แห่งในพื้นที่ใกล้เคียง⁶

ในฮังการี โครงการฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชนเป็นผลพวงจากโครงการคลินิก กฎหมายที่ให้บริการทางกฎหมายตลอดจนจัดการศึกษาให้แก่ชุมชน เพื่อที่จะสามารถรับเงิน ช่วยเหลือจากต่างประเทศได้ ได้มีการจัดตั้งมูลนิธิเพื่อการให้บริการทางกฎหมายและโครงการ

6 การสนับสนุนงบประมาณสำหรับโครงการในแอฟริกาใต้ได้รับการบริหารจัดการโดยสมาคมกองทุนสถาบันนักกฎหมาย ชุมชนในมหาวิทยาลัย (Association of University Legal Aid Institutions Trust -AULAI Trust)

กฎหมายข้างถนน (Foundation for Clinical Legal and Street Law Programs) ขึ้นที่มหาวิทยาลัย Eötvös Loránd University (ELTE) ELTE แบ่งพื้นที่สำนักงานให้กับโครงการ และแอกเนส โคเวอ์ ผู้อำนวยกรมูลนิธิ ก็เป็นอดีตอาจารย์ในคณะ ส่วนบุคลากรและทรัพยากรอื่นๆ ได้รับการสนับสนุนจากแหล่งทุนอื่น เมื่อโครงการให้บริการทางกฎหมายของมหาวิทยาลัยดึงดูดนักศึกษาที่มาจากชุมชนชาวโรมาจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ โคเวอ์ก็ก่อตั้งโครงการนักกฎหมายชุมชนขึ้นมาใหม่ภายใต้มูลนิธิดังกล่าว โครงการใหม่นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การสนับสนุนการฝึกอบรมแก่ตัวแทนเยาวชนและนักกิจกรรมจากชุมชนชาวโรมา โดยอาศัยความชำนาญในการให้การฝึกอบรมที่พัฒนาจากคลินิกกฎหมายข้างถนนของโคเวอ์ และทำงานร่วมกับองค์กรสิทธิของชาวโรมาที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ คือมูลนิธิสิทธิพลเมืองชาวโรมา (Roma Civil Rights Foundation)

คลินิกกฎหมายให้ประโยชน์แก่โครงการนักกฎหมายชุมชนได้ในหลายลักษณะ เช่น ความชำนาญทางกฎหมาย การฝึกอบรม หรือกระทั่งพื้นที่สำนักงาน อาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับคลินิกกฎหมายสามารถใช้ประโยชน์จากวิธีการสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์สองทาง ซึ่งไม่ใช่วิธีการเรียนการสอนปกติในคณะนิติศาสตร์ วิธีการแบบมีส่วนร่วมเช่นนี้จำเป็นสำหรับการฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชนเพื่อให้พวกเขาสามารถให้การศึกษาแก่ชุมชนต่อไปได้ นักศึกษากฎหมายยังสามารถมีส่วนร่วมในโครงการนักกฎหมายชุมชนได้ด้วย การเป็นผู้ช่วยอาจารย์ในการเขียน การแปล หรือกระทั่งดำเนินการฝึกอบรมได้

ข้อเสียของการจัดตั้งโครงการนักกฎหมายชุมชนผ่านทางคลินิกกฎหมายคือ คณะนิติศาสตร์อาจอยู่ห่างไกลจากชุมชนที่นักกฎหมายชุมชนทำงานด้วย อีกประการหนึ่งคือ อาจารย์สอนกฎหมายอาจไม่มีเวลาพอที่จะมาจัดการจัดตั้งและสนับสนุนโครงการ ด้วยเหตุนี้ คลินิกกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการจัดตั้งโครงการนักกฎหมายชุมชนจึงมักทำงานโดยร่วมมือกับองค์กรพัฒนาเอกชนอื่น องค์กรพัฒนาเอกชนสามารถร่วมงานกับอาจารย์ในลักษณะการขอคำปรึกษาได้ โดยที่ไม่ต้องสัมพันธ์อย่างเป็นทางการกับมหาวิทยาลัยที่เป็นผู้อุปถัมภ์คลินิกกฎหมาย

ข้อเสียอีกประการหนึ่งของการทำงานผ่านทางคลินิกกฎหมายคือ โครงการนักกฎหมายชุมชนที่สัมพันธ์กับมหาวิทยาลัยอย่างเป็นทางการ จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขขั้นตอนกฎระเบียบของมหาวิทยาลัย และยังมีโอกาสเสี่ยงที่นักกฎหมายชุมชนอาจต้องเข้าไปพัวพัน

สร้างโครงการนักกฎหมายชุมชน จากคลินิกกฎหมาย: มูลนิธิเพื่อ การให้บริการทางกฎหมายและ โครงการกฎหมายข้างถนน ที่ฮังการี

มูลนิธิเพื่อ การให้บริการทางกฎหมาย และโครงการกฎหมายข้างถนน

(Foundation for Clinical Legal and Street Law Programs)

เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่สังกัดคณะ นิติศาสตร์ของมหาวิทยาลัย Eötvös Loránd University (หรือ ELTE) ที่บูดาเปสต์ ประเทศฮังการี ELTE เป็นมหาวิทยาลัยที่เก่าแก่ที่สุดในยุโรป กลางและตะวันออก แอกเนส โคเวอ์ เป็นผู้ก่อตั้งมูลนิธิและเป็นผู้ประสาน งานโครงการคลินิกกฎหมาย ซึ่ง ปัจจุบันมีคลินิกทั้งหมด 6 แห่ง

คลินิก 5 แห่งบริการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับกฎหมายอาญา ครอบครัว และสิทธิ เด็ก แรงงาน กฎหมายการไม่แสวงหา กำไรและการดูแลเยาวชนที่เคยอยู่ ภายใต้การดูแลของรัฐ สิทธิสตรี และ สิทธินักโทษ คลินิกกฎหมายข้างถนน ใช้ นักศึกษากฎหมายทำกิจกรรมเกี่ยวกับกฎหมายมโรงเรียนมัธยม สถาน พินิจสำหรับเยาวชน และตามชุมชน โครงการริเริ่มที่ประสบความสำเร็จของ

โคเวอร์ที่ ELTE นี้เริ่มจากโครงการสอนกฎหมายข้างถนนนี้เอง และเธอก็มองว่าคลินิกดังกล่าวเป็นรากฐานสำคัญด้วยคลินิกนี้ เธอได้พัฒนาเทคนิคการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อช่วยนักศึกษากฎหมายในทุกคลินิกได้เรียนรู้ทฤษฎีกฎหมายและพัฒนา “ทักษะการเป็นทนาย” ต่างๆ เช่น การสื่อสาร การชั่งใจโน้มน้ำหนัก การไกล่เกลี่ย การคิดเชิงวิพากษ์ การวิเคราะห์กรณีปัญหา การสัมภาษณ์ การเขียนและการศึกษาประเด็นจริยธรรม

โครงการฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชนในชุมชนชาวโรมาเริ่มมาจากประสบการณ์ในการทำงานคลินิกที่ให้นักศึกษาสอนในชั้นเรียนที่มีทั้งชาวโรมาและอื่นๆ ตลอดจนโครงการที่เกี่ยวข้องของมูลนิธิที่ฝึกครูชาวโรมาในการให้การศึกษาทางกฎหมายโดยใช้แนวทาง “กฎหมายข้างถนน”

ที่มา:

Tibbitts 2005a.

ในการเมืองของมหาวิทยาลัยหากโครงการเลือกทำงานในประเด็นที่ทางมหาวิทยาลัยไม่ประสงค์จะข้องเกี่ยวกับด้วย ปัญหาและประโยชน์ของการจัดตั้งโครงการนักกฎหมายชุมชนผ่านทางคลินิกกฎหมายจะกล่าวถึงโดยละเอียดในบทที่ 3

บทที่ 2

การวิเคราะห์สถานการณ์

สารบัญชบท

- 2.1 กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 2.2 ประชากรกลุ่มที่มีความเปราะบางและความต้องการของพวกเขา
- 2.3 สภาพแวดล้อมทางกฎหมายและทางการยุติธรรม
- 2.4 ทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรทางกายภาพในการพัฒนาโครงการ
- 2.5 ผู้ที่จะมาเป็นนักกฎหมายชุมชน

เชียร์ราลีโอนจะเน้นที่ประชากรกลุ่มไหนและที่ประเด็นอะไร

- ได้ข้อมูลว่าเมื่อมีปัญหาชาวชุมชนมักจะไปใช้ช่องทางใดในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้
- ทำความเข้าใจบริบทการทำงานกฎหมายชุมชนของคุณ รวมถึงสภาพแวดล้อมทางกฎหมายโดยรวมของประเทศ องค์กรที่มีความสนใจและกิจกรรมคล้ายคลึงกับของคุณ และแหล่งที่มีนักกฎหมายชุมชนที่อาจจะมาร่วมโครงการได้
- ช่วยให้คุณมีเหตุผลรองรับในการตั้งโครงการนักกฎหมายชุมชน ออกแบบโครงร่างโครงการ และวางแผนการฝึกอบรมเบื้องต้น
- ช่วยให้สมาชิกของชุมชนเห็นสถานการณ์ของตนเองชัดเจน และมีส่วนร่วมกับคุณใน

กระบวนการวางแผน

- ทำให้คุณรู้จักกับบริการและองค์กรต่างๆ ที่มีอยู่แล้ว ที่มีประเด็นการทำงานร่วมกัน หรือมีทักษะการทำงานที่เกี่ยวข้องกัน ทำให้กระบวนการประเมินเป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญในการสร้างพันธมิตรเชิงองค์กรเพื่อสนับสนุนโครงการของคุณ

หลายองค์กรใช้การวิเคราะห์สถานการณ์เป็นฐานในการพัฒนาโครงการ เครื่องมือในการวิเคราะห์สถานการณ์เครื่องมือหนึ่งก็คือการวิเคราะห์ SWOT (จุดแข็ง-Strengths จุดอ่อน-Weakness โอกาส-Opportunities ภัยคุกคาม-Threats) การวิเคราะห์ SWOT จะแยกแยะมิติภายในต่างๆ ของจุดแข็งหรือจุดอ่อนขององค์กร และปัจจัยภายนอกเช่นโอกาสหรือภัยคุกคาม (ดูข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับเครื่องมือในการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ได้ที่ ห้องสมุดเรื่องการจัดการ www.managementhelp.org/plan_dec/str_plan/str_plan.htm โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย)

2.1 กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับผู้ที่คิดจะเริ่มโครงการนักกฎหมายชุมชน การวิเคราะห์สถานการณ์มีเป้าหมายเพื่อหาปัญหาเรื่องความยุติธรรมที่มีอยู่ในชุมชนที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข และที่สามารถใช้นักกฎหมายชุมชนเข้าไปแก้ไขปัญหาได้ เป้าหมายเช่นนี้เรียกว่า “การวิเคราะห์ช่องว่าง” จากฐานของการวิเคราะห์ช่องว่างนี้ คุณจะสามารถจัดลำดับความสำคัญของกลุ่มคนที่ คุณจะทำงานด้วย สามารถคาดการณ์ถึงปัญหาทางกฎหมายหลักๆ ที่ คุณจะแก้ไข และสามารถยืนยันยุทธศาสตร์ต่างๆ ที่ นักกฎหมายชุมชนของคุณจะได้รับการฝึกอบรมเพื่อไปใช้แก้ไขปัญหาเหล่านั้น

การประเมินความต้องการทางการด้านกฎหมายของชุมชนนั้นจะทำโดยผู้พัฒนาโครงการหรือคณะบริหารจัดการโครงการ โดยใช้การปรึกษาหารือกับสมาชิกและผู้นำของชุมชน มีการใช้เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายเทคนิคในการประเมินความต้องการ เช่น

- การสังเกตการณ์โดยตรง
- แบบสอบถาม
- การปรึกษาหารือกับบุคคลที่มีสถานะสำคัญ หรือผู้ที่มีความรู้เฉพาะบางด้าน
- การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ปัญหาของชุมชนกับลำดับความสำคัญของการ

ในแอฟริกาใต้ ผู้นำโครงการไปหาเจ้าหน้าที่ของกลุ่มชนเผ่า และอธิบายว่าตนคือใครและนักกฎหมายชุมชนมีบทบาทอย่างไร จากนั้นก็ถามเกี่ยวกับปัญหาของชุมชน และถามว่านักกฎหมายชุมชนจะทำประโยชน์อะไรได้บ้าง พวกเขาพบว่าชาวบ้านมีปัญหาย่างหนักกับเรื่องการรับเงินบำนาญ ที่ไม่ได้ถูกจ่ายมาให้หรือเป็นจำนวนไม่เพียงพอ โดยส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากการคอร์รัปชั่น ประเด็นเรื่องเงินบำนาญกลายเป็นจุดเน้นเริ่มต้นของโครงการนักกฎหมายชุมชนของศูนย์กฎหมายชุมชนและการพัฒนาชุมชน (Community Law and Rural Development Centre)

ในมองโกเลีย ผู้พัฒนาโครงการนักกฎหมายชุมชนจัดการประชุมร่วมกับเจ้าหน้าที่รัฐในสามระดับ คือระดับจังหวัด ศาลเขต และระดับตำบล รวมถึงประชุมร่วมกับสหภาพนายความและองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน พวกเขาจึงขอให้ผู้ว่าระดับท้องถิ่นจัดการประชุมชุมชนและการ “เยี่ยมบ้าน” ขึ้น เพื่อที่พวกเขาจะได้พูดคุยกับสมาชิกของชุมชนโดยตรง ผู้พัฒนาโครงการพบว่าประเภทปัญหาที่เจ้าหน้าที่รัฐและที่ชุมชนระบุนอกมานั้นสอดคล้องกัน

มอลโดว่า : การสำรวจประเมินความต้องการของชุมชนชนบท

ในการทำการประเมินความต้องการทางกฎหมายเบื้องต้นของชุมชนชนบทในมอลโดว่า มีการสัมภาษณ์ตัวแทนจาก 11 หมู่บ้าน การสัมภาษณ์เหล่านี้ใช้คำถามสองชุด คำถามชุดแรกสำหรับชาวบ้านทั่วไปและอีกชุดสำหรับผู้นำชุมชนที่น่าจะมีความรู้เรื่องความต้องการทางกฎหมายของชุมชนมากที่สุด ทั้งนายกเทศมนตรี ครู ตำรวจ ผู้นำองค์กรพัฒนาเอกชน นักบวช นักสังคมสงเคราะห์ และหมอ คำถามในการสัมภาษณ์เหล่านี้ถูกออกแบบโดยทนายความกลุ่มหนึ่ง จากนั้นก็ถูกทบทวนโดยนักสังคมวิทยา ถูกปรับให้เหมาะกับการสัมภาษณ์ และถูกนำไปทดสอบสัมภาษณ์ก่อนในการสัมภาษณ์เพื่อประเมินสถานการณ์ มีการสัมภาษณ์ชาวบ้านทั่วไป 136 คน และ แกนนำชุมชนอีก 47 คน

คำถามในการสัมภาษณ์นั้นถูกออกแบบมาเพื่อเจาะข้อมูลเกี่ยวกับ

- สถานการณ์ทางกฎหมายและปัญหาทางกฎหมายที่ชาวบ้านประสบ
- วิธีการที่ชาวบ้านใช้ในการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายของตน
- ความพึงพอใจต่อผลที่ได้รับ
- เหตุของปัญหาที่ไม่ได้รับการแก้ไข กรณีที่มีปัญหาเช่นนั้น
- ความรับรู้เกี่ยวกับวิธีที่ดีที่สุดในการจัดการกับสถานการณ์ปัญหาทางกฎหมาย
- ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ (เช่น ข้อมูลส่วนตัว ที่อยู่)

ที่มา:

Open Society Institute-มอลโดว่า (2548)

- การสัมภาษณ์
- การจัดการสนทนากลุ่ม

ในการเลือกวิธีที่จะใช้ คุณจะต้องพิจารณาว่าเทคนิคใดเป็นไปได้จริงมากที่สุด และเป็นวิธีที่จะให้ข้อมูลที่ถูกต้องเชื่อถือได้ หนึ่งในวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้กันทั่วไปมากที่สุดวิธีการหนึ่งก็คือ การสื่อสารโดยตรงและการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับสมาชิกของชุมชน วิธีการนี้สามารถช่วยวางรากฐานความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพระหว่างโครงการของคุณกับชุมชนได้ หากคุณไม่มีบุคลากรเพียงพอที่จะไปเก็บข้อมูลเอง คุณอาจจะขอความช่วยเหลือจากองค์กรพัฒนาเอกชนในท้องถิ่น หรือนักศึกษากฎหมาย (เช่น นักศึกษาฝึกงาน) ก็ได้

วิธีการที่ง่ายที่สุดวิธีการหนึ่งในการเก็บข้อมูลก็คือการสัมภาษณ์ คุณอาจจะสัมภาษณ์รายบุคคล จัดกระบวนการสนทนากลุ่ม หรือการใช้แบบสอบถามแบบพบหน้าก็ได้ นอกจากนี้ยังอาจจะเก็บข้อมูลได้จากการประชุมของชุมชนหรือการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมภาษณ์กลุ่มผู้คนหลากหลายจะช่วยให้คุณเก็บนั้นมีความน่าเชื่อถืออ้างอิงได้ ด้วยกระบวนการสืบหาข้อมูลเช่นนี้ คุณสามารถเข้าใจปัญหาที่ชาวบ้านประสบและมองเห็นทางออกที่นักกฎหมายชุมชนจะช่วยแก้ไขได้ นอกจากการเป็นแหล่งข้อมูลให้คุณแล้ว กรณีศึกษาเหล่านี้ยังอาจจะถูกนำมาใช้ในการฝึกอบรมในอนาคตได้อีกด้วย เมื่อคุณเริ่มดำเนินโครงการแล้ว คุณอาจจะทำการศึกษาแบบเดียวกัน เพื่อดูว่านักกฎหมายชุมชนของคุณสามารถแก้ไขปัญหาที่เคยมีการเอ่ยถึงได้หรือไม่

คุณอาจจะให้อาสาสมัครนักศึกษากฎหมายในคลินิกกฎหมายช่วยทำการประเมินความต้องการ และช่วยเตรียมรายงานเกี่ยวกับผลการประเมินนั้น ตัวอย่างเช่น นักศึกษากฎหมายที่คลินิกกฎหมายศูนย์สิทธิมนุษยชน Ateneo de Manila (Ateneo de Manila Human Rights Center) ในประเทศฟิลิปปินส์ ทำการประเมินความต้องการของชุมชนในระหว่างช่วงที่นักศึกษาพยายามทำตัว “กลมกลืน” กับชุมชนชนบทที่ยากจน

คุณอาจจะลองหาบันทึกหรือเอกสารของราชการที่สามารถให้ข้อมูลประกอบการพัฒนาโครงการได้ ในหลายประเทศ ข้อมูลสถิติที่มีอยู่มักจะไม่เพียงพอต่อการทำความเข้าใจขอบเขตที่แท้จริงของปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงความยุติธรรม อย่างไรก็ตาม คุณอาจจะได้หลักฐานทางอ้อมเกี่ยวกับความต้องการทางกฎหมายของสมาชิกชุมชน ได้จากการพิจารณาจำนวน

ประชากร จำนวนทนายความที่มีในชุมชน ระยะเวลาเฉลี่ยกว่าที่คดีหนึ่งๆ จะได้รับการพิจารณาในศาล และปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยที่มีการออกแบบมาอย่างรอบคอบจะช่วยทำให้ทราบข้อมูลความต้องการความช่วยเหลือทางกฎหมายได้ ตัวอย่างเช่น สามารถนำแบบสอบถามที่ออกแบบเป็นมาตรฐานกลางไว้มาใช้กับนักโทษกลุ่มตัวอย่าง และใช้ถามเกี่ยวกับการมีตัวแทนทางกฎหมายในชั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการยุติธรรม และถามถึงกรณีการได้รับการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง การศึกษาอาจจะรวมถึงการวิเคราะห์เรื่องความแตกต่างทางชาติพันธุ์ กับกรณีมีตัวแทนทางกฎหมายในชั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการยุติธรรมด้วยก็ได้ หากคุณวางแผนจะทำการประเมินผลกระทบของโครงการของคุณเอง คุณก็ควรที่จะเก็บข้อมูลพื้นฐานของชุมชนคุณด้วย หากมีทรัพยากรพอคุณอาจจะเก็บข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลต่อเนื่องในชุมชน “เปรียบเทียบ” ที่เป็นชุมชนคล้ายคลึงกัน ที่องค์กรนักกฎหมายชุมชนไม่ได้เข้าไปทำงาน เพื่อที่จะได้เปรียบเทียบผลกันได้

ในประเทศมอลโดวา การประเมินความต้องการทำโดยการสำรวจกับประชาชนและกับเจ้าหน้าที่ของท้องถิ่นในหมู่บ้านชนบท 11 หมู่บ้าน (ดูข้อความด้านข้าง) การวิจัยได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากมูลนิธิโรส-มอลโดวา ซึ่งหลังจากนั้นก็ช่วยเปิดตัวโครงการนักกฎหมายชุมชนด้วย

2.2 ประชากรกลุ่มที่มีความเปราะบางและความต้องการของพวกเขา

ในบางประเทศ มีประชากรจำนวนมากที่เรียกได้ว่าเป็นกลุ่ม “ที่มีความเปราะบาง” ในแง่ที่ว่าพวกเขาควรจะได้รับประโยชน์จากบริการทางสังคมและทางกฎหมายต่างๆ เมื่อมีความต้องการสูงเช่นนี้ คุณอาจจะเลือกจัดลำดับความสำคัญผู้ที่มีความต้องการเร่งด่วนที่สุดไว้ก่อน

ในหลายประเทศ กลุ่มคนที่ด้อยโอกาสที่สุดคือคนจนเมืองและคนจนในชนบท และกลุ่มชนกลุ่มน้อยที่ถูกกีดกันทางสังคมหรือถูกเลือกปฏิบัติ กลุ่มคนเหล่านี้มักจะประสบอุปสรรคในการมีทนายความในกรณีที่มีปัญหาคดีความทางแพ่ง ในขณะที่ก็ต้องเผชิญกับปัญหาใหญ่หลวงเรื่องที่พักอาศัย การจ้างงาน สมาชิกครอบครัว ทรัพย์สิน สวัสดิการ ประโยชน์จากการประกัน

หาวิธีเพื่อให้เข้าถึงกฎหมายได้

ในฮังการี โครงการนักกฎหมายชุมชนริเริ่มขึ้นโดยมหาวิทยาลัย Eötvös Loránd (ELTE) เพื่อตอบสนองความต้องการทางกฎหมายของชาวโรมา ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ถูกเลือกปฏิบัติมาตลอดในประเทศ ปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้เกิดปัญหาของชาวโรมาก็คือ

- ระยะห่างทางสำนักงานให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย และวิธีการเดินทางที่มีอยู่จำกัด
- การที่ต้องใช้เอกสารจำนวนมาก ทำให้ชาวโรมาไม่ยอมเข้าสู่กระบวนการทางการปกครอง
- ความลังเลใจในกลุ่มชาวโรมาเองในการแก้ไขปัญหาส่วนตัวกับคนที่ไม่ใช่คนโรมา
- การมีความตระหนักทางกฎหมายต่ำโดยทั่วไป

ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ได้ถูกนำมาพิจารณาในการออกแบบโครงการนักกฎหมายชุมชน

สังคม และการโยกย้ายถิ่นฐาน พวกเขาอาจจะไม่ทราบถึงการเยียวยาทางกฎหมายที่มีอยู่ และมักจะเผชิญกับความโหดร้ายของตำรวจและการละเมิดสิทธิมนุษยชนอื่นๆ ในการที่จะช่วยเหลือคนกลุ่มนี้ คุณจะต้องตัดสินใจว่าโครงการนักกฎหมายชุมชนของคุณจะรักษาความเป็นอิสระจากรัฐบาลอย่างเข้มงวดหรือไม่ ดูบทที่ 3 เรื่อง “การตั้งโครงการนักกฎหมายชุมชน” ประกอบ

ความยากจนเป็นปัญหาสากลของประชากรกลุ่มที่โครงการนักกฎหมายชุมชนเพื่อความยุติธรรมทำงานด้วย ในพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะในชนบท มีเงื่อนไขปัจจัยหลายประการที่ทำให้สามารถเข้าถึงทนายความได้ยาก และยังมีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในการจ้างทนายความ การขาดแคลนทนายความโดยทั่วไป และการขาดแคลนทนายความที่ยินดีจะทำงานกับชุมชนยากจน นอกจากนี้ก็ยังมีปัญหาการสื่อสารเช่นเรื่องภาษา ระยะเวลา และการขาดเทคโนโลยี

การประเมินความต้องการจะไม่เพียงเปิดให้เห็นถึงความต้องการทางกฎหมายของชุมชนที่มีความเปราะบางเท่านั้น แต่ยังทำให้เห็นถึงปัญหาสำคัญที่สุดที่ชุมชนเหล่านั้นกำลังประสบ ในบางกรณี สิ่งที่คุณเหมือนว่าจะเป็นเพียงปัญหาสังคม (เช่น การขาดการเข้าถึงบริการสุขภาพ) อาจกลายเป็นส่วนหนึ่งของวาทกรรมใหม่ (เช่น สิทธิในสุขภาพ) หรือสิ่งที่ถูกถือว่าเป็นปัญหาทางกฎหมาย (เช่น การละเมิดภายในครอบครัว) ก็อาจจะสามารถแก้ไขได้โดยหน่วยงานฝ่ายบริหาร ตำรวจ รัฐบาลของท้องถิ่น การศึกษา แรงกดดันจากชุมชน สื่อ หรือวิธีการอื่นๆ ที่ไม่ใช่วิธีการทางกระบวนการยุติธรรม ก็ได้

การประเมินความต้องการ ยังจะช่วยให้คุณเห็นวิธีในการแก้ไขปัญหาคือโครงการนักกฎหมายชุมชนของคุณควรจะดำเนินการ ไม่ว่าจะเป็นทางการบริหาร ทางกฎหมาย การให้คำปรึกษา หรือทางการศึกษา หากการประเมินของคุณชี้ว่ามีความจำเป็นที่จะต้องมีการปฏิรูปอย่างเป็นระบบ โครงการนักกฎหมายชุมชนของคุณก็อาจจะต้องทำคดีที่เป็นเรื่องของผลประโยชน์สาธารณะหรือการยื่นฟ้องเชิงยุทธศาสตร์รวมเข้าไว้ด้วย การพิจารณาถึงกลุ่มประชากรเป้าหมาย ปัญหาหลัก และวิธีการทำงาน จะเป็นตัวกำหนดลักษณะโครงการนักกฎหมายชุมชนของคุณ

โครงการนักกฎหมายชุมชนบางโครงการ เน้นไปที่ประเด็นเฉพาะบางประเด็นเท่านั้น เช่น ความรุนแรงภายในครอบครัวและปัญหาครอบครัว ทว่า โครงการที่อยู่บนฐานของชุมชนส่วนใหญ่จะมีความยืดหยุ่นทั้งในเชิงปัญหาที่นักกฎหมายชุมชนรับพิจารณา และในเชิงยุทธศาสตร์

ต่างๆ ที่จะใช้ในการแก้ปัญหาเหล่านี้ ยิ่งโครงการนักกฎหมายชุมชนของคุณทำงานเกี่ยวกับหลากหลายประเด็นและมีวิธีการแก้ไขปัญหาหลากหลายเท่าใด นักกฎหมายชุมชนเหล่านั้นก็ยิ่งต้องได้รับการฝึกอบรมมากขึ้นเท่านั้น

2.3 สภาพแวดล้อมทางกฎหมายและทางการยุติธรรม

องค์ประกอบหนึ่งของการประเมินความต้องการแบบองค์รวมก็คือการประเมินสภาพแวดล้อม ซึ่งควรจะทำขึ้นเพื่อชี้ให้เห็นถึงลักษณะต่างๆ ของสภาพแวดล้อมทางกฎหมายที่โครงการจะทำงาน และที่จะส่งผลกระทบต่อบทบาทหน้าที่ของนักกฎหมายชุมชน การประเมินสภาพแวดล้อมควร จะพิจารณาถึง

- กรอบเรื่องการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายที่มีอยู่
- นักกฎหมายและความช่วยเหลือทางกฎหมายที่มีอยู่
- การปฏิบัติงานของระบบยุติธรรมทางการ
- ความเต็มใจของกลุ่มคนที่ทำงานด้านกฎหมายที่จะยอมรับนักกฎหมายชุมชน
- การมีระบบกฎหมายทางการและระบบกฎหมายจารีตประเพณีอยู่
- ทางเลือกอื่นๆ ที่ไม่ใช่ทางกฎหมาย เช่น การให้คำปรึกษาหรือการไกล่เกลี่ย
- กรอบทางกฎหมายสำหรับงานนักกฎหมายชุมชน

2.3.1 กรอบกฎหมายสำหรับการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย

คุณควรจะศึกษาลักษณะของการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายในประเทศของคุณ รวมถึงศึกษาว่าการละเมิดกฎหมายแบบใดที่มีการกำหนดไว้ว่าต้องมีตัวแทนทางกฎหมาย (เช่น คดีอาญาที่เป็นการละเมิดอย่างรุนแรง) และใครที่มีสิทธิมีตัวแทนทางกฎหมายโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายได้ (เช่น ผู้เยาว์ คนผู้มีความพิการทางจิตใจ ผู้ยากไร้)

การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายนั้นมีอยู่หลายรูปแบบ เช่น ทุนความอาจะ ทำหน้าที่แทนที่ปรึกษาทางกฎหมายโดยตำแหน่งได้ ทุนความอาจะจะได้รับจ้างให้ให้บริการ

กัมพูชา: ข้อค้นพบจากการประเมินความต้องการ

ในกัมพูชา การประเมินความต้องการ ทำโดยการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานอยู่ในชุมชน ผู้สัมภาษณ์ถามว่าเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนประสบกับปัญหาอะไรบ้างในชุมชน นักกฎหมายชุมชนจะ ช่วยแก้ปัญหาเหล่านี้ได้อย่างไร และจำเป็นต้องมีการฝึกอบรมและทรัพยากรอะไรบ้างเพื่อสร้างโครงการเช่นนั้นขึ้นมา จากฐานของการประเมินความต้องการนี้ ผู้นำโครงการได้รับประเด็น 6-10 ประเด็นที่นักกฎหมายชุมชนของโครงการจะต้องทำงาน และจากนั้นก็ให้คณะกรรมการที่ปรึกษา มาให้คำแนะนำเกี่ยวกับโครงการและ ทบทวนเอกสารต่างๆ สถาบันเขมรเพื่อประชาธิปไตย (Khmer Institute for Democracy) ได้อธิบายถึงความต้องการไว้ดังนี้:

“ปัญหาหลักที่รุนแรงที่สุดที่ประชาชนประสบในชีวิตประจำวันก็คือความขัดแย้งเรื่องที่ดินและที่อยู่อาศัย การล่องลอยละเมิดทางเพศ การหย่าร้าง ความรุนแรงในครอบครัว การละเมิดสัญญา และการหมิ่นประมาท บางครั้งปัญหาเหล่านี้ก็เกี่ยวข้องกับทหารในพื้นที่และเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือน ชาวกัมพูชา

มากกว่าร้อยละ 60 เป็นคนยากจน และไม่มีการศึกษา และไม่ทราบว่า จะเผชิญกับปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น อย่างไร ประชาชนส่วนใหญ่ไปขอความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่บ้านหรือ ผู้นำคอมมูน แต่ในความเป็นจริงก็มัก จะต้องมีการตัดสินใจบนด้วยปัญหาของ พวกเขาจะได้รับการพิจารณา บางกรณี ควรจะได้รับการพิจารณาโดยศาล แต่ เขี่ยก็ไม่มีเงินพอที่จะไปหาเจ้าหน้าที่ที่ สูงกว่าระดับคอมมูน ประชาชนมักจะ อยากให้กรณีของตนได้รับการแก้ไขหรือ ประนีประนอมโดยผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำ คอมมูน คนที่เปราะบางที่สุดก็คือผู้หญิง ที่ถูกทำร้าย ถูกละเมิดทางเพศ หรือ กระทั่งถูกฆ่า”

ที่มา:

*Khmer Institute for Democracy
(2004)*

ทางกฎหมายหรือได้รับจ้างเป็นทนายจำเลยของรัฐก็ได้ ทนายความยังสามารถทำงานในศูนย์ให้ ความช่วยเหลือทางกฎหมาย บริการทางกฎหมายโดยนักกฎหมายชุมชนอาจช่วยเสริมบริการ อื่นๆ เหล่านี้ ในคดีอาญา นักกฎหมายชุมชนอาจส่งต่อคดีไปยังทนายความที่อยู่ในเครือข่ายด้าน กฎหมายของโครงการ นักกฎหมายชุมชนอาจจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับคดีแพ่งโดยตรง เช่น คดี แรงงาน และกฎหมายการคุ้มครองทางสังคม ในหลายประเทศ นักกฎหมายชุมชนสามารถร่วม ในการพิจารณาคดีทางการปกครองได้โดยความยินยอมของผู้ที่มีอำนาจในองค์คณะนั้นๆ ด้วย

2.3.2 ทนายความและความช่วยเหลือทางกฎหมายที่มีอยู่

แม้ว่าคุณจะทราบแล้วว่า มีการขาดการเข้าถึงความช่วยเหลือทางกฎหมายอยู่ในประเทศของ คุณ ก็ยังเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องพยายามหาหลักฐานเรื่องการขาดการเข้าถึงนี้ การหาข้อมูลเรื่อง จำนวนทนายความและการกระจายตัวของทนายความ จะทำให้คุณสามารถติดต่อกับสถาบันและหน่วย งานต่างๆ เครือข่ายนี้จะช่วยในการวางรากฐานงานสำหรับเครือข่ายทนายความ ที่จะมาหนุน เสริมได้ในอนาคต และจะช่วยให้คุณประเมินปฏิกิริยาของผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมายต่อ แนวคิดเรื่องโครงการนักกฎหมายชุมชนด้วย

ตัวอย่างเช่น ในแอฟริกาใต้ มีการจัดทำฐานข้อมูลสาธารณะของทนายความตามราย จังหวัดและเมือง ทำให้สามารถทราบจำนวนทนายความที่มีอยู่สำหรับประชากร และสามารถ เชิญทนายความเหล่านั้นมาเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายทนายความ ที่ให้การสนับสนุนงานนัก กฎหมายชุมชนได้

ในบางประเทศ รัฐบาลมีกฎหมายเรื่องการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย แต่การ บริการเหล่านั้นอาจจะอยู่ในระดับที่ต่ำมาก มีการบังคับใช้อย่างไม่มีประสิทธิภาพ หรือไม่ได้ ใช้ประโยชน์เต็มที่ เนื่องจากประชาชนไม่ทราบว่ามีการบริการเช่นนี้ หรือไม่สามารเข้าถึงความ ช่วยเหลือได้เนื่องจากอยู่ไกลเกินไปหรือมีค่าใช้จ่ายแพงเกินไป ในประเทศที่มีกฎหมายเรื่องการ ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย การวิเคราะห์สถานการณ์ของคุณอาจจะพิจารณาเรื่องช่องว่าง ระหว่างความต้องการกับการบริการที่มี และเรื่องโอกาสของโครงการนักกฎหมายชุมชนที่จะ ช่วยเติมเต็มช่องว่างเหล่านี้

คุณจะต้องพัฒนายุทธศาสตร์ เรื่องการมีทนายความทำงานกับโครงการของคุณ

เนื่องจากนักกฎหมายชุมชนนั้นไม่สามารถว่าความได้ นอกจากนี้ คุณยังจะต้องสร้างความสัมพันธ์ร่วมมือกับสภาพนายความในประเทศเพื่อลดโอกาสที่จะมีการต่อต้านนักกฎหมายชุมชนของคุณ

คำว่า *pro bono* หรือการให้บริการแบบไม่คิดค่าตอบแทนนั้นหมายถึงงานทางกฎหมายหรือทางวิชาชีพอื่นๆ ที่ทำในลักษณะอาสาสมัครโดยไม่รับค่าตอบแทน โดยถือเป็นบริการสาธารณะ ตัวอย่างเช่น ในเคนย่า มีการกำหนดว่าทนายความจะต้องไปทำงานแบบไม่คิดค่าตอบแทนก่อนจึงจะสามารถขอต่อใบอนุญาตว่าความได้ ทั้งการทำงานแบบไม่รับค่าตอบแทนและการมีสภาพนายความที่สนับสนุนงานของคุณ จะทำให้โครงการนักกฎหมายชุมชนของคุณสามารถเข้าถึงทนายความตามที่โครงการต้องการได้

ในมองโกเลีย การประเมินสภาพแวดล้อมชี้ให้เห็นว่ามีสมาชิกของสภาพนายความอยู่ในทุกๆ เมืองใหญ่และทุกจังหวัดใหญ่ โครงการนักกฎหมายชุมชนจะมีสมาชิกสภาพนายความหนึ่งคนในคณะกรรมการที่ปรึกษาโครงการแต่ละโครงการ การมีทนายความมาร่วมโครงการเช่นนี้ทำให้สามารถให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายได้ และยังป้องกันไม่ให้เกิดความสัมพันธ์เชิงปฏิบัติระหว่างนักกฎหมายชุมชนกับทนายความอีกด้วย

ในแอฟริกาใต้ การสร้าง “ระบบชั้นบันได” ทำให้นักกฎหมายชุมชนสามารถเข้าไปสู่ระบบกฎหมายได้ โดยการจัดให้งานกฎหมายชุมชนนับเป็นหน่วยกิตของหลักสูตรกฎหมายได้ ทนายความที่แสดงความเห็นคัดค้านแนวคิดนี้ กังวลว่าระบบชั้นบันไดจะทำให้วิชาชีพทนายความเต็มไปด้วยนักกฎหมายชุมชนที่ยังคงอยู่ที่บันไดขั้นต่ำสุด ความกลัวเช่นนี้ได้ถูกขบหายไป และคณะพิจารณาคุณสมบัติของแอฟริกาใต้ก็ได้อนุญาตให้ผู้ที่มีการประกาศนียบัตรนักกฎหมายชุมชนสามารถนับเป็นหน่วยกิตในปริญญาตรีสาขานิติศาสตร์ได้

2.3.3 การปฏิบัติหน้าที่ของระบบยุติธรรมแบบทางการและแบบไม่ทางการ

ในการพยายามแก้ไขปัญหา มีวิธีการสองแนวทางที่โครงการกฎหมายชุมชนสามารถใช้ได้ คือวิธีกฎหมายแบบทางการและวิธีแบบที่ไม่ค่อยเป็นทางการ ที่อยู่บนฐานของจารีตปฏิบัติในชุมชน วิธีการทางกฎหมายนั้นใช้กฎหมายและศาลในการแก้ไขปัญหา บางครั้งวิธีการนี้ก็แก้ไขปัญหาได้ทันกาลหากคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาลได้เร็ว แต่คุณก็อาจจะพบว่าศาลนั้นมีภาระงานมาก

การประเมินระบบกฎหมายพหุนิยมในเชียร์ราลีโอน

ในเชียร์ราลีโอน ระบบกฎหมายทางการนั้นเป็นไปแบบกฎหมายอังกฤษผสมกับระบบ “จารีตประเพณี” ที่อยู่บนฐานของวิธีการจัดการความยุติธรรมแบบดั้งเดิม วิธีการแบบทางการนั้นกระจุกตัวอยู่ในเมืองหลวง จากทนายความที่ว่าความอยู่ที่มีเพียง 100 คนในประเทศ 90 คนอาศัยอยู่ในฟริทวานซึ่งเป็นเมืองหลวง จากผู้พิพากษาศาลฎีกา 12 คน 10 คนนั่งบัลลังก์อยู่ในฟริทวานโดยดูแล 2 จังหวัด ประชาชนชาวเชียร์ราลีโอนส่วนใหญ่ต้องใช้ระบบจารีตประเพณีแก้ไขปัญหาทางกฎหมายและปัญหาความยุติธรรมส่วนใหญ่ที่ตนประสบ แต่กระนั้นโครงการกฎหมายและโครงการพัฒนาต่างๆ ของรัฐบาลแหล่งทุน และองค์กรพัฒนาเอกชนก็ยังเน้นไปที่สถาบันทางการเกือบทั้งหมด

หลังจากประเมินความต้องการของชุมชนและบริบททางสังคม-กฎหมายแล้ว ผู้อำนวยการโครงการ Timap เพื่อความยุติธรรม (Timap for Justice) ได้ตัดสินใจว่าโครงการจะเชื่อมช่องว่างระหว่างระบบจารีตประเพณีกับระบบทางการ นักกฎหมายชุมชนจะต้องทำงานกับทั้งสองสถาบันโดยขึ้นอยู่กับ

กับความจำเป็นในแต่ละกรณี และจะพยายามปฏิรูปและพัฒนาทั้งสองระบบ การตัดสินใจนี้จะเป็นตัวกำหนดการฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชนในขั้นต้น ส่วนรายละเอียดเรื่องวิธีการทำงานของนักกฎหมายชุมชนให้มีประสิทธิภาพภายในและข้ามระบบทั้งสองเกิดขึ้นจากการทดลองปฏิบัติงานโดยนักกฎหมายชุมชนและผู้อำนวยการโครงการในพื้นที่เท่านั้น

ที่มา:
การสนทนากับวิเวก มารู,
กัณยายน พ.ศ. 2550

เกินไป ทำงานได้ช้า และเต็มไปด้วยการคอร์รัปชันก็ได้ สถานการณ์เช่นนี้ทำให้สิ่งที่มีสิ่งจูงใจให้มีการนำนักกฎหมายชุมชนมาแก้ไขปัญหของชุมชน ผ่านทางวิธีการที่ไม่ใช่ทางกฎหมายหรือวิธีการที่ไม่ค่อยเป็นทางการนัก

การวิเคราะห์สถานการณ์ของคุณ ควรจะมีการประเมินการใช้ระบบกฎหมายที่เป็นทางการและวิธีการจัดการกับความยุติธรรมตามแบบจารีตประเพณี ทั้งการใช้กฎหมายจารีตประเพณีโดยผู้นำท้องถิ่นหรือผู้นำอื่นๆ เข้าไว้ด้วย ตัวอย่างเช่น ในเซียร์ราลีโอน ศาล “จารีต” นั้นใช้วิธีการยุติธรรมแบบดั้งเดิมในระดับท้องถิ่นร่วมกับศาลปกติตามแบบระบบอังกฤษ ในมาลาวี นักกฎหมายชุมชนช่วยดึงเอาคดีอาชญากรรมเล็กๆ น้อยๆ ออกจากระบบยุติธรรมทางการ ไปสู่ระบบศาลตามจารีตที่ทำงานในชุมชนชนบท

จำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาสถานะของกฎหมายจารีตประเพณีในแต่ละประเทศและความสอดคล้องของกฎหมายจารีตกับงานของนักกฎหมายชุมชน แม้ว่ากระบวนการในการทำงานกับกฎหมายจารีตประเพณีอาจจะง่ายกว่าสำหรับชาวชนบท เนื่องจากสามารถเข้าถึงได้มากกว่า แต่กฎหมายจารีตประเพณีก็อาจจะขัดกับหลักสิทธิมนุษยชนหรือถูกนำไปใช้อย่างไม่เป็นธรรมก็ได้ ตัวอย่างเช่น ในแอฟริกาใต้ ศาลพิจารณาว่ากฎหมายจารีตประเพณีที่ไม่รับรองสิทธิของผู้หญิงในการรับสืบทอดมรดกนั้นเป็นการละเมิด “บทบัญญัติเรื่องความเท่าเทียม” ของรัฐธรรมนูญ

การประเมินระบบยุติธรรมที่ใช้อยู่ในชุมชนของคุณ และทางเลือกอื่นๆ ที่นักกฎหมายชุมชนจะสามารถใช้ในการทำงานได้ มีความสำคัญอย่างยิ่งในการออกแบบการฝึกอบรมทรัพยากร และการสนับสนุนต่างๆ ที่โครงการนักกฎหมายชุมชนของคุณต้องการ

2.3.4 ทางเลือกอื่นที่ไม่ใช่ระบบยุติธรรม

วิธีการแก้ปัญหาที่ไม่ใช่การใช้ระบบยุติธรรมมีตัวอย่างเช่น การให้คำปรึกษา การเจรจา การไกล่เกลี่ย การระดมชุมชน การใช้สื่อ การร้องเรียนโดยตรงต่อหน่วยงานรัฐ และวิธีการทางการปกครองเป็นรายกรณี ทางออกระยะยาวที่เกี่ยวข้องกับชุมชนทั้งชุมชนนั้นอาจจะต้องมีการจัดการศึกษาสาธารณะหรือการณรงค์ผลักดันนโยบาย เพื่อพัฒนาคุณภาพการเข้าถึงการบริการสาธารณะหรือเพื่อลดโทษการทำคามผิดเล็กๆ น้อยๆ กิจกรรมให้การศึกษาอาจจะมุ่งเน้นไปที่

สมาชิกของชุมชน และไปยังข้าราชการ ผู้นำชุมชน ตำรวจ และทนายความด้วย นี่เป็นรูปแบบที่ใช้กันในแอฟริกาใต้และมองโกเลีย

การประเมินความต้องการของคุณ ควรจะศึกษาว่าสมาชิกของชุมชนนั้นแก้ไขปัญหายังไงกันอยู่แล้วด้วยวิธีการอื่นที่ไม่ใช่การไปศาล (หรือไม่แก้ไขปัญหายังไง แล้วแต่กรณี) ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการขาดกลไกการแก้ไขปัญหาก็หรือเทคนิคทางเลือกอื่นๆ นั้นสำคัญยิ่งต่อการออกแบบโครงการนักกฎหมายชุมชน

2.3.5 กรอบกฎหมายสำหรับงานกฎหมายชุมชน

โดยปกติแล้วจะมีกิจกรรมที่นักกฎหมายชุมชนสามารถทำได้ในคดีแพ่งมากมาย นักกฎหมายชุมชนอาจจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายและส่งต่อคดี ให้การศึกษาด้านกฎหมายแก่ชุมชน ให้คำปรึกษาแก่บุคคล และให้บริการการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้ง การบริการต่างๆ เหล่านี้อาจจะรวมไปถึงการเป็นตัวแทนในศาล การยื่นคำร้องคดีผลประโยชน์สาธารณะ และการผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายหรือการอุดหนุนคดี

ในประเทศยุโรปกลางและยุโรปตะวันออกบางประเทศ นักกฎหมายชุมชนสามารถไปเป็นตัวแทนลูกความในศาลในคดีแพ่งได้ ถือเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับประชาชนทั่วไป แต่ในสถานการณ์เช่นนี้ นักกฎหมายชุมชนจะต้องชัดเจนว่าตนไม่ใช่ทนายความ และจะต้องไม่รับค่าจ้างในการไปศาล (ดูตัวอย่างหลักจริยธรรมของนักชุมชนที่ทุกโครงการควรจะกำหนดไว้ในบทที่ 3)

ในฟิลิปปินส์ นักกฎหมายชุมชนสามารถเป็นตัวแทนของเกษตรกรหรือสมาชิกสหภาพแรงงานในการไต่สวนที่เป็นแบบกึ่งตุลาการ ที่จัดโดยกรมปฏิรูปการเกษตรและกรมแรงงานและการจ้างงานได้ วิธีการเช่นนี้เป็นวิธีที่ประหยัดค่าใช้จ่ายในการหาตัวแทนทางกฎหมายให้เกษตรกรและคนงาน หากมีกรณีที่ซับซ้อนเกิดขึ้น นักกฎหมายชุมชนก็สามารถส่งต่อคำถามหรือการเป็นตัวแทนไปยังทนายความกลุ่มกฎหมายทางเลือก (Alternative Law Group) ซึ่งเป็นผู้อบรมนักกฎหมายชุมชนและยังคงติดต่อกันอยู่

บางครั้งทนายความก็กังวลว่านักกฎหมายชุมชนจะมาแย่งลูกความของตนไป ซึ่งนี่เป็นความกลัวที่เข้าใจผิด เพราะนักกฎหมายชุมชนอาจจะเป็นคนนำคดีที่ทนายความเองไม่มี

ทำงานผ่านองค์กรพันธมิตร: สถาบันเขมรเพื่อประชาธิปไตย กัมพูชา

ในกัมพูชา บรูซ ลาสกี ผู้ก่อตั้งโครงการคลินิกกฎหมายของมหาวิทยาลัย Paktasatra ได้พยายามที่จะทำให้กลุ่มเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนทำงานร่วมกันในโครงการนักกฎหมายชุมชนเพื่อช่วยเหลือชาวกัมพูชาที่ยากจน แต่ก็เกิดความขัดแย้งจนไม่สามารถทำได้ เขาจึงมองหาองค์กรพัฒนาเอกชนเพียงองค์กรเดียวที่มีงานใกล้เคียงกับโครงการนักกฎหมายชุมชนที่สุด และก็คือสถาบันเขมรเพื่อประชาธิปไตย (Khmer Institute for Democracy) สถาบันนี้ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2536 และเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่ก่อตั้งอย่างมั่นคงและมีชื่อเสียงดี ที่ปรึกษาพลเรือน (citizen advisors) ขององค์กรก็กำลังทำงานที่คล้ายกับการให้คำแนะนำด้านกฎหมายชุมชนอยู่แล้วในบางชุมชน นอกจากนี้ สถาบันฯ ยังไม่ได้ถูกมองว่าเป็นองค์กร “การเมือง” ซึ่งเป็นภาพลักษณ์ที่อาจทำให้มหาวิทยาลัยของลาสกี ไม่สามารถทำงานด้วยได้

ลาสกี ติดต่อกับสถาบันฯ เพื่อดูว่าผู้นำสถาบันฯ คิดอย่างไรเกี่ยวกับการเสริม

สร้างทักษะด้านการบริการกฎหมาย
ชุมชนของเจ้าหน้าที่องค์กรในพื้นที่ เขา
ยังได้สร้างแรงจูงใจเบื้องต้นเพื่อให้ผู้นำ
สถาบันฯ สะท้อนความเห็นต่อแนวคิด
เรื่องโครงการนักกฎหมายชุมชนด้วย
เช่น การสัญญาว่าจะจัดฝึกอบรม
และให้ทรัพยากรทางวัตถุไม่ว่าทาง
สถาบันฯ จะตกลงร่วมเป็นองค์กรหลัก
ในโครงการด้วยหรือไม่ก็ตาม สถาบันฯ
กระตือรือร้นที่จะร่วมมือด้วย

ที่มา:
การสนทนากับบรูซ ลาสกี,
ตุลาคม พ.ศ. 2007

โอกาสรับรู้ไปให้ทนายความก็ได้ ในบางประเทศที่นักกฎหมายชุมชนสามารถไปเป็นตัวแทนลูก
ความในศาลในบางกรณีได้ เช่น ในการยื่นคำร้องขอประกันตัว ทนายความบางคนก็อาจจะเห็น
ว่าแนวปฏิบัติเช่นนี้มีปัญหาโดยเฉพาะในเมืองเล็กๆ ที่มีงานให้ทนายความไม่มากนัก ลูกความ
เองก็อาจจะชอบไปหานักกฎหมายชุมชนมากกว่าหาทนายความเพราะเชื่อว่านักกฎหมายชุมชน
ที่มาจากชุมชนของตนเองจะแข็งขันและซื่อสัตย์มากกว่า ในที่สุดแล้ว ข้อกังวลของทนายความ
ที่ว่าเสียลูกความไปนั้นก็อาจจะมิได้ในบางบริบท อย่างไรก็ตาม ประเด็นเรื่องการแข่งขันกัน
ระหว่างนักกฎหมายชุมชนและทนายความนั้นเป็นประเด็นที่ไม่สำคัญ เนื่องจากผู้ที่ได้รับความ
ช่วยเหลือจากนักกฎหมายชุมชนจำนวนมากไม่มีเงินพอจะไปจ้างทนายความอยู่แล้ว

2.4 ทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรทางกายภาพในการพัฒนาโครงการ

ในการริเริ่มตั้งโครงการนักกฎหมายชุมชน คุณควรจะศึกษาถึงองค์กรต่างๆ ที่ทำงานกับ
ประชากรกลุ่มเป้าหมายของคุณอยู่แล้ว และพิจารณาการบริการทางด้านกฎหมาย การไกล่
เกลี่ย การให้คำปรึกษา การจัดการศึกษา และ/หรือการผลักดันนโยบาย ที่องค์กรเหล่านั้นทำอยู่
คุณอาจจะพบว่า มีบางองค์กรที่ทำงานบริการเหล่านี้บางอย่างอยู่แล้ว แต่ยังขาดองค์ประกอบด้าน
กฎหมาย คุณควรจะคิดถึงการเริ่มโครงการนักกฎหมายชุมชนที่ช่วยขยายงานขององค์กรพัฒนา
เอกชน (NGO) ที่มีอยู่แล้ว ซึ่งนี่เป็นยุทธศาสตร์ที่ทำงานในประเทศกัมพูชา (ดูข้อความข้าง)

หลายประเทศมีโครงการนักกฎหมายชุมชนอยู่แล้วโดยไม่รู้ตัว เจ้าหน้าที่หรือ
สำนักงานที่ให้คำแนะนำแก่ประชาชนที่ตั้งอยู่ในชุมชนนั้นก็ทำงานแบบนักกฎหมายชุมชน โดย
การให้คำแนะนำและการศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายแก่สมาชิกของชุมชน ตัวอย่างเช่น องค์กร
พัฒนาเอกชนที่ทำงานประเด็นผู้หญิงและความรุนแรงในครอบครัว มักจะมีความสามารถเรื่อง
กฎหมายชุมชนอยู่แล้ว หากการวิเคราะห์สถานการณ์ของคุณทำให้เห็นถึงองค์กรต่างๆ ที่ทำงาน
ด้านกฎหมายชุมชนอยู่แล้ว คุณอาจจะลองคิดว่าโครงการที่คุณจะพัฒนาขึ้นนั้นจะไปผนวกรวม
หรือไปช่วยเสริมงานเหล่านี้อย่างไร นอกจากนี้ องค์กรอื่นๆ ในประเทศของคุณที่มีประสบการณ์
การทำงานแบบกฎหมายชุมชน ก็ยังเป็นทรัพยากรที่มีประโยชน์มากในการออกแบบโครงการ
ของคุณ หรืออาจจะเป็นเครือข่ายการส่งต่อคดีของคุณในอนาคตก็ได้

การประเมินของคุณยังอาจทำให้พบว่า มีองค์กรต่างๆ ที่ให้บริการด้านกฎหมายอยู่แล้ว

แต่องค์กรพัฒนาเอกชน หรือคลินิกกฎหมายเหล่านั้นตั้งอยู่ในย่านเมือง และยังมีความต้องการความช่วยเหลือแบบนี้อยู่มากในเขตชนบท นอกจากนี้ ศูนย์บริการความช่วยเหลือทางกฎหมายเหล่านี้ยังอาจจะใช้วิธีทางกฎหมายแบบทางการที่ต้องพึ่งพาทนายความอยู่เพียงวิธีเดียว โดยไม่ได้คำนึงถึงยุทธศาสตร์อื่นๆ ที่สามารถทำได้เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน เช่น การไกล่เกลี่ยหรือการให้การศึกษ ในกรณีเช่นนั้น โครงการนักกฎหมายชุมชนก็จะสามารถสร้างคุณูปการอันสำคัญยิ่งในการแก้ไขปัญหาเรื่องความยุติธรรมของประชาชน

คุณอาจจะพบว่า หน่วยงานรัฐมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบเรื่องเกี่ยวกับการบริการกฎหมายในชุมชนเช่นเดียวกับในประเทศมองโกเลียก็ได้ นั่นแสดงว่ามีเจตจำนงทางการเมืองที่จะเสริมสร้างศักยภาพนี้ต่อไป ในกรณีเช่นนี้องค์กรพันธมิตรหลักของคุณก็อาจจะเป็นหน่วยงานรัฐก็ได้

การวิเคราะห์สถานการณ์ของคุณยังจะต้องพิจารณาบริบทต่างๆ ของการทำงานนักกฎหมายชุมชนด้วย ในประเทศที่มีโครงสร้างเชิงสถาบันที่ล้มเหลว เช่น ในเซียร์ราลีโอนช่วงหลังสงคราม หรือในที่ที่มีการคอร์รัปชันเชิงสถาบันและมีการขาดความเอาใจใส่อยู่ทั่วไป ก็จะไม่สามารถไปหาการแก้ไขปัญหาในชุมชนจากฝ่ายบริหารหรือโดยทางกฎหมายได้ การไร้ความสามารถ การคอร์รัปชัน และการขาดแรงจูงใจในภายในหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่ให้บริการหรือบริหารจัดการความยุติธรรม อาจจะเป็นอุปสรรคสำคัญในการทำงานผ่านทางช่องทางทางการ ในกรณีเช่นนั้น เครื่องมือของนักกฎหมายชุมชนในการทำงานเรื่องการจัดการศึกษาในชุมชนและการไกล่เกลี่ยก็อาจจะมิประโยชน์มากกว่า

2.5 ผู้ที่จะมาเป็นนักกฎหมายชุมชน

ในแอฟริกาใต้ การประเมินความต้องการจะพิจารณาถึงผู้ที่จะสามารถมาเป็นนักกฎหมายชุมชนได้ด้วย โดยมีการหากกลุ่มผู้ที่มีการศึกษาที่อาจจะมาเป็นนักกฎหมายชุมชน เช่น ครูที่กำลังว่างงานอยู่ ในประเทศที่มีอัตราการว่างงานสูงและมีผู้ที่มีการศึกษาจำนวนมากที่ไม่มียานพาหนะ ก็จะมีกลุ่มผู้ที่จะเป็นนักกฎหมายชุมชนได้อยู่ หลายโครงการใช้เจ้าหน้าที่ทำงานแบบพาร์ทไทม์เพื่อที่คุณจะสามารถใช้คนในชุมชนที่กำลังทำงานอย่างอื่นอยู่ด้วยได้ คนเหล่านี้จะมีเครือข่ายความสัมพันธ์และมีประสบการณ์ที่มีค่าต่องานของคุณ

อย่างไรก็ตาม คุณจะต้องตัดสินใจว่าการใช้เจ้าหน้าที่แบบพาร์ทไทม์หรืออาสาสมัครนั้น

การเชื่อมการฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชนกับสิทธิพลเมืองของชาวโรมา: กรณี ELTE

อลาดาร์ ฮอรอาร์ท เป็นผู้อำนวยการมูลนิธิสิทธิพลเมืองโรมา (Roma Civil Rights Foundation) และเป็นผู้นำในขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิพลเมืองของชาวโรมา เป้าหมายหนึ่งของขบวนการฯ ก็คือเพื่อพัฒนาให้ชุมชนชาวโรมาในท้องถิ่นมีความรู้ทางกฎหมายที่จะช่วยให้พวกเขาสามารถทำงานผลิตภัณฑ์นโยบายและงานเคลื่อนไหวได้ การฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชนที่เสนอขึ้นมาก็เชื่อมยุทธศาสตร์ระดับชาตินี้ไว้ด้วย

ฮอรอาร์ทมองว่าชาวโรมา 4,800 คน ที่เป็นผู้แทนการปกครองตนเองที่ได้รับเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นและระดับจังหวัดเป็นกลุ่มเป้าหมายของโครงการ คนเหล่านี้ยังไม่มีประสิทธิภาพในการทำงานเพื่อส่งเสริมสิทธิของชาวโรมาอย่างแท้จริง และผู้แทนเหล่านี้ยังกลับถูกมองว่าถูกซื้อตัวไปด้วยตำแหน่งที่พวกเขาได้รับ และดำเนินนโยบายที่ไม่ได้พยายามเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขรากฐานที่ทำให้ชาวโรมายังคงยากจนและถูกกีดกัน เป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องเปลี่ยนสถานการณ์เช่นนี้และทำให้ผู้แทนเหล่านี้ตระหนักว่าพวกเขาเป็นตัวแทนของ “ประโยชน์สาธารณะ”

เนื่องจากมูลนิธิตีพิพลเมืองชาวโรมา มีเครือข่ายระดับชาติขององค์กรต่างๆ ได้รุ่มตนเองอยู่แล้ว ทำให้มีโอกาส สำเร็จรูปที่การฝึกอบรมนักกฎหมาย ชุมชนจะช่วยเสริมการเคลื่อนไหวระดับ ชาติที่กว้างกว่าได้ด้วย

ภายในชุมชนต่างๆ การฝึกอบรม กฎหมายชุมชนจะช่วยสนับสนุนผู้แทน ของคนกลุ่มน้อย ทำให้พวกเขาสามารถ พัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อช่วยให้ ชาวโรมาเข้าถึงบริการหรือเจ้าหน้าที่ รัฐเพื่อแก้ไขปัญหาความต้องการของ ตนเองได้ และยังช่วยเรียกร้องให้มีการ พัฒนาการบริการในกรณีที่ไม่มีการ บริการ หรือมีไม่เพียงพอ หรือไม่เป็นที่ ยอมรับ ในท้ายที่สุดแล้ว ฮอรอาทหวัง ว่าผู้แทนชนกลุ่มน้อยเหล่านี้จะกลายเป็นนักเคลื่อนไหวตัวจริงในเครือข่าย ที่กำลังขยายตัวเพื่อเรียกร้องนโยบาย ใหม่ๆ เพื่อจัดการเลือกปฏิบัติและ ความยากจนสำหรับชาวโรมาได้

ที่มา:

Tibbitts, 2005

จะทำให้ภารกิจงานของโครงการนักกฎหมายชุมชนที่คุณวางเป้าหมายไว้นั้นสำเร็จบรรลุได้หรือไม่ หากคุณจะทำงานกับเจ้าหน้าที่ขององค์กรพัฒนาเอกชนที่มีอยู่แล้ว คณะนิติศาสตร์ หรือหน่วยงานรัฐ คุณจะต้องกำหนดความสามารถ ทักษะ และความรู้ ในปัจจุบันของพวกเขาที่จะต้อง ได้รับการพัฒนามากขึ้น คุณยังต้องดูแลให้เจ้าหน้าที่ที่มีคุณสมบัติจำเป็นในการเป็นนักกฎหมาย ชุมชนที่ดีด้วย เราจะอภิปรายถึงคุณสมบัติเหล่านี้ในบทที่ 3 เรื่อง “การตั้งโครงการนักกฎหมาย ชุมชน” คุณสมบัติประการหนึ่งที่ไม่อาจจะเลยได้ในงานกฎหมายชุมชนก็คือ ความปรารถนา ที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชน นักกฎหมายชุมชนที่มีประสิทธิภาพที่ทำงานภายในกรอบสิทธิมนุษยชนนั้นทุ่มเทให้การเสริมอำนาจของประชากรที่โครงการทำงานด้วยความทุ่มเทนี้ อาจจะทำให้ให้นักกฎหมายชุมชนออกไปทำงานเรื่องการจัดการศึกษาสาธารณะ และการผลักดันนโยบายแทน ตัวอย่างในฮังการี (ดูข้อความด้านข้าง) แสดงให้เห็นว่าโครงการ นักกฎหมายชุมชนจะสามารถถูกออกแบบมาเพื่อสนับสนุนการเคลื่อนไหวเรื่องสิทธิมนุษยชน สำหรับกลุ่มชายขอบในประเทศได้อย่างไร

บทที่ 3

การก่อตั้งโครงการนักกฎหมายชุมชน

สารบัญช

- 3.1 กำหนดกรอบแนวคิดโครงการนักกฎหมายชุมชนของคุณ
- 3.2 ตั้งผู้นำและผู้ควบคุมดูแลภายใน
- 3.3 สร้างความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่และชุมชนท้องถิ่น
- 3.4 พัฒนาความสัมพันธ์กับผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมาย
- 3.5 คัดเลือกและจ้างนักกฎหมายชุมชน
- 3.6 พัฒนาศูนย์เอกสาร
- 3.7 กำหนดระเบียบวิธีปฏิบัติทางการบริหารงานจัดการงาน
- 3.8 กำหนดงบประมาณ
- 3.9 หาทรัพยากรที่หมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ได้

หากการประเมินความต้องการของคุณบ่งชี้ว่า โครงการนักกฎหมายชุมชนจะเป็นประโยชน์กับชุมชน ขั้นต่อไปคุณก็ต้องเริ่มก่อตั้งโครงการนักกฎหมายชุมชนขึ้นมา การประเมินความต้องการจะให้ข้อมูลหลักๆ เกี่ยวกับประชากรกลุ่มเป้าหมาย ความต้องการของพวกเขา พื้นที่ที่จะตั้งโครงการของคุณ และองค์กรพันธมิตรที่คุณจะสามารถทำงานร่วมด้วยได้ จากนั้นคุณก็ต้องกำหนดแผนการดำเนินโครงการ หรือที่เรียกกันว่าแผนงาน

แผนงานของคุณจะมีรายละเอียดเกี่ยวกับความต้องการของชุมชน และข้อเสนอแนะของคุณในการทำงานตอบสนองความต้องการเหล่านั้น แผนงานจะต้องระบุผู้ที่อาจจะมาเป็น

แหล่งทุนและผู้ที่จะให้การสนับสนุนการริเริ่มโครงการของคุณ แผนนี้ควรจะเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหารจัดการโครงการของคุณ และจะต้องพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมของฝ่ายบริหารจัดการด้วย

3.1 กำหนดกรอบแนวคิดโครงการนักกฎหมายชุมชนของคุณ

3.1.1 หลักการและเหตุผล (Statement of Purpose)

การประเมินความต้องการ จะช่วยให้แนวทางเกี่ยวกับสมาชิกของชุมชนที่คุณต้องการไปทำงานด้วย และเกี่ยวกับความต้องการของพวกเขาที่โครงการของคุณจะช่วยเหลือได้ หลักการและเหตุผลควรจะระบุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กลุ่มผู้ที่จะได้รับผลประโยชน์จากโครงการ และการบริการต่างๆ ที่คุณจะจัดขึ้น หลักการและเหตุผลของคุณควรจะไปตรงมาและมีรายละเอียดเป้าหมายหลักของโครงการของคุณ

โครงการนักกฎหมายชุมชนที่มุ่งเป้าเพื่อให้บริการด้านความยุติธรรมนั้น ถูกออกแบบมาให้มีชีวิตอยู่ในการจัดการกับปัญหาของชุมชน นักกฎหมายชุมชนมักจะทำงานให้คำปรึกษาและงานเรื่องการจัดการความขัดแย้งแบบทางเลือก และร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในระบบยุติธรรมทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ นักกฎหมายชุมชนยังใช้เครื่องมือทางการศึกษาเพื่อเสริมอำนาจสมาชิกของชุมชนให้สามารถผลักดันเพื่อสิทธิของตนเองได้ ด้วยเป้าหมายเช่นนี้ การให้การศึกษแก่ชุมชนจึงไม่ควรทำเพียงการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเท่านั้น แต่ควรจะเสนอวาระที่ชัดเจนเรื่องการปฏิบัติการทางสังคมด้วย กิจกรรมเหล่านี้และเป้าประสงค์ของกิจกรรมจะต้องปรากฏอยู่ในภารกิจงานที่กำหนดไว้

คุณควรจะทบทวนปรับปรุงหลักการและเหตุผลโครงการในช่วงปีแรกๆ ของโครงการใหม่ เนื่องจากประสบการณ์ที่ได้รับและความต้องการของชุมชนที่ปรับเปลี่ยนไปจะช่วยเสริมความเข้าใจในงานของคุณมากยิ่งขึ้น

หลักการและเหตุผล:

ศูนย์กฎหมายชุมชนและ การพัฒนาชนบท แอฟริกาใต้

บทนำ

ศูนย์กฎหมายชุมชนและการพัฒนา
ชนบทก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2532

เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่เป็น
อิสระที่สัมพันธ์กับคณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยนาตาล-เดอร์บัน
ศูนย์ฯ ให้บริการในภาคเคปตะวันออก

เป้าหมายและวัตถุประสงค์

เป้าหมายของศูนย์ฯ คือเพื่อช่วยทำให้เกิดการพัฒนาวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนที่มีชีวิตชีวาและเพื่อให้มีความยุติธรรมสำหรับทุกคน; เพื่อให้รัฐบาลมีความรับผิดชอบและให้กฎหมายตอบสนองต่อชาวแอฟริกาใต้ในชนบทและสามารถบังคับใช้กฎหมายเหล่านั้นได้; เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมบนฐานสิทธิที่เสริมอำนาจชาวแอฟริกาใต้ให้เป็นนักการศึกษา ผู้สร้างความเปลี่ยนแปลง และผู้บังคับใช้นโยบายสาธารณะ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ; และเพื่อเป็นแนวทางในการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ กฎหมายและสังคมในชุมชนชนบท

กลุ่มเป้าหมาย

- เจ้าหน้าที่รัฐ
- เจ้าหน้าที่ของเผ่า
- ชุมชนชนบท
- นักกฎหมายชุมชน

กิจกรรม

การวิจัย

ศูนย์ฯ ทำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตยทั้งหมด โดยเฉพาะเรื่องความต้องการของชุมชนชนบท การพัฒนา และความอ่อนไหวทางเพศสภาพ

การจัดการศึกษาและการฝึกอบรม

ด้วยคณะกรรมการเรื่องการพัฒนาศักยภาพ การอบรม และการสนับสนุนโครงการ ศูนย์ฯ มุ่งหวังที่จะช่วยให้ชุมชนชนบทจัดการสำนักงานนักกฎหมายชุมชนและโครงการเข้าหาชุมชน (outreach) ของตนเองได้ และสามารถประเมินโครงการนโยบายและกระบวนการของรัฐบาลได้ ชุมชนชนบทมีทรัพยากรที่จัดการโดยชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนและการละเมิดกฎหมาย และมีคณะผู้แทนที่มีทักษะคอยให้ความเห็นต่อกระบวนการออกนโยบาย ยืนยันเรื่องความต้องการการพัฒนาของตน และติดตามการให้บริการของรัฐและหน่วยงานอื่นๆ การอบรมเกิดขึ้นในรูปแบบ

3.1.2 ขอบเขตพื้นที่ทำงาน

เมื่อคุณตั้งโครงการนักกฎหมายชุมชนขึ้น คุณจะต้องตัดสินใจเรื่องขอบเขตพื้นที่ทำงาน ไม่มีโครงการใดที่จะสามารถเริ่มต้นโดยการพยายามทำงานให้ครอบคลุมทั่วประเทศได้ ในหลายๆกรณี โครงการจะเน้นไปที่พื้นที่ที่ไม่ได้รับการดูแลอย่างรุนแรง เช่น ในชุมชนชนบท คุณจะต้องกำหนดว่าชุมชนใดที่คุณตั้งใจจะทำงานด้วย แล้วจึงวางแผนจ้างเจ้าหน้าที่หรือรับสมัครอาสาสมัครตามนั้น หากคุณจะทำงานผ่านองค์กรพัฒนาเอกชนที่ตั้งอยู่แล้ว องค์กรเหล่านั้นก็มักจะมีคนทำงานอยู่แล้วในบางชุมชน

โครงการที่ดี จะจัดให้มีการฝึกอบรมและการสนับสนุนตามที่เหมาะสมแก่นักกฎหมายชุมชน การดูแลให้มีการฝึกอบรมนี้เป็นสิ่งน่าท้าทายเป็นพิเศษในช่วงที่โครงการกำลังเริ่มต้นและเริ่มมีการทำงาน ผู้อำนวยการโครงการที่มากประสบการณ์ให้คำแนะนำว่าโครงการใหม่ๆ ควรจะเริ่มโดยมีนักกฎหมายชุมชนจำนวนไม่มากนักทำงานในพื้นที่ที่จำกัด จากนั้นค่อยขยายงานไปเมื่อเจ้าหน้าที่โครงการมีประสบการณ์มากขึ้น

3.1.3 พื้นฐานเชิงสถาบัน

ในการตัดสินใจเกี่ยวกับองค์กรที่จะดำเนินโครงการนักกฎหมายชุมชนของคุณ คุณจะต้องเลือกว่าโครงการจะทำงานผ่านสถาบันที่ตั้งอยู่แล้วหรือจะตั้งองค์กรขึ้นใหม่เลย

หากคุณจะตั้งองค์กรขึ้นมาใหม่ คุณจะต้องพิจารณาถึงประเด็นสำคัญๆ หลายประการ เช่น ประเภทขององค์กรที่สามารถจัดตั้งได้ตามกฎหมาย กฎหมายของประเทศในส่วนที่เกี่ยวข้อง สถานะของทางกฎหมายขององค์กรพัฒนาเอกชน และโครงสร้างที่เหมาะสมในการกำกับดูแลองค์กร กฎหมายจะบังคับให้คุณต้องกำหนดภารกิจและเป้าประสงค์ขององค์กร ชื่อตามกฎหมาย ผู้เป็นเจ้าของ ผู้มีอำนาจ โครงสร้าง และกฎระเบียบขององค์กร

ประชากรกลุ่มที่คุณต้องการทำงานด้วย จะต้องสามารถเข้าถึงสำนักงานที่คุณจะตั้งได้ ไม่ว่าจะด้วยการเดินไปในระยะทางไมไกลนัก หรือด้วยการเดินทางโดยรถโดยสารสาธารณะในแอฟริกาใต้ มีโครงการหนึ่งตั้งสำนักงานกฎหมายชุมชนไว้ใกล้กับศาลตุลาการของชนเผ่าในเซียร์ราลีโอน มีกลุ่มที่ใช้หน่วยนักกฎหมายเคลื่อนที่เข้าไปทำงานในพื้นที่ห่างไกล

3.2 การตั้งผู้นำและผู้กำกับดูแลภายใน

3.2.1 คณะผู้บริหารจัดการ

คนกลุ่มเล็กๆ ที่คุณตั้งขึ้นมาเพื่อเริ่มโครงการนักกฎหมายชุมชนอาจถือได้ว่าเป็น “ผู้ขับเคลื่อนโครงการ” คนเหล่านี้เป็นผู้ที่ริเริ่มและพัฒนาโครงการขึ้นมา และได้ทำการประเมินสถานการณ์เมื่อโครงการของคุณพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ กลุ่มคนที่ขับเคลื่อนการสร้างโครงการจะต้องพัฒนาไปเป็นคณะผู้บริหารจัดการที่คอยดูแลความรับผิดชอบและประสิทธิภาพของกิจกรรมต่างๆ ขององค์กร ในหลายกรณี คณะผู้บริหารจัดการนี้อาจจะมีเพียงผู้อำนวยการโครงการคนเดียวก็ได้ อย่างน้อยก็ในช่วงเริ่มแรกของโครงการ

ผู้อำนวยการโครงการมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

- กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ
- ตั้งโครงการภายในกรอบองค์กรที่มีอยู่แล้วหรือตั้งองค์กรขึ้นมาใหม่
- เป็นตัวแทนของโครงการในการติดต่อกับคนอื่นๆ รวมทั้งแหล่งทุนและองค์กรที่อาจจะให้ทุนในอนาคต
- กำหนดความต้องการทางการเงินของโครงการและบริหารจัดการงบประมาณ
- หาและเลือกผู้เข้ารับการอบรม
- กำกับดูแลการฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชน
- ติดตามงานของนักกฎหมายชุมชนเพื่อดูแลให้งานมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และเป็นธรรม
- รักษาความสัมพันธ์กับองค์กรพันธมิตรและสมาชิกคนอื่นๆ ของชุมชน
- เข้าใจและตอบสนองความต้องการของชุมชนที่เกิดขึ้น
- ประเมินผลโครงการโดยรวม

แบบของการอบรมเชิงปฏิบัติการ

ศูนย์ฯ ดำเนินโครงการสร้างความตระหนักรู้ด้านสิทธิมนุษยชนในชุมชนอย่างรอบด้าน โดยมุ่งไปที่การตอบสนองความต้องการของชุมชนชนบทที่ต้องการข้อมูลและการฝึกอบรมเรื่องรัฐธรรมนูญและกฎหมายสิทธิของแอฟริกาใต้ ศูนย์ฯ ให้การอบรมและสิ่งพิมพ์แก่ผู้ฝึกอบรมที่มาจากชุมชนซึ่งจะช่วยให้พวกเขาจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการในระดับชุมชนและเผยแพร่เอกสารต่อไปได้

การผลิตต้นนโยบายและข้อมูล

ศูนย์ฯ เตรียมคู่มือการอบรมไว้สำหรับผู้อบรม และให้คำแนะนำทางกฎหมายและการสนับสนุนแก่ชุมชน และเผยแพร่สิ่งตีพิมพ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย

ที่มา:

ศูนย์กฎหมายชุมชนและการพัฒนาชนบท เว็บไซต์: http://www.nadcao.org.za/index.php?option=com_content&task=view&id=6&Itemid=39

3.2.2 คณะกรรมการที่ปรึกษา

การเริ่มต้นโครงการจะต้องใช้เวลาและพลังงานอย่างมาก ผู้ขับเคลื่อนโครงการตั้งแต่แรกเริ่มบางคนอาจจะได้รับการจูงใจให้ริเริ่มโครงการและได้รับการจ้างเข้าทำงานด้วย ส่วนบางคนก็อาจจะต้องการถอยออกห่างและคอยให้คำปรึกษากระบวนการทำงาน ก็ควรจะได้รับการพิจารณาคัดเลือกให้เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของโครงการ

คณะกรรมการที่ปรึกษาให้ความช่วยเหลือทางเทคนิคที่สำคัญ และคอยดูแลการทำงานของโครงการนักกฎหมายชุมชน คุณอาจจะมีคณะกรรมการที่ปรึกษาเพียงคนเดียวสำหรับทั้งโครงการก็ได้ หรืออาจจะตั้งคณะกรรมการขึ้นมาหลายชุดสำหรับแต่ละสำนักงานหรือแต่ละกลุ่มสำนักงาน ไม่ว่าคุณจะเลือกจัดการแบบใด สมาชิกคณะกรรมการที่ปรึกษาของคุณก็ควรจะมาจากกลุ่มคนที่หลากหลายที่สามารถช่วยเหลือคุณในการทำภารกิจต่างๆ ได้ ในเซียร์ราลีโอน โครงการนักกฎหมายชุมชนได้พยายามที่จะให้ผู้นำตามประเพณีดั้งเดิมและผู้แทนจากกลุ่มที่มีอิทธิพลทางการเมืองน้อยกว่า ทั้งผู้หญิง ผู้สูงวัย และเยาวชน ได้เข้ามามีส่วนร่วม

การกำกับดูแลภาพรวมเป็นหน้าที่หลักของคณะกรรมการที่ปรึกษา คณะกรรมการฯ จะช่วยดูแลให้นักกฎหมายชุมชนทำงานอย่างถูกต้องเหมาะสม และมีประสิทธิภาพในการตอบสนองความต้องการของประชากรท้องถิ่น ผู้อำนวยการโครงการอาจจะส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของโครงการโดยการใช้คณะกรรมการที่ปรึกษา เพื่อแสดงให้เห็นว่าโครงการได้รับการกำกับดูแลโดยบุคคลที่เป็นอิสระจากรัฐบาล และเป็นผู้ที่บังคับใช้ระเบียบปฏิบัติที่ทำให้โครงการมีประสิทธิภาพ โครงการนักกฎหมายชุมชนของคุณควรจะต้องตั้งกลไกในการส่งคำร้องเรียนและความคิดเห็นของชุมชนต่องานของคุณไปให้คณะกรรมการที่ปรึกษา และในการให้คณะกรรมการฯ พิจารณาข้อร้องเรียนและความเห็นเหล่านั้น

การตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาที่มีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือนั้นมีความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะหากโครงการนักกฎหมายชุมชนของคุณได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลในทางใดทางหนึ่ง สำหรับโครงการนักกฎหมายชุมชนที่บริหารจัดการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังเช่นในกรณีประเทศมองโกเลีย คณะกรรมการที่ปรึกษาจากชุมชนจะมีความสำคัญอย่างมากในการทำให้ประชาชนสามารถควบคุมดูแลการบริการของนักกฎหมายชุมชน คณะกรรมการเช่นนี้จะช่วยทำให้โครงการของคุณทำงานอย่างเป็นอิสระ และไม่มีการเมืองเข้าข้างลูกความคนใด

บทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่งของคณะกรรมการที่ปรึกษาก็คือ การเสริมสร้างความน่าเชื่อถือของโครงการของคุณ โดยการแสดงการยอมรับรับรองโครงการและการให้การสนับสนุนทางเทคนิคและทางการเมือง การเลือกคณะกรรมการที่ปรึกษาอย่างรอบคอบจะทำให้โครงการของคุณมีผู้เชี่ยวชาญและบุคคลที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับฝ่ายต่างๆ ที่จะสามารถช่วยพิจารณาเอกสารและติดต่อกับองค์กรต่างๆ ในกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่มนักกฎหมายและภาครัฐบาล ที่อาจจะมาเป็นพันธมิตรกับคุณได้

โครงการนักกฎหมายชุมชนของฮังการีที่มหาวิทยาลัย Eötvös Loránd ตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาที่เป็นผู้ที่ได้รับความเคารพในชุมชนชาวโรมาในฮังการี รวมถึงอาจารย์และนักศึกษาจาก Romaveritas (มหาวิทยาลัยเปิดสำหรับนักศึกษาชาวโรมา) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นชาวโรมา นักเคลื่อนไหวด้านสิทธิมนุษยชน ผู้แทนจากโครงการกฎหมายข้างถนนของมหาวิทยาลัย Eötvös Loránd โครงการ Open Society Justice Initiative โครงการการมีส่วนร่วมของชาวโรมาของ Open Society Institute และศูนย์สิทธิชาวโรมาแห่งยุโรป (European Roma Rights Center) หน้าที่หลักของคณะกรรมการที่ปรึกษาคือ:

- กำหนดรายละเอียดเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกชาวโรมาที่เป็นที่เคารพนับถือเพื่อมารับการฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชน
- คัดเลือกผู้เข้ารับการอบรมนักกฎหมายชุมชน (รวมทั้งหมด 30 คน)
- ร่วมในการพัฒนาเอกสารข้อมูลพื้นฐานทางกฎหมายสำหรับนักกฎหมายชุมชน ไว้ใช้เป็นข้อมูลในการช่วยเหลือประชาชน
- ช่วยในการพัฒนาเอกสารเพื่อให้ความรู้ด้านกฎหมายที่สามารถให้ประชาชนนำไปใช้ได้เองโดยตรง

ควรจะมีการแต่งตั้งผู้ประสานงานของคณะกรรมการแต่ละชุดขึ้นมา และคณะกรรมการควรจะมีการประชุมเป็นประจำโดยมีวาระการประชุมที่ชัดเจน การที่กรรมการเป็นสมาชิกอย่างต่อเนื่องทำให้กรรมการมีความคุ้นเคยกับงานของโครงการ แต่ในขณะเดียวกันการที่มีการเปลี่ยนคนเข้าออกภายในคณะกรรมการที่ปรึกษาก็อาจจะเป็นผลดีต่อโครงการด้วย เมื่อจำนวนคนที่เป็นผู้นำโครงการเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ คุณก็อาจจะต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าองค์กรจะทำการตัดสินใจเรื่องต่างๆ อย่างไร การทำงานในช่วงระยะเริ่มแรกของโครงการอาจจะทำแบบ

ไม่เป็นทางการนักก็ได้ แต่เมื่อโครงการพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ คุณก็อาจจะต้องการทำให้เจ้าหน้าที่โครงการและคณะกรรมการที่ปรึกษาทราบถึงกระบวนการตัดสินใจของโครงการอย่างชัดเจน

3.3 สร้างความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่และชุมชนท้องถิ่น

3.3.1 หน่วยงานของรัฐบาลและหน่วยงานรัฐในท้องถิ่น

ภายในระบบกฎหมาย นักกฎหมายชุมชนจะต้องทำงานกับพนักงานปกครอง ศาล และตำรวจ เจ้าหน้าที่รัฐเหล่านี้มีหน้าที่ดูแลความปลอดภัย ความมั่นคง การควบคุมระเบียบวินัย และการบริการอื่นๆ ของรัฐบาล นักกฎหมายชุมชนประสบกับปัญหามากมายในอดีตเพราะคนอย่างทนายความและเจ้าหน้าที่รัฐไม่เข้าใจว่า นักกฎหมายชุมชนคืออะไรหรือนักกฎหมายชุมชนทำงานอะไร ตัวอย่างเช่น บางครั้งเจ้าหน้าที่ดูแลเรื่องบ้านานาญหรือตำรวจก็มองนักกฎหมายชุมชนในแง่ลบอย่างมาก เพราะพวกเขาไม่คิดว่านักกฎหมายชุมชนที่สิทธิที่จะถามคำถามได้ อาจจะต้องใช้เวลาที่มากกว่านักกฎหมายชุมชนจะได้รับการยอมรับในระบบกฎหมาย ในขณะที่แรงต้านเช่นนี้ก็อาจทำให้งานของพวกเขาที่ยากยิ่งขึ้น

คุณอาจจะต้องสร้างความสัมพันธ์กับรัฐบาลและเจ้าหน้าที่รัฐในท้องถิ่นในช่วงการพัฒนาโครงการนักกฎหมายชุมชนของคุณ เพื่อลดแรงเสียดทานและความเข้าใจผิดต่างๆ อย่างน้อยที่สุด นักกฎหมายชุมชนจะต้องคุ้นเคยกับเครือข่ายการบริการต่างๆ ของรัฐบาลที่ลูกความของตนมีสิทธิได้รับ และบุคคลต่างๆ ที่ต้องติดต่อด่วนในสำนักงานเหล่านี้ ในบางกรณี หน่วยงานเหล่านี้อาจจะรับรองสถานะของโครงการนักกฎหมายชุมชนของคุณผ่านการสร้างความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการหรือการมีข้อตกลงร่วมกันก็ได้

ในมาลาวี องค์กรบริการให้คำแนะนำกฎหมายชุมชน (Paralegal Advisory Service) โดยได้รับการสนับสนุนจากแหล่งทุนภายนอก และได้รับการอนุญาตจากทางรัฐบาลให้ทำงานภายในเรือนจำได้ องค์กรฯ ทำงานเกี่ยวกับการยื่นขอประกันตัวและการขอลดหย่อนโทษ และไปพบกับอัยการเพื่อขอต่ออรรถคดี อีกทั้งยังทำงานร่วมกับศาลและอัยการ และจัดการประชุม “ผู้ใช้ศาล” เป็นรายเดือนเพื่อให้การทำงานตั้งแต่เรือนจำ ตำรวจ ไปจนถึงศาลและระบบยุติธรรม

อาญา ราบรื่นตลอดกระบวนการ การตัดสินใจของคุณเรื่องการจะลงสร้างความสัมพันธ์กับรัฐบาลหรือไม่ขึ้นอยู่กับบริบทในประเทศของคุณ การประเมินผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และความเป็นไปได้ที่คุณจะสามารถทำงานโดยไม่ถูกแทรกแซง

ในหลายที่ นักกฎหมายชุมชนเริ่มทำงานโดยไม่ได้รับการยอมรับรับรองจากรัฐ แต่ก็อาจจะเปลี่ยนไปได้หลังจากที่โครงการประสบความสำเร็จ ขบวนการเคลื่อนไหวเรื่องนักกฎหมายชุมชนของแอฟริกาได้มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน นักกฎหมายชุมชนได้เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานของคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายของประเทศ และได้มีการเสนอกฎหมายที่จะรับรองนักกฎหมายชุมชนว่าเป็นผู้ให้บริการทางกฎหมายที่ชอบด้วยกฎหมาย ในไนจีเรียและมองโกเลีย การผลักดันของ Open Society Justice Initiative ได้สนับสนุนความพยายามที่จะให้มีการออกกฎหมายรับรองนักกฎหมายชุมชน

การจะทำให้ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่รัฐในท้องถิ่นโดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท จะต้องใช้ความพยายามแบบรอบด้าน นักกฎหมายชุมชนจำเป็นต้องได้รับการยอมรับจากเจ้าหน้าที่รัฐในท้องถิ่นที่มีสถานะอยู่ในชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ในแอฟริกาใต้ ศูนย์กฎหมายชุมชนและการพัฒนาชนบท (Community Law and Rural Development Centre) ใช้หลายยุทธศาสตร์ในการสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานกับเจ้าหน้าที่รัฐในท้องถิ่น ศูนย์ฯ จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการที่ให้การศึกษานำชนเผ่า เกี่ยวกับการพัฒนาทางรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายจารีตประเพณี นอกจากนี้ศูนย์ฯ ยังตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาประกอบด้วยผู้แทนจากสภาผู้นำชนเผ่าที่ได้รับการเลือกตั้งโดยชุมชน ความสัมพันธ์เช่นนี้ช่วยให้โครงการนักกฎหมายชุมชนได้รับการอนุญาตจากผู้มีอำนาจในเผ่าให้ตั้งสำนักงานและทำงานได้

เพื่อที่จะทำงานให้มีประสิทธิภาพและให้เจ้าหน้าที่รัฐในท้องถิ่นรู้สึกว่าคุณมีความน้อยลง นักกฎหมายชุมชนควรพยายามทำงานภายในกรอบโครงสร้างชุมชนที่มีอยู่แล้ว โดยควรจะทำความคุ้นเคยกับโครงสร้างเหล่านี้ และเตรียมพร้อมที่จะใช้โครงสร้างเหล่านี้เมื่อเหมาะสม แม้กระนั้นการให้บริการกฎหมายชุมชนยังควรจะให้ทางเลือกอื่นๆ แก่ชุมชนเพื่อที่ชุมชนไม่ต้องไปหาผู้ใหญ่บ้านหรือใช้กลไกระบบยุติธรรมที่เป็นทางการเท่านั้น บทที่ 7 จะเสนอในรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการทำงานของนักกฎหมายชุมชนกับเจ้าหน้าที่รัฐในท้องถิ่น

3.3.2 องค์กรพัฒนาชุมชนกับสมาชิกของชุมชน

เมื่อคุณตัดสินใจที่จะเริ่มทำงานในชุมชนหนึ่งๆ คุณอาจจะเริ่มสร้างความสัมพันธ์กับองค์กรพัฒนาเอกชนและกลุ่มต่างๆ ในชุมชนที่ให้บริการต่างๆ ที่คุณสามารถส่งต่อลูกความไปได้

ในการสร้างความชอบธรรมและความเชื่อใจในชุมชน ในขณะที่คุณกำลังพัฒนาโครงการนักกฎหมายชุมชนของคุณนั้น คุณจะต้องแจ้งบุคคลที่ค่อนข้างมีอิทธิพลในชุมชนให้ทราบเกี่ยวกับโครงการของคุณ และขอให้พวกเขาช่วยเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับบริการต่างๆ ที่สำนักงานคุณจะทำ คุณอาจจะเน้นว่าวิธีการของคุณคือจะทำงานแก้ไขปัญหา โดยมีนักกฎหมายชุมชนช่วยในการเสริมสร้างอำนาจของประชาชน ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้และก้าวข้ามปัญหาของตนเองไปได้ เมื่อคุณมีเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่นหรืออาสาสมัคร คุณก็อาจจะแนะนำพวกเขาให้ชุมชนรู้จักโดยการจัดประชุมแจ้งข้อมูลแก่สาธารณะ เมื่อคุณเริ่มให้บริการ ชาวคราวเกี่ยวกับการทำงานของโครงการของคุณก็น่าจะได้รับการเผยแพร่ไปแบบปากต่อปาก

3.4 การพัฒนาความสัมพันธ์กับผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมาย

เป็นสิ่งสำคัญที่คุณจะต้องสร้างความสัมพันธ์กับทนายความที่สามารถว่าความได้ ทนายเหล่านี้อาจจะทำงานอยู่กับองค์กรพัฒนาเอกชนที่ให้เงินสนับสนุน องค์กรพัฒนาเอกชนที่โครงการของคุณสังกัดอยู่ คณะนิติศาสตร์ หรือเครือข่ายให้บริการสาธารณะก็ได้ การสามารถเข้าถึงทนายความและการฟ้องร้องดำเนินคดีเป็นเรื่องสำคัญสำหรับนักกฎหมายชุมชน เพราะจะทำให้พวกเขาสามารถดำเนินการทางกฎหมายอย่างน่าเชื่อถือได้ ตัวอย่างเช่น ในแอฟริกาใต้ ศูนย์ความยุติธรรมและคลินิกกฎหมายของคณะกรรมการ ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายได้ให้บริการทางกฎหมายเป็นการหนุนเสริมสำนักงานของนักกฎหมายชุมชนในพื้นที่ของตน

โครงการของคุณควรจะถูกสัมพันธ์กับทนายความ ที่มีประสบการณ์และมีความรู้เชิงเนื้อหาและระเบียบวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับกฎหมายอย่างเพียงพอ อาจจะเป็นอดีตผู้พิพากษา อัยการ หรือทนายความเอกชนที่มีประสบการณ์การทำงานก็ได้ ทนายความที่มุ่งมั่นจะใช้ทักษะของตนเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคมจะสนใจที่จะทำงานในองค์กร และโครงการที่ทำเพื่อประโยชน์สาธารณะ

คุณจะต้องประมาณการณั้ว่า โครงการของคุณจะทำการฟ้องร้องคดีเป็นจำนวนเท่าใด เพื่อที่จะได้ตัดสินใจได้ว่าจะต้องหาทนายความกี่คน ในทางกลับกัน จำนวนทนายความที่คุณรับ มาและเวลาที่พวกเขาให้ได้ในการทำงานกับคดี จะส่งผลต่อปริมาณงานที่โครงการนักกฎหมาย ชุมชนของคุณสามารถจัดการได้ หากคุณสามารถหาทนายความได้เพียงไม่กี่คน คุณก็จะต้อง ตัดสินใจอย่างรอบคอบเกี่ยวกับคดีที่คุณจะรับมาทำงาน

ทนายความจะดำเนินการฟ้องร้องคดีหรือผลักดันคดีระดับสูงในกรณีอย่างเช่น เมื่อนัก กฎหมายชุมชนไม่สามารถแก้ไขปัญหาคดีด้วยตนเองได้ เมื่อมีความเสียหายหรือความอยุติธรรม รุนแรง หรือเมื่อมีความเป็นไปได้ที่จะมีผลกระทบทางกฎหมายอย่างกว้างขวาง มีรายละเอียด ของหัวข้อของการฟ้องร้องเชิงยุทธศาสตร์ในบทที่ 7

หากไม่ได้รับการฝึกอบรมที่เหมาะสม นักกฎหมายชุมชนก็อาจสร้างความเสียหายขึ้น ได้ เป็นเรื่องจำเป็นที่นักกฎหมายชุมชนของโครงการของคุณ จะต้องได้รับการฝึกอบรมที่เหมาะสม เกี่ยวกับระเบียบวิธีปฏิบัติทางกฎหมาย นักกฎหมายชุมชนต้องได้รับการสนับสนุนและการ ควบคุมดูแลอย่างต่อเนื่อง อันเป็นสิ่งทีทนายความที่ได้รับการฝึกฝนมาสามารถให้การสนับสนุน แก่โครงการของคุณได้ คุณจะต้องหาทนายความที่เป็นรากับนักกฎหมายชุมชนที่คุณจ้าง พวกเขาควรมีความมุ่งมั่นผูกพันกับเป้าหมายของโครงการของคุณ และยินดีที่จะต้องลงแรงเป็น พิเศษในบางครั้งเพื่อให้บริการในชนบท วิเวก มารู ผู้ก่อตั้งโครงการ Timap เพื่อความยุติธรรม (Timap for Justice) ซึ่งเป็นโครงการนักกฎหมายชุมชนในเซียร์ราลีโอนชี้ว่า ทนายความควร จะเป็นคนที่ “อ่อนน้อมและเต็มใจที่จะไปพบกับชาวบ้านในที่ที่ชาวบ้านอยู่ ทนายความควรจะเป็นคนประเภทที่ไม่รังเกียจการเดินทางผ่านป่าเพื่อเข้าไปถึงบ้านของลูกความ”

สภาทนายความก็เป็นแหล่งที่ให้การสนับสนุนได้อีกแหล่ง แต่ก็อาจจะเป็นอุปสรรค ต่อการสร้างโครงการได้เช่นเดียวกัน (บางสภาทนายความต่อต้านโครงการนักกฎหมายชุมชน เพราะกลัวว่าจะเสียลูกความไป และกังวลว่านักกฎหมายชุมชนอาจจะให้บริการทางกฎหมาย ที่ด้อยมาตรฐาน)

คุณจะต้องใช้เวลาไปพบกับผู้แทนหลักๆ ขององค์กรเหล่านี้ เพื่ออธิบายถึงโครงการนัก กฎหมายชุมชนและขอรับกำลังใจหรือการสนับสนุนทางวิชาชีพ คุณจะต้องอธิบายให้ชัดเจนว่านัก กฎหมายชุมชนจะไม่มีตัวตนของลูกความในศาลหรือเป็นที่ปรึกษาทางกฎหมาย แต่จะทำงาน เป็น “เจ้าหน้าที่ข้อมูล” ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายแก่ลูกความมากกว่า หากคุณไม่สามารถได้

รับการสนับสนุนโดยตรงจากสภาพนายความ อย่างน้อยคุณก็ต้องพยายามให้โครงการของคุณไม่ถูกขัดขวาง เป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องทำให้สมาคมเช่นนั้นเห็นว่านักกฎหมายชุมชนเป็นภาคีที่ช่วยหนุนเสริมงาน ไม่ใช่เป็นคู่แข่ง เป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องเน้นย้ำว่านักกฎหมายชุมชนเป็นตัวเชื่อมที่สำคัญระหว่างชุมชนกับผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมาย

นอกจากการออกเกณฑ์ที่ใช้ในการเลือกคดีแล้ว คุณยังจะต้องออกกระบวนการสื่อสารระหว่างนักกฎหมายชุมชนกับนายความ ระบบการจัดการแฟ้มคดี และระบบการจ่ายเงินแก่นายความที่ไม่ได้ถูกจ้างงานเต็มเวลาในองค์กรของคุณ เมื่อโครงการของคุณมีการส่งต่อคดี ต้องมีการจัดการให้นักกฎหมายชุมชนติดตามคดีเหล่านั้นต่อจริงๆ ระบบการจัดการคดีจะกล่าวโดยละเอียดใน 3.7.1 ของบทนี้

3.5 การรับสมัครและการจ้างนักกฎหมายชุมชน

3.5.1 คุณสมบัติของนักกฎหมายชุมชนที่ดี

คุณสมบัติของนักกฎหมายชุมชนที่ดี อาจแบ่งออกเป็นคุณสมบัติที่ผู้จะเป็นนักกฎหมายชุมชนควรมีก่อนที่จะได้รับเข้าทำงาน กับคุณสมบัติที่สามารถพัฒนาขึ้นได้จากการฝึกอบรมและประสบการณ์ทำงาน นักกฎหมายชุมชนควรมีคุณสมบัติในขั้นพื้นฐานดังต่อไปนี้:

- มีแรงจูงใจที่จะรับใช้ชุมชนของตนเอง (เงินไม่ควรจะเป็นแรงจูงใจหลัก) และได้รับความเคารพภายในชุมชน
- เต็มใจที่จะรับใช้ประชาชนไม่ว่าจะมีสังกัดทางการเมืองฝ่ายใด
- รู้หนังสือ (จบการศึกษาระดับมัธยมหรือสูงกว่านั้น ยืนยันด้วยการทดสอบการอ่านและเขียน)
- มีความสบายใจและมีทักษะในการปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกของชุมชน รวมถึงผ่านทางกิจกรรมการศึกษาและการจัดตั้งรวมตัว
- มีไหวพริบปฏิภาณที่ดีในการแก้ไขปัญหา
- ยินดีที่จะเรียนรู้
- มีความสามารถที่จะเดินทางไปยังพื้นที่ห่างไกล

โครงการของคุณควรจะทำให้การอบรมเพื่อมอบความรู้และทักษะเพิ่มเติมแก่นักกฎหมายชุมชน คณะผู้บริหารมีหน้าที่รับผิดชอบในการสนับสนุนให้นักกฎหมายชุมชนมีทักษะและความรู้ที่จำเป็นหลังจากที่ได้รับการจ้างให้เข้าทำงานแล้ว (ดูบทที่ 5 “การฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชน” ทักษะที่สามารถพัฒนาขึ้นได้จากการฝึกอบรมและประสบการณ์การทำงานในพื้นที่มีดังต่อไปนี้:

- ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและการทำงานของรัฐบาล
- ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำกฎหมายไปใช้ โดยเฉพาะในภาคส่วนที่ไม่ได้เป็นทางการ
- ความรู้ลึกซึ้งซึ่งเกี่ยวกับประเด็นกฎหมายเฉพาะ
- ความรู้เกี่ยวกับชุมชนที่ตนทำงานด้วย
- ความรู้เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การผลักดันนโยบาย

3.5.2 การรับสมัคร

การเปิดรับสมัครและการบอกกันปากต่อปาก เป็นวิธีการทั่วไปในการโฆษณาถึงตำแหน่งงานนักกฎหมายชุมชน คณะกรรมการที่ปรึกษาของคุณหรือสมาชิกของชุมชนอาจจะเสนอแนะตัวบุคคลก็ได้ แต่การเปิดรับสมัครจะช่วยให้หลีกเลี่ยงข้อครหาเกี่ยวกับอคติทางการเมืองได้

ในเซียร์ราลีโอน วิเวก มารู ไปพบกับหัวหน้าชนเผ่าในช่วงการประเมินความต้องการเพื่อไปขอการสนับสนุนจากพวกเขา เมื่อถึงเวลาที่จะต้องสรรหานักกฎหมายชุมชนจากภายในชุมชน หัวหน้าเผ่าและองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ก็ช่วยเผยแพร่ข้อมูลการรับสมัคร พวกเขา กำหนดว่าผู้สมัครจะต้องจบการศึกษาระดับมัธยม (ผ่านเกรด 5) มีประสบการณ์การทำงานชุมชน และเป็นผู้ที่ได้รับความเคารพจากชุมชน กระบวนการรับสมัครมีการสอบข้อเขียนเพื่อให้แน่ใจว่าผู้สมัครสามารถเขียนได้ดีและสามารถคิดวิเคราะห์ได้ ปัญหาหนึ่งที่ประสบในเซียร์ราลีโอนก็คือการรับสมัครผู้หญิงที่มีคุณสมบัติครบ ในจำนวนนักกฎหมายชุมชน 13 คนที่คัดเลือกมาได้ มีผู้หญิงเพียง 4 คนเท่านั้น มารูชี้ว่าที่เป็นเช่นนี้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการรับสมัครผ่านทางโครงสร้างของชุมชน

การเลือกนักกฎหมายชุมชนแบบ ไม่มีการกีดกัน: กรณี ELTE ฮังการี

โครงการฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชนในช่วงนำร่องเริ่มต้นขึ้นในฤดูใบไม้ผลิ พ.ศ. 2547 โครงการมีผู้เข้าร่วม 30 คน จากสองเทศมณฑล คือ เปส ซึ่งรวมถึงบูดาเปส อันเป็นพื้นที่ที่มีความเป็นเมืองอย่างมาก และบอร์สด-ออบูจ-เซมเปิน (Borsod-Abaúj-Zemplén) ซึ่งเป็นหนึ่งในเทศมณฑลที่ยากจนที่สุดในประเทศ เป็นพื้นที่ที่มีอัตราการว่างงาน ความยากจน และประชากรชาวโรมา สูงสุดในฮังการี

ผู้เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมมีผู้หญิงและผู้ชายจำนวนเท่าๆ กัน และได้รับเลือกโดยคณะทำงาน รวมถึงผู้แทนจากมูลนิธิ Romaversitas สมาชิกสภาผู้แทนชาวโรมา องค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน เช่น ศูนย์สิทธิชาวโรมาแห่งยุโรป (European Roma Rights Centre) Open Society Justice Initiative และโครงการโรมาของ Open Society Institute (Open Society Institute Roma Initiatives) คณะทำงานย่อยมีหน้าที่กำหนดรายละเอียดของเกณฑ์การเลือกผู้เข้าร่วมชาวโรมา เกณฑ์เหล่านี้มีตัวอย่างเช่น ต้องอาศัยอยู่และทำงานในชุมชนชาวโรมาในท้องถิ่น ต้องจบการศึกษาชั้น

ต่ำเกรด 8 และมีส่วนร่วมในกิจกรรม
เคลื่อนไหวในระดับชุมชน

คณะทำงานเป็นตัวอย่างหนึ่งของ
กระบวนการตัดสินใจแบบไม่กีดกันแบ่ง
แยกที่โครงการนี้ใช้ ทำให้มีการมีส่วน
ร่วมอย่างต่อเนื่องและมีความรู้สึกเป็น
เจ้าของในกลุ่มชาวโรมาที่มีส่วนได้ส่วน
เสียกับโครงการ

ที่มา:
Tibbitts (2005a)

3.5.3 การคัดเลือกเจ้าหน้าที่

การจ้างเจ้าหน้าที่ที่มีความสามารถ ความซื่อตรง และความเป็นมืออาชีพ เป็นหนึ่งในสิ่งสำคัญ
ที่สุดที่ผู้อำนวยการหรือคณะผู้บริหารจะทำได้ เพื่อช่วยให้โครงการนักกฎหมายชุมชนบรรลุเป้า
หมาย คุณจะต้องจัดให้มีกระบวนการคัดเลือกและจ้างเจ้าหน้าที่ที่เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ
หรือในกรณีที่เจ้าหน้าที่ที่มีอยู่แล้วในองค์กรพร้อมจะทำงานเป็นนักกฎหมายชุมชนด้วย คุณก็ควร
จะกำหนดแนวทางปฏิบัติเรื่องการคัดเลือกและการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ไว้ให้ชัดเจน ตัวอย่างเช่น
โครงการของคุณอาจกำหนดให้นักเคลื่อนไหวของชุมชนที่มีการศึกษา หรือที่มาจากบางภาคของ
ประเทศได้เข้ามามีส่วนร่วมกับโครงการด้วย ไม่ว่าคุณจะใช้เกณฑ์อย่างไร ก็ควรจะทำให้เป็นที่
รับรู้ชัดเจนและโปร่งใส และใช้เกณฑ์เหล่านั้นอย่างเสมอหน้า อาจจะใช้เกณฑ์แบบเดียวกันนี้
กับเจ้าหน้าที่ทำงานพาร์ทไทม์หรืออาสาสมัครได้ด้วย

การเลือกนักกฎหมายชุมชนที่เหมาะสม เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการประสบความสำเร็จ
ในชุมชนของโครงการของคุณ นักกฎหมายชุมชนที่ได้รับเลือกจะต้องเป็นที่ยอมรับภายในชุมชน
และไม่ถูกมองว่าทำงานรับใช้คนที่อยู่ในอำนาจ มิเช่นนั้นแล้ว ในบางสถานการณ์นักกฎหมาย
ชุมชนอาจจะถูกมองว่าเป็น “พวกเดียวกับผู้กดขี่” ก็ได้ ในกัมพูชา มีการตั้งคณะนักกฎหมาย
ชุมชนขึ้นมาในแต่ละชุมชน โดยจัดให้มีนักกฎหมายชุมชนคนหนึ่งทำงานอย่างใกล้ชิดกับเจ้า
หน้าที่รัฐ (แม้ว่าจะเป็นอย่างนี้ในนามก็ตาม) ส่วนคนอื่นทำงานระดับรากหญ้ากับสมาชิกในชุมชน
ในเซียร์ราลีโอน บางครั้งคณะนักกฎหมายชุมชนก็มีคนที่เติบโตขึ้นมาจากในชุมชนและมีความ
คุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมในพื้นที่เป็นอย่างดี บางกรณีนักกฎหมายชุมชนที่มาจากนอกชุมชนก็
ถูกมองว่าจะมีมุมมองที่เป็นกลางต่อปัญหาในพื้นที่ได้ ในแอฟริกาใต้ ศูนย์กฎหมายชุมชนและ
การพัฒนาชนบทได้รับเลือกโดยคณะกรรมการที่ปรึกษาของชาวบ้านในท้องถิ่น และต้องมีความ
รับผิดชอบขึ้นต่อชุมชน

บางครั้ง เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนหรือคนทำงานภาคสนามก็อาจจะจะเป็นนัก
กฎหมายชุมชนที่เยี่ยมยอดได้ โดยเฉพาะคนที่มึงานเน้นไปที่โครงการที่ไม่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย
เช่น การจัดตั้งชุมชน งานสาธารณสุข การวางแผนครอบครัว สถาบันการเงินชุมชน และการ
ผลิตทางการเกษตร

คนเหล่านี้มักจะมีลักษณะที่อาจจะเป็นประโยชน์ได้มาก เช่น

- คนทำงานภาคสนามจะเป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับโดยผู้นำและชุมชนที่ตนอาจจะไปทำงานเป็นนักกฎหมายชุมชนอยู่แล้ว
- งานปัจจุบันของพวกเขา อาจจะทำให้พวกเขาคุ้นเคยกับการสอนชาวบ้านเกี่ยวกับประเด็นที่ซับซ้อนในแบบที่สามารถเข้าใจได้ง่าย และสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- หากงานของนักกฎหมายชุมชนดำเนินการโดยองค์กรเดียวกับที่ให้บริการชุมชนด้านอื่นๆ ด้วย งานด้านการกฎหมายชุมชนของคนทำงานภาคสนามก็อาจจะไปต่อยอดจากงานด้านอื่นๆ ขององค์กรก็ได้

อย่างไรก็ตาม อาจจะมีกรณีที่การรวมเอาภาระงานปกติของคนทำงานภาคสนามเข้ากับงานกฎหมายชุมชนจะทำให้เรื่องยุ่งยากขึ้นก็ได้ ตัวอย่างเช่น ผู้นำชุมชนอาจจะยินดีให้เจ้าหน้าที่ภาคสนามให้ความช่วยเหลือเรื่องสถาบันการเงินชุมชน แต่ไม่ยอมรับนักกฎหมายชุมชนที่ทำงานเกี่ยวกับประเด็นที่อ่อนไหวอื่นๆ เช่น เรื่องความสัมพันธ์ภายในครอบครัว คุณยังจะต้องระวังเรื่องการที่เจ้าหน้าที่ภาคสนามอาจผันความสนใจไปจากงานบริการที่มีคุณค่าอื่นๆ ที่เขาทำอยู่ สิ่งที่ต้องเน้นก็คือการต่อยอดจากงานบริการเหล่านี้ ไม่ใช่การไปทำให้งานบริการอื่นๆ ด้อยคุณภาพลง

3.5.4 ความเป็นกลางของนักกฎหมายชุมชน

ในบางประเทศ สถานการณ์ทำให้นักกฎหมายชุมชนเป็นอิสระหรือเป็นกลางทางการเมืองได้ยาก อย่างไรก็ตาม นักกฎหมายชุมชนไม่ควรจะถูกมองว่าทำงานรับใช้อำนาจทางการเมืองหรือกลุ่มท้องถิ่นใด การมีสังกัดเช่นนั้นแม้จะโดยเพียงในความเข้าใจของคนทั่วไป ก็เป็นการบ่อนเซาะความน่าเชื่อถือและความเป็นกลางของการทำงานของคุณ

ในแอฟริกาใต้ช่วงยุคการแบ่งสีผิว ผู้มีอำนาจในชนเผ่าดั้งเดิมร่วมมือบางอย่างกับรัฐบาลเหยียดผิว เมื่อขบวนการนักกฎหมายชุมชนเริ่มขึ้น ก็ไปผูกสัมพันธ์กับพรรคสมัชชาแห่งชาติแอฟริกา (African National Congress) ซึ่งเป็นพรรคปฏิวัติใหม่ ความสัมพันธ์ทางการเมืองครั้งนี้ไม่ได้สมบูรณ์แบบ และนำไปสู่การคุกคามและบางกรณีก็เกิดการทำร้ายนักกฎหมายชุมชน

รูปแบบหลักจริยธรรมและความรับผิดชอบทางวิชาชีพสำหรับนักกฎหมายชุมชน

1. นักกฎหมายชุมชนจะต้องได้รับการฝึกอบรมที่เหมาะสมเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. นักกฎหมายชุมชนจะต้องรักษาความซื่อสัตย์ส่วนตนและความซื่อสัตย์ทางวิชาชีพไว้ในระดับสูงอยู่เสมอ
3. นักกฎหมายชุมชนจะต้องรักษามาตรฐานการปฏิบัติงานทางวิชาชีพไว้เสมอ
4. นักกฎหมายชุมชนควรจะมีร่วมกับผู้ให้บริการความช่วยเหลือทางกฎหมายและผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมายเพื่อพัฒนาการให้บริการทางกฎหมายแก่คนยากจน
5. นักกฎหมายชุมชนจะต้องรักษาความลับของข้อมูลที่ได้มาจากลูกความของตนหรือบุคคลอื่นๆ เสมอ นอกเสียจากว่าลูกความหรือบุคคลอื่นนั้นยินยอมให้เปิดเผยข้อมูลได้
6. นักกฎหมายชุมชนควรจะมีปฏิบัติให้เห็นชัดเจนเสมอว่าตนเป็นนักกฎหมายชุมชน ไม่ได้เป็นทนายความ
7. นักกฎหมายชุมชนจะต้องไม่เข้า

ในช่วงระหว่างก่อนการเลือกตั้งที่เป็นประชาธิปไตยครั้งแรกของประเทศ ในอังการี มีสิ่งท้าทายอย่างอื่นเกิดขึ้นในช่วงการเตรียมตัวนักกฎหมายชุมชนชาวโรมา เนื่องจากพวกเขาถูกเลือกปฏิบัติมานานหลายปีโดยคนที่ไม่ใช่คนโรมา ในช่วงเริ่มต้นนักกฎหมายชุมชนพบว่าเป็นการยากที่จะเป็นกลางในการทำงานกับปัญหาของชาวโรมา และไม่ยอมให้บริการแก่ลูกความที่ไม่ใช่คนโรมา

ความเป็นกลางและความเป็นธรรมทางการเมืองของนักกฎหมายชุมชนสามารถได้รับการเสริมจากการออกหลักจรรยาบรรณของนักกฎหมายชุมชน หลักจรรยาบรรณนี้เป็นหลักปฏิบัติเกี่ยวกับการให้บริการ การรับของกำนัล และปัญหาจริยธรรมอื่นๆ ที่นักกฎหมายชุมชนอาจจะประสบ

ในเซียร์ราลีโอน นักกฎหมายชุมชนมีแนวคำชี้แนะอย่างละเอียดที่บอกวิธีในการนำเสนอตัวเองของนักกฎหมายชุมชนและวิธีการจัดการกับของกำนัลจากลูกความ การจ่ายเงินของลูกความ และการรักษาความลับ ข้อความบางตอนของบันทึกแนวการปฏิบัติตัวนี้อยู่ในภาคผนวก 1

3.5.5 นโยบายลูกจ้าง

เจ้าหน้าที่ใหม่ควรจะได้รับ การปฐมนิเทศที่ชัดเจน เกี่ยวกับภารกิจของโครงการและภาระงานของตน ถ้าจะให้ดีที่สุด คุณควรจะมีนโยบายและหลักปฏิบัติไว้ในคู่มือลูกจ้าง โดยรวมเอาค่านิยมเกี่ยวกับการปฏิบัติที่ไม่อาจยอมรับได้ อันจะทำให้เกิดการลงโทษทางวินัยหรือการยุติการจ้างงานโดยทันทีเข้าไว้ด้วย หากมีคู่มือลูกจ้างอยู่แล้วภายในองค์กรที่ให้การสนับสนุนโครงการนักกฎหมายชุมชน ก็อาจจะนำเอามาปรับให้รวมเอากิจกรรมใหม่ๆ ด้านกฎหมายชุมชนเข้าไว้ด้วย

นอกจากการให้ความเห็นต่อการทำงานรายบุคคลแล้ว หัวหน้างานยังควรพยายามทำจัดการประชุมประเมินผลเจ้าหน้าที่ภายใต้การดูแลของตนเป็นประจำ (ดูบทที่ 7 เรื่องรายละเอียดเกี่ยวกับการประเมินผลการทำงาน)

3.6 การพัฒนาศูนย์ข้อมูล

คุณควรพยายามสร้างห้องสมุดข้อมูลเพื่อช่วยในการพัฒนาโครงการ เอกสารต่อไปนี้ถือเป็น

จุดเริ่มของศูนย์ข้อมูลได้:

- คู่มือการเริ่มโครงการนักกฎหมายชุมชนและ/หรือโครงการให้การศึกษาด้านกฎหมาย
- เอกสารเกี่ยวกับองค์กรและโครงการ
- เอกสารประกอบการฝึกอบรมและเอกสารการเรียนรู้
- กฎหมายและระเบียบต่างๆ ในประเด็นที่นักกฎหมายชุมชนทำงาน
- หนังสือทางสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเกี่ยวกับประเด็นหรือภูมิภาคที่ทำงาน

ห้องสมุดควรมีเอกสารหลักสูตร ที่สามารถนำไปใช้เป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาโครงการฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชนได้ และยังคงมีเอกสารที่ให้นักกฎหมายชุมชนใช้ในการจัดการศึกษากับชุมชนและกิจกรรมผลักดันนโยบายต่างๆ ในการพัฒนาคู่มือฉบับนี้ก็ได้ศึกษาจากเอกสารที่วางนี้ด้วย และปรากฏรายชื่ออยู่ในบรรณานุกรม เอกสารส่วนใหญ่สามารถหาอ่านได้ทางอินเทอร์เน็ตโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย และหากคุณติดต่อไปยังองค์กรนักกฎหมายชุมชนส่วนใหญ่ก็จะยินดีแบ่งปันเอกสารที่พวกเขาได้พัฒนาขึ้น

ถ้าจะให้ดีที่สุด เจ้าหน้าที่โครงการหรือคนที่จะให้การอบรมแก่นักกฎหมายชุมชนในเรื่องเนื้อหาเกี่ยวกับกฎหมาย ควรจะสามารถเข้าถึงห้องสมุดภายนอก เช่น ห้องสมุดคณะนิติศาสตร์ ที่มีสารานุกรมกฎหมาย พจนานุกรมกฎหมาย และตัวบทกฎหมายต่างๆ เอกสารเหล่านี้บางอย่างอาจจะสามารถเข้าถึงได้ทางอิเล็กทรอนิกส์ โครงการนักกฎหมายชุมชนอาจจะต้องประสานงานกับห้องสมุดเพื่อให้สามารถเข้าถึงเอกสารเหล่านี้ได้

3.7 การกำหนดระเบียบวิธีปฏิบัติทางการบริหารจัดการ

3.7.1 ระบบการจัดการคดี

โครงการนักกฎหมายชุมชนของคุณจะต้องมีระเบียบวิธีปฏิบัติเรื่องการรับคดี การเก็บบันทึก การส่งต่อคดี และการรายงานผล คดีของลูกค้าจะต้องสมบูรณ์และสามารถหยิบใช้ได้สะดวก เนื่องจากลูกค้าหลายคนจะต้องเดินทางไกลเพื่อมาที่สำนักงานของคุณ หากมีระบบเก็บแฟ้มอย่างเป็นมาตรฐาน ก็จะมีการจัดการกับคดีอย่างเป็นไปในทางเดียวกันและแม่นยำ

ร่วมในการทำงานทางกฎหมายที่ไม่ได้รับอนุญาตโดยการทำงานที่กฎหมายสงวนไว้สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมายเท่านั้น

8. นักกฎหมายชุมชนจะต้องหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่มีผลประโยชน์ทับซ้อนเสมอ และจะต้องแจ้งลูกค้าหรือนายจ้างของตนถึงสถานการณ์เช่นนั้น
9. นักกฎหมายชุมชนจะต้องให้บริการที่เท่าเทียมกันแก่ลูกค้าทุกคน ไม่ว่าลูกค้าคนนั้นจะมีสีผิวชาติพันธุ์ ความเชื่อทางการเมืองหรือปัจจัยอื่นอย่างไร

ที่มา:

ปรับปรุงจากสหพันธ์นักกฎหมายชุมชนแห่งชาติสหรัฐอเมริกาของ (American National Federation of Paralegal Associations Inc. - NFPA) รูปแบบหลักจรรยาบรรณและความรับผิดชอบทางวิชาชีพ โดย ศ. เดวิด แมคควอท-เมสัน มหาวิทยาลัยควาซูลู-นาตาล แอฟริกาใต้, มิถุนายน 2548

ระบบแฟ้มที่ดียังจะช่วยในการกำกับดูแลวิธีการจัดการกับคดีด้วย ผู้อำนวยการโครงการและคณะกรรมการที่ปรึกษาจะต้องมีการบันทึกข้อมูลที่ดี เพื่อติดตามการทำงานขององค์กร รวมถึงวันที่และการติดตามคดี ถ้าจะให้ดีแล้ว ระบบแฟ้มจะต้องช่วยให้สามารถทราบจำนวนและประเภทของคดีที่ทำด้วย เพื่อที่จะได้สามารถสรุปงานของโครงการได้ในเชิงปริมาณ

เมื่องานของกลุ่มคุณเริ่มต้น นักกฎหมายชุมชนควรจะเป็นผู้กรอกแบบบันทึกคดีใหม่ให้ลูกค้าทุกคน ในกระบวนการรับคดีนี้ จะต้องมีการบันทึกคดีที่มีรายละเอียดต่างๆ เช่น ชื่อของลูกค้า ลำดับหมายเลขคดีที่สำนักงานออกให้ วันที่รับเรื่อง ชื่อนักกฎหมายชุมชนและสำนักงาน รายละเอียดเกี่ยวกับลูกค้า ข้อมูลว่าคดีมาถึงนักกฎหมายชุมชนได้อย่างไร และประเภทหลักประเภทรองของคดี ควรจะมีการทำรายการประเภทคดีประเภทต่างๆ สำหรับแต่ละโครงการและมีแฟ้มแยกสำหรับคดีแต่ละประเภท เมื่อคดีเสร็จสิ้นแล้ว นักกฎหมายชุมชนก็กรอกแบบบันทึกคดีที่เสร็จสิ้น แบบบันทึกนี้มีข้อมูลพื้นฐานบางอย่างนำมาจากแบบบันทึกการรับคดี และเพิ่มรายละเอียดเกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการแก้ปัญหาของคดี การเกี่ยวข้องของสถาบันต่างๆ ผลที่ออกมา และจำนวนเวลาที่ใช้ไปกับคดีนั้นๆ บทที่ 7 มีข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้แบบบันทึกติดตามคดี และภาคผนวก 11 มีตัวอย่างแบบบันทึกการรับคดีจากโครงการ Timap ในเซียร์ราลีโอน

เพื่อช่วยการติดตามการทำงานของนักกฎหมายชุมชน คุณอาจจะต้องออกระเบียบวิธีปฏิบัติและเอกสาร อย่างเช่น แบบบันทึกความพอใจของลูกค้า บันทึกการทำงานประจำวัน และรายงานกิจกรรมประจำเดือน

3.7.2 ระบบแฟ้มข้อมูล

โดยปกติแล้วระบบแฟ้มข้อมูลขององค์กรหนึ่งๆ จะพัฒนาขึ้นไปตามระยะเวลาการทำงาน ในระหว่างการตั้งระบบแฟ้มข้อมูลควรคำนึงถึงหลายปัจจัย ประการแรก เก็บแฟ้มเรื่องการทำงานภายในองค์กรไว้แยกออกจากแฟ้มอื่นๆ ตัวอย่างเช่น เก็บแฟ้มที่เกี่ยวกับงบประมาณสถานะทางภาษี การเช่าสำนักงาน การประกันภัย เอกสารการจดทะเบียนสำนักงาน และเอกสารอื่นๆ ไว้คนละที่กับแฟ้มที่เกี่ยวกับกิจกรรมของโครงการ แฟ้มภายในทั่วไปมีเช่นรายงานประจำปี รายการเดินบัญชีธนาคารหรือบันทึกธนาคาร วาระการประชุมคณะกรรมการบริหาร

และบันทึกการประชุม บัญชีการใช้จ่าย งบประมาณ รายงานการเงิน รายชื่อติดต่อ บันทึกการจ่ายเงินเดือน เอกสารเกี่ยวกับบุคลากรสำนักงาน และแฟ้มข่าวและสิ่งพิมพ์ของสำนักงาน

คุณอาจจะตั้งเอาประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่อาวุโสฝ่ายบริการจัดการ หรือคณะกรรมการที่ปรึกษามาช่วยในการกำหนดระเบียบวิธีปฏิบัติของการบริหารงาน คณะกรรมการบริหารมักจะประกอบด้วยผู้คนจากต่างสาขาวิชาชีพรวมถึงผู้บริหารและนักบัญชี หากองค์กรของคุณจะต้องมีการตรวจสอบบัญชีเป็นประจำ คุณก็ควรที่จะสร้างความคุ้นเคยกับข้อกำหนดต่างๆ และใช้เกณฑ์เหล่านั้นมากำหนดแนวทางการจัดระบบภายในองค์กรของคุณ คุณสามารถหาทรัพยากรเพิ่มเติมเรื่องการจัดการแบบไม่หวังผลกำไรได้ทางออนไลน์ เช่น ห้องสมุดฟรีเรื่องการจัดการ (Free Management Library - www.managementhelp.org)

3.7.3 ระเบียบวิธีปฏิบัติทางการเงิน

แต่ละประเทศมีชุดหลักการการจัดการบัญชีที่ต้องปฏิบัติในการบันทึกทางการเงินแตกต่างกันไป นอกจากนี้ การบริหารจัดการทางการเงินของโครงการยังจะต้องสอดคล้องกับหลักการขององค์กรพัฒนาเอกชนหรือมหาวิทยาลัยที่ให้การสนับสนุนทางการเงินอีกด้วย องค์กรที่มีการจัดการอย่างดีจะมีรายงานการเงินเป็นระยะ (อย่างน้อยทุกๆ สามเดือน) ที่มีการทบทวนกิจกรรมทางการเงินขององค์กรอย่างเที่ยงตรง และมีการเปรียบเทียบงบประมาณที่ตั้งไว้กับรายรับและรายจ่ายจริง

สำหรับโครงการนักกฎหมายชุมชน รายการรายจ่ายปกติที่จะต้องบันทึกก็คือ เงินเดือนและค่าแรง ที่ปรึกษาและค่าจ้าง สัญญาจ้างต่างๆ การปฏิบัติงานของสำนักงาน (เช่น ค่าเช่า อุปกรณ์สำนักงาน โทรศัพท์ ค่าน้ำ ค่าไฟ) และค่าเดินทาง (เช่น ค่าน้ำมัน ค่าบำรุงรักษารถยนต์) หากมีการเก็บค่าธรรมเนียมสำหรับการให้บริการ ก็ต้องเป็นการจ่ายเข้าโครงการไม่ใช่จ่ายให้ตัวนักกฎหมายชุมชน

องค์กรพัฒนาเอกชนจะควรมีความรับผิดชอบตรวจสอบได้ ในเรื่องทรัพยากรและค่าใช้จ่ายของตนและสาธารณะ สามารถเข้าถึงและเข้าใจข้อมูลเรื่องนี้ได้ กฎหมายก็อาจจะมีการกำหนดเรื่องการเข้าถึงโดยสาธารณะไว้ด้วยเช่นกัน หากแหล่งทุนได้ให้เงินเพื่อไปใช้กับโครงการใดโครงการหนึ่ง องค์กรนั้นก็จะต้องแยกทรัพยากรส่วนนั้นออกต่างหาก และมีการรายงานค่าใช้จ่ายส่วนนั้นแยกออกมา การแยกบัญชีสำหรับทรัพยากรบางส่วนนี้เรียกว่าการทำบัญชีแหล่งทุน

เพื่อไม่ให้มีปัญหาด้านการเงิน ควรจะมีการเปรียบเทียบบัญชีปัจจุบันกับฐานการเปรียบเทียบที่องค์กรเลือกใช้ องค์กรควรจะมีบัตรระวางแนวโน้มใดๆ ที่ชี้ถึงการขาดดุลที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้ หากบัญชีชี้ว่ามีการขาดเงินทุนหรือมีปัญหาด้านการเงินอย่างรุนแรง ก็มีวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น การหาผู้ให้การสนับสนุนเพิ่มเติม การคิดค่าธรรมเนียมการบริการเพิ่ม การลดค่าใช้จ่าย หรือการยืมเงิน

ดูส่วน 3.9 ที่ท้ายบทนี้สำหรับข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับทรัพยากรที่หมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ได้

3.8 การตั้งงบประมาณ

การตั้งงบประมาณเป็นกระบวนการวางแผนเรื่องการรับและการใช้ทรัพยากรในอนาคต และเป็นสิ่งสำคัญต่อการบริหารจัดการโครงการหรือองค์กรให้ประสบความสำเร็จ คุณจะต้องวางแผนงบประมาณเบื้องต้นในขั้นตอนการเริ่มโครงการ นักกฎหมายชุมชนเพื่อกำหนดงบประมาณและเริ่มหาการสนับสนุนงบประมาณ จากนั้นคุณจะต้องออกระเบียบวิธีปฏิบัติทางการเงินเพื่อติดตามและตรวจสอบการใช้จ่าย ระเบียบวิธีปฏิบัติเหล่านี้เกี่ยวข้องกับวิธีการทางบัญชีที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

หมวดหมู่ค่าใช้จ่ายที่อาจจะมีอยู่ในงบประมาณเบื้องต้นสำหรับโครงการนักกฎหมายชุมชน มีดังต่อไปนี้:

- เงินเดือนและค่าแรง (ผู้อำนวยการโครงการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ นักบัญชี นักกฎหมายชุมชน และที่ปรึกษาทางกฎหมาย)
- งานที่ปรึกษา (คำตอบแทนนักเขียน นักฝึกอบรม คณะกรรมการที่ปรึกษา และการแปล)
- ค่าเช่าปฏิบัติการ (ค่าเช่าสำนักงาน ค่าโทรศัพท์ เครื่องโทรสาร อินเทอร์เน็ต อุปกรณ์สำนักงาน ค่าไฟ ค่าทำความร้อน)
- เฟอร์นิเจอร์และอุปกรณ์ (คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์ โทรศัพท์ เครื่องโทรสาร โทรศัพท์มือถือ เครื่องถ่ายเอกสาร โต๊ะทำงาน เก้าอี้ โต๊ะประชุม และแฟ้มเอกสาร)
- สิ่งพิมพ์ (การใช้นักออกแบบสิ่งพิมพ์และเครื่องพิมพ์เพื่อผลิตรายงาน แผ่นพับ และเอกสารอื่นๆ สำหรับโครงการ)

- ค่าเดินทาง (รวมถึงค่าเช่าหรือค่าบำรุงรักษาพาหนะ)
- ค่าอบรม (รวมถึงค่าเช่าสถานที่ อาหาร ที่พัก การเดินทาง และล่าม)

แหล่งทุนบางองค์กรจะช่วยจ่ายค่าที่ปรึกษาของผู้เชี่ยวชาญเพื่อเริ่มก่อตั้งโครงการ และให้คำแนะนำเรื่องการฝึกอบรมและการพัฒนาทรัพยากร การอำนวยความสะดวก (รวมถึงการประชุมเพื่อพัฒนาเอกสาร) และการตรวจแก้ไขงานเขียน การใช้ผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศ หมายถึงว่าต้องมีค่าใช้จ่ายในการแปลภาษา และคุณควรจบรวมเอาค่าใช้จ่ายเหล่านี้เข้าไว้ในงบประมาณของคุณเพิ่มเติมจากค่าจ้างที่ปรึกษาด้วย

หากคุณคาดว่า โครงการนักกฎหมายชุมชนของคุณจะทำงานเรื่องการฟ้องร้องคดีเชิงยุทธศาสตร์ด้วย คุณก็ต้องผนวกรวมค่าใช้จ่ายนี้เข้าไว้ในงบประมาณด้วย การฟ้องร้องคดีเช่นนั้นต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูงเนื่องจากต้องมีการสืบสวนหาข้อมูลและงานทางกฎหมายอย่างมาก

เจ้าหน้าที่ทุกคนที่เกี่ยวข้องกับโครงการนักกฎหมายชุมชน จะต้องเข้าใจงบประมาณเพื่อที่จะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ คุณอาจจะลองพิจารณาใช้ “การทำงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วม” ซึ่งเป็นวิธีการบริหารจัดการงานที่พัฒนาแนวทางการทำงานขึ้นจากการมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบการทำงานส่วนนั้นๆ การทำงานแบบร่วมมือใกล้ชิดจะทำให้เกิดการประมาณค่าใช้จ่ายที่ตรงความจริง ช่วยพัฒนาขวัญกำลังใจ และเสริมการทำงานให้ตรงตามเป้าหมาย

แม้เจ้าหน้าที่ทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมในการติดตามรายจ่าย แต่ก็อาจจะมีความจำเป็นที่ดูแลงบประมาณในภาพรวม หากโครงการของคุณขยายตัวขึ้น หรือโครงการของคุณเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรที่ใหญ่กว่าที่มีแผนการเงินหรือแผนงบประมาณ ก็อาจจะจำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่หนึ่งคนที่ทำงานด้านนี้โดยเฉพาะ

3.9 การหาทรัพยากรที่หมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ได้

3.9.1 แผนยุทธศาสตร์และเทคนิคการระดมทุน

องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการระดมทุนให้ประสบความสำเร็จก็คือ การมีแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรที่มีรากฐานที่ดีและมีการบันทึกไว้อย่างดี หากคุณทำการประเมินศักยภาพปัจจุบันขององค์กรไว้อย่างรอบคอบ มีการวัดศักยภาพเทียบกับความต้องการของประชาชนที่ยังไม่ได้รับการตอบสนอง และกำหนดว่าองค์กรจะช่วยจัดการกับความต้องการเหล่านี้ให้ประสบความสำเร็จได้อย่างไร คุณก็จะมีเหตุผลที่มีน้ำหนักไปเสนอแหล่งทุนให้ร่วมงานกับคุณได้ ความซื่อสัตย์ การรักษาความลับของแหล่งทุน และการดูแลอย่างมีความรับผิดชอบ เป็นรากฐานของการระดมทุนขององค์กรในการระดมทุน องค์กรหรือโครงการนักกฎหมายชุมชนจะต้องทำงานเป็นที่มอย่างแข็งขัน

มีเทคนิคการระดมทุนหลายวิธี และหลายองค์กรได้ใช้กิจกรรมเหล่านี้อยู่ เนื่องจาก การหาแหล่งทุนและทรัพยากรจะต้องใช้เวลาและพลังงานอย่างมาก คุณอาจจะต้องจัดลำดับความสำคัญของรูปแบบการระดมทุนต่างๆ ที่คุณทำ ช่องทางที่คุณอาจจะหาทุนและทรัพยากร ได้มีดังนี้:

- ส่งข้อเสนอโครงการเพื่อขอทุนหรือโบสถ์รับทุนไปยังหน่วยงานที่เป็นแหล่งทุน
- ขอความช่วยเหลือแบบไม่คิดค่าใช้จ่าย (เอกสารประกอบการอบรม พื้นที่สำนักงาน) จากแหล่งทุนหรือกลุ่มอื่นๆ
- ขอและสมัครรับการสนับสนุนจากรัฐบาล
- ใช้อาสาสมัคร
- เข้าร่วมกับกลุ่มอื่นๆ หรือสร้างฐานสมาชิกที่สามารถสนับสนุนโครงการคุณได้
- จัดกิจกรรมระดมทุน
- รวบรวมรับบริจาค
- คิดค่าบริการของนักกฎหมายชุมชน

ในเทคนิคต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น มี 3 วิธีที่เป็นที่ใช้กันทั่วไปและมักจะใช้โดยกลุ่มต่างๆ เพื่อหาทรัพยากรมาให้โครงการของตน คือ แหล่งทุนภายนอก การขอรับความช่วยเหลือ และการสนับสนุนจากรัฐบาล

3.9.2 แหล่งทุนภายนอก

โครงการนักกฎหมายชุมชนส่วนมากเริ่มต้นด้วยแหล่งทุนจากภายนอก แม้ว่าจะมีทุนจากภายนอกให้กับโครงการงานนักกฎหมายชุมชนอยู่ แต่ก็ไม่กระจายเท่าเทียมกัน องค์กรอย่างกรมการพัฒนาระหว่างประเทศ (Department for International Development) ของอังกฤษ มูลนิธิฟอร์ด (Ford Foundation) Open Society Institute คณะกรรมาธิการนักกฎหมายระหว่างประเทศ (International Commission of Jurists) สำนักงานในสวีเดน มูลนิธิ Mott (Mott Foundation) และธนาคารโลก ต่างเคยสนับสนุนโครงการนักกฎหมายชุมชน ทว่าโดยทั่วไปแล้ว การสนับสนุนมักจะเป็นแบบเป็นครั้งๆ เจาะจงประเทศ และมักจะอยู่ภายใต้โครงการ “ธรรมาภิบาล” หรือ “การพัฒนาสังคม” วิธีหนึ่งในการเข้าหาแหล่งทุนบางองค์กรก็คือการแสดงให้เห็นแหล่งทุนนั้นเห็นว่า การให้บริการด้านความยุติธรรมผ่านทางนักกฎหมายชุมชนนั้นมีประสิทธิภาพและมีมูลค่าเพิ่มที่ไม่ซ้ำใคร

3.9.3 การให้การสนับสนุนโดยไม่คิดมูลค่า

ในกรณีที่โครงการนักกฎหมายชุมชนโครงการหนึ่งเริ่มขึ้น โดยการสนับสนุนของคลินิกกฎหมาย คลินิกกฎหมายนั้นก็อาจจะสามารถให้ใช้สำนักงานได้โดยไม่คิดมูลค่า (ซึ่งมีมูลค่าเป็นตัวเงิน) การสนับสนุนทางการเงินภายนอก อาจจะเสริมเข้าไปในโครงการที่ได้รับการสนับสนุนเบื้องต้นจากคณะนิติศาสตร์อยู่แล้ว ข้อเสนอโครงการในขั้นตอนนี้อาจจะชี้ไปที่ความเชี่ยวชาญของคณาจารย์คณะนิติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องและโอกาสในการฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชน เงินอุดหนุนหรือความช่วยเหลือแบบอื่นนี้ รวมถึงแบบที่ไม่คิดมูลค่าจะช่วยส่งเสริมความน่าเชื่อถือของโครงการของคุณและปูทางสำหรับการบริจาคอื่นๆ สภาทนายความก็เป็นอีกแหล่งของการสนับสนุนจากในประเทศด้วย

3.9.4 การสนับสนุนจากรัฐบาล

ในหลายประเทศ รัฐยังไม่รับหน้าที่ในการจ่ายเงินให้กับค่าบริการของนักกฎหมายชุมชนและยังไม่ได้ผสมผสานงานของนักกฎหมายชุมชนเข้าไว้ในระบบกฎหมายทางการ แต่ในขณะที่หลาย

รัฐบาลยังไม่ได้ทำโครงการนักกฎหมายชุมชนให้เป็นทางการ รัฐบาลก็มักจะยินดีให้เงินและการสนับสนุนแก่โครงการ การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องและการสนับสนุนจากรัฐบาลเช่นนี้มักจะเป็นสิ่งสำคัญในการทำให้โครงการนักกฎหมายชุมชนดำเนินไปได้ การดึงเอาเงินทุนจากรัฐบาลมาจะง่ายขึ้นหากโครงการนักกฎหมายชุมชนของคุณได้เริ่มทำงานแล้ว และได้สร้างความน่าเชื่อถือไว้ นอกจากนี้คุณยังสามารถเพิ่มโอกาสในการดึงเอาเงินอุดหนุนจากรัฐบาลมาได้ หากคุณเข้าใจถึงสิทธิและการบริการที่รัฐบาลในประเทศของคุณสัญญาไว้เป็นลายลักษณ์อักษรว่าจะมอบให้แก่พลเมือง (เช่น สิทธิในการได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายโดยไม่คิดมูลค่า) และหากคุณสามารถชี้หลักฐานประกอบได้ว่า โครงการของคุณช่วยรัฐบาลในการให้สิทธิและบริการเหล่านี้ในบางประเทศเช่นยังการี ภาคประชาสังคมอาจได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลผ่านทางระบบภาษี

โครงการนักกฎหมายชุมชนของมองโกเลียเริ่มโดยการสนับสนุนจากกระทรวงยุติธรรมและกิจการภายในเนื่องจากรัฐบาลยอมรับว่าที่ปรึกษาทางกฎหมายจะทำงานที่อยู่ภายใต้หน้าที่ความรับผิดชอบของกระทรวง ในยังการี โครงการนักกฎหมายชุมชน ELTE มีการพูดคุยปรึกษากับกระทรวง โอกาสที่เท่าเทียมเรื่องการจัดหาชาวโรมาที่จบการศึกษาระดับปริญญาที่ได้รับการอบรมเป็นนักกฎหมายชุมชนให้ทำงานในศูนย์จ้างงานของท้องถิ่น แม้ว่า การสนับสนุนหรือการสังกัดกับรัฐบาลอาจจะไม่ได้เป็นที่น่าปรารถนาเสมอไป ผู้จัดการโครงการนักกฎหมายชุมชนก็ควรที่จะเก็บทางเลือกการรับการสนับสนุนจากรัฐบาลไว้ในใจเสมอ เวลาที่คิดถึงเรื่องความยั่งยืนระยะยาวของโครงการ

หนึ่งในความเสี่ยงที่สำคัญที่สุด ที่มาพร้อมกับ การรับการสนับสนุนจากรัฐบาลก็คือ ความเป็นอิสระของโครงการของคุณที่จะต้องสละไปหรืออาจถูกมองว่าได้สละไป งานกฎหมายชุมชนมักจะเกี่ยวกับการทำให้รัฐบาลต้องรับผิดชอบ และคุณจะสูญเสียจุดยืนสำคัญนี้ไม่ได้เลยในบางประเทศ ลูกความของคุณและชุมชนที่คุณทำงานด้วยอาจจะเห็นว่าการที่คุณสัมพันธ์กับรัฐบาลเป็นเรื่องของผลประโยชน์ทับซ้อน และคุณอาจจะต้องการหลีกเลี่ยงการเสนอภาพว่ากลุ่มของคุณเป็นพันธมิตรกับรัฐบาลหรือทำงานให้รัฐบาล หากกลุ่มของคุณรับการสนับสนุนจากรัฐบาล คุณจะต้องดูแลให้มีกลไกเพื่อความเป็นอิสระและความรับผิดชอบตรวจสอบได้ คณะกรรมการที่ปรึกษาของคุณจะมีบทบาทสำคัญในเรื่องนี้

3.9.5 ค่าบริการ

โครงการของคุณอาจจะลดต้นทุนได้โดยการคิดค่าบริการ แต่คุณควรจะต้องคิดเรื่องนี้อย่างรอบคอบ โครงการนักกฎหมายชุมชนหลายโครงการ ตั้งขึ้นด้วยแนวคิดที่ว่าบริการทุกอย่างจะทำโดยไม่คิดค่าบริการ แต่กระนั้นผู้อำนวยการโครงการนักกฎหมายชุมชนต่างๆ ก็เห็นว่าเป็นไปได้ที่จะคิดค่าบริการที่สมเหตุสมผลในบางสถานการณ์เมื่อโครงการได้ตั้งขึ้นเป็นรูปเป็นร่างแล้ว ตัวอย่างเช่น โครงการของคุณอาจจะให้การปรึกษาเบื้องต้นกับลูกความทุกคนโดยไม่คิดค่าบริการ แต่จะขอการสนับสนุนจากลูกความเป็นอัตราก้าวหน้าไป หากต้องมีการให้ความช่วยเหลือแบบลึกซึ้งขึ้น ในคดีที่เป็นเรื่องผลประโยชน์สาธารณะหรือการฟ้องร้องเชิงยุทธศาสตร์ โครงการอาจจะขอการสนับสนุนจากชุมชนหรือจากกลุ่มที่จะได้รับประโยชน์จากคดีก็ได้

หากคุณจะคิดค่าบริการ คุณควรจะต้องศึกษาดูว่าต้องมีทรัพยากรอะไรบ้างที่ต้องใช้บนฐานของปริมาณงานเพิ่มเติม ที่ต้องทำเทียบกับกับการสนับสนุนจากแหล่งทุนและความช่วยเหลือที่ไม่คิดมูลค่าต่างๆ ที่คุณจะได้รับ นอกจากนี้ยังสำคัญที่คุณจะต้องคิดว่าค่าบริการเท่าใดจึงจะสมเหตุสมผลสำหรับลูกความ และลูกความและชุมชนจะคิดอย่างไรเรื่องที่ต้องจ่ายค่าบริการ คุณยังต้องดูแลไม่ให้เกิดกฎหมายใดๆ ที่กำหนดว่าใครสามารถเรียกเก็บค่าบริการจากการบริการที่เกี่ยวกับกฎหมายได้

บทที่ 4

การพัฒนาเอกสารการอบรมสำหรับโครงการ

สารบัญบท

- 4.1 เข้าใจผู้อ่าน
- 4.2 ตั้งกลุ่มที่ปรึกษาการพัฒนาเอกสาร
- 4.3 รวบรวมข้อมูล
- 4.4 กำหนดรูปแบบเอกสาร
- 4.5 หาผู้เขียนเอกสาร
- 4.6 พัฒนาแนวคิดและกรอบโครงเอกสาร
- 4.7 จัดการประชุมเพื่อพัฒนาเอกสาร
- 4.8 ติดตาม สนับสนุน และตรวจสอบ การเขียนเอกสาร
- 4.9 ใช้เอกสารเพื่ออบรมนักกฎหมายชุมชน
- 4.10 ทดสอบเอกสารในสนามจริง
- 4.11 จัดทำเอกสาร

บทนี้กล่าวถึงภาพรวมและขั้นตอนในการจัดทำเอกสารประเภทต่างๆ ที่จะจัดทำขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของโครงการนักกฎหมายชุมชน และขั้นตอนต่างๆ ในการจัดทำเอกสารที่โครงการของคุณควรจะมีก็เช่น คู่มือสำหรับนักกฎหมายชุมชน คู่มือการอบรม และคู่มือการเรียนรู้เพื่อใช้ในการจัดการศึกษาให้ชุมชน

ในการจัดทำเอกสาร คุณจะต้องทำการตัดสินใจหลายเรื่องซึ่งล้วนขึ้นอยู่กับบทบาทที่คุณจะให้ให้นักกฎหมายชุมชนทำ พื้นฐาน ความรู้ และทักษะของพวกเขา บทนี้จะกล่าวถึงการ

ตัดสินใจเหล่านี้เรียงตามลำดับ โดยคุณอาจจะต้องปรับลำดับการตัดสินใจและรายละเอียดให้เข้ากับโครงการของคุณ

โดยทั่วไปแล้ว โครงการนักกฎหมายชุมชนโครงการใหม่จะเริ่มต้นด้วยการผลิตเอกสารและเอกสารประกอบการอบรมขึ้นมาชุดหนึ่ง จากนั้นก็พัฒนาเพิ่มไปเรื่อยๆ ระหว่างการทำงานและเมื่อเจ้าหน้าที่ของคุณมีประสบการณ์เพิ่มขึ้น คุณควรจะพยายามผลิตเอกสารให้สมบูรณ์ที่สุดและสอดคล้องกับนักกฎหมายชุมชนของคุณที่สุดตั้งแต่โครงการเริ่มต้น แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องเตรียมพร้อมที่จะปรับปรุงเอกสารเหล่านี้ไปพร้อมๆ กับที่โครงการของคุณมีประสบการณ์มากขึ้น

4.1 เข้าใจผู้อ่าน

มีกลุ่มผู้อ่านเอกสารของคุณหลักๆ อยู่ 3 กลุ่มที่คุณจะต้องคำนึงถึงในการจัดทำเอกสารของโครงการหรือเอกสารการอบรม

กลุ่มแรกก็คือนักกฎหมายชุมชนของคุณ ณ ขั้นตอนนี้คุณจะมีแนวคิดอยู่แล้วว่านักกฎหมายชุมชนของคุณจะต้องทำอะไรบ้าง และมีประเด็นทางกฎหมายใดบ้างที่พวกเขาจะต้องทราบ บทบาทและความต้องการของพวกเขาตั้งแต่เรื่องความรู้เกี่ยวกับระบบการทำงานของรัฐบาลและการให้บริการต่างๆ ไปจนถึงประเด็นเฉพาะทางกฎหมาย การจัดการศึกษาชุมชน และการพัฒนาชุมชน ทักษะในการรับคดี การบริหารจัดการองค์กร และการผลักดันนโยบาย เนื้อหาเหล่านี้มีค่อนข้างมาก และคุณไม่อาจคาดเดาถึงความต้องการทั้งหมดของนักกฎหมายชุมชนได้ ดังนั้นการพัฒนาเอกสารจึงควรจะถูกมองว่าเป็นกระบวนการต่อเนื่องไม่สิ้นสุดเช่นเดียวกันกับการอบรมนักกฎหมายชุมชน

คุณจะต้องนึกเปรียบเทียบคุณสมบัติของนักกฎหมายชุมชนในอุดมคติที่สามารถปฏิบัติงานได้ดีเยี่ยม เทียบกับนักกฎหมายชุมชนหน้าใหม่ที่ คุณจะจ้างมาทำงานในโครงการ แล้วว่าคุณจะต้องพัฒนาทรัพยากรอะไรบ้างเพื่อเติมเต็มช่องว่างนั้น เพื่อช่วยให้นักกฎหมายชุมชนเรียนรู้เนื้อหาทางกฎหมายและทางราชการ และพัฒนาทักษะของตนในการสัมภาษณ์ การบันทึกข้อมูล การไกล่เกลี่ย การจัดการศึกษาให้ชุมชน และการผลักดันนโยบาย

กลุ่มผู้อ่านกลุ่มที่สองก็คือ ชุมชนที่นักกฎหมายชุมชนของคุณจะไปทำงานสร้างความตระหนักและการฝึกอบรมต่างๆ การประเมินความต้องการเบื้องต้นของคุณควรจะระบุกลุ่มประชากรที่คุณตั้งใจจะไปทำงานด้วยและความต้องการเร่งด่วนของพวกเขาไว้แล้ว เอกสารของโครงการจะต้องถูกออกแบบมาให้สามารถทั้งเตรียมการนักกฎหมายชุมชนในการทำงานและทั้งเป็นทรัพยากรที่สามารถใช้ในการจัดการศึกษาให้ชุมชน การพัฒนาชุมชน และการผลักดันนโยบายได้ด้วย คุณอาจจะพบว่าเอกสารชุดแรกที่คุณทำขึ้นมาเพื่อให้ให้นักกฎหมายชุมชนและชุมชนอาจจะต้องได้รับการปรับปรุงไปตามแต่ละระดับความต้องการที่แตกต่างกัน

กลุ่มผู้อ่านที่สำคัญกลุ่มสุดท้ายก็คือ นักอบรมที่จะทำงานกับนักกฎหมายชุมชนของคุณ ไม่ว่าคุณจะใช้วิทยากรผู้อบรมที่มาจากชุมชนเป้าหมายหรือผู้อบรมมืออาชีพจากภายในกลุ่มนักกฎหมายชุมชน เอกสารการอบรมก็ควรจะต้องช่วยหนุนส่งให้เกิดโครงการในอุดมคติที่มีนักกฎหมายชุมชนมากความสามารถที่คุณตั้งใจไว้ การอบรมมักจะใช้วิธีการอบรมแบบมีปฏิสัมพันธ์หรือแบบมีส่วนร่วม นั่น เนื่องจากเป็นวิธีที่สร้างแรงจูงใจและมีประสิทธิภาพมากกว่าในการค้นหาและพัฒนาทักษะของผู้เข้ารับการอบรม คู่มือของวิทยากรผู้อบรมที่คุณจะผลิตขึ้นมา นั้นควรจะมีรายละเอียดเรื่องวิธีการสอนและการจัดการอบรมแบบมีปฏิสัมพันธ์ด้วย

ความอ่อนไหวและทักษะของคุณในการเข้าใจพื้นฐานของผู้เข้ารับการอบรมเป็นสิ่งสำคัญมากในการพัฒนาเอกสารที่มีประสิทธิภาพและใช้ได้เป็นอย่างดี ต่อไปนี้เป็นรายการคำถามที่จะช่วยคุณตัดสินใจว่า เอกสารชิ้นใดสามารถถูกนำมาปรับเพื่อให้ตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้อ่านต่างๆ ได้

➤ ความสามารถในการอ่าน

- ระดับการรู้หนังสือและการศึกษาของผู้เข้ารับการอบรมเป็นอย่างไร
- ภาษาในเอกสารประกอบการอบรมจะซับซ้อนได้ถึงระดับใด
- ข้อความที่ให้อ่านควรจะยาวเพียงใด
- มีอุปกรณ์ประกอบการศึกษาอื่นใดที่จะเป็นประโยชน์ได้บ้าง ทั้งเพื่อช่วยทำให้ประเด็นชัดเจนขึ้น หรือเพื่อแนะนำข้อมูลเพิ่มเติม (เช่น ภาพวาด ภาพถ่าย บันทึก ความจำส่วนบุคคล ข่าวตัด)

➤ **ความสามารถในการเขียน**

- ความสามารถในการเขียนของผู้เข้ารับการอบรมเป็นอย่างไร
- หากมีการใช้แบบฝึกหัดที่ต้องเขียน จะยาวได้เท่าใด
- ความรู้พื้นฐานที่มีอยู่แล้ว
- จะต้องมีการสอนหรืออธิบายแนวคิดพื้นฐานและคำนิยามอะไรบ้าง
- มีแบบฝึกหัดอุปกรณ์ที่คุณสามารถใช้เพื่อวัดว่าผู้เข้ารับการอบรมรู้อะไรอยู่บ้างและคิดอะไรอยู่หรือไม่
- จะต้องมีการจัดทำบัญชีคำศัพท์หรือไม่

➤ **ทัศนคติที่มีอยู่**

- ผู้เข้ารับการอบรมจะพกพาเอาแนวความคิดตายตัว ทัศนคติ หรืออคติใดๆ มาบ้างในระหว่างการเรียนรู้
- จะเกิดความเข้าใจผิดอะไรขึ้นได้บ้าง และคุณจะไม่ให้เกิดความเข้าใจผิดได้อย่างไร
- มีประเด็นอะไรที่จะต้องถูกพูดถึงอย่างระมัดระวังหรือมีความอ่อนไหวเป็นพิเศษ โดยเฉพาะกับสำหรับสมาชิกบางคนในกลุ่ม
- จะเตรียมผู้เข้ารับการอบรมอย่างไรให้รับมือกับประเด็นที่มีความอ่อนไหวทางอารมณ์อย่างมากที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างการเรียนรู้
- จะสามารถพัฒนากิจกรรมในลักษณะที่ทำให้มีการเสนอความคิดที่แตกต่างหลากหลายได้หรือไม่

➤ **สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เข้ารับการอบรม**

- ประเด็นอะไรที่เป็นประเด็นที่ผู้เข้ารับการอบรมสนใจและห่วงใยที่สุด
- จะสามารถกล่าวถึงประเด็นเหล่านี้ก่อนได้หรือไม่ แล้วจากนั้นค่อยกล่าวถึงเรื่องทางกฎหมายและสิทธิมนุษยชนอื่นๆ
- คุณจะเชื่อมโยงเนื้อหาของบทเรียนเข้ากับประสบการณ์หรือความสนใจส่วนบุคคลของผู้เข้ารับการอบรมอย่างไร

วิธีการสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์:

ตัวอย่างจากคู่มือกฎหมาย
(วิธีการเรียนรู้) มองโกเลีย

รูปแบบกิจกรรมการสอนแบบต่างๆ ที่
สามารถนำมาใช้เพื่ออบรมนักกฎหมาย
ชุมชนมีดังต่อไปนี้:

การระดมสมอง การให้จัดลำดับความ
สำคัญ การพูดคุยแลกเปลี่ยนในกลุ่ม
ย่อย กรณีศึกษา กิจกรรมบทบาทสมมติ
คำถามและคำตอบ กิจกรรมสถานการณ์
สมมติ การโต้ว่าที่ เกมส์ ปัญหาสมมติ
ศาลจำลอง การพิจารณาคดีจำลอง
คำถามปลายเปิด การทำโพลล์ความคิด
เห็น การนำเสนอของผู้เข้าร่วม การให้
วิเคราะห์อย่างรวดเร็ว (Thinking on
your feet) การอธิบายคุณค่า กิจกรรม
อ่างเลี้ยงปลา (Aquarium-Fishbowl)
การต่อจิ๊กซอว์ กิจกรรมคนหนึ่งคน
สอนคนหนึ่งคน (Each one, teach
one) การใช้สื่อ การใช้ผู้เชี่ยวชาญ การ
ลงพื้นที่ การใช้หุ่นละคร เรื่องเล่าพื้น
บ้าน บทเพลง นิทรรศการ ละครเวที
หนังสือพิมพ์และนิตยสาร การโทรศัพท์
เข้ารายการวิทยุ และการออกรายการ
โทรทัศน์

ที่มา:

Open Society Forum–Mongolia
(2006a), ร่างคู่มือ

➤ บรรยากาศการเรียนรู้

- ผู้เข้ารับการอบรมรู้สึกอย่างไรกับการที่ต้องมาอยู่ในบรรยากาศการเรียนการสอน
ในครั้งแรก
- ผู้เข้ารับการอบรมได้รับแรงบันดาลใจหรือไม่ หรือว่าเป็นไปในทางตรงข้าม -
บรรยากาศการอบรมได้สร้างความรู้สึกไม่ดีกับผู้เข้ารับการอบรมหรือไม่
- คุณจะช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นที่ได้รับการต้อนรับในกลุ่มของคุณอย่างไร

➤ วิธีการแบบมีปฏิสัมพันธ์

- วิทยากรผู้อบรมและผู้เข้ารับการอบรมรู้สึกสะดวกใจที่จะใช้วิธีการแบบมี
ปฏิสัมพันธ์สองทางหรือไม่
- ได้มีการอธิบายถึงเหตุผลที่ใช้วิธีการเหล่านี้โดยตรงไปตรงมาหรือไม่
- บทเรียนมีคำสั่งชัดเจนว่าจะใช้วิธีการเรียนการสอนอย่างไรหรือไม่ โดยในขณะ
เดียวกันก็เปิดโอกาสให้ผู้จัดการเรียนการสอนสามารถตัดสินใจปรับเปลี่ยนได้
ตามความเหมาะสม
- เป็นไปได้หรือไม่ที่จะคาดหวังให้วิทยากรยินดีแบ่งอำนาจในห้องเรียนให้กับผู้เข้า
รับการอบรม มีความเชื่อใจไว้วางใจกันหรือไม่

4.2 การตั้งกลุ่มที่ปรึกษาการจัดทำเอกสาร

ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของโครงการของคุณก็คือ ปริมาณคำปรึกษาที่คุณได้รับการ
จากคนอื่นที่มีความรู้และมีความผูกพันกับโครงการของคุณ กลุ่มที่ปรึกษาการจัดทำเอกสาร
ประกอบไปด้วยนักอบรมในท้องถิ่นที่มีประสบการณ์ ผู้แทนจากองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงาน
ด้านการจัดการศึกษาให้ชุมชนหรือการให้บริการทางกฎหมาย ทนายความและผู้ให้บริการ
ช่วยเหลือทางกฎหมาย หรือคนที่อยู่ทั้งในและต่างประเทศที่มีประสบการณ์ในการตั้งโครงการ
นักกฎหมายชุมชน ล้วนจะเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการพัฒนาเอกสารของคุณ กลุ่มที่ปรึกษา
ของคุณอาจจะมีเจ้าหน้าที่รัฐที่ทำงานด้านการศึกษาด้วยก็ได้ หากโครงการของคุณเน้นเรื่อง

การจัดการศึกษาให้ชุมชน และหากคุณเห็นว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐจะช่วยส่งเสริมงานของคุณได้ กลุ่มที่ปรึกษาในการจัดทำเอกสาร อาจจะเป็นกลุ่มเดียวกันกับคณะกรรมการที่ปรึกษาที่คุณตั้งขึ้นมาสำหรับโครงการโดยรวม หรืออาจจะเป็นกลุ่มย่อยที่มีคนอื่นที่ไม่ได้อยู่ในคณะกรรมการที่ปรึกษาของคุณก็ได้

กลุ่มที่ปรึกษาการจัดทำเอกสารควรจะไปด้วยคนที่สามารถให้ความเห็นเรื่องแนวคิดเบื้องต้นและกรอบโครงร่างเนื้อหาได้ และเป็นคนที่สามารถกำหนดทิศทางเอกสารในระหว่างการจัดทำได้ เอกสารที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายและแนวคิดทางกฎหมายควรจะได้รับตรวจสอบโดยทนายความหรือผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมายอื่นๆ ส่วนประเด็นและเทคนิคสำหรับการอบรมนักกฎหมายชุมชน รวมถึงเทคนิคต่างๆ ในการจัดการศึกษาให้ชุมชน อาจจะได้รับบททวนโดยนักอบรมจากองค์กรพัฒนาเอกชนในท้องถิ่นและนักศึกษา นักอบรมนักกฎหมายชุมชนและผู้พัฒนาเอกสารที่อยู่ภายนอกประเทศอาจจะสามารถให้ตัวอย่างเอกสารประกอบการอบรมและให้คำแนะนำต่างๆ เกี่ยวกับแนวคิดของคู่มือ โครงร่าง และวิธีการพัฒนาเอกสารได้ กระบวนการตรวจสอบนี้อาจจะต้องใช้เวลาค่อนข้างมาก ดังนั้นจึงควรจะต้องขอแรงจากคนที่ยินดีจะทุ่มเทเวลาให้เท่านั้น

ในกัมพูชา ในกระบวนการประเมินความต้องการ นักพัฒนาองค์กรพัฒนาเอกชนที่เป็นกรรมการที่ปรึกษาขององค์กรได้ชี้ถึงปัญหากฎหมายที่มีอยู่ในชุมชน คณะผู้บริหารใช้รายการประเด็นปัญหานี้ 8 ประเด็น มาจัดลำดับความสำคัญ นักพัฒนาองค์กรพัฒนาเอกชนยังได้ระบุนายละเอียดวิธีที่นักกฎหมายชุมชนจะสามารถช่วยสมาชิกของชุมชนในการจัดการปัญหาได้ผ่านทางการศึกษาและการอบรม ดังต่อไปนี้

- กฎหมายที่ให้สิทธิชาวบ้านในการยืนยันสิทธิของตน
- กฎหมายที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่รัฐ
- วิธีการทำงานของศาลและวิธีการเข้าถึงศาล
- การปฏิบัติตนในการไปพบศาล

ในอังการี คณะกรรมการที่ปรึกษาโครงการนักกฎหมายชุมชนของชาวโรมาได้จัดทำโครงร่างหลักสูตรสำหรับการอบรมนักกฎหมายชุมชนโดยมีหัวข้อดังต่อไปนี้

- การคุ้มครองและการบริการทางกฎหมายที่มีให้เหยื่อของการเลือกปฏิบัติ รวมถึงการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ หลักสูตรหลายส่วนได้เน้นไปที่เรื่องการทำงาน ที่อยู่อาศัย บริการทางสุขภาพ การศึกษา การเข้าถึงการบริการทางสังคมรวมถึงการสนับสนุนทางสังคม การเข้าถึงสถานที่สาธารณะ เช่น ร้านอาหารและสวนสาธารณะ
- กฎหมายและบรรทัดฐานภายในและระหว่างประเทศ ว่าด้วยสิทธิในที่อยู่อาศัยที่เพียงพอ (รวมถึงกรณีการไล่ที่) และการบริการที่มีให้เหยื่อ
- สิทธิของผู้ปกครอง ในกรณีความขัดแย้งเรื่องสิทธิในการดูแลเด็กกับทางการในประเด็นการจัดให้เด็กอยู่ที่บ้านของเด็กเองหรือจัดให้อยู่ภายใต้การดูแลของรัฐ
- สิทธิของบุคคลที่ถูกกักขังโดยตำรวจและ/หรือต้องสงสัยหรือถูกกล่าวหาว่าก่ออาชญากรรม
- สิทธิของผู้ป่วยในระบบสุขภาพ รวมถึงปัญหาการถูกเลือกปฏิบัติ
- สิทธิของลูกจ้างและการคุ้มครองทางกฎหมาย สำหรับลูกจ้างที่มีความพิการทางจิตใจหรือทางร่างกาย
- สิทธิของนักเรียน และวิธีการปฏิบัติตามสิทธิในการศึกษาที่กำหนดไว้โดยรัฐธรรมนูญ
- สิทธิทางสังคมและการบริการทางสังคมสำหรับคนจน
- สิทธิของพลเมืองในการเข้าถึงบริการสาธารณะและที่สาธารณะ

4.3 การรวบรวมทรัพยากร

เพื่อที่จะช่วยในการคิดถึงรูปแบบ เนื้อหา และวิธีการนำเสนอ ของเอกสารประกอบการอบรมของคุณ คุณอาจจะต้องศึกษาตัวอย่างจากโครงการอื่นและแหล่งอื่นๆ ด้วย เอกสารเกี่ยวกับนักกฎหมายชุมชนที่มีการจัดทำขึ้นบางชิ้นมีอยู่ทางอินเทอร์เน็ต ภาคผนวกตอนท้ายของคู่มือเล่มนี้มีบทความย่อจากเอกสารที่องค์กรต่างๆ ใช้และสามารถดาวน์โหลดได้ ภาคผนวกยังมีที่อยู่ติดต่อขององค์กรเหล่านี้เพื่อที่คุณจะได้ติดต่อสอบถามขอเอกสารจากพวกเขาได้ นอกจากนี้คุณยังสามารถหาคู่มือเรื่องวิธีการฝึกอบรมแบบต่างๆ ได้อีกมากมายเพื่อใช้เป็นแหล่งข้อมูลสำหรับผู้เขียนเอกสารของคุณ

โดยทั่วไปแล้ว ทรัพยากรที่มีประโยชน์ที่สุดก็คือที่สอดคล้องกับวิธีการเรียนการสอน และวัฒนธรรมของผู้อ่าน ด้วยเหตุผลนี้ ทรัพยากรจากภายในภูมิภาคของคุณอาจจะมีประโยชน์มากที่สุด นอกจากการรวบรวมเอกสารการอบรมนักกฎหมายชุมชนแล้ว คุณยังควรที่จะมองหาเอกสารการฝึกอบรมที่ถูกพัฒนาขึ้นในท้องถิ่นในประเทศที่เกี่ยวข้องกับโครงการนักกฎหมายชุมชนของคุณ เช่น กลุ่มที่ทำงานด้านสิทธิมนุษยชนหรือผู้หญิงในประเทศอาจจะได้จัดทำเอกสารประกอบการเรียนรู้เรื่องการผลักดันนโยบาย การให้การศึกษาเกี่ยวกับกฎหมาย หรือเทคนิคการให้คำปรึกษา ที่คุณสามารถใช้เป็นตัวอย่างได้ และหากได้รับอนุญาตจากกลุ่มเหล่านั้นก็สามารถนำมาปรับเนื้อหาต่อได้ การผสมเอกสารต่างๆ ที่มีอยู่แล้วเข้ารวมกันให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ก็จะช่วยลดภาระงานของผู้ร่างเอกสารของคุณ แต่คุณต้องดูแลให้มีการอ้างถึงแหล่งที่มา มีการขออนุญาตการนำข้อมูลมาใช้ และต้องเตือนให้ผู้ร่างเอกสารของคุณไม่ลอกงานของคนอื่นโดยไม่อ้างอิงให้ถูกต้องด้วย นอกจากนี้การค้นหาเอกสารยังอาจจะช่วยให้คุณได้รู้จักคนที่น่าจะติดต่อมาเป็นกลุ่มที่ปรึกษาการจัดทำเอกสาร ผู้อบรม และวิทยากรด้วย

ในบางกรณี แหล่งทุนก็สนับสนุนการพัฒนาเครื่องมือที่จัดทำขึ้นเพื่อให้มีการเผยแพร่กว้างขวาง คุณอาจจะลองติดต่อกับแหล่งทุนที่ทำงานเกี่ยวกับกฎหมาย การพัฒนา และสิทธิมนุษยชน เพื่อเสนอเรื่องเอกสารที่คุณจะจัดทำ (นี่ยังเป็นวิธีในการแนะนำให้แหล่งทุนรู้จักคุณและรู้จักโครงการของคุณอีกด้วย) ตัวอย่างเช่น มูลนิธิเอเชีย (Asia Foundation) สำนักงานกัมพูชาได้จัดทำคู่มือขนาดหน้า 50 หน้า เรื่อง “การแก้ไขข้อพิพาทแบบทางเลือก” ซึ่งโครงการนักกฎหมายชุมชนในกัมพูชาได้นำไปใช้ประโยชน์ต่อ

โครงการนักกฎหมายชุมชนและโครงการการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ที่ตั้งมานานแล้วอย่างเช่นในประเทศแอฟริกาใต้และฟิลิปปินส์ และโครงการกฎหมายข้างถนน (Street Law, Inc.) ในสหรัฐอเมริกา มีเอกสารที่มีคุณภาพระดับสูง ทรัพยากรเหล่านี้และประสบการณ์ของคนที่เคยตั้งโครงการทำนองเดียวกัน จะเป็นประโยชน์อย่างมากในการเริ่มต้นโครงการของคุณเอง หากคุณคิดจะใช้ผู้เชี่ยวชาญต่างชาติหรือเอกสารจากต่างประเทศ คุณก็ต้องดูเรื่องการปรับเอกสารและการแปลข้อมูล หากคุณจะปรับหรือเลียนแบบเอกสารการเรียนรู้จากแหล่งที่ไม่ได้อยู่ในท้องถิ่น คุณก็ควรจะใช้แนวคำถามเรื่องผู้อ่านในหัวข้อ 4.1 เป็นแนวทาง หากคุณใช้นักอบรมจากต่างประเทศ คุณควรจะต้องดูแลให้พวกเขาเข้าใจบริบทและวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่นักกฎหมายชุมชนของคุณทำงาน

สารบัญ: คู่มือสำหรับการจัดการศึกษานักกฎหมายชุมชน

เน้นที่เรื่องสิทธิของผู้หญิง เคนย่า

- สถานะของผู้หญิงในเคนย่า
- นักกฎหมายชุมชนและการทำงานกฎหมายชุมชน
- ระบบกฎหมายของเคนย่า
- กฎหมายการแต่งงานและกฎหมายเกี่ยวกับการสืบทอดตำแหน่งและการรับมรดก
- สิทธิมนุษยชนกับรัฐธรรมนูญเคนย่า
- การละเมิดสิทธิมนุษยชนและวิถีการทำงาน
- การฟ้องคดีในศาล
- การจัดตั้งชุมชน - การวางแผนและจัดการประชุมในพื้นที่
- การจัดการกับความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น

ที่มา:

Konditi (1999)

Source: Konditi (1999).

การแปลเอกสารเหล่านี้ก็เป็นเรื่องสำคัญ โดยเฉพาะเมื่อต้องพิจารณาถึงกรอบเวลาในการจัดทำและงบประมาณในการพัฒนาเอกสาร ในการแปลเอกสาร คุณจะต้องใช้นักแปลที่คุ้นเคยกับศัพท์กฎหมายและศัพท์เฉพาะอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมนักกฎหมายชุมชน ในการพัฒนาและเขียนเอกสารประกอบการอบรม คุณยังอาจต้องใช้การแปลอย่างต่อเนื่องหากเอกสารของโครงการคุณไม่ได้เขียนในภาษาที่ผู้ตรวจสอบและที่ปรึกษาโครงการจากภายนอกใช้

4.4 กำหนดรูปแบบเอกสาร

คุณจะต้องตัดสินใจว่าคุณจะผลิตสิ่งพิมพ์ประเภทใด หลายโครงการจัดทำทั้งคู่มือของผู้เรียนสำหรับนักกฎหมายชุมชนเพื่อใช้ในการอบรม และคู่มือฝึกอบรมสำหรับผู้สอนนักกฎหมายชุมชนหน้าใหม่⁷ คู่มือของผู้เรียนมีรายละเอียดกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องทำในการอบรมพร้อมทั้งทรัพยากรอื่นๆ ที่นักกฎหมายชุมชนจะต้องใช้ เช่น แบบรับแจ้งคดี และเทคนิคในการไกล่เกลี่ย คู่มือของวิทยากรผู้อบรมมีกิจกรรมหลักๆ สำหรับการอบรม พร้อมทั้งคำอธิบายเกี่ยวกับวิธีการและการวางแผนบทเรียนสำหรับการอบรม

ในบางโครงการ มีการจัดทำคู่มือนักกฎหมายชุมชนแยกต่างหากตามข้อมูลทางกฎหมายและการบริหารที่นักกฎหมายชุมชนจะต้องทราบเพื่อที่จะให้คำแนะนำกับชาวบ้านได้ คู่มืออ้างอิงนี้อาจจะจัดทำออกมาเป็นเอกสารชิ้นเดียว เป็นชุดเอกสารถ่ายสำเนา หรือเป็นหนังสือเล่มเล็กๆ แยกตามหัวข้อก็ได้

ในฮังการี มีการจัดทำหนังสือเล่มเล็กๆ เป็นหนังสืออ้างอิงว่าด้วยเนื้อหากฎหมายด้านต่างๆ โดยจะถูกปรับปรุงให้ทันสมัยทุกสองสามปี ตัวอย่างเช่น ในหัวข้อเรื่องการทำงานหนังสือมีโครงร่างดังต่อไปนี้

- แนะนำหัวข้อ พร้อมอธิบายแนวคิดและปัญหาสังคมหลักๆ
- กฎหมายระดับชาติที่เกี่ยวข้อง
- ระเบียบปฏิบัติตามกฎหมายในการจัดการกับปัญหา (เช่น แบบฟอร์มที่ต้องกรอก)
- ระบบเชิงสถาบันในระดับชาติและระดับเทศบาลในการจัดการกับปัญหา และหน่วย

7 ในคู่มือฉบับนี้เรียก “คู่มือวิทยากรผู้อบรม” หรือ “คู่มือนักการศึกษา” หรือ “คู่มือวิทยากรกระบวนการ”

งานที่มีบทบาทหลักๆ ในระบบ (พร้อมทั้งคดีที่เกี่ยวข้อง กิจกรรมบทบาทสมมติ และ กิจกรรมการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์)

ในปีแรกของการทำงานในเซียร์ราลีโอน โครงการ Timap เพื่อความยุติธรรมได้ใช้ร่างเอกสารที่ใช้ประกอบการอบรมซึ่งถูกเย็บรวมเป็นเล่ม วิเวก มารู ผู้ก่อตั้งโครงการเห็นว่าหน้าที่ความรับผิดชอบเฉพาะของนักกฎหมายชุมชนนั้นค่อนข้างเปิดกว้างในช่วงการเริ่มต้นโครงการ เขาอยากเห็นว่า เอกสารเหล่านั้นจะถูกพัฒนาไปอย่างสอดคล้องกับความต้องการของนักกฎหมายชุมชน ตัวอย่างเช่น เขาคาดว่าเอกสารประกอบการอบรมนักกฎหมายชุมชนจะมีคำแนะนำเรื่องการทำงานกับหัวหน้าชนเผ่าหรือเรื่องการจัดการกับเงิน คู่มือการอบรมถูกจัดทำอย่างเป็นทางการหลังจากการทดลองวิธีการจัดการอบรมในภาคสนามไปแล้ว 2 ปี

หากคุณคาดว่า ในปีแรกของโครงการจะมีการเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมคู่มือค่อนข้างมากเนื่องจากการเปลี่ยนจุดเน้นของนักกฎหมายชุมชนหรือการเปลี่ยนแปลงของกฎหมายในประเทศ คุณก็อาจจะเริ่มด้วยการถ่ายเอกสารและเย็บเล่ม และค่อยๆ เพิ่มเติมเนื้อหาไปเรื่อยๆ คุณไม่จำเป็นต้องเย็บเป็นรูปเล่มและตีพิมพ์เอกสารใดๆ สำหรับโครงการของคุณหากคุณยังรู้สึกไม่พร้อม สิ่งสำคัญที่สุดก็คือเอกสารเหล่านั้นจะต้องมีการจัดโครงสร้างอย่างดี สมบูรณ์ และนักกฎหมายชุมชนของคุณสามารถเข้าถึงได้

4.5 หาผู้เขียน

โครงการนักกฎหมายชุมชนส่วนมากใช้คณะผู้เขียนช่วยกันจัดทำเอกสาร โดยปกติแล้วจะมีเพียงหนึ่งคณะในการจัดทำเอกสารทุกอย่าง โดยอาจจะมีแบ่งงานกันระหว่างผู้เขียนตามแต่จุดแข็งและความสนใจของแต่ละคน แม้จะไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวเรื่องจำนวนคณะผู้เขียนที่จะมีได้ แต่คุณก็อาจจะจำกัดไม่ให้มีผู้เขียนหลักเกิน 3 คน เพราะจะทำให้การคงสไตล์การเขียนตลอดเอกสารทำได้ง่ายขึ้น อาจจะมีการส่งให้ผู้เชี่ยวชาญเขียนเอกสารบางส่วน (เช่น ผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมายเขียนบางประเด็น) คณะผู้บริหารโครงการหรือผู้เขียน/บรรณาธิการหลักจะเป็นคนประสานงานกับคณะผู้เขียน

➤ **คู่มือ**

คู่มือนักกฎหมายชุมชนของคุณจะเน้นไปที่เนื้อหาเกี่ยวกับกฎหมายและการบริหารจัดการงาน เอกสารชิ้นนี้จะต้องให้ความสำคัญกับความถูกต้องแม่นยำและความสมบูรณ์อย่างมาก ควรจะจัดให้ผู้ที่มีความรู้ทางการใช้กฎหมายจริงเข้ามาร่วมเขียนหรือตรวจสอบคู่มือนี้ด้วย

เอกสารของคุณควรจะให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับกฎหมาย และอธิบายแนวคิดทางกฎหมายในแบบที่คนทั่วไปจะเข้าใจได้ ดังนั้นคณะผู้เขียนจึงควรดูแลให้เนื้อหาทางกฎหมายนั้นถูกสื่อออกมาอย่างไม่เป็นทฤษฎีหรือซับซ้อนนัก

➤ **คู่มือวิทยากรผู้อบรม**

คู่มือวิทยากรผู้อบรม จะต้องไม่เพียงมีเรื่องทักษะและเนื้อหาที่คุณอยากให้นักกฎหมายชุมชนของคุณทราบเท่านั้น แต่ยังจะต้องมีวิธีการถ่ายทอดเรื่องเหล่านี้ในการอบรมด้วย หมายความว่า ผู้เขียนคู่มือจะต้องคุ้นเคยกับเนื้อหาที่นักกฎหมายชุมชนต้องเข้าใจ (เช่น ความรู้ด้านกฎหมายและทักษะการไกล่เกลี่ย) และมีความคิดสร้างสรรค์ว่าจะส่งต่อความรู้เหล่านี้ให้ผู้เข้ารับการอบรมได้อย่างไร เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้เขียนหลักจะต้องเข้าใจและมุ่งมั่นที่จะใช้วิธีการสอนแบบมีส่วนร่วม สำหรับคู่มือนักอบรม จะต้องมีความรู้เพิ่มเติมในการเขียน ส่วนที่เกี่ยวกับวิธีการเรียนการสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์กับวิธีการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ

คุณอาจจะหาผู้เขียนเอกสารประกอบการอบรมได้จากคนที่คุณได้ติดต่อบริเวณการประชุมสภานิติบัญญัติและการวางแผนโครงการ นอกจากนี้ยังมีจากองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานเรื่องการฝึกอบรมในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และคณะนิติศาสตร์ ถ้าจะให้ดีที่สุดแล้ว ผู้เขียนเอกสารของคุณทุกคนหรืออาจจะบางคนควรจะเข้าร่วมในการอบรมเบื้องต้นให้แก่ักกฎหมายชุมชนด้วย

ผู้เขียนหลักสูตรที่มีประสบการณ์ ไม่ได้จำเป็นจะต้องเป็นผู้เขียนคู่มือนักกฎหมายชุมชนที่ดีเสมอไป เพราะพวกเขาอาจจะคุ้นเคยกับการเตรียมบทเรียนเพื่อสอนนักเรียนมากกว่า ก่อนที่คุณจะจ้างผู้เขียน คุณต้องศึกษาตัวอย่างงานเขียนและให้

เขาลองเขียนตัวอย่างบทเรียนให้ดูก่อน จากนั้นคุณอาจจะให้ผู้เขียนดูตัวอย่างของบทเรียนแบบที่คุณต้องการเพื่อทดสอบดูว่าผู้เขียนนั้นเปิดรับการเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่จำเป็นในวิธีการเขียนงานของตนหรือไม่ เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงความเข้าใจผิดที่อาจเกิดขึ้น การติดต่อกับผู้เขียนนั้นควรจะมีการสื่อสารให้ชัดเจนว่าคุณต้องการให้เขาทำอะไร

4.6 การพัฒนาแนวคิดและโครงร่าง

หลังจากตัดสินใจเรื่องเอกสารและผู้อ่านแล้ว คุณจะต้องพัฒนากรอบโครงของเอกสารแต่ละชนิดสำหรับคู่มือวิทยากรผู้อบรมและผู้รับการอบรมนั้น คุณยังต้องคิดถึงเอกสารประกอบเพิ่มเติมและกิจกรรมต่างๆ ที่จำเป็นในการจัดการอบรมอีกด้วย

ตัวอย่างเช่น คู่มือวิทยากรส่วนใหญ่จะมีบทต่างๆ เกี่ยวกับการวางแผนและออกแบบโครงสร้างของการอบรม วิธีการแบบมีปฏิสัมพันธ์ และแนวทางในการดำเนินกระบวนการอบรม คุณอาจจะหาตัวอย่างดีๆ ของเนื้อหาเหล่านี้ได้จากคู่มือนักกฎหมายชุมชนที่มีกันอยู่แล้ว และจากเอกสารการอบรมอื่นๆ ที่ออกแบบมาเมื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ จากการประเมินสถานการณ์คุณจะมีแนวคิดว่าคุณกฎหมายชุมชนของคุณต้องจัดการให้การศึกษาแก่ชุมชนมากน้อยเพียงใด หากคุณเห็นว่าจะต้องมียานจัดการศึกษาค่อนข้างมากดังเช่นกรณีในกัมพูชา คุณก็อาจจะต้องออกแบบบทเรียนแบบเข้มข้นเพื่อใช้สำหรับทำงานในชุมชนโดยเฉพาะ

คู่มือวิทยากรผู้อบรมและคู่มือผู้เรียน ยังมักจะมีเนื้อหาส่วนใหญ่เกี่ยวกับเนื้อหาและทักษะที่นักกฎหมายชุมชนจะต้องสามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินสถานการณ์ของคุณจะได้ให้ข้อมูลเป็นแนวทางอยู่แล้วว่าคุณกฎหมายชุมชนจะต้องมีบทบาทอะไรบ้าง และชุมชนที่พวกเขาจะต้องทำงานด้วยประสบกับปัญหาอะไรบ้าง เนื้อหาส่วนทักษะของนักกฎหมายชุมชนในคู่มือวิทยากรและคู่มือผู้เรียนควรจะแนะนำให้เห็นถึงทักษะต่างๆ ที่นักกฎหมายชุมชนจะต้องทราบ โดยอาจจะจัดหมวดหมู่ได้หลายแบบ แต่ส่วนใหญ่ก็จะเป็นความรู้และความช่วยเหลือเกี่ยวกับกฎหมาย การแก้ไขข้อพิพาทแบบทางเลือก (เช่น การไกล่เกลี่ย) การบริหารจัดการโครงการ (เช่น ระบบแฟ้มเอกสาร) และการจัดการศึกษาและการพัฒนาชุมชน (รวมถึง

ตัวอย่างกรอบเรื่องทักษะของนักกฎหมายชุมชน กัมพูชา

ส่วนที่ 1: ทักษะนักกฎหมายชุมชนทั่วไปและทักษะการบริหารจัดการงาน

- ทักษะนักกฎหมายชุมชน
- นักกฎหมายชุมชนคืออะไร มีประเภทอะไรบ้าง บทบาทของนักกฎหมายชุมชน นักกฎหมายชุมชนกับการเข้าถึงความยุติธรรม
- ทักษะทางกฎหมายและการสื่อสาร
- การสัมภาษณ์ลูกความ ทักษะด้านภาษา การจดคำให้การ บันทึกคำให้การ ทักษะการฟัง ทักษะการติดตามงาน ทักษะการให้คำปรึกษา ทักษะการให้คำแนะนำ และการแก้ปัญหา ทักษะการเขียนจดหมาย ทักษะการเขียนรายงาน
- ทักษะการบริหารจัดการงาน การจัดแฟ้ม การทำบัญชี การหาหมายเลขโทรศัพท์หรือที่อยู่จากหนังสือรายนามโทรศัพท์ การประชุม การจัดการเวลา สื่อ การบริหารงบประมาณ การระดมทุน การจ้างคนเข้าทำงาน

ส่วนที่ 2: การผลักดันนโยบาย

ส่วนที่ 3: การแก้ไขข้อพิพาทแบบทางเลือก

- บทนำ
- ทักษะการเจรจา
- ทักษะการไกล่เกลี่ยและการประสานไมตรี
- การตัดสินใจ
- การร่างข้อแย้งในกรณีพิพาท
- ทางออก

ที่มา:

Black Sash Education and Training Unit (2004) และ Lasky (2005)

วิธีการผลักดันนโยบาย) ร่างของคู่มือผู้เรียนที่จัดทำขึ้นในกัมพูชานั้นแบ่งทักษะของนักกฎหมายชุมชนออกเป็นสองส่วนแยกกันโดยเน้นไปที่แต่ละทักษะ (ดูข้อความด้านล่าง)

เนื้อหากฎหมายของเอกสารของคุณ อาจจะปรากฏอยู่ในคู่มือของผู้อบรมและคู่มือผู้เรียน รวมไปถึงในคู่มือการทำงานของนักกฎหมายชุมชน ไม่ว่าจะอยู่ในเอกสารชิ้นใด เนื้อหาส่วนนี้จะต้องกล่าวถึงที่มาและประเภทของกฎหมาย รัฐธรรมนูญ สถาบันที่บังคับใช้กฎหมาย (รวมถึงศาล) และเนื้อหาเฉพาะด้านของกฎหมาย เนื้อหาเฉพาะด้านที่มักจะพบในโครงการนักกฎหมายชุมชนมีดังต่อไปนี้

- กฎหมายครอบครัว
- กฎหมายอาญาและระเบียบวิธีปฏิบัติทางอาญา
- กฎหมายแพ่งและระเบียบวิธีปฏิบัติทางแพ่ง
- กฎหมายสวัสดิการสังคม
- กฎหมายผู้บริโภค
- กฎหมายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
- กฎหมายเกี่ยวกับที่ดิน
- กฎหมายแรงงาน
- กฎหมายธุรกิจ

เอกสารเหล่านี้จะต้องถูกปรับให้เข้ากับประชากรกลุ่มที่คุณจะไปทำงานด้วย เช่น คู่มือที่จัดทำขึ้นสำหรับผู้หญิงชนบทที่ด้อยโอกาส อาจจะเน้นไปที่ประเด็นทางกฎหมายที่เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว สิทธิในการรับมรดกของผู้หญิง และสิทธิในที่ดินของผู้หญิง คู่มือสำหรับผู้หญิงในประเทศที่มีปัญหาเรื่องการที่ผู้หญิงต้องจ่ายค่าสินสอด การแต่งงานตั้งแต่อายุยังน้อย และการแต่งงานซ้ำซ้อน เกิดทั่วไป ก็ควรจะมีเรื่องเหล่านี้ด้วย

เนื้อหาเกี่ยวกับกฎหมายของคู่มือนักกฎหมายชุมชนของคุณ อาจจะมีแนวทางการส่งต่อคดีที่จะต้องมีการฟ้องร้อง เช่น การส่งคดีไปยังทนายความที่มีความสัมพันธ์กับโครงการ ตอนท้ายของคู่มือฉบับนี้ มีบรรณานุกรมที่มีอ้างอิงถึงคู่มือนักกฎหมายชุมชนที่มีการจัดพิมพ์กันขึ้นมาและมีรายละเอียดวิธีการดำเนินการในประเด็นต่างๆ อย่างทักษะนักกฎหมายชุมชนและทักษะการบริหารจัดการงานทั่วไป การแก้ไขข้อพิพาทแบบทางเลือก และการดำเนิน

งานโครงการ คุณจะเห็นว่าคู่มือผู้เรียนบางฉบับอาจจะไม่ได้มีข้อมูลละเอียดเกี่ยวกับเทคนิคเรื่อง การจัดการศึกษา แต่ได้อ้างอิงกลับไปยังคู่มือของผู้อบรม

ในการพัฒนาเนื้อหาส่วนที่ว่าด้วยการพัฒนาชุมชน คุณจะต้องพิจารณาว่าความ ต้องการเฉพาะของชุมชนของคุณคืออะไร และบทบาทของนักกฎหมายชุมชนคืออะไร หัวข้อและ เทคนิคที่อาจจะมีส่วนนี้ก็คือ เช่น การประเมินพื้นฐานชุมชน การพัฒนาชุมชนและการเสริม อำนาจชุมชน และการผลักดันนโยบาย คุณอาจจะรวมเอาเนื้อหาเรื่องประชาธิปไตยและธรรมาภิ บาล การเลือกตั้ง และสิทธิมนุษยชน เข้าไว้ด้วยโดยขึ้นอยู่กับบริบททางการเมืองของประเทศ ของคุณ บางหัวข้อที่กล่าวมาปรากฏอยู่ในคู่มือนักกฎหมายชุมชนที่อ้างถึงในบรรณานุกรมของ คู่มือฉบับนี้

นอกจากการพัฒนากรอบโครงร่างของคู่มือแต่ละฉบับแล้ว คุณยังต้องพิจารณาถึงรูปแบบ ของแต่ละบทและแต่ละบทเรียนอีกด้วย เมื่อเอกสารของคุณมีบทเรียนแบบมีปฏิสัมพันธ์ที่ จะถูกพัฒนาโดยกลุ่มผู้เขียนและจะถูกใช้โดยผู้อบรมต่างๆ คุณก็ควรที่จะกำหนดมาตรฐานกรอบ การเขียนแบบเดียวกันไว้ใช้กับทุกบทเรียน

ตัวอย่างเช่น บทเรียนหรือกิจกรรมในคู่มือผู้เรียนอาจจะมีกรอบโครงร่างดังต่อไปนี้:

- แนะนำเนื้อหาโดยสรุป
- กิจกรรม

คู่มือวิทยากรผู้อบรมในส่วนของกิจกรรมเดียวกันอาจจะมีโครงร่างดังต่อไปนี้:

- เป้าหมายสำหรับผู้รับการอบรม
- พื้นฐานเนื้อหาสำหรับกิจกรรมและคำถามเกริ่นนำ
- คำสั่ง/แนวปฏิบัติและวิธีการที่ใช้ในการทำกิจกรรม
- ระยะเวลาโดยประมาณของแต่ละขั้นตอนของกิจกรรม
- คำแนะนำเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้
- คำตอบที่ควรจะเป็น
- ทบทวนและสรุป

คู่มือวิทยากร ควรจะมีแนวทางเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการสอนแต่ละบทเรียนแบบที่ละขั้นตอน รวมถึงคำตอบที่คาดว่าจะได้จากคำถามในการแลกเปลี่ยน คุณยังจะต้องเชื่อมโยงบทเรียนต่างๆ ที่อยู่ในคู่มือวิทยากรและคู่มือผู้เรียนอีกด้วย ตัวอย่างของกัมพูชาเรื่องกฎหมายผู้บริโภคในภาคผนวก 2 ของคู่มือฉบับนี้แสดงให้เห็นว่าบทเรียนเดียวกันนั้นถูกนำเสนอไว้ในคู่มือทั้งสองฉบับอย่างไร โดยฉบับของผู้อบรมมีข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อช่วยในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ด้วย

โครงการกฎหมายข้างถนน (Street Law, Inc.) ได้พัฒนาวิธีการเรียนรู้เรื่องกฎหมายไว้อย่างดี และถูกนำไปใช้โดยกลุ่มต่างๆ อย่างกลุ่มกฎหมายข้างถนนในแอฟริกาใต้ และศูนย์กฎหมายชุมชนและการพัฒนาชนบท วิธีการเรียนการสอนของบทเรียนมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้:

- จุดเน้นและทบทวน - เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจในบทเรียน และเพื่อเริ่มการพูดคุยแลกเปลี่ยนสั้นๆ
- แจ้งผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เรียนและวิธีที่จะใช้ - คาดหวังอะไรจากผู้เข้ารับการอบรมบ้าง
- การสอนโดยผู้สอน - วิธีที่ผู้สอนจะใช้ในบทเรียนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของผู้เรียน
- ยุทธวิธีแบบมีปฏิสัมพันธ์ - หัวใจของบทเรียน กิจกรรมหลัก
- สรุป - สรุปแนวคิดหรือทักษะหลักๆ ที่บทเรียนครอบคลุม

โครงการกฎหมายข้างถนนเห็นว่า องค์ประกอบสำคัญของบทเรียนที่เกี่ยวกับกฎหมายก็คือ การพูดคุยถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแต่ละหัวข้อ เพื่อวิเคราะห์ประเด็นนโยบายที่เกี่ยวข้องหาและตรวจสอบคุณค่าใดๆ ที่อาจขัดแย้งกัน นำกฎหมายมาปรับเข้ากับชีวิตของผู้เรียน และช่วยให้ผู้เรียนนำเนื้อหาไปใช้ระหว่างการอบรม

4.7 จัดการประชุมเพื่อพัฒนาเอกสาร

การประชุมเพื่อพัฒนาเอกสารประกอบการอบรม (หรืออาจจะเรียกว่าการประชุมเพื่อพัฒนาหลักสูตรหรือการประชุมของผู้เขียน) คือการประชุมที่คุณใช้อบรมผู้เขียนเอกสารของคุณในเรื่อง

การเขียนและการเรียนรู้มีส่วนร่วม และรับฟังความคิดเห็นต่อความคิดเบื้องต้นและโครงร่างเอกสารของคุณ รวมถึงวางแผนกระบวนการเขียนจริง การประชุมเหล่านี้จะเป็นโอกาสสำคัญในการชี้แจงเรื่องรูปแบบและโครงสร้างของเอกสาร ขั้นตอนในการพัฒนาบทเรียน การมอบหมายภาระหน้าที่ในการเขียน และการกำหนดกรอบเวลาในการจัดทำร่างและทบทวนและแก้ไขร่าง นอกจากนี้ผู้เขียนคนหลักๆ แล้ว คุณอาจจะเชิญผู้เชี่ยวชาญ ผู้ประเมินโครงการ คณะกรรมการที่ปรึกษาของคุณ และบุคคลอื่นๆ ที่สนใจในโครงการของคุณ ให้เข้าร่วมการประชุมนี้ด้วยก็ได้

การประชุมผู้เขียนครั้งแรก

การประชุมการพัฒนาเอกสารครั้งแรกมักจะนำโดยผู้นำโครงการ และอาจจะมีผู้เชี่ยวชาญจากโครงการนักกฎหมายชุมชนในประเทศอื่นๆ ที่ได้เคยผ่านกระบวนการเขียนในประเทศของตนมาแล้ว หากคุณจัดให้ผู้เอื้ออำนาจกระบวนการจากต่างประเทศมาเข้าร่วม คุณควรพยายามเลือกคนที่เคยทำงานในประเทศที่ใกล้เคียงกับประเทศของคุณ (เช่น ในประเทศที่ประชาชนไม่รู้จักหรือไม่คุ้นเคยกับวิธีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม) หากคุณมีงบประมาณเพียงพอ คุณอาจจะจัดการประชุมเพื่อพัฒนาเอกสาร 2 ครั้ง โดยจัดครั้งแรกขึ้นในขั้นเริ่มแรกของการเขียน และครั้งที่ 2 หลังจากที่มีการทดสอบการใช้เอกสารแล้ว ข้อเสนอแนะต่อไปในแนวทางฉบับนี้จะถือเอาว่าคุณจะจัดการประชุมผู้เขียนสองครั้ง

กำหนดการของการประชุมการพัฒนาเอกสารครั้งแรกนั้นควรจะมีการแนะนำถึงเป้าหมายของโครงการและบทบาทของนักกฎหมายชุมชน มีกิจกรรมการมีส่วนร่วมแบบเดียวกันกับที่คุณคาดว่าควรจะมีอยู่ในคู่มือวิทยากรผู้อบรมและคู่มือผู้เรียน และโอกาสในการเขียน นำเสนอ และวิจารณ์ร่างบทเรียน การประชุมอาจจะเป็นแบบสั้นๆ เพียงสามวัน หรืออาจจะนานถึง 2 สัปดาห์ก็ได้ ภาคผนวก 3 มีตัวอย่างกำหนดการประชุมเพื่อเขียนเอกสารนาน 9 วันที่จัดในประเทศมองโกเลีย กำหนดการนี้อาจจะถูกย่อหรือถูกแบ่งออกเป็นการประชุมหลายๆ ครั้งก็ได้ตามแต่ความต้องการของคุณ

เอกสารที่ใช้ในการประชุม ควรจะประกอบด้วยชุดเอกสารที่มีข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญ และทรัพยากรต่างๆ ที่ผู้เขียนสามารถนำไปใช้ได้ รวมถึงมีเอกสารประกอบกิจกรรมต่างๆ ที่จะจัดขึ้นระหว่างการอบรมด้วย เอกสารประกอบชิ้นหนึ่งที่มีประโยชน์ก็คือ คำแนะนำกระบวนการ

กรอบเวลาในการพัฒนาเอกสารนัก กฎหมายชุมชน มองไกลเสีย

ขั้นตอนที่ 1

การประชุมเพื่อพัฒนาเอกสาร ครั้งที่ 1

ระยะเวลา: 5 วัน

ขั้นตอนที่ 2

คู่มือผู้เรียน: อธิบายผลที่คาดและส่วน
ต่างๆ แบบฝึกหัด สรุปแนวคิดและขั้นตอน
การอบรม

คู่มือผู้สอน: โครงสร้างที่ออกแบบมาใช้กับ
ทุกกิจกรรม

ระยะเวลา: 2 สัปดาห์

ขั้นตอนที่ 3

ส่งร่างเอกสารหนึ่งในสามส่วนแรกให้แก่
บรรณาธิการหลัก

ระยะเวลา: 1 เดือน

ขั้นตอนที่ 4

ส่งร่างเอกสารอีกหนึ่งในสามส่วน
ความเห็นเบื้องต้นจากบรรณาธิการหลัก
ต่อร่าง

ระยะเวลา: 1 เดือน

ขั้นตอนที่ 5

ส่งร่างหนึ่งในสามส่วนสุดท้าย

ระยะเวลา: 1 เดือน

ขั้นตอนที่ 6

บรรณาธิการหลักตรวจเอกสารโดย
ละเอียด

ระยะเวลา: 1-2 เดือน

ขั้นตอนที่ 7

เขียนที่อธิบายวิสัยทัศน์ของโครงการของคุณในแง่ของเนื้อหาและสไตล์ในการนำเสนอเนื้อหาและ
แนวคิดหลักๆ ภาคผนวก 3 มีตัวอย่างแนวทางในการเขียนคู่มืออบรมอยู่

เพื่อที่จะช่วยให้ผู้เขียนของคุณเข้าใจแนวคิดหลักๆ และวิธีการสอนที่ต้องปรากฏใน
เอกสารการฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชน คุณอาจจะกำหนดเวลาในการประชุมให้มีการออกแบบ
และสาธิตบทเรียนจำลอง กิจกรรมนี้จะช่วยให้คุณเห็นถึงทักษะของผู้เขียนแต่ละคนและการ
สนับสนุนและแนวทางใดๆ ที่พวกเขาต้องการเพื่อจะสามารถทำงานสำเร็จได้ด้วยตนเอง คุณ
อาจจะใช้เวลาเพิ่มเติมพิเศษกับผู้เขียน เพื่อดูแลให้พวกเขาใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
จริงๆ ร่างบทเรียนที่เขียนขึ้นในระหว่างการประชุมเพื่อจัดทำเอกสารสามารถถูกนำไปใช้เป็นฐาน
ของเนื้อหาจริงๆ ที่คุณจะได้ใส่ไว้ในเอกสารของคุณด้วยก็ได้

การประชุมครั้งที่ 2

หากคุณมีเวลาและทรัพยากรเพียงพอ คุณควรจะจัดการประชุมเพื่อพัฒนาเอกสารประกอบ
การอบรมครั้งที่ 2 หลังจากที่你能ได้ทดสอบเอกสารในการอบรมนักกฎหมายชุมชนกลุ่มแรก
แล้ว เป้าหมายของการประชุมครั้งที่สองก็คือ เพื่อทบทวนผลของการทดสอบใช้เอกสารและ
ตกลงกันเรื่องการแก้ไขรอบสุดท้าย ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้งานเอกสารนั้นอาจได้มาจากการ
ประชุมฟังความเห็นของนักกฎหมายชุมชนหลังจากที่พวกเขาได้นำเอกสารไปใช้ในสนามจริงแล้ว
(ดู 4.10) การจัดการประชุมในขั้นตอนนี้มักจะเปิดโอกาสให้มีการแก้ไขเอกสารเล็กน้อย และก็
ยังอาจจะเพิ่มเอาประเด็นที่คุณมองข้ามไปในขั้นตอนก่อนหน้านี้เข้าไปด้วยก็ได้

ในทำนองเดียวกันกับการประชุมครั้งแรก การประชุมครั้งที่ 2 ควรจะมีการกำหนด
ภาระหน้าที่และกรอบเวลาให้ชัดเจน หากคุณจะต้องพัฒนาข้อมูลหรือเอกสารชิ้นใหม่อย่างเร่ง
ด่วน คุณอาจจะจัดลำดับความสำคัญไว้ที่การเขียนส่วนนี้ก่อน แล้วแจกจ่ายให้กับนักกฎหมาย
ชุมชนทันที คุณอาจจะต้องให้มีผู้เชี่ยวชาญมาทบทวนส่วนใหม่ๆ ที่เพิ่งเขียนขึ้นนี้ด้วย เช่น ส่วน
เนื้อหากฎหมายใหม่ๆ

4.8 การติดตาม สนับสนุน และทบทวนการเขียนเอกสาร

กระบวนการพัฒนาเอกสารประกอบการอบรมมักจะใช้เวลาประมาณ 4 ถึง 6 เดือน โดยรวมถึงการพัฒนาร่างแรกและกระบวนการสนับสนุนและติดตามอย่างต่อเนื่อง และการปรับปรุงร่างขั้นต้น หาก你不จัดทำร่างฉบับสมบูรณ์ในคราวเดียว คุณอาจจะเน้นไปที่เนื้อหาบางส่วนหรือบางประเด็น แล้วทดสอบเนื้อหาในการอบรมนักกฎหมายชุมชน จากนั้นก็จัดทำร่างให้สมบูรณ์ก่อนที่จะทำไปใช้จริงในชุมชนก็ได้ คุณจะต้องจัดทำแผนที่สอดคล้องกับตารางงานของคุณ ทรัพยากร และเวลาว่างของผู้เขียน

โครงการนักกฎหมายชุมชนในมองโกเลียมีกรอบเวลาอย่างละเอียดในการพัฒนาเอกสารของโครงการ (ดูข้อความด้านข้าง)

เมื่อผู้เขียนของคุณเริ่มลงมือทำงาน เขาอาจจะต้องการตัวอย่างเพิ่มเติม ตัวอย่างกฎหมาย หรือคำชี้แจงถึงบทบาทของพวกเขา คณะผู้บริหารหรือผู้เขียน/บรรณาธิการหลักจะต้องติดต่อกับผู้เขียนอย่างใกล้ชิดเพื่อที่จะได้รับทราบปัญหาและแก้ไขข้อผิดพลาดได้แต่เนิ่นๆ คณะผู้เขียนที่มีประสิทธิภาพเป็นพื้นฐานสำหรับโครงการทั้งโครงการของคุณ ผู้อำนวยการโครงการนักกฎหมายชุมชนคนหนึ่งได้แนะนำไว้ว่า “ทำให้พวกเขามีความสุขเข้าไว้ แม้ในยามที่คุณวิพากษ์วิจารณ์เขาก็ตาม” แต่ในบางกรณี อาจต้องมีการเปลี่ยนตัวผู้เขียนหากเขาไม่สามารถผลิตงานออกมาได้ตามกำหนด

หลังจากได้มีการจัดทำร่างเบื้องต้นแล้ว และได้รับการรับรองโดยผู้เขียน/บรรณาธิการหลักหรือคณะผู้บริหารแล้ว ก็สามารถเสนอร่างนี้ไปให้กลุ่มที่ปรึกษาการจัดทำเอกสารพิจารณาดังที่ได้กล่าวมาแล้ว กลุ่มนี้ควรจะประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมายและทางวิธีการเรียนการสอน และควรจะคุ้นเคยกับประชากรกลุ่มที่คุณจะอบรมและให้การศึกษา เมื่อขอให้ผู้อ่านจากภายนอกช่วยพิจารณาเอกสารของคุณ ควรจะกำหนดเกณฑ์การพิจารณาและกำหนดการที่จะรับความเห็นคืนให้ชัดเจน

จากความคิดเห็นต่อร่างนี้ คุณก็จะสามารถทำร่างฉบับสุดท้ายได้ก่อนที่จะทำไปใช้ในการอบรมนักกฎหมายชุมชนจริง ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมที่คุณทำงาน คุณอาจจะต้องช่วยทำให้ผู้เขียนยอมรับคำวิจารณ์ที่มีต่องานของตน เพื่อที่พวกเขาจะได้ยินดียอมปรับเปลี่ยนตามข้อเสนอแนะ/วิจารณ์

การประชุมพัฒนาเอกสารครั้งที่ 2

ระยะเวลา: 5 วัน

ขั้นตอนที่ 8

การทบทวนคู่มือ

ระยะเวลา: 2-3 เดือน

ขั้นตอนที่ 9

การฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชนครั้งที่ 1

พร้อมความเห็นต่อคู่มือ

ระยะเวลา: 5 วัน

ขั้นตอนที่ 10

การใช้เอกสารในสนามโดยนักกฎหมาย

ชุมชน พร้อมทั้งความเห็นต่อคู่มือ

ระยะเวลา: 3 เดือน

ขั้นตอนที่ 11

การอบรมนักกฎหมายชุมชนครั้งที่ 2

พร้อมความเห็นต่อคู่มือ

ขั้นตอนที่ 12

จัดทำคู่มือให้สมบูรณ์และตีพิมพ์

ที่มา:

B. Jigmeddash, จากการสอนพบกับผู้

เขียน 17 ตุลาคม 2550

4.9 การใช้เอกสารในการอบรมนักกฎหมายชุมชน

เมื่อคุณเสร็จสิ้นส่วนการพัฒนาเอกสารแล้ว คุณก็พร้อมที่จะนำเอกสารไปใช้ บทที่ 5 กล่าวถึงการอบรมนักกฎหมายชุมชนเบื้องต้นโดยละเอียด การอบรมครั้งแรกอาจจะต้องเป็นการ “อบรมนักอบรม” ซึ่งก็คือการอบรมที่ออกแบบมาสำหรับนักกฎหมายชุมชนที่จะเป็นผู้นำในการเตรียมตัวนักกฎหมายชุมชนที่มาจากชุมชนให้ทำงานได้ การอบรมเบื้องต้นอาจจะทำโดยผู้อำนวยการโครงการ (โดยอาจจะมีความช่วยเหลือจากผู้เขียนเอกสารด้วย) ให้แก่นักกฎหมายชุมชนที่มีหน้าที่อบรมภายในชุมชนของตนเท่านั้น

เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องรวบรวมความคิดเห็นต่อเอกสารการอบรมและกิจกรรมต่างๆ ของคุณทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการตลอดการดำเนินโครงการ ในการอบรมนักกฎหมายชุมชนเบื้องต้นที่จัดในกัมพูชา มีการกำหนดเวลาไว้ในแต่ละวันให้เป็นการรวบรวมความเห็นจากผู้เข้ารับการอบรม ตัวอย่างคำถามที่ใช้ในการระดมความเห็นในกัมพูชาอยู่ในภาคผนวก 4

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างคำถามสรุปที่คุณอาจลองใช้เพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อคู่มือวิทยากรผู้อบรม:

- หัวข้อสอดคล้องกับชีวิตของชาวบ้านหรือไม่
- กิจกรรมสอดคล้องกับหัวข้อหรือไม่
- กิจกรรมดึงดูดให้มีส่วนร่วมหรือไม่
- เราได้ตอบโจทย์ประเด็นสำคัญๆ ทั้งหมดหรือยัง
- มีความสมดุลระหว่างหัวข้อและวิธีการเรียนรู้ทั้งหมดหรือไม่

บางครั้งผู้เข้ารับการฝึกอบรม อาจจะไม่พอใจหรือไม่คุ้นเคยกับการให้คำวิพากษ์วิจารณ์ในการอบรม คุณจะต้องหาทางที่ทำให้มีการแบ่งปันความเห็นเช่นนั้นได้ง่ายขึ้น เช่น การให้มีการเขียนความเห็นเป็นลายลักษณ์อักษรโดยไม่ต้องลงชื่อ หรือโดยการจัดให้มีการพูดสะท้อนความเห็น

เมื่อคุณได้ความเห็นมาแล้วก็ต้องทำไปใช้ในการปรับปรุงเอกสารของคุณ การปรับปรุงแก้ไขเอกสารในช่วงแรกๆ ของโครงการนั้นทำง่ายกว่าการจะทำในภายหลังเมื่อคุณได้ลงทุน

ทรัพยากรทางมนุษย์ งบประมาณ และจิตใจ ไปกับร่างเอกสารมากแล้ว คุณควรไปพบกับผู้เขียนเอกสารและทบทวนเอกสารร่วมกัน โดยพูดคุยแลกเปลี่ยนถึงประเด็นที่คุณเลือก วิธีการที่คุณใช้ และรูปแบบและสไตล์การเขียน ตัวอย่างเช่น จำเป็นต้องมีการอธิบายไว้ในบทเรียนเพิ่มเติมให้วิทยากรผู้อบรมทราบว่าควรนำบทเรียนที่ละชั้นอย่างไรหรือไม่ คู่มือวิทยากรผู้อบรมควรมีรายละเอียดเรื่องวิธีการใช้อำนวยความสะดวกการแลกเปลี่ยนความเห็นมากกว่านี้ หรือควรมีการเขียนแนะนำวิธีการสอนแต่ละวิธีแบบกว้างๆ หรือไม่ กรณีศึกษาละเอียดเกินไปหรือไม่ และควรจะปรับให้ง่ายกว่านี้หรือไม่

คุณอาจจะตกลงร่วมกับผู้เขียน ในการกำหนดกรอบเวลาการปรับปรุงแก้ไขเอกสาร เมื่อได้มีการเตรียมการแก้ไขเอกสารแล้ว คุณก็พร้อมที่จะก้าวสู่ขั้นตอนสำคัญที่สุดในการทบทวนเอกสาร นั่นคือ การว่าคุณมีถูกใช้งานจริงระหว่างการปฏิบัติงานของโครงการเป็นอย่างไร ณ ขั้นตอนนี้ คุณไม่ควรจะจัดพิมพ์เอกสารใดๆ ออกมาเป็นรูปเล่ม แต่โครงการของคุณและนักกฎหมายชุมชนของคุณควรจะใช้เอกสารที่ถ่ายสำเนาไปก่อน คุณควรจัดพิมพ์และเผยแพร่เอกสารของคุณหลังจากที่โครงการได้ทดสอบและปรับปรุงเอกสารอย่างดีแล้วเท่านั้น

4.10 การทดสอบเอกสารในการทำงานภาคสนาม

การทดสอบภาคสนาม หรือการทดสอบนำร่อง เป็นคำที่ใช้อธิบายถึงการทดลองใช้เอกสารใน “สนาม” เมื่อโครงการของคุณเริ่มทำงานและนักกฎหมายชุมชนเริ่มทำงานในชุมชน ในระหว่างการทดสอบภาคสนาม คุณควรจะให้ให้นักกฎหมายชุมชนแสดงความเห็นแบบเดียวกับที่คุณขอในช่วงการอบรมเบื้องต้น นอกจากนี้ คุณยังจะต้องให้นักกฎหมายชุมชนเล่าถึงข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ที่พวกเขากำลังทำอยู่ในชุมชนอีกด้วย

เมื่อคุณเริ่มทดสอบเอกสารในภาคสนาม คุณควรจะถามนักกฎหมายชุมชนของคุณด้วยคำถามต่อไปนี้เกี่ยวกับเอกสารและข้อมูลที่คุณได้ให้ไว้:

- ความสมบูรณ์: คู่มือมีหัวข้อและทักษะที่จำเป็นทั้งหมดในการปฏิบัติงานของนักกฎหมายชุมชนหรือไม่ มีรายละเอียดเพียงพอหรือไม่ จะต้องเพิ่มเติมอะไรอีก

- ความถูกต้อง: ข้อมูลที่ให้ไว้ นั้นถูกต้องหรือไม่
- ความมีประโยชน์: ข้อมูลถูกนำเสนอในแบบที่สามารถนำไปใช้ได้เลยหรือไม่

คำถามเพื่อขอความเห็นอาจจะมีทั้งคำถามกว้างๆ และคำถามเฉพาะสำหรับโครงการของคุณ คุณจะต้องมีระบบในการรวบรวมความเห็นจากนักกฎหมายชุมชน ไม่ว่าจะผ่านทาง การประชุม การไปเยี่ยมดูงาน หรือวิธีการสื่อสารอื่นๆ การประชุมหลังจากเริ่มทำงานไปสองสามเดือนเป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการให้การอบรมและการสนับสนุนเพิ่มเติม รวมถึงในการทบทวนผลของการทดสอบภาคสนาม ความเห็นจากนักกฎหมายชุมชนยังจะช่วยชี้ถึงจุดที่การประชุมพัฒนาเอกสารครั้งที่สองควรจะเน้นอีกด้วย (ดู 4.7)

4.11 จัดทำเอกสารให้สมบูรณ์

จากการปรับปรุงเอกสาร คุณก็ควรเตรียมจัดทำเอกสารของคุณให้สมบูรณ์ ควรจะมีการทบทวนและตรวจสอบรับรองเอกสารนี้เป็นครั้งสุดท้ายโดยคณะกรรมการที่ปรึกษาของคุณ

หากคุณใช้ภาพประกอบหรือการ์ตูน ก็ต้องดูให้ภาพเหล่านั้นสอดคล้องกับวัฒนธรรมและกลุ่มเป้าหมายของเอกสาร โครงการนักกฎหมายชุมชนในแอฟริกาใต้และกัมพูชาได้จัดทำตัวแทนชุมชนเป้าหมายได้พิจารณาภาพการ์ตูนก่อนที่จะนำไปตีพิมพ์

คุณควรจะต้องคิดอย่างรอบคอบ ก่อนที่จะลงเงินและเวลาไปกับการตีพิมพ์และเผยแพร่เอกสารของคุณ ในระหว่างการทำงานของนักกฎหมายชุมชนในชุมชน ความต้องการใหม่ๆ และความเห็นจากชุมชน จะส่งผลต่อเนื้อหาของเอกสารของคุณ และคุณอาจจะต้องเปลี่ยนแปลงหรือปรับแก้ไขเอกสารเป็นระยะ หลังจากพิจารณาดีแล้ว คุณอาจจะตัดสินใจว่าวิธีที่ดีที่สุดก็คือการทำงานไปสองสามปีโดยใช้เอกสารที่ถ่ายสำเนา ซึ่งสามารถปรับปรุงให้สะท้อนการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายและมีราคาถูกก็ได้

หากโครงการของคุณได้รับเงินอุดหนุนจากภายนอก อาจจะมีข้อกำหนดว่าคุณต้องตีพิมพ์คู่มือต่างๆ ของคุณ ในกรณีเช่นนั้น คุณจะต้องตัดสินใจเรื่องการใช้สี คุณภาพกระดาษ

การออกแบบปก และประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง หากในองค์กรของคุณไม่มีคนที่คุ้นเคยกับกระบวนการจัดพิมพ์หนังสือ คุณก็ควรจะต้องใช้นักออกแบบและโรงพิมพ์ภายนอก คุณควร
จะลองขอตัวอย่างและประมาณค่าใช้จ่ายจากนักออกแบบและโรงพิมพ์อย่างน้อยสองแห่งก่อน
ตัดสินใจ

บทที่ 5

การฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชน

สารบัญช

- 5.1 รูปแบบต่างๆ ของการฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชน
- 5.2 เนื้อหาการฝึกอบรม
- 5.3 วิธีการฝึกอบรม
- 5.4 สิ่งท้าทายในการฝึกอบรมและการเรียนรู้
- 5.5 วิทยากรผู้อบรม
- 5.6 การจัดการในการฝึกอบรม

บทนี้อธิบายถึงกระบวนการและโครงการต่างๆ ในการฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชน โครงการฝึกอบรมเหล่านี้สามารถจัดขึ้นได้ตลอดช่วงการทำงานของโครงการของคุณ ตั้งแต่การปฐมนิเทศนักกฎหมายชุมชนไปจนถึงการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ และนักเคลื่อนไหวที่เหมาะสมมาช่วยเตรียมนักกฎหมายชุมชนให้ทำงานในชุมชนของตนเอง บทนี้เน้นไปที่วิธีการอบรมแบบมีปฏิสัมพันธ์ เนื้อหาและทักษะที่การฝึกอบรมครอบคลุม และวิธีการที่คุณสามารถใช้ในการคัดเลือกวิทยากรผู้อบรมและในการจัดการฝึกอบรม

5.1 รูปแบบต่างๆ ในการอบรมนักกฎหมายชุมชน

การฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชนของคุณจะเป็นงานที่ดำเนินไปเรื่อยๆ ไม่สิ้นสุด จะมีการฝึกอบรมเริ่มแรกก่อนที่นักกฎหมายชุมชนจะเริ่มปฏิบัติงาน จากนั้นพวกเขาจะได้รับการสนับสนุนทั้งแบบที่เป็นทางการและที่ไม่เป็นทางการ และได้เรียนรู้ผ่านทางการทำงานในสนาม การเยี่ยมดูงานของหัวหน้างาน และการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อำนวยความสะดวกโครงการ รวมถึงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการที่จัดขึ้นเป็นระยะโดยโครงการของคุณ การฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชนที่ดีที่สุดก็คือกระบวนการพัฒนาที่ดำเนินไปอย่างสืบเนื่องที่รวมถึงการฝึกอบรมจากการปฏิบัติงานจริงด้วย

หลายโครงการได้พัฒนารูปแบบการฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชนขึ้นมา โดยออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการและทรัพยากรของโครงการ คุณอาจจะเริ่มด้วยการอบรมเข้มข้นนานหนึ่งสัปดาห์ครึ่งหรือสองสัปดาห์ ตามด้วยการไปเยี่ยมดูงานในพื้นที่ทุกเดือน และการประชุมเชิงปฏิบัติการทุกครึ่งปีก็ได้ หากนักกฎหมายชุมชนของคุณได้รับการอบรม (และได้รับการรับรอง) โดยโครงการคลินิกกฎหมาย คุณก็ควรจะต้องพัฒนาแผนการฝึกอบรม 1 หรือ 2 ปี ซึ่งมีการอบรมแบบห้องเรียนทั่วไปที่มีการสอนให้ข้อมูลเป็นจำนวนชั่วโมงที่เฉพาะเจาะจงลงไป คู่มือกรอบด้านข้างเรื่องตัวอย่างของประเภทและระดับต่างๆ ของการอบรมนักกฎหมายชุมชน

การกำหนดระยะเวลาและความเข้มข้นของการฝึกอบรมของคุณ จะต้องสัมพันธ์กับเอกสารประกอบการอบรมของคุณว่ารอบด้านและสมบูรณ์เพียงใด หากผู้เขียนเอกสารของคุณผลิตเอกสารที่ค่อนข้างสมบูรณ์ให้นักกฎหมายชุมชน คุณก็อาจจะจัดการฝึกอบรมเบื้องต้นที่เข้มข้น ต่อด้วยการให้การสนับสนุนผ่านทางการทำงาน และการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเสริมอีกหนึ่งหรือสองครั้งในช่วงปีแรกของการทำงาน หากคุณพัฒนาเอกสารประกอบไปพร้อมๆ กับการเริ่มทำงาน หรือคาดว่าจะต้องมีการปรับแก้เอกสารขนาดใหญ่ คุณก็อาจจะจัดการอบรมเบื้องต้นเป็นระยะเวลาสั้นกว่านี้ ตามด้วยชุดการอบรมเสริมตลอดปีแรกของการทำงาน คุณค่อนข้างมีความยืดหยุ่นในการออกแบบการฝึกอบรมของคุณ ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่าจะค่อยๆ พัฒนาไปพร้อมกับโครงการโดยรวมของคุณ สิ่งที่สำคัญก็คือต้องมีการประเมินความต้องการของนักกฎหมายของคุณอย่างต่อเนื่อง และให้การสนับสนุนและการควบคุมดูแลงานที่จำเป็นแก่พวกเขาเพื่อให้พวกเขาสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระดับต่างๆ ของการอบรมนัก

กฎหมายชุมชนเป็นทางการ

** การอบรมพื้นฐาน*

การอบรมนักกฎหมายชุมชนพื้นฐานครอบคลุมทักษะทั่วไปที่นักกฎหมายชุมชนทุกคนต้องใช้

** การอบรมเฉพาะทาง*

ตัวอย่างเช่น นักกฎหมายชุมชนที่ทำงานสัมพันธ์กับกลุ่มสิทธิมนุษยชนของผู้หญิง จะต้องได้รับการอบรมเข้มข้นในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับผู้หญิงและกฎหมาย

** การอบรมระหว่างการทำงาน*

เป็นการอบรมที่นักกฎหมายชุมชนเรียนรู้โดยการทำงานไปพร้อมกับนักกฎหมายชุมชนที่มากประสบการณ์ ในสำนักงานที่ปรึกษาหรือในชุมชน

** การอบรมทบทวนความรู้*

การอบรมทบทวนความรู้เป็นครั้งคราวจะช่วยให้นักกฎหมายชุมชนเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ และได้รับข้อมูลทันสมัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในกฎหมาย

** การอบรมทักษะการอบรมขั้นสูง*

สำหรับนักอบรม

นักกฎหมายชุมชนที่มีประสบการณ์ทำงานอาจจะรับการฝึกอบรมเพิ่มเติม

5.1.1 การฝึกอบรมเบื้องต้น

การฝึกอบรมเบื้องต้นของนักกฎหมายชุมชนจะเป็นการประมวลงานที่คุณทำมาทั้งหมด การอบรมนี้เป็นสัญญาณการเริ่มต้นอีกก้าวหนึ่งในโครงการของคุณ และจะเป็นสิ่งที่วางรากฐานสำหรับการอบรมในครั้งต่อไป การอบรมเบื้องต้นของนักกฎหมายชุมชนมักจะจัดอย่างเข้มข้นในเวลาหนึ่งหรือสองสัปดาห์ ในเซียร์ราลีโอน การอบรมเบื้องต้นนานสองสัปดาห์ (ดูภาคผนวก 5 กำหนดการอบรม) การอบรมจะอยู่บนฐานของประเด็นทางกฎหมายที่ได้มาจากการประเมินความต้องการและข้อมูลจากการลงพื้นที่ และจะเน้นไปที่สามประเด็น คือ

- *ตัวบทกฎหมาย* (เช่น รัฐธรรมนูญ บัญญัติเกี่ยวกับการละเมิด กฎหมายอาญา และกฎหมายครอบครัว)
- *วิธีการทำงานของรัฐบาลและโครงสร้างของศาลเซียร์ราลีโอน* (ส่วนนี้รวมถึงผู้แทนจากตำรวจและกระทรวงสวัสดิการสังคม)
- *ทักษะการเป็นนักกฎหมายชุมชน* (เช่น การไกล่เกลี่ย การสัมภาษณ์ การบันทึกคำให้การ การผลักดันนโยบาย การจัดการศึกษาให้ชุมชน การจัดการกับเหยื่อความรุนแรงในครอบครัว และการบริหารจัดการงาน) การอบรมของคุณอาจจะนำเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ เข้ามาร่วมด้วย เช่น ตำรวจในพื้นที่ เจ้าหน้าที่จากกระทรวงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสมาชิกสภานิติบัญญัติระดับท้องถิ่นและระดับชาติ วิทยากรและการลงพื้นที่จะให้ข้อมูลแก่นักกฎหมายชุมชนของคุณ เกี่ยวกับประเด็นในกฎหมายและนโยบาย และช่วยให้นักกฎหมายชุมชนเข้าใจขั้นตอนต่างๆ ของการบริหารของรัฐบาล

การเริ่มโครงการนักกฎหมายชุมชน ไม่ได้หมายความว่าถึงเพียงการเตรียมนักกฎหมายชุมชนให้ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการเตรียมกลุ่มอื่นๆ ที่จะต้องเกี่ยวข้องในการสนับสนุนโครงการด้วย กลุ่มสนับสนุนที่อาจได้รับประโยชน์จากการฝึกอบรมก็มีเช่น คณะกรรมการที่ปรึกษาโครงการ และเจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่น (ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ) ที่อยู่ในชุมชนที่โครงการจะไปทำงานด้วย แม้นักกฎหมายชุมชนจะต้องทำงานเรื่องการจัดการศึกษาให้ชุมชนอยู่แล้ว แต่การอบรมเบื้องต้นให้คนกลุ่มอื่นๆ ก็จะช่วยเผยแพร่เรื่องโครงการนักกฎหมายชุมชนและสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของในกลุ่มชาวบ้านได้

5.1.2 การอบรมภาคสนามและการศึกษาแบบต่อเนื่อง

ผู้อำนวยการโครงการนักกฎหมายชุมชนเห็นพ้องกันว่า นอกจากการอบรมเบื้องต้นแล้ว สิ่งที่สำคัญต่อการทำงานภาคสนามที่มีประสิทธิภาพคือ การควบคุมดูแลงานจากทนายความและผู้อบรมคนอื่นๆ การฝึกอบรมเบื้องต้นควรจะถูกมองว่าเป็นขั้นแรกที่สำคัญ แต่ไม่ใช่ขั้นตอนสุดท้ายในการพัฒนานักกฎหมายชุมชนที่มีฝีมือดี หลังจากการฝึกอบรมเบื้องต้นให้กับนักกฎหมายชุมชนโดยการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบเข้มข้นแล้ว นักกฎหมายชุมชนยังควรจะได้รับ การฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องที่จะช่วยผสมผสานการเรียนรู้จากห้องเรียน (จากการฝึกอบรม) เข้ากับ ประสบการณ์ภาคสนาม (การเรียนรู้จากการทำงานและการได้รับการสนับสนุนผ่านทาง การเยี่ยมดูงานโดยผู้อำนวยการโครงการ) รูปแบบของการฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชนนั้นขึ้นอยู่กับ ทรัพยากรที่คุณมีและสภาพแวดล้อมของโครงการของคุณ ไม่ว่าคุณจะอยู่ในสถานการณ์เช่นใด นักกฎหมายชุมชนของคุณจะต้องเข้าใจว่าพวกเขาจะได้รับการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง โดยส่วน ใหญ่จะเกิดขึ้นในภาคสนาม และการอบรมอย่างต่อเนื่องนั้นเป็นส่วนหนึ่งของงานของตน บทที่ 7 มีรายละเอียดเรื่องการเยี่ยมตรวจงานและการควบคุมดูแลงานอย่างต่อเนื่อง

มีบางประเทศที่โครงการจัดการศึกษาให้นักกฎหมายชุมชน ได้รับการรับรองโดย สถาบันการศึกษาที่สามารถออกประกาศนียบัตรรับรองคุณวุฒิได้ หรือได้รับการรับรองจาก หน่วยงานทางกฎหมาย เช่น สภานายความ ในแอฟริกาใต้ ศูนย์กฎหมายชุมชนและการ พัฒนาชนบทเคยจัดหลักสูตรประกาศนียบัตร 2 ปี ประกอบไปด้วยการฝึกอบรมเชิงวิชาการ นาน 6 เดือน และการฝึกอบรมภาคสนาม 18 เดือน ผ่านทางมหาวิทยาลัยนาตาล-เดอร์ บัน มหาวิทยาลัยควาซูลู-นาตาล ซึ่งเกิดจากการควมรวมมหาวิทยาลัยนาตาล-เดอร์บันได้รับ ดำเนินโครงการนี้ต่อ และได้มีหลักสูตรประกาศนียบัตรนักกฎหมายชุมชนศึกษา เป็นหลักสูตร 2 ปี แบ่งเป็น 8 ภาคการศึกษา แต่ละภาคนาน 8 สัปดาห์ และมีการให้การสนับสนุนผ่าน ทางออนไลน์ในระหว่างการลงพื้นที่ฝึกงานในภาคสนาม ในซิมบับเว มูลนิธิทรัพยากรกฎหมาย (Legal Resources Foundation) มีโครงการฝึกอบรม 5 ชั้น ทุกๆ 3-4 ปี โดยมีการสอบและ ออกประกาศนียบัตรที่ได้รับการรับรองโดยสภาการศึกษากฎหมาย (Council for Legal Educa- tion) และสภานายความ (Law Society)

เพื่อเป็นนักอบรมนักกฎหมายชุมชน และช่วยพัฒนานักกฎหมายชุมชนหน้า ใหม่ๆ ในชุมชนที่ตนทำงาน

5.2 เนื้อหาการอบรม

เนื้อหาการอบรมของคุณ ควรจะสะท้อนถึงเอกสารและทรัพยากรที่คุณได้พัฒนาขึ้นมาตามรายละเอียดในบทที่ 4 “การพัฒนาเอกสารประกอบการอบรม” โดยทั่วไปแล้ว สามารถแบ่งเนื้อหาออกได้เป็นสามส่วน คือ

- ความรู้/เนื้อหาทางกฎหมาย
- ทักษะการเป็นนักกฎหมายชุมชน
- ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับรัฐบาลและการทำงานบริการของรัฐบาล

วัตถุประสงค์การเรียนรู้ สำหรับโครงการฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชนนั้นคล้ายคลึงกันในทุกองค์กร แม้ว่าจุดเน้นด้านเนื้อหาและทักษะจะต่างกันไปตามแต่การปฏิบัติงานของนักกฎหมายชุมชนของคุณ โครงการนักกฎหมายชุมชนที่เน้นทำงานกับกลุ่มคนเฉพาะอาจจะเน้นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเหล่านี้ (ตัวอย่างเช่น กฎหมายการรับมรดกของผู้หญิง หรือการเลือกปฏิบัติต่อหญิงชาวโรมา) หัวข้อเหล่านี้จะได้มาจากการวิเคราะห์สถานการณ์ของโครงการที่คุณได้ทำตามทีกล่าวไว้ในบทที่ 2 หากคุณคาดว่าจะว่านักกฎหมายชุมชนของคุณจะต้องทำงานจัดการศึกษาให้ชุมชนอย่างมาก การฝึกอบรมของคุณก็อาจจะเน้นไปที่การพัฒนาทักษะการสอน คุณจะต้องหาจุดสมดุลที่เหมาะสมระหว่างการให้คำปรึกษา การพัฒนาชุมชน การจัดการศึกษา และการอบรมทักษะทางกฎหมาย ที่สะท้อนถึงลำดับความสำคัญของงานของโครงการคุณ

การฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชน ยังต้องถูกปรับให้สอดคล้องกับภูมิหลังและระดับการศึกษาของนักกฎหมายชุมชนที่จะมาทำงานด้วย ตัวอย่างเช่น ในมองโกเลีย นักกฎหมายชุมชนมีปริญญาทางด้านกฎหมายและมีความรู้ทางกฎหมายอยู่แล้ว ในกัมพูชา นักกฎหมายชุมชนซึ่งสังกัดองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีตั้งอยู่เดิม มีทักษะการทำงานด้านการพัฒนาชุมชนและการให้คำปรึกษาส่วนบุคคลอยู่แล้ว กระบวนการวางแผนของคุณจะทำให้ได้ข้อมูลภูมิหลังและเป้าหมายโครงการที่จะช่วยคุณกำหนดเป้าหมายเบื้องต้นของการฝึกอบรมได้

ต่อไปนี้เป็นรายการทักษะทั่วไปที่นักกฎหมายชุมชนควรมี คุณจะต้องปรับรายการนี้ไปตามบทบาทที่นักกฎหมายชุมชนของคุณจะต้องทำ คุณยังจะต้องคิดให้ละเอียดว่าจะใส่เนื้อหาไว้ในเอกสารประกอบการอบรม การฝึกอบรมเบื้องต้น และในการอบรมครั้งต่อไป มากเพียงใด

เนื้อหาและทักษะที่นักกฎหมายชุมชนต้องการอย่างยิ่งยวดเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานนั้นควรจะปรากฏอยู่ในเอกสารเป็นลายลักษณ์อักษร และถูกพูดถึงในการอบรมเบื้องต้น การอบรมมีความสำคัญเป็นพิเศษในการแนะนำ เสริมสร้าง และฝึกทักษะ ที่จำเป็นต่อนักกฎหมายชุมชน ส่วนทักษะและเนื้อหาอื่นๆ อาจจะได้รับคำแนะนำหรืออบรมในรายละเอียดหลังจากที่นักกฎหมายชุมชนลงมือทำงานไปแล้วก็ได้

ไม่ใช่ว่านักกฎหมายชุมชนทุกคนจะมีทักษะต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นทุกประการ ในบางกรณี พวกเขาอาจจะมีจุดเน้นเฉพาะที่ตอบสนองประชากรกลุ่มที่ตนทำงานด้วย หรือพวกเขาอาจจะถูกจำกัดโดยระดับการรู้หนังสือหรือระดับการศึกษาก็ได้ ถึงกระนั้นก็ตาม ทักษะต่างๆ ที่กล่าวมาถือเป็นแนวทางเรื่องทักษะและองค์ความรู้ที่นักกฎหมายชุมชนควรมีได้

➤ **ทักษะทางกฎหมายในเชิงปฏิบัติ**

ทักษะเช่นนี้รวมถึงการเขียนคำให้การ การรวบรวมหลักฐานเพื่อใช้ในคดีโดยการสืบสวนและค้นหาข้อเท็จจริง และทักษะการเขียนจดหมายทางกฎหมายแบบพื้นฐาน และการยื่นคำฟ้อง (ดูตัวอย่างจดหมายในภาคผนวก 6) นักกฎหมายชุมชนยังควรจะสามารถให้คำแนะนำเรื่องวิธีปฏิบัติและแนวปฏิบัติทางกฎหมายได้ด้วย

➤ **ทักษะการจัดแฟ้มเอกสารและการบันทึกข้อมูล**

รวมถึงการจัดเก็บแฟ้มเอกสารสำหรับแต่ละคดี และการติดตามคดีอย่างเป็นระบบ

➤ **หลักการพื้นฐานเรื่องกฎหมายและระเบียบวิธีปฏิบัติทางกฎหมาย**

รวมถึงสิ่งที่บัญญัติไว้ในกฎหมายเรื่องเกี่ยวกับการจับกุม การคุมขัง และการประกันตัว การเรียกค่าเสียหายทางแพ่ง การฟ้องคดีอาญา และการยื่นขอคำสั่งและหมายเตือนของศาล

➤ **การทำงานกับทนายความ**

รวมถึงการเตรียมความพร้อมร่วมกับลูกความเพื่อนำเรื่องไปปรึกษากับทนายความ การติดตามคดีของลูกความจากทนายความ การทำตัวเป็นตัวเชื่อมระหว่างทนายความกับชุมชน การเตรียมการและติดตามงานแทนทนายความ และการทำคดีในชุมชน

- **ทักษะการให้คำปรึกษาและการสื่อสาร**
นักกฎหมายชุมชนควรจะสามารถสัมภาษณ์ ฟัง แก้ไขความขัดแย้ง และให้คำปรึกษาได้ ทักษะการสัมภาษณ์ที่สำคัญก็คือการพูดคุยเพื่อหาประเด็นทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และหาวิธีการเยียวยาที่ดีที่สุด
- **เทคนิคการแก้ไขข้อพิพาททางเลือก**
การใช้การเจรจา การไกล่เกลี่ย และการตัดสินความ เพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชน แทนที่จะไปใช้ศาลตุลาการหรือใช้วิธีรุนแรง
- **ทักษะในการจัดการศึกษาให้ชุมชน**
เรียนรู้วิธีการสอนคนอื่นเกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบวิธีปฏิบัติทางกฎหมาย ได้แก่ ยุทธศาสตร์การสร้างความรู้ความตระหนัก การใช้วิธีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม วิธีการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ วิธีการแปล และสรุปประเด็น วิธีการอำนวยความสะดวกแลกเปลี่ยนเรื่องประเด็นทางกฎหมายโดยใช้ภาษาที่ไม่ใช่ภาษาทางการ และวิธีการค้นหาประเด็นกฎหมายที่สำคัญที่สุดสำหรับชุมชน
- **การทำงานกับชุมชนและการเสริมอำนาจชุมชน**
เรียนรู้วิธีการมีความรับผิดชอบให้ชุมชนตรวจสอบได้ สร้างวิธีการแลกเปลี่ยนถึงปัญหาและยุทธศาสตร์ทางกฎหมาย การจัดตั้งชุมชนเพื่อเป็นกลุ่มช่วยเหลือตนเองและกลุ่มปฏิบัติการทางสังคมที่ริเริ่มกันขึ้นเอง
- **มิติทางจริยธรรม**
การตระหนักถึงผลประโยชน์ทับซ้อน การดูแลให้มีความเป็นกลาง การทำงานแบบไม่เล่นการเมือง และมีพฤติกรรมที่เหมาะสม
- **ทักษะการสร้างเครือข่าย**
พัฒนาทักษะการสร้างเครือข่าย และการสร้างภาคีกับสำนักงานที่ปรึกษา และบริการอื่นๆ และองค์กรชุมชน

➤ **ทักษะด้านสื่อ**

ผลิตแผ่นพับและหนังสือเล่มเล็กๆ ที่เข้าใจง่าย และการทำงานร่วมกับนักข่าวและหนังสือพิมพ์

➤ **ทักษะการติดตามสถานการณ์**

เรียนรู้วิธีการติดตามว่าเกิดอะไรขึ้นในชุมชนบ้าง (เช่น หากตำรวจเข้าค้นบ้านและจับกุมชาวบ้าน จะต้องบันทึกเหตุการณ์อย่างไร และจะต้องดำเนินการอย่างไรต่อ) รวมถึงการเขียนรายงาน การออกแบบสอบถาม และการทำการวิจัย

➤ **ทักษะการผลักดันนโยบาย**

การสื่อสารด้วยภาษาของรัฐบาลและหน่วยงานทางการทางกฎหมายอื่นๆ รู้วิธีการแปลความต้องการและผลประโยชน์ของชุมชนเป็นภาษากฎหมาย และลobbie ให้สถาบันต่างๆ ที่มีอำนาจเชื่อ เช่น ฝ่ายนิติบัญญัติ ศาล หรือหน่วยงานรัฐบาลของท้องถิ่น เพื่อให้หน่วยงานเหล่านั้นปฏิบัติสอดคล้องกับผลประโยชน์ของชุมชนหรือกลุ่ม

การฝึกอบรมของคุณควรจะมีเอกสารที่สามารถให้ตัวอย่างถึงทักษะอื่นๆ ที่นักกฎหมายชุมชนจะต้องใช้และจะต้องพัฒนา เอกสารประกอบการอบรมควรจะเป็นคู่มือที่คุณได้ผลิตขึ้นและเอกสารอื่นๆ การฝึกอบรมเบื้องต้นของนักกฎหมายชุมชนของโครงการ Timap เพื่อความยุติธรรมมีเอกสารประกอบเป็นเอกสารเกี่ยวกับการจัดการ เช่น แบบบันทึกการรับลูกความและแบบบันทึกเงินสดย่อย คำแนะนำวิธีการเขียนรายงานประจำเดือน และทรัพยากรอื่นๆ เพื่องานนักกฎหมายชุมชน นอกจากนี้ก็มีบันทึกที่นักกฎหมายชุมชนจדרะหว่างการฝึกอบรมด้วย เอกสารที่คุณจะผลิตขึ้นเพื่อนักกฎหมายชุมชนของคุณควรมีแบบบันทึกต่างๆ ที่ต้องใช้ในงานบริหารจัดการทั่วไปด้วย

เรื่องราวความสำเร็จของนัก กฎหมายชุมชน: ข้อพิพาทเรื่องการ เป็นเจ้าของที่ดินร่วม กัมพูชา

ชายหนุ่มคนหนึ่งย้ายไปอยู่กับป่าของ
เขา เธอรับเขามาเลี้ยงและช่วยเขาหา
ภรรยา หลังจากที่ชายหนุ่มแต่งงาน
สองสามีภรรยา ก็ย้ายไปอยู่ที่อื่นเพื่อ
ทำงาน แต่หลังจากนั้นไม่กี่ปีก็ย้ายกลับ
มาที่หมู่บ้าน และอยู่กับป่าอีกครั้ง
แต่ตอนนี้พวกเขาต้องการสร้างบ้าน
ของตัวเองบนที่ดินของป่า

ป่าไม่ยอมให้สร้างบ้าน แต่หลานชาย
ก็ยืนยันจะสร้างและได้เริ่มต้นก่อสร้าง
บ้าน พวกเขาเข้ามาปรึกษาองค์กร
ที่ปรึกษาพลเมือง (Citizen Advisor
- CA) แต่ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาค
จากนั้นหลานก็ไปปรึกษาผู้ใหญ่บ้าน
ผู้ใหญ่บ้านแนะนำว่าให้สร้างบ้านต่อไป
“แบบเจียบๆ”

ป่าจึงไปแจ้งความและไปแจ้งทางอำเภอ
ป่าแจ้งความว่าที่ดินนั้นเป็นของปู่ของ
เธอ และเธอได้รับมรดกสืบทอดมา
ทางอำเภอสั่งให้หลานชายหยุดสร้าง
บ้าน แต่เขาก็ไม่ยอม คำสั่งนี้ถูกสั่งซ้ำ
อีก แต่หลานชายก็ไม่ยอมทำตาม

หลานได้หา CA และ CA ก็นำคูกรณี
มาพบกัน ต่างคนต่างก็เล่าเรื่องของ
ตนเอง ป้าอ้างว่าเธอมีสิทธิในที่ดิน

5.3 วิธีการฝึกอบรม

การฝึกอบรมจะให้ทักษะต่างๆ และความคุ้นเคยกับเนื้อหากฎหมายแก่นักกฎหมายชุมชน
นอกจากนี้นักกฎหมายชุมชนยังต้องตัดสินใจว่า จะใช้วิธีการใดในแต่ละสถานการณ์ที่ประสบ
ตัวอย่างเช่น ในเซียร์ราลีโอน นักกฎหมายชุมชนให้ข้อมูลเรื่องสิทธิและระเบียบต่างๆ การไกล่
เกลี่ยความขัดแย้ง และช่วยเหลือลูกความในการติดต่อกับทางการและหัวหน้าชนเผ่า สำหรับ
ปัญหาระดับชุมชน เช่น การคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ นักกฎหมายชุมชนก็ทำงานเรื่องการจัดการ
ศึกษาให้ชุมชนและการสานเสวนา การผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับทั้งเจ้าหน้าที่ทางการ
และผู้มีอำนาจในเผ่า และจัดตั้งสมาชิกในชุมชนให้มีปฏิบัติการรวมหมู่ ภาระหน้าที่เหล่านี้เกี่ยว
พันกับการปฏิบัติงานในชีวิตจริงของนักกฎหมายชุมชน และได้รับการอธิบายโดยละเอียดไว้ใน
บทที่ 6 “การแก้ไขปัญหาคความยุติธรรม”

แม้ว่าการบรรยายจะช่วยส่งข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหากฎหมายได้ แต่ผู้อำนวยการ
โครงการกฎหมายชุมชนก็เห็นพ้องกันว่า การใช้วิธีการแบบมีปฏิสัมพันธ์ได้ตอบและอย่างมี
ส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญ สำหรับการช่วยพัฒนาทักษะของนักกฎหมายชุมชนที่เข้ารับการอบรม
วิธีการแบบมีส่วนร่วมทำให้ผู้เข้ารับการอบรมต้องทำกิจกรรมที่ออกแบบมา เพื่อให้พวกเขาได้
ฝึกฝนทั้งทางปัญญาและทางอารมณ์ วิธีการเหล่านี้ยังสะท้อนและเน้นทักษะที่เกี่ยวข้องโดยตรง
กับกิจกรรมต่างๆ ที่นักกฎหมายชุมชนจะต้องทำในการปฏิบัติหน้าที่ คู่มือฉบับนี้มีตัวอย่างบท
เรียนเชิงปฏิสัมพันธ์และรายละเอียดวิธีการอบรมแบบมีปฏิสัมพันธ์ที่มักจะถูกใช้กันทั่วไปอยู่ในภาค
ผนวกที่ 7 การใช้กรณีศึกษา สถานการณ์จำลอง และการเล่นบทบาทสมมติ เป็นกิจกรรมที่
มักใช้กันในการอบรมนักกฎหมายชุมชน กรณีศึกษาและสถานการณ์จำลองยังช่วยทำให้เห็น
ถึงตัวอย่างสถานการณ์ที่นักกฎหมายชุมชนอาจจะต้องเผชิญในการทำงาน ในกัมพูชา การฝึก
อบรมนักกฎหมายชุมชนใช้การเล่นบทบาทสมมติ เพื่อแนะนำให้นักกฎหมายชุมชนหน้าใหม่
รู้จักประเภทของประเด็นทางกฎหมายต่างๆ ที่พวกเขาจะต้องประสบ เช่น ข้อพิพาทเรื่องที่ดิน
(ดูข้อความด้านข้าง)

ส่วนในที่อื่น การอบรมใช้การเล่นบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาทักษะของนักกฎหมาย
ชุมชนในการสัมภาษณ์และการจดคำให้การ ผู้เข้ารับการอบรมจะถูกขอให้แสดงบทบาทของนัก
กฎหมายชุมชนหรือของลูกความ “ลูกความ” จะได้รับข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง และถูกส่งไปให้น่า

เสนอปัญหาของตนต่อนักกฎหมายชุมชนที่เข้ารับการอบรม ในการฝึกอบรมครั้งหนึ่งในเซียร์ราลีโอน สถานการณ์สมมติเป็นเรื่องของ “ลูกความ” ซึ่งกำลังวุ่นวายใจเพราะถูกผู้ใหญ่บ้านขู่ฆ่า เรื่องของ “ลูกความ” คนนี้ช่วยแสดงให้เห็นว่าการเล่นบทบาทสมมติจะช่วยเตรียมผู้เข้ารับการอบรมให้สามารถปฏิบัติงานจริงได้อย่างไร

ที่จริงแล้ว ก่อนหน้านี้ลูกความได้ขโมยแกะของผู้ใหญ่บ้านไปสองตัว แต่ข้อมูลนี้จะถูกเปิดเผยก็ต่อเมื่อนักกฎหมายชุมชนที่เข้ารับการอบรมถามคำถามที่ถูกต้อง ในระหว่างการสัมภาษณ์ลูกความเท่านั้น ในกลุ่มลูกความมีบางคนที่เป็นนักแสดงจริงๆ ทำให้นักกฎหมายชุมชนทำงานไม่ง่ายขึ้น เจ้าหน้าที่เห็นว่าขั้นตอนการสัมภาษณ์และจดบันทึกคำให้การตามที่นักกฎหมายชุมชนได้เรียนมา และสามารถจำขึ้นใจได้นั้นไม่สามารถนำไปใช้จริงได้ง่ายในยามที่มีลูกความตัวเป็นๆ ที่กำลังกังวลใจ มานั่งอยู่ต่อหน้า

การฝึกอบรมที่ใช้การแสดงบทบาทสมมติและสถานการณ์สมมติ ที่มาจากกรณีศึกษา จะไม่เพียงแสดงถึงสถานการณ์ที่นักกฎหมายชุมชนจะต้องเผชิญในการทำงาน แต่ยังช่วยให้เห็นประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนอีกด้วย โครงการในฮังการีใช้กรณีของชาวโรมาบ่อยๆ นอกจากการสรุปคดีโดยการถามผู้รับการอบรมว่า ปัญหานั้นเป็นปัญหาทางกฎหมายหรือไม่ หรือควรจะได้รับ การแก้ไขโดยกลไกที่ไม่ใช่ทางกฎหมายแล้ว วิทยากรกระบวนกรยังถามด้วยว่าคดีนั้นสัมพันธ์กับชุมชนชาวโรมาโดยรวมหรือไม่

เราจะต้องสอนพวกเขาด้วยกรณีที่สัมพันธ์กับงานจริง เมื่อใดจึงจะเรียกได้ว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ เมื่อใดจึงจะถือว่าเป็นปัญหาทางกฎหมายตรงตัว เมื่อใดจึงจะถือว่าเป็นปัญหาาระบบการดูแลสุขภาพสังคม และเมื่อใดเราจะถึงเรียกว่านี้เป็นปัญหาส่วนตัว

ในเซียร์ราลีโอน การพูดคุยระหว่างการอบรมทบทวนความรู้ได้ช่วยขยายความแ่งมุมหลักๆ ในการใช้กฎเรื่องการกักขังเยาวชน เมื่อนักกฎหมายชุมชนมีประสบการณ์มากขึ้นจากการทำงาน พวกเขาจะสามารถทำงานใกล้ชิดกับผู้อำนวยการโครงการในการหาประเด็นทางกฎหมายที่เป็นจริงได้

ส่วนหลานอ้างว่าเนื่องจากที่ดินเป็นของปู่ของป่า ตนก็มีสิทธิในที่ดินส่วนหนึ่งด้วย เนื่องจาก CA ไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้ พวกเขาจึงต้องไปติดต่อทางอำเภออีกครั้ง CA ยังคงพยายามจัดการพูดคุยระหว่างสองฝ่าย โดยอ้างเหตุผลประการหนึ่งว่าความขัดแย้งยืดเยื้อภายในครอบครัวนี้ทำให้ทั้งสองฝ่ายเสียภาพลักษณ์

จากนั้นก็มีการเสนอทางออกใหม่ขึ้นมา หลานชายขอเงินชดเชย 1,000 เหรียญสำหรับบ้านที่เขาได้สร้างไปแล้ว มีการเจรจากันเรื่องจำนวนเงินจนกระทั่งป้ายอมที่จะจ่ายเงิน 300 เหรียญให้หลาน จากนั้นหลานก็ออกจากที่ดินไป และนำเงินชดเชยไปซื้อที่ดินหนึ่งเฮกเตอร์แทน

ที่มา:
Tibbitts (2005b).

การพูดคุยแลกเปลี่ยนที่น่าสนใจ เป็นเรื่องวิธีการนำแนวคิดทางกฎหมายและสถาบัน มาใช้และปรับเข้ากับชุมชนของผู้เข้าร่วมเอง ตัวอย่างเช่น เราไม่แน่ใจว่ากฎเรื่องการ กักขังเยาวชนนั้นเป็นอย่างไรสำหรับคนที่อาศัยอยู่ต่างจังหวัด เพราะที่นั่นไม่ค่อยมี ตำรวจ แต่เจ้าหน้าที่ก็บอกเราว่าการที่ตำรวจกักขังเยาวชนนั้นเป็นเรื่องที่ค่อนข้าง พบได้ทั่วไป และกฎที่ได้เรียนมาว่าผู้ปกครองของเยาวชนควรจะได้รับแจ้งให้ ทราบ ควรจะมีการให้ประกันตนเองในกรณีที่ไม่ใช่ความผิดร้ายแรง และเยาวชนจะ ต้องไม่ถูกจำคุกร่วมกับผู้ใหญ่ นั้น เป็นเรื่องที่มีประโยชน์มาก เราประหลาดใจที่พบว่า เจ้าหน้าที่สนใจอย่างมากในหลักเรื่องการละเมิด เรายังไม่แน่ใจว่ากฎหมายเรื่อง การละเมิดนั้นนำมาใช้อย่างไรในระดับตำบล เนื่องจากการละเมิดเพียงไม่กี่อย่าง เท่านั้นที่ได้รับการแก้ไขในระบบกฎหมายทางการ แต่เจ้าหน้าที่ก็รู้สึกว่าการเรื่อง การกระทำความผิดโดยความประมาท และความรับผิดชอบทางอาญาสามารถนำมาใช้ เป็นแนวทางในการไกล่เกลี่ยระหว่างคู่กรณีได้

วิธีการแบบกฎหมายข้างถนนซึ่งเริ่มขึ้นในสหรัฐอเมริกาและได้แพร่ขยายไปใช้โดยนัก อบรมประเทศอื่นๆ ได้เสนอเรื่องการพัฒนาบทเรียนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ที่มีเนื้อหาดังต่อไปนี้

- การอธิบายถึงตัวกฎหมายเอง
- การวิเคราะห์นโยบายที่เกี่ยวข้อง เช่นว่า เหตุใดจึงออกกฎหมายฉบับนั้นมา และ กฎหมายฉบับนั้นถูกนำไปใช้อย่างไรในทางปฏิบัติ
- แนะนำคุณค่าที่ขัดแย้งกัน เพื่อให้เห็นว่า การมองประเด็นส่วนใหญ่นั้นทำได้หลายมุม มอง
- การใช้วิธีการสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน
- การเผยแพร่คำแนะนำในการปฏิบัติว่าจะจัดการกับสถานการณ์เฉพาะบางประการ อย่่างไร

นอกจากการใช้บทบาทสมมติและวิธีการเรียนรู้ที่มีปฏิสัมพันธ์แบบอื่นๆ แล้ว การ บรรยายสั้นๆ (20 นาที) เรื่องข้อมูลพื้นฐานก็เป็นวิธีการอบรมที่เหมาะสม トラบได้ที่ไม่ได้เป็น

วิธีการสอนหลักและยังมีโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ทบทวนและลองนำความรู้ไปใช้ ในเซียร์ราลีโอน มีการใช้ข้อสอบข้อเขียนระหว่างการอบรมเพื่อสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เข้ารับการอบรมให้จำข้อมูลสำคัญๆ ให้ได้ และเพื่อที่วิทยากรผู้อบรมจะได้เห็นว่าแนวคิดต่างๆ นั้นได้รับการสื่อสารและดูดซับไปดีเพียงไร

ภาคผนวก 8 มีตัวอย่างแบบทดสอบนี้ วิเวก มารู ผู้ก่อตั้งโครงการนักกฎหมายชุมชน Timap เพื่อความยุติธรรม กล่าวว่าผู้รับการอบรมทำข้อสอบและแบบทดสอบนั้นๆ อย่างจริงจัง และวิธีการแบบนี้ช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมจดจำข้อมูลได้มากขึ้น

5.4 สิ่งท้าทายต่อการอบรมและการเรียนรู้

การอบรมเบื้องต้นและการติดต่อสัมพันธ์กับนักกฎหมายชุมชนหลังจากนั้น ผ่านทางการอบรม ทบทวนความรู้และการควบคุมดูแลงานการปฏิบัติงานภาคสนาม จะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องภายในโครงการ การเรียนรู้เช่นนี้ส่วนใหญ่จะเกิดผ่านการตระหนักถึงสิ่งท้าทายที่เกิดขึ้นและการหาทางแก้ไขปัญหาล้างท้าทายเหล่านั้น

5.4.1 นักกฎหมายชุมชนใช้วิธีการแบบมีปฏิสัมพันธ์สองทางในชุมชน

หนึ่งในสิ่งท้าทายก็คือ การส่งต่อวิธีการอบรมแบบมีปฏิสัมพันธ์สองทางไปยังนักกฎหมายชุมชน เพื่อให้พวกเขาใช้เวลาจัดอบรมในชุมชน นักกฎหมายชุมชนที่ไม่เคยผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอาจจะไม่คุ้นเคยที่จะใช้เทคนิควิธีการแบบนี้กับชุมชน ยิ่งไปกว่านั้น พวกเขาอาจรู้สึกว่าการเรียนรู้ที่ “จริงจัง” ต้องทำโดยการบรรยายเท่านั้น เป็นไปได้ว่านักกฎหมายชุมชนที่คุณจะจ้างมาทำงานด้วย อาจจะไม่ยอมรับว่าการศึกษาค้นคว้าไม่ได้หมายถึงเพียงการบรรยายและการป้อนข้อมูลให้สมาชิกในชุมชน

ในการจัดการอบรมเบื้องต้น คุณจะต้องเน้นคุณค่าของวิธีการเรียนการสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ เพื่อที่จะได้เป็นคุณค่าที่โครงการถือร่วมกัน ผู้อำนวยการโครงการควรจะอธิบายว่าวิธีการสอนแบบมีส่วนร่วมจะช่วยให้ นักกฎหมายชุมชนเข้าใจกฎหมาย และได้เรียนรู้ว่าจะสื่อสาร

เรื่องเหล่านี้ในชุมชนให้ง่ายขึ้นได้อย่างไร พร้อมๆ ไปด้วยกับการใช้วิธีการเช่นนี้ก็ควรจะต้องมีการให้คุณค่ากับการสานเสวนาและการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างวิทยากรผู้อบรมกับผู้เข้ารับการอบรม นักกฎหมายชุมชนจะต้องยอมรับวิธีการแบบมีปฏิสัมพันธ์และจะต้องเข้าใจว่างานของพวกเขาในชุมชนนั้นเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกัน

5.4.2 ทำความเข้าใจประเด็นและความอ่อนไหวของชุมชน

ในการทำงาน นักกฎหมายชุมชนจะต้องเผชิญกับสถานการณ์หรือแนวปฏิบัติทางวัฒนธรรมที่ลดทอนอำนาจคนในชุมชนอยู่เสมอ ในฮังการี นักกฎหมายชุมชนเป็นสมาชิกของกลุ่มคนที่ถูกเลือกปฏิบัติอย่างมาก (ชาวโรมา) ในหลายวัฒนธรรม ผู้หญิงเป็นผู้ด้อยโอกาสและถูกเลือกปฏิบัติในกฎหมายและในจารีตของชุมชน ทางออกที่แท้จริงต่อสถานการณ์เหล่านี้ต้องเป็นการหาทางออกระยะยาว

ส่วนหนึ่งของทางออกก็คือการที่นักกฎหมายชุมชนจะต้องเข้าใจ และมีความอ่อนไหวต่อวิธีการที่สิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของลูกความของตนถูกละเมิด ในระหว่างการอบรมก็อาจจะมีการยกตัวอย่างว่าจะจัดการกับเรื่องนี้อย่างไร สำหรับการปฏิบัติและความเชื่อที่ฝังรากลึกอยู่ในวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ความไม่เท่าเทียมทางเพศสภาพ นักกฎหมายชุมชนอาจจะทำงานกับสมาชิกบางคนของชุมชนหรือทำงานในการอบรมเพื่อ “รื้อถอน” แนวปฏิบัติเหล่านี้ และเปิดให้มีการสานเสวนาแบบที่อาจจะต้องเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงจากสมาชิกบางคนในชุมชน ภาคผนวก 9 มีแนวทางในการจัดการอบรมที่มีความอ่อนไหวต่อประเด็นเพศสภาพให้นักกฎหมายชุมชนที่จัดขึ้นในฟิลิปปินส์

ตัวนักกฎหมายชุมชนเองอาจจะถูกเลือกปฏิบัติอย่างมาก บางครั้งวิทยากรผู้อบรมที่สอนนักกฎหมายชุมชนหน้าใหม่ในฮังการีต้องประหลาดใจที่พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมซึ่งเป็นชาวโรมาทั้งหมด มีความเข้าใจเรื่องสิทธิของตนเองน้อยมาก

ในการอบรมครั้งล่าสุด เรามีบทเรียนเรื่องสิทธิของคนงานกับการเลือกปฏิบัติ เรามีกรณีศึกษาให้ผู้เข้ารับการอบรมพิจารณา ดังนี้

“ในร้านขายของชำเล็กๆ แห่งหนึ่ง หญิงชาวโรมาคนหนึ่งทำงานเป็นพนักงานขายมานาน 3 เดือน ในช่วงเวลาที่เธอทำงานนี้ เจ้าของร้านพอใจกับการทำงานของเธออย่างมาก วันหนึ่ง หญิงชาวโรมานั้นมาทำงานโดยใส่ผ้าคลุมศีรษะลายดอกไม้มา (เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงชัดเจนว่าเธอเป็นชาวโรมา) และก็ใส่ผ้าคลุมนั้นระหว่างทำงานด้วย เจ้าของร้านบอกให้เธอถอดผ้าคลุมศีรษะออกเพราะเขาคิดว่าลูกค้าจะแปลกใจและรู้สึกไม่ดีที่พบว่าเธอเป็นชาวโรมา เธอยืนยันจะใส่ผ้าคลุมผม และเธอก็ถูกไล่ออก”

เราถามผู้เข้าร่วมการอบรมว่า การกระทำของเจ้าของร้านนั้นถูกกฎหมายหรือไม่ ถ้าไม่ถูก ลูกจ้างจะทำอะไรได้บ้างเพื่อปกป้องสิทธิของตนในสถานการณ์เช่นนั้น

คำตอบและความเห็นของผู้เข้ารับการอบรมทำให้เราตกใจมาก แม้ว่าพวกเขาเองก็เป็นชาวโรมา แต่ความเห็นโดยรวมของพวกเขาก็คือ เจ้าของร้านมีสิทธิที่จะสั่งให้ผู้หญิงคนนั้นถอดผ้าคลุมศีรษะออก เพราะลูกค้านั้นมีอคติและอาจจะไม่ยอมซื้อของจากร้านที่ผู้หญิงชาวโรมาคนนั้นทำงานอยู่ ความเห็นของผู้เข้ารับการอบรมนั้นมาจากประสบการณ์ส่วนตัวของพวกเขาเอง และเราคิดว่ามาจากความปรารถนาเล็กๆ ที่จะเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และไม่ถูกมองว่าแตกต่าง พวกเขาไม่รู้ตัวว่าพวกเขามีสิทธิในการปกครองใจตนเอง ซึ่งรวมถึงสิทธิในการใส่เครื่องแต่งกายที่แสดงถึงสถานะทางสังคมของตน เราต้องใช้เวลาถึงครึ่งวันกว่าจะทำให้พวกเขาเข้าใจได้ว่าเหตุใดเรื่องนี้ถึงสำคัญ และกฎหมายนั้นถูกออกมาเพื่อคุ้มครองสิทธิเหล่านี้ได้อย่างไร

ตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นว่า การอบรมนักกฎหมายชุมชนชาวโรมานั้นไม่เพียงแต่สอนเกี่ยวกับกฎหมาย แต่ยังช่วยผู้นำชาวโรมาให้เข้าใจว่าพวกเขามีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย และมีสิทธิมนุษยชนทุกประการ การเสริมอำนาจของนักกฎหมายชุมชนและคนที่พวกเขาทำงานด้วยนั้นเป็นทั้งเป้าหมายและสิ่งท้าทายของโครงการของคุณ

5.5 วิทยาการผู้อบรม

ในการอบรมเบื้องต้นและการอบรมครั้งต่อๆ มา อาจจะมีการใช้วิทยาการผู้อบรมหลากหลาย ปัจจัยสำคัญก็คือ ผู้อบรมและวิทยาการจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับหัวข้อที่ตนมานำเสนอ มีประสบการณ์ในการนำไปใช้จริง และสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับนักกฎหมายชุมชนผ่านทางการพูดคุยแลกเปลี่ยนและกระบวนการสอนแบบมีส่วนร่วม

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างนักอบรมและวิทยาการกระบวนการที่ได้เคยจัดอบรมนักกฎหมายชุมชน

- ผู้อำนวยการโครงการนักกฎหมายชุมชน
- ผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมายที่จะต้องทำงานกับนักกฎหมายชุมชน
- ผู้เชี่ยวชาญด้านการไกล่เกลี่ย
- นักเคลื่อนไหวและเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนที่มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาหรือทักษะที่ต้องใช้
- เจ้าหน้าที่รัฐ
- นักเขียนและคนอื่นๆ ที่ช่วยพัฒนาเอกสารประกอบการอบรม (หากไม่ใช่คนที่อยู่ในรายชื่อข้างต้น)

โครงการนักกฎหมายชุมชนที่สังกัดคณะนิติศาสตร์อาจจะใช้ประสบการณ์ของคณะ ผสานเข้ากับวิธีการแบบมีปฏิสัมพันธ์ก็ได้ คลินิกกฎหมายที่ทำงานกับนักศึกษากฎหมายในเรื่อง การให้การศึกษาชุมชน (เช่น คลินิกแบบกฎหมายข้างถนน) ควรจะมีวิธีการสอนและยุทธศาสตร์ ในการแนะนำวิธีการแบบนี้ให้แก่เจ้าหน้าที่ของตนอยู่แล้ว เอกสารเหล่านี้ยังสามารถนำไปใช้เป็น ฐานของการฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชนได้ ส่วนองค์กรพัฒนาเอกชนที่ได้ทำงานเรื่องการจัดการ ศึกษาให้ชุมชนอยู่แล้วก็มักจะมีประสบการณ์ในการใช้วิธีการแบบนี้ แต่คุณอาจจะต้องศึกษาดู ว่าวิธีการของพวกเขาเป็นแบบมีส่วนร่วมจริงๆ หรือไม่ หรือยังคงเป็นวิธีการเผยแพร่ข้อมูล แบบเอาผู้สอนเป็นศูนย์กลางอยู่

สำหรับโครงการนักกฎหมายชุมชน Timap เพื่อความยุติธรรมในเซียร์ราลีโอน วิเวก มารู และผู้อำนวยการร่วมเป็นผู้อบรมหลัก ทั้งสองทำงานกับผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมาย ผู้แทน

จากรัฐบาลท้องถิ่น และนักข่าวที่มาเสนอเรื่องการใช้สื่อ และผู้แทนจากองค์กรพัฒนาเอกชนที่นำเสนอเรื่องความรุนแรงทางเพศสภาพ คุณสามารถกำหนดการอบรมนาน 9 วันได้ในภาคผนวก 5 หากเป็นไปได้ คุณอาจจะพานักกฎหมายชุมชนไปยังสถานที่ที่พวกเขาจะต้องทำงานกับลูกความ (เช่น สถานีตำรวจ) เพื่อที่พวกเขาจะได้เห็นสภาพการทำงานในสถานการณ์จริง

ในหลายๆ กรณี โครงการนักกฎหมายชุมชนให้ผู้เขียนหลักสูตรการอบรมเป็นผู้อบรมเบื้องต้น การประชุมเชิงปฏิบัติการของผู้เขียนหลักสูตรดังที่เสนอไว้ในบทที่ 4 จะช่วยพัฒนาวิทยากรผู้อบรมให้โครงการของคุณได้ หากคุณพบว่าคุณมีเอกสารที่จะใช้ในการอบรมอยู่แต่ไม่สามารถหาวิทยากรที่เหมาะสมได้ คุณก็อาจจะจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับนักอบรม (training-of-trainers-TOT) ขึ้นมาแยกต่างหากก็ได้ การอบรมเช่นนั้นจะต้องใช้ทรัพยากรจัดและคุณควรจะนำนักอบรมที่ยังคงทำงานที่มีประโยชน์ต่อโครงการของคุณต่อไปมาเข้าร่วมไม่ว่าจะในฐานะผู้เขียนหลักสูตรหรือนักกฎหมายชุมชน

ในอังการี ชุดการอบรมเบื้องต้นเพื่อนักอบรมหรือ TOT นี้ใช้เวลารวมทั้งหมด 54 ชั่วโมงใน 9 สัปดาห์ การอบรมจัดขึ้นให้นักศึกษามหาวิทยาลัยชาวโรมาลีบกว่าคน ในช่วงระหว่างการอบรมนี้ มีการจัดทำเอกสารเกี่ยวกับนักกฎหมายชุมชนขึ้นเพื่อที่จะได้นำไปใช้ในการอบรมนักกฎหมายชุมชนชาวโรมาต่อไป ผู้ที่เข้ารับการอบรม TOT เก้าคนจากทั้งหมดได้เข้าร่วมคณะนักอบรมที่มากประสบการณ์จากโครงการกฎหมายข้างถนน (Street Law Program) ของมหาวิทยาลัยในกรุงบูดาเปสต์ (ELTE) และทนายความ (ทั้งชาวโรมาและที่ไม่ใช่ชาวโรมา) ทำให้มีการขยายทรัพยากรมนุษย์ที่สามารถนำมาใช้ในการอบรมนักกฎหมายชุมชนตลอดปีได้

5.6 การจัดการอบรม

ในการจัดการอบรม มีประเด็นเรื่องการจัดการหลายประเด็นที่จะต้องพิจารณาประกอบ ประเด็นที่คุณและวิทยากรผู้อบรมมีในการจัดการอบรมอื่นๆ ก่อนหน้านี้ เป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญในการเตรียมการจัดการอบรมนักกฎหมายชุมชน ต่อไปนี้เป็นคำถามมาตรฐานที่จะต้องตอบในการวางแผนการอบรม คำถามเหล่านี้พร้อมกับข้อเสนอแนะในการจัดกระบวนการฝึกอบรมควรจะปรากฏอยู่ในคู่มือนักกฎหมายชุมชนที่โครงการของคุณอาจจะจัดทำขึ้น

- เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของกิจกรรมนี้คืออะไร
- ผู้เข้าร่วมคือใคร และจะมีกี่คน
- ผู้เข้าร่วมมีลักษณะอย่างไร
- ผู้เข้าร่วมมีความคาดหวังและความกังวลใจอย่างไร
- สถานที่จัดการอบรมที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร
- ต้องใช้เวลาจัดอบรมนานกี่วัน
- ผู้เข้าร่วมทั้งหมดได้รับการติดต่อหรือไม่ และพวกเขาได้ยืนยันการเข้าร่วมหรือไม่
- วิทยากรผู้อบรมได้รับการติดต่อและทำสัญญาจ้างหรือไม่
- จะต้องใช้อุปกรณ์และเครื่องมือช่วยกระบวนการเรียนรู้อะไรบ้าง
- จะต้องเตรียมเอกสารประกอบและเอกสารให้นำกลับบ้านอะไรบ้าง
- ได้มีการเตรียมการจัดการอย่างอื่นหรือยัง เช่น การเดินทาง ที่พัก และอาหารว่าง

เช่นเดียวกับการอบรมอื่นๆ คุณจะต้องวางแผนรายละเอียดอย่างรอบคอบ หากนักกฎหมายชุมชนของคุณสังกัดหน่วยงานรัฐบาล คุณก็ต้องแจ้งแก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และอาจจะต้องขออนุญาตให้นักกฎหมายชุมชนมาเข้าร่วมการฝึกอบรมด้วย หากนักกฎหมายชุมชนของคุณจะถูกจ้างเป็นเจ้าหน้าที่ของคุณ การเข้ารับการอบรมก็เป็นส่วนหนึ่งของหน้าที่ในการทำงานของเขา หากนักกฎหมายชุมชนของคุณเป็นอาสาสมัคร คุณอาจจะต้องพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนการเข้าร่วมการอบรมให้เขาด้วย

คุณควรพิจารณาถึงข้อดีและข้อเสียก่อนที่จะจ่ายค่าตอบแทนให้นักกฎหมายชุมชนมาเข้าร่วมการอบรม ข้อดีก็คือ ค่าตอบแทนจะช่วยให้มั่นใจได้ว่าคนจะเข้ารับการอบรมและจะไม่มีปัญหาทางการเงินมาเป็นอุปสรรค ข้อเสียก็คือ การจ่ายเงินให้นักกฎหมายชุมชนมาเข้ารับการอบรมอาจจะสร้างความคาดหวังว่าจะมีการจ่ายเงินอีกในอนาคต และเป็นการส่งเสริมการพึ่งพาตัวเงินในโครงการ คุณควรจะปรึกษากับคนอื่นที่เคยประสบกับสถานการณ์คล้ายคลึงกันในประเทศของคุณแล้วก่อนตัดสินใจเรื่องนี้

บทที่ 6

การแก้ปัญหาทางความยุติธรรม

สารบัญบท

- 6.1 ขั้นตอนพื้นฐานในการแก้ปัญหาทางความยุติธรรม
- 6.2 วิธีการจัดการปัญหาความยุติธรรม
- 6.3 ปัญหาท้าทายเชิงวิธีการทำงาน

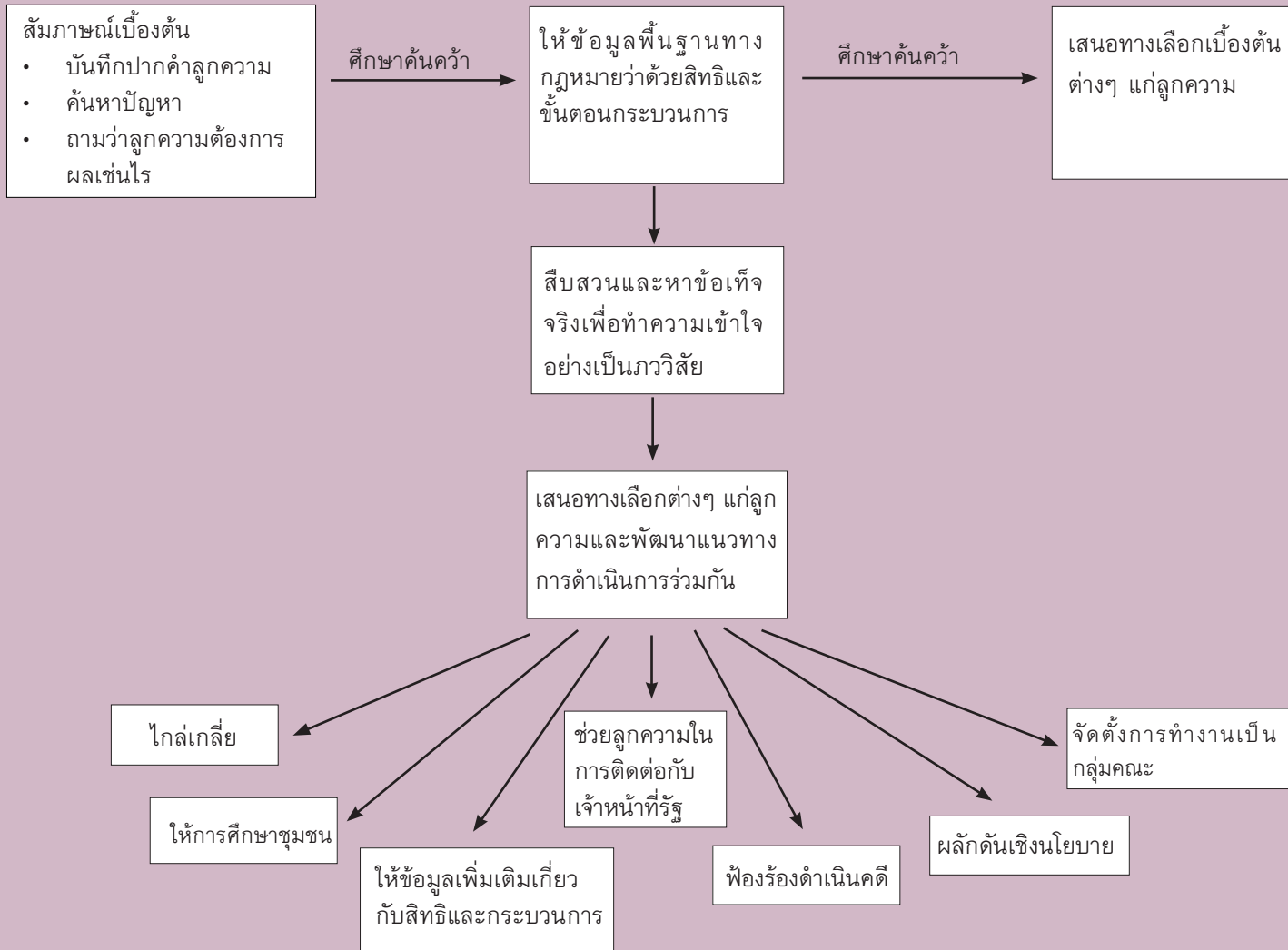
ความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการนักกฎหมายชุมชน ขึ้นอยู่กับความสามารถในการแก้ปัญหาทางความยุติธรรมให้กับประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรมและเป็นจริง บทที่ 6 จะกล่าวถึงวิธีการต่างๆ ที่ใช้ในการแก้ปัญหา

6.1 ขั้นตอนพื้นฐานในการแก้ปัญหาทางความยุติธรรม

แผนภูมิจากโครงการ Timap เพื่อความยุติธรรม ในหน้าถัดไปแสดงถึงขั้นตอนพื้นฐานต่างๆ ที่นักกฎหมายชุมชนใช้ในการแก้ปัญหา โดยเริ่มจากการระบุปัญหา ไปสู่การพัฒนาและการดำเนินยุทธศาสตร์เพื่อแก้ไขปัญหาดังที่เห็นในแผนภูมิ นักกฎหมายชุมชนใช้วิธีการต่างๆ ที่หลากหลาย ตั้งแต่การให้การศึกษาแก่ชุมชน การไกล่เกลี่ย การทำงานสนับสนุน จนถึงการช่วยเหลือทนายในการฟ้องร้องดำเนินคดี งานของนักกฎหมายชุมชนส่วนใหญ่ประกอบด้วยกิจกรรมเหล่านี้รวมกัน

ปัญหาที่นักกฎหมายชุมชนต้องแก้ไขก็มีความหลากหลาย ตั้งแต่เรื่องร้องเรียนระดับบุคคล (เช่น ภรรยาถูกสามีทุบตีและต้องการการคุ้มครอง) ไปจนถึงปัญหาร่วมของกลุ่มบุคคลหรือกว้างกว่านั้น (เช่น ความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นอย่างแพร่หลายในบางหมู่บ้านหรือภูมิภาค) นักกฎหมายชุมชนจัดการปัญหาความยุติธรรมที่เกิดขึ้นในหมู่สมาชิกชุมชนและกระทั่งในหมู่สมาชิกครอบครัว และยังแก้ปัญหาระหว่างสมาชิกชุมชนกับองค์กรหน่วยงานต่างๆ เช่น บริษัทเอกชนหรือหน่วยงานรัฐ

ขั้นตอนการแก้ปัญหาความยุติธรรม

ความสำเร็จของนักกฎหมายชุมชน:
เรียกร้องให้ตำรวจดำเนินคดีกรณี
ข่มขืน ประเทศเซียร์ราลีโอน

เมื่อนักกฎหมายชุมชนของโครงการ
Timap ได้รับการร้องเรียนกรณีข่มขืน
เธอก็เริ่มจัดการกับปัญหาเบื้องต้นเฉพาะ
หน้าเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือสุขภาพ
ก่อน ลูกความอาจต้องได้รับการรักษา
พยาบาล หรืออาจต้องได้รับการคุ้มครอง
ความปลอดภัยจากผู้ข่มขืน จากนั้น
ก็อธิบายให้ลูกความทราบถึงสิทธิและ
หนทางเลือกต่างๆ รวมถึงสิทธิในการ
ดำเนินคดีทางอาญา

แต่ไหนแต่ไรมา ตำรวจในเซียร์ราลีโอน
มักจะปฏิเสธที่จะดำเนินการในคดีข่มขืน
อย่างจริงจัง หรือไม่ก็ทำงานไปตามแต่
สินบนที่จะได้รับ ดังนั้นแทนที่จะเพียง
แต่ส่งลูกความไปหาตำรวจ นักกฎหมาย
ชุมชนของ Timap จึงไปแจ้งความพร้อม
กับผู้ถูกข่มขืน และทำหน้าที่ดูแลช่วย
เหลือลูกความจนตลอดทั้งกระบวนการ
ดำเนินคดี ส่วนหนึ่งนั้นเนื่องจากว่า
Timap มีชื่อ่ว่าประสบความสำเร็จในการ
ร้องเรียนพฤติกรรมฉ้อฉลของตำรวจ
มาหลายกรณี ตำรวจจึงมักไม่กล้าเรียก
สินบนหรือดำเนินการอย่างไม่ถูกต้อง
เมื่อมี Timap เข้ามาเกี่ยวข้อง Timap
ตั้งเป้าที่จะปรับปรุงการตรวจสอบการ
ทำงานของตำรวจจนถึงระดับที่ตำรวจ
ดำเนินการอย่างเหมาะสมได้โดยไม่ต้อง
มีนักกฎหมายชุมชนเข้าไปเกี่ยวข้อง

ที่มา: Maru, V. (2007b)

6.2 วิธีการการแก้ปัญหา

นักกฎหมายชุมชนสามารถใช้วิธีการทั่วไป 6 วิธีในการทำงานแก้ปัญหาความขัดแย้งและแสวงหา
ความยุติธรรมได้ คือ ประสานเจ้าหน้าที่รัฐ ไกล่เกลี่ย ทำงานสนับสนุน ให้การศึกษาชุมชน
ดำเนินการเป็นหมู่คณะ และฟ้องร้องดำเนินคดี

6.2.1 ติดต่อกับเจ้าหน้าที่รัฐ

การติดต่อเจ้าหน้าที่รัฐหมายถึงการช่วยลูกความติดต่อกับหน่วยงานต่างๆ เช่น ตำรวจ กระทรวง
ในบางกรณีเพียงการประสานให้ลูกความติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็เพียงพอแล้ว แต่บ่อย
ครั้งที่จะต้องใช้แนวทางที่ต้องลงแรงมากกว่านั้น การช่วยประสานกับเจ้าหน้าที่รัฐมีความสำคัญ
มากหากหน่วยงานนั้นๆ มีความซับซ้อนหรือมีแนวโน้มที่จะใช้อำนาจในทางมิชอบ ฉ้อฉลหรือ
นิ่งเฉยไม่ตอบสนอง

นักกฎหมายชุมชนจะต้องรู้กฎระเบียบและการทำงานของหน่วยงานนั้น และต้องเป็นผู้
สนับสนุนผลักดันและนักเจรจาที่เข้มแข็ง นักกฎหมายชุมชนที่มีประสิทธิภาพควรสามารถดำเนินการ
การจัดการให้เจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ เช่น ตำรวจ ครู เจ้าหน้าที่สาธารณสุข หรือข้าราชการ
ต่างๆ ปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เป็นที่พอใจของนักกฎหมายชุมชนและลูกความ

6.2.2 การไกล่เกลี่ย

การไกล่เกลี่ยหมายถึงการช่วยให้คู่กรณีในความขัดแย้งหรือข้อพิพาทแก้ปัญหาได้ หรืออาจมอง
ว่าเป็น “การเจรจาที่มีการช่วยเหลือ (assisted negotiation)” ก็ได้ หัวใจของการไกล่เกลี่ยคือ
แนวคิดที่ว่าด้วย “การยินยอมพร้อมใจอย่างมีข้อมูล (informed consent)” ก่อนที่จะเริ่มทำการ
ไกล่เกลี่ย นักกฎหมายชุมชนจะต้องช่วยให้คู่ความเข้าใจลักษณะของกระบวนการไกล่เกลี่ยและ
ยินยอมพร้อมใจที่จะเข้าร่วมกระบวนการ

เมื่อเทียบกับการแก้ปัญหาในระบบกฎหมายอย่างการฟ้องร้องดำเนินคดีแล้ว การไกล่เกลี่ยอาจมีค่าใช้จ่ายน้อยกว่า สิ้นเปลืองเวลาน้อยกว่า และเกิดความริ้วฉานน้อยกว่า การไกล่เกลี่ยอาจส่งผลให้เกิดการปรองดองระหว่างคู่กรณีในชุมชนเดียวกันหรือครอบครัวเดียวกันได้มากกว่าการฟ้องร้องขึ้นโรงขึ้นศาล

ในฐานะผู้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือที่มีความรู้ทางกฎหมายและหนทางเลือกต่างๆ ในการแก้ปัญหา นักกฎหมายชุมชนสามารถช่วยให้คู่กรณีใช้การไกล่เกลี่ยเป็นเครื่องมือแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพได้ แทนที่จะใช้กระบวนการที่รังแต่จะผดุงความเหลื่อมล้ำทางอำนาจให้ดำรงอยู่ต่อไป

แต่การไกล่เกลี่ยก็ไม่ได้เป็นคำตอบในทุกกรณีไป นักกฎหมายชุมชนควรเข้าใจและสามารถอธิบายกรอบกฎหมายของการไกล่เกลี่ยได้ การตกลงพบกันครึ่งทางระหว่างคู่กรณีไม่ได้หมายความว่าจะต้องสอดคล้องกับตัวบทกฎหมายหรือความยุติธรรมเสมอไป หากการไกล่เกลี่ยไม่สามารถที่จะเยียวยาความทุกข์ยากได้ นักกฎหมายชุมชนก็อาจช่วยให้ลูกความแสวงหาหนทางอื่นต่อไป

กรณีความสำเร็จของนักกฎหมายชุมชน: เรียกร้องเจ้าหน้าที่ให้ซ่อมสะพาน

หมู่บ้านสามแห่งในอำเภอโพนทองภาคใต้ของเชียรรัลไอออนแจ้งแก่นักกฎหมายชุมชนของ Timap ว่า สะพานชำรุดทำให้รถต้องขับผ่านลำน้ำที่เป็นแหล่งน้ำดื่มของทั้งสามหมู่บ้าน ชาวบ้านได้พยายามซ่อมสะพานกันเอง แต่พวกเขาต้องถูกบรรดาคณบดีรถบรรทุกตำว่า เป็นประจำเนื่องจากการซ่อมแซมสะพานต้องมีการกะทะขวางทางถนน น่าสนใจที่ว่า ชาวบ้านไม่ได้ขอให้ Timap ช่วยร้องต่อรัฐบาลให้ทำการซ่อมแซมสะพาน ซึ่งอาจเป็นเรื่องที่อยู่นอกเหนือความคาดหวังของชาวบ้านชนบทที่มักถูกเจ้าหน้าที่รัฐเพิกเฉยมาตลอด พวกเขาเพียงแค่ขอให้ Timap ช่วยประสานกับสหภาพคนขับรถของเชียรรัลไอออน เพื่อขอร้องไม่ให้คนขับรถบรรทุกตำว่าพวกเขา ซึ่งทำให้ชาวบ้านรู้สึกอับอายและบั่นทอนจิตใจมาก

นักกฎหมายชุมชนของ Timap พุดคุยกับสหภาพดังกล่าว และยังประสบความสำเร็จในการประสานให้การทางของเชียรรัลไอออนมาซ่อมสะพาน เจ้าหน้าที่ระดับผู้อำนวยการของ Timap เริ่มต้นด้วยการพูดคุยกับหัวหน้าวิศวกรที่กรุงพริทาวน์ และเมื่อหัวหน้าวิศวกรตกลงในหลักการแล้วก็ออกคำสั่ง

มา นักกฎหมายชุมชนของ Timap ก็ติดตามเรื่องกับเจ้าหน้าที่การทางของอำเภอ ชาวบ้านประหลาดใจที่การดำงาหยุดไปอย่างรวดเร็ว และสะพานก็ซ่อมเสร็จก่อนเข้าฤดูฝนของ พ.ศ. 2549 Timap เชื่อว่าความสำเร็จเหล่านี้ (แม้จะเป็นเรื่องเล็กน้อยเมื่อเทียบกับเรื่องความยุติธรรมในชนบทของเซียร์ราลีโอน) ช่วยขยายขอบเขตสิ่งที่ประชาชนคิดว่าตนสามารถได้รับและสามารถร้องเรียนจากรัฐบาลได้

ที่มา

Maru, V. (2007b).

โครงการ Timap เพื่อความยุติธรรมปฏิบัติตามขั้นตอนการไกล่เกลี่ย 6 ขั้นตอน

แนะนำและอธิบายกฎเกณฑ์พื้นฐาน	คู่กรณีควรให้เกียรติซึ่งกันและกัน และฟังอีกฝ่ายพูด การไกล่เกลี่ยเป็นเรื่องความสมัครใจ
แต่ละฝ่ายเล่าเรื่องจากมุมมองของตน	เรื่องราวต่างๆ นั้นมักยืดยาวและไม่ลงรอยกัน แต่ก็ไม่ควรมีการขัดจังหวะ นักกฎหมายชุมชนควรพยายามให้มีการขัดจังหวะและการโต้แย้งเกิดขึ้นน้อยที่สุด
สรุปและเสนอข้อเท็จจริงทางกฎหมาย	นักกฎหมายชุมชนทำการสรุปสิ่งที่มีการพูดมา ระบุประเด็นสำคัญของคู่กรณี นำเสนอข้อเท็จจริงและข้อจำกัดทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (ในการตัดสินของหลายกรณี นักกฎหมายชุมชนจะอธิบายข้อเท็จจริง โดยไม่กล่าวถึงกฎหมาย)
หนทางแก้ปัญหา	คู่กรณีระบุหนทางการยอมความตามที่ตนประสงค์ นักกฎหมายชุมชนเสนอทางออกร่วมกันและทางเลือกต่างๆ ที่อาจเป็นประโยชน์ร่วมกันของทั้งสองฝ่าย
สนทนาหาทางแก้ปัญหา	นักกฎหมายชุมชนทำหน้าที่ดำเนินการสนทนาเพื่อแสวงหาข้อตกลงร่วมกัน
บรรลุข้อตกลง	หากคู่กรณีบรรลุข้อตกลง นักกฎหมายชุมชนทำหน้าที่ระบุข้อตกลงนั้นให้ชัดเจน เขียนข้อตกลงตามแบบฟอร์มมาตรฐาน และลงลายมือชื่อโดยคู่กรณีและพยาน ควรมีการระบุด้วยว่าจะทำอย่างไรในกรณีที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งละเมิดข้อตกลง นักกฎหมายชุมชนเก็บสำเนาฉบับหนึ่งไว้ที่สำนักงาน

ในการร่างข้อตกลง จะต้องคำนึงถึงการบังคับใช้ให้เป็นไปตามข้อตกลง พยานที่ลงลายมือชื่อสามารถทำหน้าที่เป็นผู้บังคับใช้ข้อตกลงในทางสังคมได้ ในกรณีของปัญหาในครอบครัว ก็อาจเป็นผู้หลักผู้ใหญ่ในครอบครัวของทั้งสองฝ่าย นักกฎหมายชุมชนควรกำหนดแผนการติดตามผลของข้อตกลงในช่วงระยะเวลาที่ชัดเจน ผู้อำนวยการหรือทนายของโครงการนักกฎหมายชุมชนอาจต้องดูแลการร่างข้อตกลงเพื่อให้สามารถใช้ได้ในศาล แบบฟอร์มข้อตกลงควรระบุว่าคู่กรณีอาจดำเนินการฟ้องร้องได้หากมีการละเมิดข้อตกลง

6.2.3 การทำงานผลักดัน (Advocacy)

การทำงานผลักดันมีหลายรูปแบบและอันที่จริงก็มีอยู่แล้วในวิธีการทำงานต่างๆ ของนักกฎหมายชุมชน เช่น การทำงานผลักดันกับตำรวจเมื่อเขาหรือเธอช่วยลูกความในการร้องเรียนกับตำรวจให้มีการดำเนินคดี การพูดคุยให้คู่กรณียอมรับข้อตกลงยอมความกันที่เป็นธรรม การจัดการศึกษาให้แก่ชุมชน นักกฎหมายชุมชนทำงานผลักดันด้วยการเขียนได้เช่นเดียวกับการทำงานช่วยเหลือลูกความด้วยตนเอง การทำงานผลักดันที่มีประสิทธิภาพอาศัยการผสมผสานกันของความรู้ การชักจูงโน้มน้าวและการเข้าถึงช่องทางดำเนินการต่างๆ หากมีกรณีที่ต้องมีการดำเนินการจากระดับสูงของรัฐหรือหน่วยงานต่างๆ นักกฎหมายชุมชนก็อาจขอความช่วยเหลือจากผู้อำนวยการโครงการหรือนักกฎหมายชุมชนระดับสูงได้

6.2.4 การจัดการศึกษาให้ชุมชน

การจัดการศึกษาและการสนทนาแลกเปลี่ยนในชุมชน มีจุดประสงค์เพื่อสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับประเด็นความยุติธรรมต่างๆ เพื่อเสริมสร้างการถกแถลงภายในชุมชน และเพื่อให้ประชาชนได้มีเวทีพูดคุยกับผู้นำชุมชน การจัดการอบรมระดับชุมชนที่ดีต้องมีการเตรียมการอย่างเข้มข้น เช่น หาวิทยากรที่มีคุณภาพ มีการศึกษาค้นคว้าอย่างรอบด้าน และหลักสูตรเนื้อหาที่วางแผนอย่างดี การฝึกอบรมควรใช้วิธีการสอนที่มีลักษณะเป็นพลวัตและมีปฏิสัมพันธ์ (ดูรายละเอียดในบทที่ 5 “การฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชน”) การจัดการศึกษาให้ชุมชนจะมีประสิทธิภาพมากที่สุดเมื่อเป็นส่วนหนึ่งในยุทธศาสตร์หลักและเชื่อมโยงกับแผนปฏิบัติการโดยรวม

กรณีความสำเร็จของนักกฎหมายชุมชน: การบังคับใช้นโยบายโดยให้การให้การศึกษาระดับชุมชน

ในเซียร์ราลีโอน นโยบายรัฐเกี่ยวกับการให้การศึกษาระดับประถมห้ามไม่ให้โรงเรียนรัฐเก็บค่าเล่าเรียน ห้ามไม่ให้ครูและผู้บริหารโรงเรียนบังคับใช้แรงงานเด็กนักเรียน และกำหนดสัดส่วนครู-นักเรียนขั้นต่ำไว้ แต่นโยบายเหล่านี้ส่วนใหญ่ไม่เป็นที่รับรู้กันและไม่ได้รับการใส่ใจ นักกฎหมายชุมชนของ Timap ทำการให้การศึกษากับชุมชนเพื่อให้การศึกษาดังกล่าวได้รับการปฏิบัติ พวกเขาจัดการประชุมต่อเนื่องโดยเชิญเจ้าหน้าที่กระทรวงศึกษาธิการ อธิบดีนโยบายต่างๆ แก่ครู ผู้บริหารโรงเรียนและตัวแทนผู้ปกครอง

การประชุมดังกล่าวนอกจากมีการชี้แจงนโยบายและสร้างความเข้าใจแล้ว ยังทำให้ Timap มีบทบาทในการทำงานติดตามและผลักดัน ผู้ตรวจการของกระทรวงศึกษาบอกแก่ผู้ร่วมประชุมว่าจะมีการใช้อำนาจดำเนินการหาก Timap นำเรื่องละเมิดฝ่าฝืนนโยบายมาร้องเรียน ตั้งแต่มีการประชุมมา นักกฎหมายชุมชนสามารถหยุดการฝ่าฝืนนโยบายการศึกษาไปได้หลายกรณีด้วยกัน (เช่น ครูบังคับให้เด็กนักเรียนทำงานในไร่ของตน) ด้วยการแค้ไปเยี่ยมตามโรงเรียนต่างๆ และกำชับถึงภารกิจต่างๆ ที่ได้มีการให้ไว้ในที่ประชุม

ที่มา: Maru, V. (2007b).

ยกตัวอย่างเช่น ในแอฟริกาใต้ ศูนย์กฎหมายชุมชนและการพัฒนาชนบทดำเนินการรณรงค์เกี่ยวกับปัญหาของผู้ที่ไม่ได้รับเงินบำนาญหรือได้น้อยกว่าที่ควรจะได้ สมาชิกชุมชนจำนวนมากถูกโกงเนื่องจากไม่รู้หนังสือและขาดทักษะเรื่องตัวเลข พวกเขาได้รับเงินน้อยกว่าที่ควรจะได้ ศูนย์ฯ จัดทำโปสเตอร์แสดงภาพธนบัตรชนิดต่างๆ เพื่อสมาชิกชุมชนจะสามารถรู้ได้ว่าพวกเขาได้รับเงินถูกต้องครบถ้วนหรือไม่ เมื่อพวกเขาว่าไม่ได้ตามจำนวน หลายคนก็มาที่ศูนย์ฯ ซึ่งนักกฎหมายชุมชนดำเนินการติดตามให้ความช่วยเหลือ เพื่อให้ได้รับบำนาญครบถ้วนเป็นรายกรณีไป

ทั้งในแอฟริกาและฮังการี นักกฎหมายชุมชนมีบทบาทในการให้การศึกษาแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย ในแอฟริกาใต้ มีการสอนเรื่องกระบวนการทางรัฐธรรมนูญ ในฮังการี นักกฎหมายชุมชนส่งเสริมให้ชนกลุ่มน้อยโรมาลงสมัครรับเลือกตั้ง

6.2.5 การจัดการปฏิบัติการรวมหมู่

การปฏิบัติการรวมหมู่คือการที่สมาชิกชุมชนรวมตัวกันในการจัดการปัญหาทางกฎหมาย ซึ่งจะเป็นการดีหากทำงานร่วมกับองค์กรที่มีอยู่แล้วในชุมชน

ในเซียร์ราลีโอน ชาวบ้านใช้ปฏิบัติการรวมหมู่เพื่อปรับปรุงถนนและการสาธารณสุข ในหมู่บ้านที่ถูกตัดขาด เนื่องจากถนนจากหมู่บ้านที่เชื่อมต่อกับถนนสายหลักอยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรม ชาวบ้านและนักกฎหมายชุมชนของ Timap วิเคราะห์สถานการณ์และสรุปว่ารัฐบาลไม่มีความสนใจหรือไม่มีทรัพยากรที่จะทำการซ่อมแซม นักกฎหมายชุมชนจึงช่วยชาวบ้านจัดวันอาสาซ่อมแซมถนนและคนในชุมชนก็จัดการซ่อมถนนเอง เมื่อโรคคอตีบแพร่ระบาดในหมู่บ้านอีกแห่งหนึ่ง นักกฎหมายชุมชนร่วมกับชุมชนในการหาคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญและจัดประชุมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ซึ่งก่อให้เกิดแผนปฏิบัติการที่ช่วยให้ชาวบ้านซ่อมแซมปรับปรุงระบบน้ำและอนามัย นักกฎหมายชุมชนและที่ปรึกษาทางเทคนิคตกลงที่จะทำหน้าที่ติดตามดูแลและให้คำปรึกษาในการดำเนินแผนปฏิบัติการ

6.2.6 การฟ้องร้องดำเนินคดี

อำนาจในการฟ้องร้องดำเนินคดี เป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับโครงการนกกกฎหมายชุมชนหลายๆ แห่ง และเป็นจุดแข็งในการทำงานของนกกกฎหมายชุมชนเป็นผู้ผลักดันและทำหน้าที่เจรจาไกล่เกลี่ย แม้กระทั่งในประเทศที่ระบบกฎหมายไม่ดีนัก การฟ้องร้องดำเนินคดีก็ยังจะเป็นประโยชน์ในการจัดการปัญหาของลูกความได้เมื่อวิธีการอื่นไม่ได้ผล ทั้งประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐจะรับฟังนกกกฎหมายชุมชนอย่างจริงจัง ซึ่งส่วนหนึ่งเนื่องจากรู้ว่านกกกฎหมายชุมชนมีทนายให้การสนับสนุนที่สามารถดำเนินการฟ้องร้องในศาลได้หากจำเป็น

โครงการนกกกฎหมายชุมชนต้องพิจารณาเลือกใช้วิธีการฟ้องร้อง เพราะมีทรัพยากรอยู่อย่างจำกัด โดยมักมุ่งให้ความสำคัญกับกรณีที่มีความยุติธรรมอย่างสาหัสสากรรจ์ และที่สามารถสร้างผลสะท้อนในวงกว้าง บ่อยครั้งที่ค่าใช้จ่ายและเวลาที่ต้องเสียไปในกระบวนการฟ้องร้อง ทำให้คู่กรณีต้องตกลงยอมความกันก่อนที่จะสิ้นสุดในชั้นศาล

มีตัวอย่างการฟ้องร้องจำนวนมากมาย ที่เป็นผลจากกรณีที่มาร้องเรียนกับสำนักงานนกกกฎหมายชุมชน ในแอฟริกาใต้ คดีความที่ทำให้ประชาชนได้รับคืนสิทธิครอบครองที่ดินที่ถูกยึดไปในช่วงระบอบเหยียดผิว มีที่มาจากสำนักงานนกกกฎหมายชุมชนในชนบท คำพิพากษาคriminalประวัติศาสตร์เกี่ยวกับสิทธิในการได้รับการรักษาทางการแพทย์ ที่ป้องกันการแพร่เชื้อเอชไอวีจากแม่สู่ลูกก็มีจุดเริ่มต้นมาจากกลุ่มผู้หญิงติดเชื่อที่มาขอความช่วยเหลือจากสำนักงานนกกกฎหมายชุมชนเช่นเดียวกัน

ในภูมิภาคลุ่มน้ำเซวาทางภาคใต้ของเซียร์ราลีโอน บริษัทเหมืองแร่แห่งหนึ่งก่อผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อที่ดินทำกินในหุบหมู่บ้าน การดำเนินการของบริษัททำให้เกิดหลุมขนาดใหญ่เท่าสนามฟุตบอล 8 แห่งซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพอย่างรุนแรง มีการสร้างเขื่อนขวางกั้นแม่น้ำเคเปเจอร์ ซึ่งก่อให้เกิดอุทกภัยและสร้างความเสียหายต่อพืชผลไร่ไร่ ทำสะพานเสียหายและไม่มีมีการซ่อมแซม พอปิดการทำเหมืองก็มีการจ่ายค่าชดเชยให้ชาวบ้านเพียงเล็กน้อย เมื่อไปร้องเรียนกับสำนักงานของบริษัท ชาวบ้านก็ถูกขับไล่ออกมา ครั้นนกกกฎหมายชุมชนของ Timap รับทำกรณีนี้ บริษัทก็เริ่มที่จะเจรจา และยอมรื้อเขื่อนและตกลงที่จะซ่อมแซมสะพาน แต่เมื่อการเจรจายุ่งเกี่ยวกับการถมหลุมขุดของเหมืองและการจ่ายค่าชดเชยล้มเหลว Timap ก็เริ่มกระบวนการฟ้องร้องดำเนินคดี หาก Timap ชนะคดี (ซึ่งยังคงไม่สิ้นสุดในระหว่างการจัดทำคู่มือนี้) คดีนี้

หาความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น

บางครั้งก็มีความจำเป็นที่ต้องหาความร่วมมือจากหน่วยงานหรือบุคคลอื่น เช่น หน่วยงานสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัย โรงพยาบาล ศาล หัวหน้าเผ่า ตำรวจ และทนายความ หน่วยงานหรือบุคคลเหล่านี้บางส่วนมีความชำนาญเฉพาะทางที่มีความสำคัญ คุณไม่ควรดันทุรังกับกรณีที่คุณไม่สามารถจัดการด้วยตัวเองได้ ในการติดต่อหน่วยงานต่างๆ ควรจะมีการทำหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษร

สิ่งที่ต้องทำ

- อย่าหวังเห็นยวดยคดีที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ทำการติดต่อประสานงานทันทีที่คุณรู้ว่าไม่สามารถจัดการด้วยตัวเองได้ หรือทันทีที่รู้ว่าควรหาความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น
- กรณีข่มขืนเป็นตัวอย่างของกรณีที่ต้องมีการปรึกษาหารือกับหน่วยงานอื่น คุณควรแจ้งให้ลูกความทราบถึงสิทธิในการฟ้องร้องดำเนินคดี หากลูกความสนใจ คุณควรช่วยพาเธอไปหาตำรวจโดยทันที การล่าช้าในกรณีประเภทนี้เป็นเรื่องอันตรายและจะทำให้หลักฐานสูญหาย
- คุณควรช่วยให้เหยื่อที่ถูกข่มขืนได้รับการรักษาพยาบาลและการ

จะเป็นกรณีตัวอย่างครั้งสำคัญ เนื่องจากการทำลายสภาพแวดล้อมและผลกระทบต่อชุมชนของอุตสาหกรรมเหมืองแร่ในลักษณะเดียวกันนี้ มีปรากฏอยู่ทั่วไปในประเทศเซียร์ราลีโอน

6.2.7 การประสานส่งต่อไปยังองค์กรหรือหน่วยงานอื่น

แม้ว่านักกฎหมายชุมชนจะมีเครื่องมือต่างๆ ในการแก้ปัญหาทางกฎหมาย แต่ปัญหาบางอย่างก็อาจพ้นวิสัยหรืออาจมีองค์กรพัฒนาเอกชนหรือหน่วยงานอื่นที่ทำได้ดีกว่า ในกรณีดังกล่าว นักกฎหมายชุมชนมีหน้าที่ประสานส่งต่อ กรณีของลูกความไปยังองค์กรหรือหน่วยงานที่จะช่วยแก้ปัญหาได้ โดยอาศัยเครือข่ายบุคคลและหน่วยงานต่างๆ ที่ตนมี

ในประเทศกัมพูชา มีขั้นตอนในการประสานส่งต่อดังต่อไปนี้

- ปรึกษากับลูกความเรื่องความจำเป็นในการส่งต่อคดี
- อธิบายผลดีของการส่งต่อคดีไปยังบุคคลหรือหน่วยงานอื่น
- ส่งต่อลูกความต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่สามารถให้ความช่วยเหลือได้โดยทันที หากเป็นไปได้
- ให้ข้อมูลแก่ลูกความอย่างครบถ้วนเรื่องวิธีการติดต่อกับบุคคลหรือหน่วยงานนั้นๆ (แผนที่และเบอร์โทรศัพท์ อีเมลล์)
- ทำสำเนาเอกสารทั้งหมดของแฟ้มคดีนั้นเพื่อเก็บไว้ในสำนักงาน อธิบายลูกความว่าคุณจะส่งเอกสารดังกล่าวให้กับบุคคลหรือหน่วยงานที่จะรับเรื่อง หรืออาจให้ลูกความเป็นผู้นำเอกสารไปส่งต่อด้วยตัวเอง
- อธิบายว่าข้อมูลต่างๆ จะยังคงถูกปกปิดเป็นความลับ
- แสดงท่าทีสุภาพ เข้าอกเข้าใจ และเห็นใจต่อลูกความ

ภาคผนวก 10 แสดงตัวอย่างจดหมายแนะนำตัวลูกความ ที่ศูนย์กฎหมายชุมชนและการพัฒนาชนบทในแอฟริกาใต้จัดทำขึ้น

ดูแนวทางการประสานงานส่งต่อคดีไปยังหน่วยงานอื่นของโครงการ Timap เพื่อความยุติธรรม ในประเทศเซียร์ราลีโอน (ดูข้อความด้านข้าง)

6.3 ปัญหาท้าทายในเชิงวิธีการทำงาน

ในการทำงานแก้ปัญหาด้านความยุติธรรมให้กับชุมชน มีประเด็นปัญหาสำคัญในเชิงวิธีการทำงานที่ต้องพิจารณาในการพัฒนายุทธศาสตร์อยู่สี่ประการด้วยกัน นั่นคือ การสร้างเสริมอำนาจ การหาสาเหตุรากเหง้าของปัญหา การหาสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของลูกความและของชุมชน และแนวคิดเรื่องความยุติธรรมที่เป็นพื้นฐานการทำงานสำหรับนักกฎหมายชุมชน

6.3.1 การเสริมสร้างศักยภาพทางกฎหมาย

โครงการนักกฎหมายชุมชนบางแห่ง มีความต่างจากงานให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายทั่วไป ด้วยการเน้นงานเสริมสร้างศักยภาพทางกฎหมาย (legal empowerment) ขณะทำงานให้บริการทางกฎหมายทั่วไปคือการที่ผู้เชี่ยวชาญให้ความช่วยเหลือทางเทคนิคแก่ลูกความ โครงการนักกฎหมายชุมชนที่เน้นการเสริมสร้างศักยภาพทางกฎหมายนั้นมุ่งที่จะเพิ่มศักยภาพของประชาชนที่ตนทำงานด้วย นักกฎหมายชุมชนที่มักมีความใกล้ชิดกับชุมชนมากกว่า มีกรอบการทำงานกว้างกว่าและมีเครื่องมือในการทำงานหลากหลายกว่า อาจอยู่ในฐานะที่จะทำหน้าที่เสริมสร้างศักยภาพของลูกความได้ดีกว่าทนายความ เทคนิคในการเสริมสร้างศักยภาพทางกฎหมายมีอย่างเช่น ในการให้บริการทางกฎหมายก็มีการให้การศึกษาไปในตัวด้วย การทำงานกับองค์กรชุมชน และส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับองค์กรชุมชน การจัดตั้งปฏิบัติการรวมหมู่เพื่อร่วมกันจัดการปัญหาทางความยุติธรรม และการทำงานให้การศึกษาแก่ชุมชนและการแลกเปลี่ยนสนทนาเกี่ยวกับประเด็นด้านความยุติธรรมในชุมชน

การให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างศักยภาพทางกฎหมายเป็นสิ่งสำคัญ ทัศนคติของนักกฎหมายชุมชนที่มีต่อลูกความควรจะเป็นว่า “เราจะแก้ปัญหานี้ด้วยกันกับคุณ” ไม่ใช่ “เราจะแก้ปัญหานี้ให้คุณ” นักกฎหมายชุมชนควรถามตัวเองในแต่ละคดีว่า ลูกความหรือชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้นบ้างหรือไม่? และการปฏิบัติงานของนักกฎหมายชุมชนควรได้รับการประเมินบนฐานนี้ นักกฎหมายชุมชนควรใช้เวลาอธิบายถึงข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และการตัดสินใจทางยุทธศาสตร์ใดๆ ควรกระทำร่วมกันกับลูกความ

กลุ่มกฎหมายทางเลือกในประเทศฟิลิปปินส์ ใช้แนวทางการสร้างเสริมศักยภาพทาง

ตรวจร่างกายอย่างเร่งด่วน อย่า
ล่าช้า

- ขอคำปรึกษาจากทนายในกรณีที่มีความซับซ้อน ที่คุณคิดว่าต้องมีการฟ้องร้องดำเนินคดี

ที่มา

Sesay 2006

กฎหมาย เมื่อมีการรับฟ้องร้องคดี นักกฎหมายชุมชนจะให้การศึกษาแก่สมาชิกชุมชนในเรื่องประเด็นข้อกฎหมายก่อนที่จะทนายความจะเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยมีการพูดถึงข้อดีและข้อเสียต่างๆของการนำคดีขึ้นสู่ศาล

อย่างไรก็ตาม การเน้นการสร้างเสริมศักยภาพจะต้องสอดคล้องกับเรื่องสำคัญอื่นๆ เช่น ความมั่นคงปลอดภัยของลูกความ เวลา และทรัพยากรต่างๆ แม้ว่าปกติแล้วควรให้ลูกความเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมหารือเพื่อการทำงานสนับสนุน นักกฎหมายชุมชนอาจจะเว้นการปฏิบัติเช่นนี้ได้หากจะทำให้ลูกความเสี่ยงต่ออันตราย หรือสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายหรือเกิดความล่าช้า (ตารางที่ 1)

6.3.2 คั้นหารากเหง้าของปัญหา

กรอบภาระหน้าที่ที่กว้างและชุดเครื่องมือที่หลากหลายของนักกฎหมายชุมชนทำให้พวกเขาสามารถพิจารณาหารากเหง้าของปัญหาความยุติธรรมที่เผชิญอยู่ได้ การระบุรากเหง้าของปัญหาอาจกระทำได้ส่วนหนึ่งในระดับชุมชน โดยการให้การศึกษาชุมชน การทำงานผลักดันในระดับชุมชน หรือการจัดตั้งปฏิบัติการรวมหมู่ ปัญหาอื่นๆ อาจต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบายรัฐหรือกฎหมาย

ตารางที่ 2 แสดงตัวอย่างยุทธศาสตร์การดำเนินการที่รวมทั้งการไกล่เกลี่ยในรายการณี การให้การศึกษาชุมชน และการทำงานผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงเชิงกฎหมาย

6.3.3 ผลประโยชน์ของลูกความและชุมชน

โครงการนักกฎหมายชุมชนทำงานเหมือนองค์กรให้บริการทางกฎหมายทั่วไปในบางด้าน ทั้งสองมีภารกิจเหมือนกัน คือ การแก้ปัญหาคความยุติธรรมให้ประชาชน หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งคือการเยียวยาการละเมิดสิทธิ นักกฎหมายชุมชน (เช่นเดียวกับทนายความ) เก็บรักษาข้อมูลของคดีและรักษาความลับของลูกความ โครงการนักกฎหมายชุมชนหลายแห่งก็ิยมใช้คำว่า “ลูกความ” จากภาษาของทนายเพื่อหมายถึงบุคคลที่พวกเขาให้ความช่วยเหลือ

แต่ที่จริงแล้ว คำว่า “ลูกความ” อธิบายบุคคลที่นักกฎหมายชุมชนให้ความช่วยเหลือได้เพียงบางส่วนเท่านั้น สำหรับโครงการนักกฎหมายชุมชนที่เน้นการเสริมสร้างศักยภาพทางกฎหมายแล้ว “ลูกความ” เป็นคำที่ไม่สมบูรณ์เนื่องจากนักกฎหมายชุมชนถือบุคคลและชุมชนที่พวกเขาทำงานด้วยเป็นผู้ปฏิบัติการทางสังคม ไม่ใช่แค่ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือเท่านั้น

คำว่า “ลูกความ” ยังมีความหมายไม่ตรงจุดนักในประเด็นสำคัญอีกประเด็นหนึ่งคือ โครงการนักกฎหมายชุมชนมักไม่ได้มุ่งเน้นแต่การปกป้องผลประโยชน์ของลูกความอย่างที่ทนายความทำ ลักษณะการเป็นปฏิบัติของคู่อริในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (ซึ่งมีทฤษฎีว่าผู้ทำการตัดสินที่เป็นกลางจะสามารถสรุปมุมมองที่ไม่ลำเอียงได้ หากแต่ละฝ่ายมีการผลักดันอย่างแข็งขัน ดีกว่าที่จะให้ทุกฝ่ายพยายามมุ่งมีความเป็นกลาง) วางอยู่บนสมมติฐานของ “การเปิดโอกาสให้คู่อริได้สู้คดีอย่างเท่าเทียมกัน (equality of arms)” ซึ่งจะสมเหตุสมผลเมื่อทั้งสองฝ่ายสามารถหาทนายแก้ต่างได้สมน้ำสมเนื้อกัน

แต่ในกรณีการพิพาทภายในชุมชนระหว่างคนในชุมชนด้วยกันเอง จะพบได้บ่อยครั้งว่าคู่อริทั้งสองฝ่ายไม่มีทนายความทำหน้าที่เป็นตัวแทนให้แต่อย่างใด โครงการนักกฎหมายชุมชนอาจเป็นที่พึ่งพาเพื่อแสวงหาความยุติธรรมได้เพียงที่เดียวเท่าที่มี ซึ่งก็อาจมีโอกาสดังกล่าวเกิดขึ้นมาได้ หากโครงการนักกฎหมายชุมชนเอนเอียงไปทางฝ่ายที่เผชิญติดต่อเข้าหาโครงการก่อน โครงการนักกฎหมายชุมชนจึงมักต้องถือภารกิจสูงสุดของตนให้เป็นไปเพื่อชุมชนทั้งหมด และเพื่อหลักการความยุติธรรมและความเสมอภาคแบบประชาธิปไตย แทนที่จะมองถึงแต่ตัวบุคคลที่ทำการร้องเรียน

ตารางที่ 1: แนวพทางที่มุ่งเน้นการให้บริการกับแนวทางที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพ

	แนวทางที่มุ่งเน้นการให้บริการอย่างเข้มงวด	แนวทางที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพ
<p>ปัญหาระดับบุคคล: ผู้หญิงคนหนึ่งร้องเรียนว่านายจ้างไล่เธอออกโดยไม่จ่ายค่าจ้างสามเดือนสุดท้าย</p>	<p>นักกฎหมายชุมชนรวบรวมรายละเอียดของกรณี รับปากลูกค้าว่าจะให้การช่วยเหลือและให้เธอกลับบ้านไป นักกฎหมายชุมชนติดต่อนายจ้าง อ้างกฎหมายและความเป็นไปได้ในการฟ้องร้อง นายจ้างส่งเงินค่าจ้างที่ค้างจ่ายให้กับโครงการ ลูกค้าถูกเรียกมารับเงิน</p>	<p>นักกฎหมายชุมชนรวบรวมรายละเอียดของกรณี และอธิบายลูกค้าเกี่ยวกับกฎหมายค่าจ้างและหนทางแก้ไขที่มี นักกฎหมายชุมชนหารือแนวทางกับลูกค้า ขั้นแรกคือทำหนังสือถึงหรือไปพบนายจ้าง หากตัดสินใจว่าจะไปพบนายจ้าง ลูกค้าและนักกฎหมายชุมชนอาจไปด้วยกัน หากตัดสินใจว่าจะส่งหนังสือ นักกฎหมายชุมชนก็อธิบายเนื้อความในหนังสือแก่ลูกค้า จนกว่าลูกค้าได้รับการแก้ปัญหา ลูกค้าก็จะมีควมรู้มากขึ้นเกี่ยวกับกฎหมายการจ้างงานและกระบวนการร้องเรียนเพื่อให้ได้รับการเยียวยา</p>
<p>ปัญหาระดับชุมชน: สมาชิกกลุ่มเกษตรกรร้องเรียนว่ายังไม่ได้รับเมล็ดพันธุ์ที่กระทรวงเกษตรสัญญาว่าจะให้</p>	<p>นักกฎหมายชุมชนรับปากว่าโครงการจะช่วยและให้พวกเขากลับบ้าน นักกฎหมายชุมชนติดต่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในกระทรวง ซึ่งไม่มีคำอธิบายเรื่องปัญหาความล่าช้า เห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่รายนั้นต้องการสินบน นักกฎหมายชุมชนร้องเรียนต่อเจ้าหน้าที่ระดับสูงของกระทรวง ซึ่งรับปากจะดูแลเรื่องนี้ หลังจากมีการติดต่อประสานงานกันหลายครั้ง เมล็ดพันธุ์ก็มาถึง</p>	<p>นักกฎหมายชุมชนหารือแนวทางกับเกษตรกร และติดต่อกระทรวงพร้อมกับผู้นำและตัวแทนของกลุ่มเกษตรกรที่ไม่ได้รับเมล็ดพันธุ์ ผู้นำกลุ่มและตัวเกษตรกรมีส่วนร่วมและรับทราบตลอดกระบวนการ ดำเนินการ หลังจากได้รับเมล็ดพันธุ์แล้ว นักกฎหมายชุมชนทำงานกับกลุ่มเกษตรกรเพื่อปรับปรุงระบบการสื่อสารภายในของกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกมีช่องทางในการร้องเรียน และกลุ่มสามารถดำเนินการด้วยตัวเองได้</p>

ตารางที่ 2

แก้ไขรากเหง้าของปัญหาโดยมีการดำเนินการหลายชั้น กรณีการไม่ส่งเสียงดังลูก

ปัญหา	การดำเนินการ
สำนักงานนักกฎหมายชุมชนของ Timap ได้รับเรื่องร้องเรียนจำนวนมากจากภรรยาที่ถูกสามีทอดทิ้งโดยไม่ยอมส่งเสียลูก	นักกฎหมายชุมชนใช้วิธีการไกล่เกลี่ยเป็นหลัก เพื่อหาข้อตกลงในการส่งเสียลูก พวกเขาอ้างกฎหมายจารีตประเพณีเรื่องหน้าที่ให้การดูแลบุตรของตน และให้ผู้อาวุโสของครอบครัวทั้งสองฝ่ายมามีส่วนร่วม ซึ่งช่วยสร้างความชอบธรรมของข้อตกลงและช่วยติดตามดูแลการปฏิบัติตามข้อตกลง
เห็นได้ชัดเจนว่าสาเหตุหนึ่งของปัญหาการละทิ้งไม่ส่งเสียลูกคือการที่หนุ่มสาวมีลูกก่อนที่จะสามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้	นักกฎหมายชุมชนกล่าวถึงปัญหาสังคมนี้ผ่านทางการให้การศึกษาและการแลกเปลี่ยนในชุมชน นักกฎหมายชุมชนเรียกประชุมพบกับคนหนุ่มสาวเพื่อพูดคุยถึงเรื่องการเมืองเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย สุขภาพทางเพศ และการวางแผนครอบครัว ในการประชุมนี้มีพยาบาลคนหนึ่งที่เกิดและเติบโตมาในถิ่นนั้น (จึงเข้าใจปัญหากดดันต่างๆ ที่หนุ่มสาวเหล่านั้นต้องเผชิญ) และนักการศึกษาหนึ่งคนจากองค์กรที่ทำงานให้การศึกษา ด้านสุขภาพทางเพศ การพูดคุยสนทนาทำให้เยาวชนหนุ่มสาวได้มีโอกาสถามอย่างตรงไปตรงมาเกี่ยวกับการใช้ถุงยางอนามัยและสุขภาพทางเพศ และยังทำให้พวกเขาได้มีโอกาสได้ปรึกษาหารือถึงการตัดสินใจที่ยุ่งยากต่างๆ กับคนอื่นและกับผู้ให้คำแนะนำได้

ปัญหา

อีกปัญหาหนึ่งที่อาจเกี่ยวข้องกับการละทิ้งลูกคือการขาดการคุ้มครองทางกฎหมายสำหรับผู้เป็นแม่ กฎหมายที่ล่าช้าหลังจำกัดเงินสนับสนุนเลี้ยงดูเด็กไว้ที่ 100 ลิออนต่อสัปดาห์ (4 เซนต์สหรัฐฯ หรือประมาณหนึ่งบาท) แม้ว่าเจ้าหน้าที่รัฐบางครั้งจะไม่ยึดติดกับขีดจำกัดตามนั้น กฎหมายฉบับนี้ก็ทำให้โอกาสการเยียวยาแก้ปัญหาทางกฎหมายหมดไปหากการไกล่เกลี่ยไม่เป็นผล

การดำเนินการ

หนทางหนึ่งในการจัดการปัญหาความไม่สอดคล้องเพียงพอกฎหมายคือการหาทางเลือกอื่น เมื่อการไกล่เกลี่ยล้มเหลว นักกฎหมายชุมชนเสนอให้ศาลตามจารีตประเพณีแทนที่จะเป็นการฟ้องร้องในศาลที่เป็นทางการ กฎหมายจารีตประเพณีกำหนดให้ผู้ชายต้องรับผิดชอบเลี้ยงดูลูก และกฎหมายดังกล่าวก็ไม่ถูกผูกพันโดยกฎหมายทางการ ในขณะที่เดียวกัน โครงการ Timap ก็ทำงานผลักดันแก้ไขกฎหมายดังกล่าวให้มีความเหมาะสมมากขึ้นเรื่องการกำหนดการจ่ายเงินค่าเลี้ยงดูบุตรตามระบบสมัยใหม่

6.3.4 ลูกความหรือผู้ร่วมดำเนินการ

การเรียกผู้ที่นักกฎหมายชุมชนให้ความช่วยเหลือว่าเป็นลูกความนั้น ยังอาจคลาดเคลื่อนเนื่องจากว่าโครงการนักกฎหมายชุมชนหลายแห่ง พยายามสร้างความเป็นภาคีร่วมกันระหว่างนักกฎหมายชุมชนกับประชาชนที่พวกเขาทำงานด้วย แทนที่จะมีความสัมพันธ์ในลักษณะผู้ให้บริการ-ลูกความ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเป้าหมายคือการเสริมสร้างศักยภาพ

ทนายความบางคนอาจปฏิบัติต่อลูกความที่ยากจนอย่างไม่ให้เกียรติ เนื่องจากถือตนมีการศึกษาสูงกว่า มีความรู้ มีสถานะและฐานะการเงินดีกว่า ในสภาพดังกล่าว ผู้รับบริการจึงเป็นลูกความแต่เพียงในนาม และด้วยความไม่รู้ก็ยอมรับคำแนะนำของทนายความและจ่ายค่าปรึกษาโดยไม่รู้เลยว่าตนได้รับความช่วยเหลือที่ดีพอหรือไม่ ส่วนคนที่เป็นนักกฎหมายชุมชนก็ไม่ได้หมายความว่ามีความรู้โดยอัตโนมัติ แต่เมื่อทำงานโดยมีแนวทางเรื่องการร่วมมือเป็นภาคีกัน ก็จะทำให้มีแนวโน้มที่จะปฏิบัติต่อคนที่พวกเขาทำงานด้วยอย่างให้เกียรติ

6.3.5 ชุมชนหรือกลุ่ม

สุดท้าย พึงระลึกว่าบางครั้งนักกฎหมายชุมชนทำงานกับและทำงานเพื่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในชุมชน ไม่ได้เพื่อชุมชนหรือคนในชุมชนโดยรวมทั้งหมด โครงการนักกฎหมายชุมชนบางแห่งมีจุดประสงค์เฉพาะ เช่น ทำงานกับผู้หญิง ซึ่งอาจมีการพยายามทำงานร่วมกับผู้ชายในพื้นที่ในระดับหนึ่ง แต่เป้าหมายหลักก็คือการปกป้องสิทธิของผู้หญิง

ในทำนองเดียวกัน บางโครงการอาจมุ่งสนใจเกษตรกรที่เช่าที่นาเป็นกลุ่มเป้าหมาย ทำให้ไม่สนใจคนกลุ่มอื่นในชุมชน เช่น เจ้าของร้านค้า เป็นต้น และอาจกระทั่งไม่เป็นมิตรต่อบางกลุ่ม เช่น เจ้าของที่ดินที่อาจมุ่งหมายบั่นทอนสิทธิของเกษตรกร

บทที่ 7

การติดตาม การสนับสนุน

และการประเมิน นักกฎหมายชุมชน

สารบัญบท

7.1 แนวปฏิบัติ

7.2 ระเบียบวิธีปฏิบัติ

7.3 การติดตามและการสนับสนุนนักกฎหมายชุมชน

7.4 การประเมินการทำงานของนักกฎหมายชุมชน

7.5 การรับรองสถานะ

ผู้อำนวยการโครงการนักกฎหมายชุมชนและหัวหน้างานอื่นๆ จะต้องเข้าไปร่วมในการกำกับดูแลการทำงานของนักกฎหมายชุมชนในภาคสนามอย่างใกล้ชิด บทนี้ให้ภาพรวมแก่หัวหน้างานเรื่องเป้าหมายและกระบวนการติดตามงาน การให้การสนับสนุน และการประเมินนักกฎหมายชุมชน ในบทที่ 8 “การพัฒนาโครงการนักกฎหมายชุมชน” จะมีเรื่องการประเมินโครงการและผลกระทบของโครงการด้วย

7.1 แนวปฏิบัติ

การติดตามงานใดๆ ที่คุณทำควรจะอิงกับแนวปฏิบัติที่ชัดเจนที่มีการกำหนดไว้สำหรับนักกฎหมายชุมชน และที่ถูกต้องแก่พวกเขาในระหว่างการฝึกอบรม เมื่อคุณดำเนินโครงการไป แนวปฏิบัติเช่นนั้นก็ควรจะได้รับปรับปรุงและทำให้ชัดเจนยิ่งขึ้น แนวปฏิบัติจะเป็นพื้นฐาน

ความเข้าใจร่วมกันระหว่างคุณ (ผู้อำนวยการหรือหัวหน้าโครงการนักกฎหมายชุมชน) กับนักกฎหมายชุมชน ในเรื่องการทำงานของนักกฎหมายชุมชนและวิธีประเมินงานของพวกเขา

บทที่ 6 “การแก้ไขปัญหาความยุติธรรม” กล่าวถึงภาพรวมของประเด็นหลักๆ ในการทำงานของนักกฎหมายชุมชน รวมถึงการให้คำปรึกษาทางกฎหมายและความช่วยเหลือด้านการจัดการ การไกล่เกลี่ยและการเจรจา การพัฒนาชุมชนและการให้การศึกษา และการผลักดันส่งเสริม

เป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมว่า นักกฎหมายชุมชนควรจะทำในโครงการของคุณอย่างไร แนวปฏิบัติเหล่านี้ช่วยนักกฎหมายชุมชนให้ทราบว่า จะต้องทำอะไรในสถานการณ์หนึ่งๆ และจึงเป็นการช่วยให้พวกเขาสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้เกิดแนวปฏิบัติที่เป็นหนึ่งเดียวกันในโครงการของคุณ นอกจากนี้ยังช่วยฝ่ายบริหารโครงการให้สามารถอบรม ติดตามงาน สนับสนุน และประเมินงานของนักกฎหมายชุมชนได้ดีขึ้นอีกด้วย

7.2 ระเบียบวิธีปฏิบัติงาน

งานด้านบริหารจัดการส่วนหนึ่งของนักกฎหมายชุมชนก็คือการบันทึกประเด็นสำคัญๆ ของการสนทนากับลูกค้า และวิธีการจัดการและแก้ไขปัญหาแต่ละคดี รายงานเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นที่ทำให้คุณและคนอื่นๆ สามารถติดตามตรวจสอบและควบคุมดูแลงานของนักกฎหมายชุมชนได้ โครงการนักกฎหมายชุมชนของคุณจะต้องกำหนดระเบียบวิธีปฏิบัติเรื่องการรับคดี การจดบันทึก การส่งต่อคดี และการรายงานเอาไว้ แฟ้มลูกค้าจะต้องสมบูรณ์และหาได้ง่าย เมื่อมีการจัดทำแฟ้มเอกสารอย่างเป็นมาตรฐาน ก็จะสามารถจัดการกับคดีได้อย่างเป็นระบบและแม่นยำ

7.2.1 แฟ้มคดี

ผู้อำนวยการโครงการและคณะกรรมการที่ปรึกษาจะต้องการการจัดเก็บเอกสารที่ดี เพื่อที่จะได้สามารถติดตามงานขององค์กรได้ เช่น ข้อมูลเรื่องวันที่และการติดตามคดี ถ้าจะให้ดีที่สุดแล้วระบบแฟ้มเอกสารจะต้องทำให้สามารถทราบจำนวนและประเภทของคดีที่ทำงาน อันจะทำให้

สามารถวัดปริมาณงานของโครงการได้

การจัดเก็บบันทึกไว้อย่างเป็นระบบ เป็นสิ่งสำคัญในการติดตามงานของนักกฎหมายชุมชน สำหรับแต่ละคดี ควรจะมีแฟ้มที่บันทึกว่าคดีพัฒนาไปอย่างไร ไขยุทธศาสตร์ใดบ้าง ใครเกี่ยวข้องบ้าง (รวมถึงการประชุมที่อาจจะเกิดขึ้นระหว่างนักกฎหมายชุมชนกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น) การฟ้องร้องที่ได้ดำเนินการไป และการแก้ไขปัญหาก็อาจจะมีการจัดทำฐานข้อมูลที่นักกฎหมายชุมชนสามารถรอกข้อมูลเกี่ยวกับคดีของตน (ตามประเภทปัญหา) ลักษณะของคดี ยุทธศาสตร์ที่ใช้ และทางแก้ปัญหาก็ข้อมูลนี้จะสามารถถูกใช้ในภายหลังเพื่ออธิบายปัญหาของชุมชนได้ และจะสามารถนำไปใช้เพื่อลบบัญชีให้มีการปฏิรูปและการขยายการทำงานของนักกฎหมายชุมชนได้

โครงการ Timap เพื่อความยุติธรรม ในเซียร์ราลีโอน มีระบบฐานข้อมูลที่บันทึกแต่ละคดีที่โครงการทำ ประเภทของประเด็นปัญหา ความรวดเร็วในการแก้ไขคดี เครื่องมือที่ใช้ (เช่น การไกล่เกลี่ย การผลักดัน หรือการฟ้องร้อง) สถานที่ที่เกิดคดี ผลที่ได้รับ (รวมถึงการได้รับเงินชดเชย) ปริมาณเวลาที่นักกฎหมายชุมชนใช้ไปกับคดี และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ภาคผนวก 11 มีตัวอย่างแบบบันทึกการรับลูกความของ Timap ซึ่งเป็นแบบฟอร์มที่นักกฎหมายชุมชนจะต้องกรอกในกระบวนการรับคดีใหม่ แบบฟอร์มนี้มีรายละเอียดต่างๆ เช่น ชื่อลูกความหรือชุมชนที่เกิดปัญหา หมายเลขคดี วันที่รับ ชื่อและสำนักงานของนักกฎหมายชุมชน รายละเอียดเกี่ยวกับลูกความ ข้อมูลว่าคดีนี้มาถึงนักกฎหมายชุมชนได้อย่างไร และประเภทหลัก/รองของคดี เมื่อแก้ไขปัญหาคดีได้แล้ว นักกฎหมายชุมชนจะต้องกรอก “แบบแก้ไขคดี” ซึ่งมีรายละเอียดข้อมูลส่วนหนึ่งมาจาก “แบบรับคดีใหม่” และมีรายละเอียดเกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้แก้ไขปัญห หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ผลที่ได้ และจำนวนชั่วโมงที่ใช้ไปกับคดีนั้นๆ

วิเวก มารู ผู้ก่อตั้งโครงการ Timap ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า ข้อมูลที่ระบบของโครงการได้รวบรวมไว้นั้นได้ให้ภาพเชิงปริมาณของงานนักกฎหมายชุมชน และเป็นเครื่องมือในการประเมินงานที่ทรงพลังมาก ตัวอย่างเช่น ผู้อำนวยการสามารถถามได้ว่า การไกล่เกลี่ยนั้นมีประสิทธิภาพเพียงใดในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการอื่นๆ ที่ Timap ใช้ ต้องใช้เวลาเฉลี่ยเท่าใดในการชนะคดีเรื่องการละเมิดสัญญา และการแบ่งกระจายภาระงานในแต่ละตำบลนั้นสมดุคติหรือมีคดีที่มาจากศูนย์กลางเมืองมากกว่า

7.2.2 แบบฟอร์มอื่นๆ

โครงการของคุณยังอาจจะใช้ระเบียบปฏิบัติและแบบฟอร์มอื่นๆ ในการตามงานของนักกฎหมายชุมชนแต่ละคน เช่น แบบบันทึกกิจกรรมประจำวันและรายงานกิจกรรมประจำเดือน ภาคผนวก 11, 12 และ 13 มีตัวอย่างแบบฟอร์มเหล่านี้ รวมถึงแบบบันทึกคำร้อง แบบสำรวจความพึงพอใจของลูกค้า และแบบการส่งต่อคดี

7.3 การติดตามและกำกับดูแลนักกฎหมายชุมชน

ระดับของการกำกับดูแลที่คุณหรือคนอื่นๆ (เช่น ทนายความ) จะทำในโครงการของคุณนั้นขึ้นอยู่กับคุณสมบัติและประสบการณ์ของนักกฎหมายชุมชนที่คุณจ้างและงานที่คุณมอบหมายให้พวกเขา เช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่โครงการคนอื่นๆ ยังมีช่องว่างระหว่างการเตรียมตัวกับภาระงานมากเท่าใด ก็ยิ่งมีความจำเป็นที่จะต้องมีการติดต่อกันบ่อยครั้งและลึกซึ้งมากขึ้นเท่านั้น คุณจะต้องเป็นฝ่ายรุกในการทำหน้าที่นี้ และต้องทำให้นักกฎหมายชุมชนของคุณเข้าใจว่านี่เป็นส่วนหนึ่งของเงื่อนไขการทำงานของพวกเขา

7.3.1 กลไกในการสื่อสารและติดตามงาน

หัวหน้าของนักกฎหมายชุมชนใช้กลไกต่างๆ ในการสื่อสารและติดตามงานของนักกฎหมายชุมชน เช่น

- โทรศัพท์หรืออีเมลอย่างต่อเนื่อง (หากมี)
- รายงานทางการเป็นลายลักษณ์อักษร
- การไปตรวจเยี่ยมการทำงาน
- การฝึกอบรมทบทวนความรู้และการประชุมกลุ่ม

การไปตรวจเยี่ยมการทำงานเป็นวิธีในการตรวจสอบว่าการอบรมเบื้องต้นนั้นได้ผลอย่างไร และช่วยทบทวนและเสริมการอบรมนี้โดยอิงไปถึงกรณีที่เกิดขึ้นจริง การตรวจสอบ

ประเด็นที่ต้องมีการกำกับดูแลงานของนักกฎหมายชุมชน เชียร์ราลีโอน

- ความสมบูรณ์ของแฟ้มบันทึก
- ความสมบูรณ์และความเป็นระบบของแฟ้มคดี
- ความถูกต้องของการใช้แบบฟอร์มติดตามอื่นๆ
- ความเหมาะสมของยุทธศาสตร์ที่ใช้กับคดี
- คุณภาพของปฏิสัมพันธ์ที่มีกับลูกค้า
- ความถี่และความมีประสิทธิภาพของปฏิสัมพันธ์กับทางการและสถาบันต่างๆ
- การเคารพความลับของลูกค้า
- ความรับผิดชอบด้านการเงิน
- การเข้ามีส่วนร่วมกับประเด็นปัญหาระดับชุมชน

ที่มา:

Maru, V. (2007) "บันทึกการกำกับดูแลงาน", เอกสารภายในโครงการ Timap เพื่อความยุติธรรม

ดูผลงานเช่นนี้สัมพันธ์กับคุณภาพและประสิทธิภาพการทำงานของนักกฎหมายชุมชนอย่างยิ่ง หัวหน้างานมักจะพยายามไปเยี่ยมเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ทุกสัปดาห์หรือทุกสัปดาห์ หัวหน้างานจะสุ่มตรวจว่าสำนักงานบริหารจัดการงานเป็นอย่างไร และดูว่านักกฎหมายชุมชนมีความต้องการอะไรบ้าง (โดยเฉพาะในเรื่องการให้คำแนะนำทางกฎหมาย) และพบกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของการทำงาน หัวหน้างานยังอาจจะติดต่อกับคณะกรรมการที่ปรึกษานักกฎหมายชุมชนเป็นระยะเพื่อรับทราบมุมมองของคณะกรรมการฯ หรือสัมภาษณ์สมาชิกของชุมชนเพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงานของนักกฎหมายชุมชนด้วย

ในเซียร์รา ลีโอน นักกฎหมายชุมชนของโครงการ Timap for Justice ได้รับการตรวจสอบดูผลงานและการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องจากผู้อำนวยการโครงการซึ่งเป็นทนายความ ผู้ประสานงานโครงการใช้เวลามากกว่าครึ่งหนึ่งของแต่ละเดือนในสำนักงานต่างๆ เพื่อตรวจสอบการทำคดีของนักกฎหมายชุมชน เพื่อทำงานกับผู้รับบริการบางคนโดยตรง และเพื่อให้การอบรมเกี่ยวกับประเด็นทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องหรือการทำงานของรัฐบาล แต่ละสำนักงานจะมีหัวหน้างานอย่างน้อยหนึ่งคนไปตรวจเยี่ยมเดือนละครั้ง แต่ละครั้งจะอยู่นาน 2 หรือ 3 วัน

เป้าหมายหลักของการไปตรวจเยี่ยมดูงานก็คือ เพื่อช่วยพัฒนาความรู้และทักษะทางวิชาชีพของเจ้าหน้าที่นักกฎหมายชุมชน หัวหน้างานอาจจะไปตรวจเยี่ยมแบบไม่เป็นทางการก็ได้ โดยเลือกคดีขึ้นมาคดีหนึ่งและทบทวนคดีนั้นไปพร้อมกับนักกฎหมายชุมชน และตั้งคำถามว่ามีการดำเนินการแต่ละขั้นตอนอย่างไร นักกฎหมายชุมชนอาจจะเข้ารับฟังการบรรยายโดยนักปฏิบัติที่มีความรู้ และคอยปรับปรุงงานของตนให้ทันเหตุการณ์ด้วยเอกสารข้อมูลต่างๆ

ภาคผนวก 12 เป็นแนวทางการทำงานของหัวหน้างาน ที่ออกแบบมาสำหรับโครงการ Timap ในเซียร์รา ลีโอน ในระหว่างการไปเยี่ยมสำนักงานในพื้นที่ หัวหน้างานของ Timap จะตรวจดูแฟ้มเอกสารและข้อมูลเกี่ยวกับคดี สังเกตการทำงานของนักกฎหมายชุมชน และพูดคุยเกี่ยวกับคดีที่ยากและแปลกเปลี่ยนว่า นักกฎหมายชุมชนจัดการกับคดีเหล่านั้นอย่างไร ในกรณี que คดีนั้นยังไม่สิ้นสุด ก็อาจจะมีการหายุทธศาสตร์เพิ่มเติมร่วมกับผู้หัวหน้างานคนที่ไปตรวจเยี่ยมนั้นด้วยก็ได้

โดยทั่วไปแล้ว หัวหน้างานของ Timap จะไปตรวจดูประเด็นต่อไปในการไปเยี่ยมในพื้นที่

- ความสมบูรณ์ของแฟ้มบันทึก
- ความสมบูรณ์และความเป็นระบบของแฟ้มคดี
- ความถูกต้องของการใช้แบบฟอร์มติดตามอื่นๆ
- ความเหมาะสมของยุทธศาสตร์ที่ใช้กับคดี
- คุณภาพของปฏิสัมพันธ์ที่มีกับลูกค้า
- ความถี่และความมีประสิทธิภาพของปฏิสัมพันธ์กับทางการและสถาบันต่างๆ
- การเคารพความลับของลูกค้า
- การจัดการเงินอย่างมีความรับผิดชอบ
- การเข้ามีส่วนร่วมกับประเด็นปัญหาในระดับชุมชน

นักกฎหมายชุมชนทั้งหมดที่ทำงานอยู่ในพื้นที่เดียวกัน อาจจะประชุมร่วมกันเป็นระยะในแอฟริกาใต้ หัวหน้านักกฎหมายชุมชนที่ศูนย์กฎหมายชุมชนและการพัฒนาชนบทจัด “การอบรมฟื้นฟูความรู้” ประจำปีครั้งละ 3-8 วัน การอบรมนี้เป็นบรรยากาศการเรียนรู้แบบร่วมมือที่นักกฎหมายชุมชนสามารถแลกเปลี่ยนเรื่องคดีกับคนอื่น ศึกษาประเด็นด้านกฎหมาย และประเมินยุทธศาสตร์ที่ตนใช้ ด้วยข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้อำนวยการโครงการนักกฎหมายชุมชน เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนากฎหมายใหม่ๆ หัวหน้างานก็สามารถใช้การอบรมนี้เพื่อแลกเปลี่ยนข้อแนะนำเรื่องการทำงานกับหน่วยงานราชการและสถาบันพื้นเมืองได้

แม้จะมีการไปเยี่ยมตรวจงานเป็นประจำอยู่แล้ว นักกฎหมายชุมชนก็ยังอาจจะมีคำถามเร่งด่วนที่ต้องการคำตอบทันที ในบางประเทศที่มีโครงสร้างพื้นฐานเรื่องการติดต่อสื่อสารไม่ดีนัก ก็อาจจะมีปัญหาในการให้คำตอบที่รวดเร็วทันกาลแก่นักกฎหมายชุมชน ในหลายพื้นที่ อาจจะไม่มียุทธศาสตร์ที่เคลื่อนที่ หรือนักกฎหมายชุมชนอาจจะไม่สามารถซื้อหรือเข้าถึงโทรศัพท์เคลื่อนที่ได้ง่าย ในสถานการณ์เช่นนั้น อาจลองหาช่องทางสื่อสารอื่นๆ หรือหาบุคคลในท้องถิ่นที่จะช่วยตอบคำถามเร่งด่วนของนักกฎหมายชุมชนของคุณได้

ในกัมพูชา สถาบันกัมพูชาเพื่อประชาธิปไตยได้เสริมสร้างศักยภาพของที่ปรึกษาพลเมือง 87 คนของตน ผ่านทางการสื่อสารเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น จดหมายข่าวรายสามเดือน และการแจกหนังสือเล่มเล็กๆ ที่มีข้อมูลทางกฎหมายที่ทันสมัยและคำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการปัญหาของชุมชนบางประการ ในระหว่างการในลงพื้นที่ หัวหน้างานของสถาบันฯ จะจัด

ประชุมเพื่อให้การศึกษาแก่สมาชิกของชุมชน และขอให้พวกเขาแสดงความเห็นต่องานของนักกฎหมายชุมชน การประชุมนั้นซึ่งมีสมาชิกสภาคอมมูน ผู้ใหญ่บ้าน และชาวบ้าน เข้าร่วม ได้ช่วยสร้างความตระหนักเกี่ยวกับโครงการ และเสริมสร้างความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่น

7.3.2 เกณฑ์ในการตรวจสอบ

การติดตามงานของนักกฎหมายชุมชนควรจะเป็นกระบวนการแบบทางการ หัวหน้างานอาจจะใช้รายการสิ่งที่ต้องประเมินว่าระบบแฟ้มเอกสารจัดไว้ทันกับเหตุการณ์จริงหรือไม่ การประเมินอย่างเป็นทางการยังสามารถใช้เพื่อประเมินประเภทของคดีที่นักกฎหมายชุมชนทำได้ดี และประเภทคดีที่อาจจะต้องมีการฝึกอบรมทางกฎหมายเพิ่มเติม หากคุณตัดสินใจว่าจะผนวกการประเมินแบบเป็นทางการเข้าไปในโครงสร้างการกำกับดูแลงานของคุณ คุณก็จะต้องสร้างเครื่องมือและกำหนดระเบียบวิธีปฏิบัติขึ้นมา นอกจากนี้คุณอาจจะยังรวมเอาความคิดเห็นจากลูกค้าเข้ามาใช้ในการประเมินงานของคุณด้วยก็ได้ ตัวอย่างความเห็นจากลูกค้าอยู่ในภาคผนวก 13

ต่อไปนี้เป็นเกณฑ์เบื้องต้น ที่คุณอาจจะใช้ในการประเมินการทำงานของนักกฎหมายชุมชนในระหว่างการไปเยี่ยมดูงานในพื้นที่:

- นักกฎหมายชุมชนปฏิบัติตามระเบียบปฏิบัติในการจัดการคดีอย่างถูกต้อง
- นักกฎหมายชุมชนปฏิบัติตามแนวทางการปฏิบัติงานเรื่องการบันทึกรายละเอียดคดีอย่างถูกต้อง
- นักกฎหมายชุมชนใช้วิจรณ์ญาณที่ดีในการทำหน้าที่ของตน
- ในแต่ละเดือนนักกฎหมายชุมชนทำงานกับจำนวนคดีขั้นต่ำที่กำหนดไว้
- นักกฎหมายชุมชนสามารถแก้ไขคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ไม่ว่าจะโดยการแก้ไขเองหรือส่งต่อไปที่อื่น)
- นักกฎหมายชุมชนเห็นโอกาสและลงมือทำงานพัฒนาชุมชน

การประเมินของคุณ อาจจะแสดงให้เห็นว่านักกฎหมายชุมชนของคุณกำลังทำงานต่ำกว่ามาตรฐานในบางประเด็น เมื่อนักกฎหมายชุมชนประสบปัญหาในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตน คุณก็ต้องวิเคราะห์หาเหตุผลให้ได้เพื่อที่จะหาวิธีการแก้ไขที่เหมาะสม คำถามที่คุณ

จะใช้เพื่อการวิเคราะห์สถานการณ์เช่นนี้ก็มีเช่น:

- นักกฎหมายชุมชนต้องการการอบรมเพิ่มเติม ในเรื่องกฎหมายหรือทักษะที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของตนหรือไม่ (ซึ่งเป็นการอบรมที่คุณสามารถจัดให้ได้)
- นักกฎหมายชุมชนต้องการความช่วยเหลือหรือคำแนะนำทางกฎหมายเฉพาะด้านอย่างมากหรือไม่ (ซึ่งคุณหรือทนายความอาจจะสามารถจัดให้ได้)
- นักกฎหมายชุมชนของคุณขาดทักษะเบื้องต้นในการทำงานหรือไม่ (ซึ่งคุณไม่สามารถไปทำแทนได้)
- แนวทางการทำงานไม่ชัดเจน คลุมเครือ หรือกำหนดไว้ไม่ดี หรือไม่ (ซึ่งคุณสามารถพัฒนาได้)
- มีสภาพแวดล้อมอะไรที่ทำให้นักกฎหมายชุมชนปฏิบัติงานที่คาดการณ์ไว้ได้ยากหรือไม่ (เช่น การขาดโครงสร้างพื้นฐานรองรับ ปัญหาในการเข้าถึงลูกค้า)
- นักกฎหมายชุมชนใช้ตำแหน่งหน้าที่ของตนแสวงประโยชน์หรือกำไรจากภายในชุมชนหรือไม่

หลังจากที่คุณตอบคำถามข้างต้นแล้ว คุณก็จะตัดสินใจได้ว่าอะไรคือสิ่งสำคัญที่สุดที่คุณจะต้องทำเพื่อให้โครงการสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าจำเป็นที่จะต้องมีการอบรมเพิ่มเติมหรือต้องมีแนวการปฏิบัติงานที่ชัดเจนขึ้น ก็อาจจะเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเจ้าหน้าที่ทุกคนของคุณไม่ใช่เฉพาะสำหรับนักกฎหมายชุมชนไม่กี่คนเท่านั้น หรืออาจเป็นได้ว่าคุณต้องเปลี่ยนตัวนักกฎหมายชุมชนเสียใหม่ ในกรณีนี้ คุณจะต้องปฏิบัติตามระเบียบวิธีปฏิบัติที่กำหนดไว้ในคู่มือลูกจ้าง ในส่วนที่ว่าด้วยการไล่ออกและการจ้างเจ้าหน้าที่

7.3.3 การใช้การลงพื้นที่เพื่อหาความต้องการของโครงการ

กระบวนการกำกับดูแลงานและการสนับสนุนการทำงานนั้นเป็นเรื่องสองทาง วิเวก มารู ผู้ก่อตั้งโครงการ Timap เพื่อความยุติธรรม ได้กล่าวไว้ว่า “นักกฎหมายชุมชนและทนายความที่ทำงานด้วยมองเห็นภาพเส้นทางขององค์กรร่วมกัน การมีปฏิสัมพันธ์ (ของผู้ประสานงานโครงการ) กับนักกฎหมายชุมชนจะต้องเป็นแบบसानเสวนาแลกเปลี่ยนกันไม่ใช่แบบสอนสั่งทางเดียว” วิเวก

หมายเหตุเรื่องความต้องการของนักกฎหมายชุมชนในกัมพูชา

นักกฎหมายชุมชนยืนยันว่าประเด็นทางกฎหมายที่ตนต้องการเรียนรู้เพิ่มเติมก็คือ กฎหมายอาญา (เนื่องจากพวกเขาต้องทำงานคดีการทำร้ายร่างกายบ่อยครั้ง) และกฎหมายสัญญา (เกี่ยวกับทรัพย์สิน เช่น วัว)

นักกฎหมายชุมชนต้องการมีบัตรที่บอกว่าตนเป็น “ผู้ให้คำปรึกษาพลเรือน” นักกฎหมายชุมชนผู้หนึ่งรู้สึกว่ามีบัตรเช่นนี้จะมีประโยชน์เป็นพิเศษในการช่วยลดการคุกคามที่พวกเขาประสบเวลาเดินทางตอนกลางคืน

เนื่องจากนักกฎหมายชุมชนต้องทำงานที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งภายในครอบครัวหลายเรื่อง พวกเขาจึงต้องการได้รับการฝึกอบรมว่าจะแก้ปัญหาการเผชิญหน้าและส่งเสริมการพูดคุยแลกเปลี่ยนอย่างสงบได้อย่างไร

ที่มา:

Tibbitts 2005b.

วิเคราะห์ว่านักกฎหมายชุมชนในเซียร์ราลีโอน มีประสบการณ์มากกว่าผู้ประสานงานโครงการในเรื่องกฎหมายจารีตประเพณีและสถาบันต่างๆ ในท้องถิ่น นักกฎหมายชุมชนยังเข้าใจความต้องการและข้อจำกัดของลูกความอีกด้วย

เมื่อโครงการพัฒนาไปเรื่อยๆ ประเด็นปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับว่านักกฎหมายชุมชนของคุณควรจะทำอย่างไรก็จะปรากฏชัดขึ้น คุณอาจจะพบว่านักกฎหมายชุมชนไม่มีเงินค่าเดินทาง หรือในกรณีที่พวกเขาทำงานแบบพาร์ทไทม์ ก็อาจจะมีเวลาทำงานนักกฎหมายชุมชนน้อยในบางช่วงของปีที่เขาต้องทำงานอื่นที่เร่งด่วนกว่า (เช่น ในช่วงการสอบสำหรับครู หรือช่วงการเก็บเกี่ยวสำหรับเกษตรกร) คุณและนักกฎหมายชุมชนของคุณจะต้องแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์และร่วมมือกันในประเด็นต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานของโครงการ

7.4 การประเมินการปฏิบัติงานของนักกฎหมายชุมชน

การประเมินการทำงานของลูกจ้างใดๆ จะต้องใช้เอกสารบรรยายลักษณะงาน ความคาดหวัง และมาตรฐานที่กำหนดไว้ชัดเจน และการแลกเปลี่ยนสนทนาระหว่างนายจ้างกับหัวหน้างานอย่างเป็นประจำ การประเมินการทำงานอย่างเป็นทางการอาจจะจัดทำขึ้นหลังจากการทำงาน 3 เดือนแรกเมื่อหมดช่วงการทดลองงาน และจัดขึ้นเป็นรายปีหลังจากนั้น การประเมินการทำงานนี้ รวมถึงการประเมินการปฏิบัติงานของนักกฎหมายชุมชนในแต่ละหน้าที่ความรับผิดชอบหลัก ผลการประเมินจะระบุว่าลูกจ้าง “ผ่าน” “ปฏิบัติงานได้ดีสูงกว่า” หรือ “ไม่ผ่าน” มาตรฐานและวัตถุประสงค์การทำงานที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ผลการประเมินยังประกอบด้วยความเห็นเป็นลายลักษณ์อักษร และเป้าหมายการพัฒนาต่อไปในอนาคต ตามที่ได้จากการปรึกษาหารือร่วมกันกับผู้ปฏิบัติงาน

การประเมินผลการทำงาน อาจจะต้องรวมถึงการใช้เกณฑ์การตรวจสอบเดียวกันกับที่คุณใช้ในการไปเยี่ยมดูงาน (ดู 8.3.2) หรือไม่เช่นนั้น คุณอาจจะให้คะแนนผลงานห้าด้านต่อไปนี้ที่มหาวิทยาลัย Oregon State ได้พัฒนาขึ้น ประกอบกับการให้คะแนนผลการปฏิบัติงานโดยรวม

- **ความรู้เกี่ยวกับงาน/ความสามารถเชิงเทคนิค** (จัดตามบทบาทหลักๆ แต่ละหน้าที่ของนักกฎหมายชุมชน): มีและแสดงความรู้และทักษะทางเทคนิค ความรู้และทักษะทั่วไป หรือความรู้และทักษะเฉพาะ ที่จำเป็นต่อการทำงานและการบรรลุเป้าหมายที่

กำหนดไว้

- **คุณภาพ:** แสดงความมุ่งมั่นในการให้บริการที่มีคุณภาพ งานที่ทำมีคุณภาพสูง ไม่พอใจกับการทำงานที่ “ก็แค่ดีพอ”
- **ความสัมพันธ์ในการทำงาน:** สร้างและรักษาความสัมพันธ์ในการทำงานแบบร่วมมือกับผู้ร่วมงานและหัวหน้างาน ตอบสนองอย่างแข็งขันและมีประสิทธิภาพต่อความต้องการของลูกค้า พฤติกรรมและทัศนคติมีศีลธรรม เป็นกลาง และเสมอต้นเสมอปลาย
- **ความสนใจและความริเริ่ม:** แสดงให้เห็นความกระตือรือร้น ความทุ่มเทและความสนใจในหน้าที่ และความรับผิดชอบ ทำงานแบบรู้จักริเริ่มและทำงานเชิงรุก แสดงให้เห็นความยินดีที่จะทำงานเกินกว่าเกณฑ์ปกติหรือธรรมดาในคราวจำเป็น แสดงความริเริ่มและความยืดหยุ่นในเวลาเผชิญกับสิ่งท้าทาย
- **การตัดสินใจ:** แสดงความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลหรือสถานการณ์ที่มีอยู่พิจารณาทางเลือก และทำการตัดสินใจที่มีเหตุผลและทันกาลที่ส่งผลทางบวกต่อการทำงานและเป้าหมายขององค์กร ปฏิบัติตนแบบสามารถเชื่อถือพึ่งพาได้และมีความรับผิดชอบ คอยรายงานหัวหน้าอยู่เสมอ และตระหนักถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นหรือประเด็นที่ต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ

คุณอาจจะเลือกไม่ใช้เกณฑ์ข้างต้นหรือคุณอาจจะต้องการเพิ่มเกณฑ์บางประการที่คุณเห็นว่าสำคัญต่อการทำงานของโครงการคุณก็ได้ เช่น ความตรงต่อเวลา การบริหารจัดการเวลา หรือทักษะการสื่อสาร โครงการนักกฎหมายชุมชนของคุณควรจะกำหนดแนวทางที่ชัดเจนเรื่องการปฏิบัติงานเอาไว้เพื่อที่นักกฎหมายชุมชนจะได้เข้าใจว่าตนถูกประเมินผลการทำงานอย่างไรต่อไปนี้เป็นขั้นตอน 6 ขั้นตอนที่มีมักจะใช้กันในการประเมินผลการทำงานอย่างเป็นทางการ:

- ลูกจ้างกรอกแบบประเมินผลการทำงานของตนเอง
- หัวหน้างานกรอกแบบประเมินผลการทำงานของลูกจ้าง
- แลกเปลี่ยนแบบประเมินที่กรอกแล้วและต่างคนต่างพิจารณาแบบประเมิน
- หัวหน้างานกับลูกจ้างประชุมร่วมกันเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนถึงผลการประเมิน
- ตกลงเรื่องการให้คะแนนที่เป็นที่สิ้นสุด และกำหนดเป้าหมายสำหรับปีต่อไป

- เขียนผลการประเมินการทำงานและลงนามร่วมกัน เก็บเอกสารไว้ในแฟ้มประวัติของลูกจ้างคนนั้น

นักกฎหมายชุมชนและหัวหน้างาน ควรจะต่างคนต่างกรอกแบบให้คะแนนในครั้งแรกก่อน จากนั้นค่อยนำผลมาในการประชุมเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน วิธีการประเมินที่ได้ผลดีก็คือ การเขียนความเห็นไว้ก่อน แล้วจากนั้นมาคุยกันถึงคะแนนหลังจากที่เจ้าหน้าที่ได้ไปพิจารณาผลคะแนนตามลำพังแล้ว เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องสื่อสารเรื่องความขาดตกบกพร่องในการทำงานใด ๆ ก่อนที่จะเกิดวิกฤตปัญหาขึ้น เพื่อที่จะช่วยลดความขัดแย้งที่อาจส่งผลกระทบต่อการทำงานได้ ในการประชุมประเมินผลการทำงาน จะต้องมีการตกลงร่วมกันเรื่องเป้าหมายการทำงานในปีต่อไป และจัดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร นอกจากนี้การประเมินผลการทำงานยังเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมแก่การประเมินภาระงาน เพื่อที่จะดูว่าควรจะมีการปรับกำหนดภาระงานและหน้าที่หรือไม่

การประเมินการทำงานจะได้ผลดีที่สุด เมื่อเป็นกระบวนการแบบสองทางระหว่างหัวหน้างานและลูกจ้าง นอกจากหัวหน้างานจะประเมินผลการทำงานของลูกจ้างแล้ว นักกฎหมายชุมชนยังอาจให้ความเห็นเรื่องคุณภาพการสนับสนุน และคำชี้แนะที่ได้จากหัวหน้างานและสภาพการทำงานอื่นๆ ด้วย การประเมินแบบสองทางช่วยเสริมความเคารพซึ่งกันและกันระหว่างคุณ (หัวหน้างาน) กับนักกฎหมายชุมชนของคุณ และช่วยเสริมบรรยากาศการเรียนรู้โดยรวมภายในโครงการของคุณด้วย การสร้างระบบการประเมินแบบสองทางในการประเมินผลการทำงานนั้นสอดคล้องกับเป้าหมายเรื่องการให้การเยี่ยมดูงานและติดตามงาน เพื่อประเมินความต้องการของนักกฎหมายชุมชนของคุณด้วย

7.5 การรับรองสถานะ

โครงการที่พัฒนาอย่างมั่นคงจะมีการกำหนดไว้ชัดเจนว่า เมื่อใดที่นักกฎหมายชุมชนถือว่า มีคุณสมบัติครบสำหรับการทำงาน ทั้งจากการฝึกอบรม ประสบการณ์ และการกำกับดูแลงาน ในแอฟริกาใต้ ซึ่งโครงการนักกฎหมายชุมชนสังคมสังกัดอยู่กับโครงการที่มีการออกประกาศนียบัตรรับรองโดยมหาวิทยาลัย นักกฎหมายชุมชนจะได้รับใบประกาศนียบัตรหลังจากที่จบการฝึกอบรมและการทำงานภาคสนามหลายปีตามที่กำหนด ในฮังการี ซึ่งโครงการนัก

กฎหมายชุมชนสังกัดคลินิกกฎหมายของคณะนิติศาสตร์ นักกฎหมายชุมชนได้รับหน่วยกิตจากการฝึกอบรมแต่ละระยะที่ตนเข้าร่วม

การรับรองสถานะทางวิชาการ ไม่ได้เป็นเพียงวิธีการเดียวในการยอมรับสถานะของนักกฎหมายชุมชน ในบางประเทศ นักกฎหมายชุมชนที่ได้ผ่านขั้นการทดลองงานจะได้รับสิทธิให้ติดเข็ม (เซียร์ราลีโอน) หรือเสื้อกั๊ก (มาลาวี) เป็นสัญลักษณ์สถานะของตนที่เห็นได้ชัด ผู้อำนวยการโครงการรายงานว่า สัญลักษณ์เช่นนี้เป็นแรงจูงใจสำคัญของนักกฎหมายชุมชนและเป็นเครื่องประกันต่อชุมชนที่รับบริการจากนักกฎหมายชุมชนด้วย

บทที่ 8

การพัฒนาโครงการอย่างต่อเนื่อง

สารบัญช

8.1 การประเมินโครงการ

8.2 การรับรองสถานะโครงการ

8.3 เครือข่ายระดับประเทศ

8.4 การสนับสนุนของรัฐบาล

8.5 การปรับโครงการ

บทสุดท้ายนี้มองไปไกลว่าการเริ่มตั้งโครงการและการดำเนินโครงการนักกฎหมายชุมชน โดยเน้นไปที่การพัฒนาโครงการอย่างต่อเนื่อง ประเด็นแกนกลางของบทนี้ก็คือเรื่องคุณภาพของโครงการ ความน่าเชื่อถือ และความยั่งยืน คุณจะแสดงให้เห็นคนภายนอกเห็นได้อย่างไรว่าโครงการของคุณนั้นมีประสิทธิภาพ คุณจะพัฒนา สนับสนุน และขยายโครงการของคุณต่อไปได้อย่างไร โครงการของคุณโดยความร่วมมือกับโครงการอื่นๆ จะทำงานไปสู่เป้าหมายร่วมกันเรื่องการขยายการเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างไร

บทนี้จะตอบคำถามเหล่านี้ โดยครอบคลุมถึงประเด็นต่างๆ ทั้งการประเมินโครงการ การกำหนดมาตรฐานภายในโครงการเช่นการรับรองสถานะโครงการ การสร้างเครือข่ายระดับชาติ และวิธีที่คุณอาจจะปรับโครงการของคุณเป็นระยะให้เข้ากับการจัดการองค์กรและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

8.1 การประเมินโครงการ

ผู้อำนวยการโครงการที่มีความสามารถจะพยายามทำให้ได้รับการยอมรับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ทั้งลูกความ ผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมาย นักการเมือง องค์กรพัฒนาเอกชน แหล่งทุน เพื่อเสริมสร้างชื่อเสียงของโครงการ และทำให้เป็นที่รู้สึกว่าการได้รับการสนับสนุน ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการของคุณยังจะถูกเผยแพร่ไปตามธรรมชาติผ่านทาง การให้บริการ การนำเสนอต่อสาธารณะ การปรากฏในรายงานของสื่อมวลชน การพบปะส่วนบุคคล และความสัมพันธ์ในการทำงานแบบร่วมมือกัน การประเมินจะช่วยเสริมบูรณาภาพของโครงการของคุณโดยการแสดงให้เห็นถึงความเต็มใจที่จะวัดผลกระทบของโครงการ ถ้าจะให้ดีที่สุดแล้ว การประเมินผลยังจะให้หลักฐานที่แสดงถึงประสิทธิภาพของคุณอีกด้วย

8.1.1 การประเมินผลเชิงพัฒนา (Formative Evaluation)

กับการประเมินผลแบบสรุป (Summative Evaluation)

การประเมินผลโครงการอาจจะเป็นแบบเชิงพัฒนาหรือแบบสรุปก็ได้ การประเมินผลเชิงพัฒนา (formative evaluation) จะรวบรวมข้อมูลไปเรื่อยๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะช่วยให้ผู้บริหารองค์กรสามารถทำการเปลี่ยนแปลงกลางคันเพื่อให้โครงการมีประสิทธิภาพมากขึ้นได้ ส่วนการประเมินผลแบบสรุป (summative evaluation) จะทำเพียงครั้งเดียว โดยจะพยายามบันทึกว่าโครงการบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ในระยะเวลาหนึ่งๆ ที่ระดับใด การประเมินผลโครงการทั้งสองแบบได้รับประโยชน์จากการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการจัดทำเอกสารของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการอย่างลึกซึ้ง บทที่ 7 กล่าวถึงกลไกในการติดตามและประเมินงานของนักกฎหมายชุมชนของคุณ รวมถึงการจัดทำบันทึกและผลการแก้ไขปัญหาของคดี การจัดการข้อมูลภายในเป็นส่วนสำคัญของการประเมินโครงการ

ผลและผลกระทบของการประเมิน
โครงการที่ปรึกษานักกฎหมายชุมชน
มาลาวีแบบอิสระ

การบริการ

ผลผลิตบางประการ:

- ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2543 ถึง
มีนาคม 2546 โครงการที่ปรึกษานัก
กฎหมายชุมชนมาลาวี (Malawi
Paralegal Advisory
- จัดคลินิกนักกฎหมายชุมชน
มากกว่า 900 ครั้ง ให้การศึกษา
นักโทษมากกว่า 16,000 คน
- เอื้ออำนวยกระบวนการปล่อย
นักโทษมากกว่า 1,350 คน
- ลดจำนวนผู้ที่ถูกกักขังอย่างผิด
กฎหมายได้จำนวนมาก

ผลที่ได้รับบางประการ:

- โครงการทำให้นักโทษมีความเชื่อ
มั่นในระบบยุติธรรมมากขึ้น และลด
ความตึงเครียดภายในเรือนจำ
- ผู้พิพากษาและอัยการเห็นด้วยว่า
นักโทษที่เข้าร่วมโครงการมีความ
เข้าใจกฎหมายและระเบียบวิธี
ปฏิบัติของศาลมากขึ้น
- การคัดกรองคดีของโครงการช่วยลด
การกักขังอย่างผิดกฎหมายได้มาก

ที่มา:

Paralegal Advisory Service, 2004.

8.1.2 ผลผลิตกับผลที่ได้รับ

กล่าวโดยทั่วไปแล้ว ผลผลิต (output) ก็คือ สินค้า บริการ หรือกิจกรรม ที่จับต้องได้ ที่ผลิต
ขึ้นระหว่างการดำเนินโครงการ ตัวอย่างเช่น ในช่วงแรกของโครงการนักกฎหมายชุมชนแห่ง
หนึ่ง ผลผลิตก็คือจำนวนนักกฎหมายชุมชนที่จ้างและได้รับการฝึกอบรมในโครงการ และการ
ผลิตเอกสารประกอบการอบรมที่สำเร็จเสร็จสิ้น ผลผลิตเหล่านี้มีระยะเวลาสั้นและสามารถ
เห็นได้โดยทันที

ตัวอย่างเช่น ในกัมพูชา ผลลัพธ์ของโครงการนักกฎหมายชุมชนก็คือ การพัฒนา
หนังสือและเอกสารเพื่อสอนเกี่ยวกับกฎหมายและสิทธิมนุษยชน และการตั้งเครือข่ายผู้ให้การ
ศึกษาด้านสิทธิมนุษยชน

ผลที่ได้รับ (outcome) คือตัวชี้วัดหรือหลักฐานว่ากิจกรรมต่างๆ ที่โครงการทำนั้นได้
รับผลตามที่ตั้งใจหรือไม่ โดยอาจเรียกว่าคือผลหรือผลกระทบก็ได้ ผลที่ได้รับอาจส่งผลกระทบต่อ
บุคคล กลุ่ม นโยบาย หรือระบบ ขึ้นอยู่กับเป้าหมายของโครงการของคุณ ตัวอย่างผลที่ได้รับ
ของโครงการนักกฎหมายชุมชนก็เช่น การที่สมาชิกของชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับการบริการของ
รัฐบาลที่ชุมชนมีสิทธิได้รับมากขึ้น ผลที่ได้รับอาจจะเป็นแบบระยะสั้น ระยะกลาง หรือระยะ
ยาวก็ได้ ขึ้นอยู่กับกิจกรรมของโครงการของคุณ ระยะเวลาของผลกระทบก็จะส่งผลกระทบต่อความ
สามารถของคุณในการศึกษาผลกระทบในการประเมินโครงการ

โครงการนักกฎหมายชุมชนในกัมพูชาที่กล่าวถึงข้างต้น ได้ระบุผลที่คาดว่าจะได้รับ
ดังต่อไปนี้

- ลูกความและสมาชิกคนอื่นๆ ในชุมชนจะมีความเข้าใจเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับกฎหมาย
และระบบกฎหมาย ที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันของตน
- ลูกความและสมาชิกคนอื่นๆ ในชุมชนจะพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการพื้นฐาน
และคุณค่าต่างๆ ของรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และระบบกฎหมาย
- การมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพของประชาชนในระบบกฎหมายจะได้รับการส่งเสริม
- โครงการจะทำให้เกิดความยุติธรรม ความอดทนอดกลั้น และความเป็นธรรมมากขึ้น
- ความเต็มใจและความสามารถของประชาชนในการแก้ไขข้อพิพาทด้วยกลไกการ

แก้ไขปัญหาแบบไม่เป็นทางการ และแบบเป็นทางการ (ในกรณีจำเป็น) จะได้รับการส่งเสริมมากขึ้น

- ทักษะพื้นฐานของประชาชน รวมถึงการคิดวิพากษ์และการให้เหตุผล การสื่อสาร การสังเกต และการแก้ไขปัญหา จะได้รับการพัฒนาขึ้น
- คนหนุ่มสาวจะได้รับการพัฒนาทัศนคติที่ดีต่อกฎหมาย และจึงทำให้ลดการกระทำผิดกฎหมายในกลุ่มวัยรุ่นมากขึ้น

หากคุณขอทุนสนับสนุนในช่วงที่เริ่มโครงการ คุณจะต้องใส่รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีที่คุณวางแผนว่าจะใช้รายงานผลของโครงการเข้าไว้ด้วย

- ในการออกแบบการประเมินโครงการ มีหลายประเด็นพิจารณาที่คุณจะต้องใส่ใจ เช่น
- ข้อมูลอะไรที่เจ้าหน้าที่จะสามารถรวบรวมได้จริงภายในองค์กร โดยไม่ถือเป็นภาระเพิ่ม
 - ณ จุดใดที่โครงการของคุณจะพร้อมที่จะได้รับการประเมินผลกระทบ
 - ผลลัพธ์และผลที่คาดว่าจะได้รับสำหรับโครงการของคุณคืออะไร
 - การประเมินโครงการจะถูกออกแบบให้ช่วยกำหนดกรอบการทำงานของโครงการได้อย่างไร
 - จะสามารถออกแบบการ ประเมินโครงการให้สอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของโครงการนักกฎหมายชุมชน คือ การเอาประชาชนเป็นศูนย์กลางได้หรือไม่
 - จำเป็นหรือไม่ที่จะต้องพิจารณาถึงการใช้เงินทุน เพื่อทำการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญภายนอก

8.1.3 การประเมินการปฏิบัติงานภายในโครงการ

ในปีแรกๆ ของโครงการ แหล่งทุนอาจจะอยากเห็นคุณทำการประเมินภายในโดยเน้นไปที่การปฏิบัติงานของโครงการ ในการศึกษาประเภทนี้ คุณอาจจะพิจารณาถึงลักษณะต่อไปนี้ของการบริหารจัดการภายในและระบบการปฏิบัติงานของคุณ:

บทเรียนการบริหารจัดการภายในจากโครงการนักกฎหมายชุมชนเคนย่า

- จำเป็นต้องเพิ่มการควบคุมดูแลงานของนักกฎหมายชุมชนในเขตต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้พวกเขาทำงานใกล้ชิดกับฝ่ายปกครองในท้องถิ่นมากขึ้น
- กำหนดให้นักกฎหมายชุมชนส่งรายงานประจำเดือนและให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการประเมินรายงานเหล่านั้น เพื่อวัดระดับความตระหนักที่กิจกรรมนักกฎหมายชุมชนสร้างขึ้น
- ต้องมีการฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชนบ่อยขึ้น เพื่อให้ให้นักกฎหมายชุมชนได้รับทราบถึงกฎหมายใหม่ๆ

ที่มา:
Konditi (1999).

- การมีแนวทางในการปฏิบัติการ
- การติดตาม การกำกับดูแล และการประเมินผลงานเจ้าหน้าที่ อย่างมีประสิทธิภาพ
- ระบบการบริหารจัดการการเงินที่เชื่อถือได้และเป็นระบบชัดเจน
- นโยบายเรื่องทรัพยากรมนุษย์ที่เหมาะสมและกำหนดไว้ชัดเจน
- ความสัมพันธ์ที่ดีกับคณะกรรมการบริหารหรือคณะกรรมการที่ปรึกษา
- ผู้เข้ารับการฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชนสำเร็จการฝึกอบรมและได้รับการประกาศนียบัตรรับรอง
- มีการใช้เครือข่ายส่งต่อคดีอย่างมีประสิทธิภาพ

8.1.4 วิธีการในการประเมินโครงการ

มีหลายวิธีที่คุณสามารถใช้ในการประเมินโครงการได้ หากคุณเคยร่วมในการทำรายงานและประเมินโครงการมาก่อน คุณก็จะคุ้นเคยกับเทคนิควิธีการเหล่านี้อยู่แล้ว ในการประเมินโครงการคุณจะต้องรวบรวมข้อมูลภายในของโครงการ รวมถึงแฟ้มคดีและผลการประเมินการฝึกอบรม นอกจากนี้ยังสามารถใช้การสัมภาษณ์และการจัดสนทนากลุ่มย่อย แบบสอบถาม การสังเกตการณ์ และการทบทวนเอกสาร (ดูรายละเอียดเรื่องวิธีการรวบรวมข้อมูลได้ที่ ศูนย์ทรัพยากรด้านการวางแผนและการประเมิน [Planning & Evaluation Resource Center] ที่ www.evaluationtools.org/plan_data_collect.asp)

การประเมินโครงการนักกฎหมายชุมชนอาจจะใช้เทคนิคการประเมินแบบที่ใช้กันมานาน เช่น ตัวชี้วัด ก็ได้ ตัวชี้วัดใช้วัดทรัพยากรที่ใช้ในโครงการ กระบวนการ ผลผลิต และผลที่ได้รับ *ตัวชี้วัดทรัพยากรที่ใช้* (input indicators) วัดทรัพยากรทั้งทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรการเงิน ที่ใช้ไปกับโครงการหรือแผนงานหนึ่งๆ (เช่น จำนวนนักกฎหมายชุมชน) ตัวชี้วัดทรัพยากรที่ใช้ไปยังอาจจะรวมถึงการวัดลักษณะของประชากรกลุ่มเป้าหมาย (เช่น จำนวนผู้ที่สามารถเป็นลูกความของโครงการ) *ตัวชี้วัดด้านกระบวนการ* (process indicators) วัดวิธีที่โครงการให้บริการ (เช่น จำนวนเวลาที่ต้องใช้ในแต่ละคดี) *ตัวชี้วัดผลผลิต* (output indicators) วัดปริมาณของผลิตภัณฑ์และบริการที่ได้ทำและประสิทธิผลของการผลิตนั้น (เช่น จำนวนประชาชนที่ได้รับบริการและความเร็วในการตอบสนองต่อสิ่งที่ลูกความร้องขอ) ตัวชี้วัดเหล่านี้

อาจจะถูกกำหนดไว้สำหรับโครงการนักกฎหมายชุมชนของคุณโดยรวม สำหรับแต่ละสำนักงานภาคสนาม และ/หรือสำหรับแต่ละพื้นที่ให้บริการก็ได้ ตัวชี้วัดผลที่ได้รับวัดผลในวงกว้างที่เกิดจากการให้บริการ

ตารางลึอกเฟรม (logframe)

สรุปการออกแบบ	ตัวชี้วัด/เป้า	แหล่งข้อมูล	ข้อสันนิษฐาน
ผลกระทบ			
ผลที่ได้รับ			
ผลผลิต			
กิจกรรม			

ลึอกเฟรม (Logframe) เป็นตัวย่อของคำว่า “logical framework” หรือกรอบตรรกะ ตารางลึอกเฟรม (ดูตัวอย่างด้านบน) เป็นวิธีการง่ายๆ ในการจัดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการเข้าเทียบกับสิ่งที่ได้ใช้ไป กระบวนการ และผลผลิต ตารางลึอกเฟรมอาจจะมีข้อมูลเพิ่มเติมเข้าไว้ด้วย เช่น แหล่งข้อมูล วิธีการที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล และกรอบเวลาการทำงาน ลึอกเฟรมในการประเมินผลสามารถใช้เพื่อเปรียบเทียบกิจกรรมโครงการที่วางแผนไว้เข้ากับกิจกรรมที่ปฏิบัติจริง เมื่อมีการทำกิจกรรมโครงการ จะมีการใช้เกณฑ์การบริหารจัดการที่อิงอยู่บนฐานของผลการกระทำ (results-based management criteria) โดยคณะผู้ประเมินผล

เกณฑ์การบริหารจัดการที่อิงอยู่บนฐานของผลการกระทำมีอยู่ 4 ด้านคือ 1) ความสัมพันธ์เข้ากับประเด็น 2) ความมีประสิทธิภาพ (ผลระยะสั้น) 3) ผลกระทบ (ผลระยะยาว) และ 4) ความยั่งยืน การประเมินเช่นนั้น อาจจะพิจารณาถึงโอกาสและข้อจำกัดที่เกิดขึ้นในทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ที่ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมและผลของโครงการด้วย

ผลกระทบบางอย่างที่เป็นไปในเชิงคุณภาพ ก็ยากที่จะวัดได้ผ่านทางตัวชี้วัดที่เป็นแบบปริมาณ ตัวอย่างของผลกระทบที่วัดได้ยากในโครงการนักกฎหมายชุมชนที่ให้บริการเพื่อความยุติธรรม มีดังต่อไปนี้

- ลูกความสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น
- มีความตระหนักถึงปัญหาและทางออกที่เป็นไปได้มากขึ้น
- ชุมชนเป้าหมายมีการจัดตั้งระดับรากหญ้าดีขึ้น
- มีการขับเคลื่อนการละเมิดโดยผู้มีอำนาจมากขึ้น
- มีความยุติธรรมมากขึ้น
- มีความหวังและศรัทธามากขึ้น

ในสถานการณ์นี้ คุณอาจจะเสริมข้อมูลเชิงปริมาณเรื่องการรับคดีและการแก้ปัญหาของคดีด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพก็ได้

การประเมินผลโครงการที่คุณจัดจะได้รับประโยชน์จากการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเฉพาะจากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ลูกความจะช่วยให้เข้าใจความรู้สึกเกี่ยวกับบริการที่เขาได้รับ ภาคผนวก 13 มีแบบประเมินความเห็นลูกความ คุณอาจจะจัดเวทีหรือการประชุมเชิงปฏิบัติการในชุมชนเพื่อรวบรวมความเห็นต่อโครงการของคุณ โดยอาจจะจัดแบบตรงไปตรงมาโดยการให้ความเห็นด้วยวาจา หรือใช้เครื่องมือที่สร้างสรรค์อย่างเช่นการวาดภาพและละครเพื่อช่วยเอื้อกระบวนการแสดงความเห็นต่อโครงการก็ได้ ในเซียร์ราลีโอน โครงการ Timap เพื่อความยุติธรรมวางแผนจะใช้วิธีการเชิงคุณภาพเพื่อบันทึก "เส้นทาง" ที่ลูกความต้องผ่านในการหาทางออกของปัญหาของตน การบันทึกนี้จะพยายามหาชุดการตัดสินใจและผลที่เกิดขึ้นภายในช่วงระยะเวลาหนึ่งของลูกความหลายๆ คน ซึ่งอาจจะแสดงให้เห็นว่านักกฎหมายชุมชนช่วยแก้ปัญหาระดับชุมชน ผ่านทางวิธีการที่ไม่ใช่การใช้กฎหมายได้อย่างไร มีประสิทธิภาพได้อย่างไร

คุณอาจจะลองพิจารณาถึงผลกระทบต่อระบบกฎหมายในระดับชาติด้วย ขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์และระยะเวลาที่โครงการของคุณทำงานมา อาจจะมีแง่มุมในระบบกฎหมายที่โครงการของคุณได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น การเข้าถึงความยุติธรรม การมีข้อมูลทางกฎหมาย และกลไกการจัดการข้อพิพาทแบบทางเลือก

ไม่ว่าคุณจะคิดว่าจะใช้วิธีการประเมินผลโครงการวิธีใด คุณควรจะถอยกลับมามาหนึ่งก้าวและพิจารณาทบทวนอีกครั้งก่อนจะตัดสินใจลงมือ วิธีการนี้ค้ำยันถึงเป้าและวิสัยทัศน์ระยะยาวของคุณรวมถึงวัตถุประสงค์ระยะสั้นหรือไม่ วิธีการนี้ทำให้คุณและคนอื่นๆ มีความรู้ ทักษะ

ทัศนคติ และตัวอย่างที่คุณจำเป็นต้องเข้าใจและทำงานร่วมกัน เพื่อที่จะตอบสนองต่อสิ่งจำเป็นที่สุดของโครงการของคุณหรือไม่ วิธีการนี้ช่วยนำไปสู่การตัดสินใจและการควบคุมที่ดีขึ้นในโครงการ และช่วยเสริมปากเสียงของลูกความหรือไม่ วิธีการนี้ส่งเสริมความเชื่อใจและความรับผิดชอบในทุกคนที่เกี่ยวข้องหรือไม่ เป็นเรื่องสำคัญที่การประเมินโครงการของคุณจะต้องตอบสนองต่อความต้องการของคุณมากพอกับการตอบสนองความต้องการของผู้รับข้อมูลภายนอก

8.2 การรับรองสถานะ

8.2.1 การรับรองโครงการ

การรับรองโครงการ (Program accreditation) หมายถึงการที่มีหน่วยงานอิสระรับรองว่าโครงการเป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนดไว้เรื่องคุณภาพของโครงการ การรับรองโครงการและการพัฒนาคู่มือนักกฎหมายชุมชนนั้นดำเนินไปควบคู่กัน คู่มืออาจจะกล่าวถึงการบริหารจัดการภายในและกระบวนการตรวจสอบงาน รวมถึงการควบคุมดูแลงานและระบบการประเมิน บทที่ 7 “การติดตาม การสนับสนุน และการประเมินนักกฎหมายชุมชนในภาคสนาม” และบทที่ 3 “การจัดตั้งโครงการนักกฎหมายชุมชน” มีรายละเอียดเรื่องคู่มือ มาตรฐาน และหลักจรรยาบรรณ

คุณอาจจะคิดถึงการทำให้โครงการของคุณได้รับการรับรอง หากคุณต้องการเห็นนักกฎหมายชุมชนของคุณได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายภายในประเทศของคุณ หรือหากคุณต้องการส่งเสริมให้นักกฎหมายชุมชนของคุณพัฒนาทางวิชาชีพสืบเนื่องไป ในบางประเทศก็มีการบัญญัติถึงองค์กรนักกฎหมายชุมชนไว้ในกฎหมายอยู่แล้ว การแสดงให้เห็นว่าโครงการของคุณเป็นไปตามเกณฑ์เหล่านั้น อาจจะไม่ได้ทำให้คุณได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลในทันที แต่จะทำให้องค์กรของคุณมีโอกาสที่ดีขึ้นในการได้รับการพิจารณาให้รับการสนับสนุนเช่นนั้นในอนาคต

ประเด็นหลักๆ บางประการของเรื่องการรับรองสถานะมีดังนี้

- การมีระบบการฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชนที่เป็นหนึ่งเดียวกัน
- การรับรองนักกฎหมายชุมชน
- การผนวกเข้าไปในการให้บริการทางกฎหมายที่เป็นระบบทางการ

การฝึกอบรมของคุณอาจจะได้รับการรับรองสถานะได้ โดยที่ตัวโครงการทั้งหมดโดยรวมยังไม่ได้ก็ได้ หากโครงการของคุณสังกัดอยู่กับมหาวิทยาลัย คุณก็อาจลองพิจารณาดูว่า อาจจะใส่โครงการฝึกอบรมของคุณ รวมเข้าไปในหลักสูตรที่นับหน่วยกิตหรือเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรปริญญาของสถาบันของคุณก็ได้

ในยังการี โครงการนักกฎหมายชุมชน ELTE ได้รับการรับรองผ่านทางระบบการศึกษาผู้ใหญ่ของยังการี นักกฎหมายชุมชนทุกคนที่เข้ารับการอบรมจะได้รับการนับหน่วยกิตการศึกษา โดยทางเทคนิคแล้วการนับหน่วยกิตหมายความว่าสามารถเก็บค่าธรรมเนียมจากผู้เข้ารับการอบรมได้ แต่ก็ไม่มี การคิดค่ารับการอบรม

ระบบเช่นนี้ ทำให้โครงการในยังการีสามารถรับการสนับสนุนเงินทุนจากสหภาพยุโรปได้ เนื่องจากเป็นไปตามเป้าเรื่อง “ตลาดแรงงานแบบครอบคลุม” โดยการให้การฝึกอบรมแก่ชาวโรมาซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีอัตราการว่างงานสูงมาก หากโครงการของคุณทำงานกับคน “กลุ่มเสี่ยง” คุณก็ควรจะศึกษาว่าคุณอาจจะมีสิทธิได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากรัฐบาล หรือบางคนในโครงการของคุณอาจจะขอรับการสนับสนุนเช่นนั้นก็ได้

การพยายามให้ได้รับการรับรองสถานะนั้น ต้องใช้ทรัพยากรมนุษย์และอาจต้องใช้ทรัพยากรทางการเงินจากโครงการของคุณ คุณจะต้องเตรียมพร้อมสำหรับกระบวนการนี้ และต้องมีความเชื่อมั่นในคุณภาพของโครงการของคุณ และเชื่อว่าการรับรองสถานะจะช่วยหนุนให้เกิดความยั่งยืนของโครงการ

8.2.2 การรับรองสถานะนักกฎหมายชุมชน

ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 5 “การฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชน” ว่าบางโครงการได้จัดให้มีกระบวนการรับรองสถานะนักกฎหมายชุมชนด้วย โดยกำหนดให้เจ้าหน้าที่ต้องเข้ารับการอบรมจำนวนหนึ่งและแสดงให้เห็นถึงการทำงานที่มีคุณภาพ จึงจะได้รับการรับรองสถานะเป็นนักกฎหมายชุมชนได้

คุณอาจจะกำหนดเกณฑ์คุณสมบัตินักกฎหมายชุมชนอย่างเป็นทางการภายในโครงการของคุณ นอกจากการกำหนดเกณฑ์ในการจ้างนักกฎหมายชุมชนแล้ว คุณควรจะพัฒนามาตรฐานเรื่องคุณสมบัติเต็มรูปแบบของนักกฎหมายชุมชนไว้ โดยพิจารณาจากการมีส่วนร่วม

ในการฝึกอบรม ประสบการณ์การทำงาน และการได้รับการประเมินผลเชิงบวกของนักกฎหมายชุมชน มาตรการเรื่องคุณสมบัติเช่นนี้ จะเป็นแรงจูงใจเพิ่มเติมให้นักกฎหมายชุมชนพัฒนาวิชาชีพของตน และยังเป็นรางวัลสำหรับเจ้าหน้าที่ที่ยังคงทำงานกับโครงการ การรับรองสถานะเช่นนี้อาจจะโยงเข้ากับกับเพิ่มเงินเดือนหรือการเลื่อนตำแหน่งด้วยก็ได้

การรับรองสถานะนักกฎหมายชุมชน ยังเชื่อมโยงใกล้ชิดกับการรับรองโครงการฝึกอบรม ในบางโครงการที่สังกัดมหาวิทยาลัยเช่นในแอฟริกาใต้ มหาวิทยาลัยมอบประกาศนียบัตรหรืออนุปริญญาให้แก่นักกฎหมายชุมชนที่เข้ารับการอบรมครบหลักสูตร การมอบประกาศนียบัตรเช่นนี้ ยังสามารถทำได้ในกรณีการฝึกอบรมที่จัดโดยองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีความเชี่ยวชาญ トラบไคที่มหาวิทยาลัยเป็นผู้ควบคุมเรื่องคุณภาพของกระบวนการฝึกอบรม

8.3 เครือข่ายระดับชาติ

เมื่อคุณดำเนินโครงการไป คุณก็จะขยายความสัมพันธ์กับองค์กรพัฒนาเอกชนองค์กรอื่นๆ หน่วยงานของรัฐบาล เทศบาลและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ทนายความ และสภาทนายความ ความสัมพันธ์เช่นนี้ควรจะได้รับบ่มเพาะเพื่อช่วยให้คนเหล่านี้มาเป็นวิทยากรให้โครงการคุณได้ หรืออย่างน้อยก็ไม่มาขัดขวางการทำงานของของคุณ

8.3.1 เครือข่ายนักกฎหมายชุมชนและสมาคมระดับชาติ

ในบางประเทศได้มีการตั้งเครือข่ายและสมาคมระดับชาติของกลุ่มคนที่ทำงานคล้ายคลึงกัน และเพื่อส่งเสริมบทบาทของนักกฎหมายชุมชนในสังคมโดยรวม การรวมตัวเป็นภาคีหรือสมาคมแบบเปิดรับสมาชิกจะช่วยเชื่อมโยงโครงการต่างๆ หรือนักกฎหมายชุมชนแต่ละคนเข้าด้วยกันได้

- การมีสังกัดหรือความสัมพันธ์กับเครือข่ายและสมาคมเช่นนั้นจะมีประโยชน์ดังต่อไปนี้
- เพิ่มความสามารถในการลือขบขี้
- การจัดมาตรฐานการออกประกาศนียบัตรและ/หรือการรับรององค์กร
- การประกันคุณภาพ
- ความสามารถในการระดมทุน

- การประสานร่วมมือการทำโครงการ
- การแบ่งปันทรัพยากร
- การให้คำปรึกษาในการทำงาน
- การกำกับควบคุมองค์กรด้วยตนเอง

ในแอฟริกาใต้ องค์กรนักกฎหมายชุมชนได้ตั้งเครือข่ายขององค์กรนักกฎหมายชุมชนแห่งชาติขึ้นมา ตัวแทนของเครือข่ายนี้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย (Legal Aid Board) และหน่วยงานควบคุมดูแลอื่นๆ ในระดับจังหวัดและระดับประเทศ ความสัมพันธ์เช่นนี้ช่วยให้โครงการนักกฎหมายชุมชนสามารถเข้าถึงและได้รับการยอมรับในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ทำงานด้านกฎหมายของประเทศ

มูลนิธิเพื่อการให้บริการทางกฎหมายและโครงการกฎหมายข้างถนน (Foundation for Clinical Legal and Street Law Programs) ในฮังการี โดยความร่วมมือกับผู้นำงานด้านสิทธิพลเมืองชาวโรมา ได้เริ่มโครงการนักกฎหมายชุมชนแบบรอบด้านที่มุ่งเป้าส่วนหนึ่งไปที่การสร้างเครือข่ายนักกฎหมายชุมชน ที่สามารถเข้าถึงภูมิภาคที่ครอบครัวชาวโรมามักจะถูกละเลย

8.3.2 มาตรฐานสำหรับเครือข่ายระดับประเทศ

เครือข่ายระดับประเทศและสมาคมของนักกฎหมายชุมชนจะต้องเห็นพ้องร่วมกันเรื่องกฎ แนวปฏิบัติ และหลักจรรยาบรรณการประกอบอาชีพ สมาคมนักกฎหมายชุมชนส่วนใหญ่จะเขียนภารกิจ วัตถุประสงค์ คำนิยามตัวนักกฎหมายชุมชน มาตรฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการออกใบอนุญาตหรือกฎระเบียบ และข้อกำหนดเรื่องสมาชิกเอาไว้

นโยบายต่างๆ ที่คุณได้ออกมาสำหรับโครงการนักกฎหมายชุมชนของตนเอง เช่น หลักจรรยาบรรณ หรือมาตรฐานเกี่ยวกับการรับรองสถานะนักกฎหมายชุมชนและสถานะองค์กร จะช่วยเสริมการเสวนาข้ามองค์กรและข้ามตัวบุคคลเกี่ยวกับมาตรฐานต่างๆ ที่จะต้องกำหนดสำหรับประเทศโดยรวม

ตัวอย่างของแนวปฏิบัติเช่นนั้น ซึ่งปรับปรุงมาจากสมาคมผู้ช่วยทางกฎหมายแห่งชาติ (National Association of Legal Assistants) สหรัฐอเมริกา มีดังต่อไปนี้

- นักกฎหมายชุมชนมีขีดจำกัดชัดเจนว่าตนมีบทบาทอย่างไรในเรื่องกฎหมาย บางบทบาทสามารถทำได้โดยทนายความเท่านั้น
- นักกฎหมายชุมชนจะต้องอธิบายบทบาทของตนเอง รวมถึงหน้าที่ที่ตนไม่สามารถรับทำได้ แก่ลูกค้าและบุคคลอื่นๆ ที่ตนทำงานด้วยให้ชัดเจน
- นักกฎหมายชุมชนมีความรับผิดชอบต่อลูกค้าของตน และยังคงรายงานต่อหัวหน้าของตนในโครงการนักกฎหมายชุมชนด้วย
- นักกฎหมายชุมชนจะต้องไม่มีส่วนร่วมหรือช่วยในการละเมิดกฎหมาย
- นักกฎหมายชุมชนจะต้องไม่รับค่าแรงหรือเงินตอบแทนใดๆ จากลูกค้า
- นักกฎหมายชุมชนจะต้องใช้ความรอบคอบในการจัดการกับปัญหาของลูกค้า ซึ่งหมายถึงการเคารพความเป็นส่วนตัวและไม่พูดถึงคดีกับคนอื่น ยกเว้นในการทำตามหน้าที่ความรับผิดชอบทางวิชาชีพเท่านั้น
- นักกฎหมายชุมชนจะต้องมุ่งมั่นที่จะรักษาบูรณภาพและศักยภาพสูงสุดในการปฏิบัติหน้าที่ที่พึงปรารถนา

8.4 การสนับสนุนจากรัฐบาล

ดังที่กล่าวไว้แล้วในบทที่ 3 “การก่อตั้งโครงการนักกฎหมายชุมชน” เพื่อความยั่งยืนระยะยาวของโครงการของคุณ คุณควรจะศึกษาดูว่ารัฐบาลจะสามารถสนับสนุนโครงการของคุณได้อย่างไรบ้าง โดยการสนับสนุนเช่นนั้นจะต้องยังคงทำให้คุณสามารถทำงานของคุณได้โดยเป็นกลางทางการเมือง หากมีสำนักงานให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายอยู่ในประเทศ คุณอาจจะส่งนักกฎหมายชุมชนไปทำงานที่นั่น หรือหากรัฐบาลมีระบบการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย คุณก็อาจจะพยายามไปร่วมมือหรือไปเสริมกิจกรรมการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายของรัฐ บ่อยครั้งที่รัฐบาลที่มีนโยบายเรื่องนี้จะอยากจ้างให้หน่วยงานอื่นมาให้บริการแทนที่จะต้องจัดการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายเอง และโครงการของคุณก็อาจจะสามารถปฏิบัติหน้าที่นี้ได้ หนึ่งในประโยชน์ของการรับจ้างทำงานต่อจากรัฐบาลก็คือ กระบวนการนี้มักจะกำหนดให้คุณต้องมีแผนการจัดการองค์กรและชุดมาตรฐานการบริการอย่างละเอียดในยุโรป การรับช่วงงานต่อเช่นนี้เกิดขึ้นในเนเธอร์แลนด์ โดยงานให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย

นั้น ทำโดยนักกฎหมายชุมชนผ่านทางองค์กรพัฒนาชุมชนที่ได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลในแอฟริกาใต้ ศูนย์ยุติธรรมของคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย (Legal Aid Board) จ้างนักกฎหมายชุมชนทำงานด้วย ในมองโกเลีย สำนักงานของผู้ว่าราชการจังหวัดก็ใช้นักกฎหมายชุมชน

หากเป็นไปได้ที่จะสร้างความสัมพันธ์กับรัฐบาลในระดับประเทศ ก็อาจจะลองพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในระดับท้องถิ่น การตัดสินใจของคุณจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการประเมินสถานการณ์เมื่อเริ่มโครงการ ซึ่งจะทำให้คุณมีข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกฎหมายและความเป็นไปได้ที่จะร่วมมือทำงานกับรัฐบาล

อีกทางเลือกหนึ่งก็คือการใช้วิธีการทางการเมืองหรือกฎหมาย และใช้โครงการของคุณไปลobbีรัฐบาลให้จัดให้มีการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายโดยไม่คิดมูลค่า คุณอาจจะผลักดันให้มีการแก้ไขกฎหมาย ให้อยอมรับบทบาทของนักกฎหมายชุมชนในการบริหารจัดการความยุติธรรม หรือที่ยอมรับรับรองหน่วยงานให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายบางหน่วยงานที่มีตั้งอยู่แล้ว

ความพยายามผลักดันนโยบาย มักจะได้รับประโยชน์จากการมีสมาคมวิชาชีพนักกฎหมายชุมชนในระดับชาติ ที่ทำงานเป็นตัวแทนของนักกฎหมายชุมชนทุกคน รวมถึงคนที่อยู่ในโครงการของคุณด้วย เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการให้มีการยอมรับสถานะและเงินทุนเรื่องการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย การตั้งสมาคมของโครงการนักกฎหมายชุมชนก็ทำหน้าที่คล้ายๆ กับสมาคมอื่นๆ เช่น ของหน่วยกู้ชีพ นักสังคมสงเคราะห์ และคลินิกกฎหมายอื่นๆ ที่ตั้งอยู่ในหลายประเทศทั่วโลก

8.5 การปรับโครงการ

ประสบการณ์ต่างๆ จะนำความรู้ใหม่ๆ เกี่ยวกับโครงการของคุณและสภาพแวดล้อมที่โครงการทำงานอยู่มาเรื่อยๆ ความรู้ใหม่ๆ นี้ควรจะทำให้เกิดแนวคิดใหม่ๆ ที่จะปรับโครงการของคุณอย่างไรเพื่อให้สามารถบริการลูกค้าและปฏิบัติตามภารกิจของคุณได้ดีขึ้น

8.5.1 การเปลี่ยนระดับการให้บริการ

หากการเริ่มทำงานโครงการนักกฎหมายชุมชนของคุณประสบความสำเร็จ คุณก็อาจจะพิจารณาหาวิธีที่โครงการของคุณจะขยายตัวต่อไป การขยายตัวเช่นนั้นอาจจะเกิดขึ้นโดยการจ้างเจ้าหน้าที่ใหม่และการเปิดให้บริการในพื้นที่ใหม่ ผู้อำนวยการโครงการนักกฎหมายชุมชนที่มากประสบการณ์มักจะเตือนให้คนอื่นรอบคอบในเรื่องนี้ เนื่องจากการขยายโครงการจะทำให้เกิดภาระเพิ่มขึ้นในการกำกับดูแลงาน การควบคุมคุณภาพ และการระดมทุน ดังนั้น การขยายโครงการใดๆ จะต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบเรื่องความต้องการการบริการของนักกฎหมายชุมชนซึ่งมักจะยังคงอยู่ในระดับสูง และมีความเป็นไปได้ว่าคุณจะสามารถดึงดูดทรัพยากรที่จำเป็นในระยะยาวได้

แทนที่จะขยายโครงการของคุณเอง คุณอาจจะส่งเสริมให้องค์กรพัฒนาเอกชนองค์กรอื่นเริ่มโครงการของตนเองก็ได้ บทบาทของคุณก็จะเป็นตัวกระตุ้นและผู้เสริมศักยภาพการทำงานในระดับชาติ ประสบการณ์อันทรงคุณค่าของคุณในการดำเนินโครงการ การกำหนดมาตรฐาน และการฝึกอบรม จะถูกส่งต่อไปยังองค์กรอื่นๆ ที่คุณอาจจะมีความสัมพันธ์แบบร่วมมือกันอยู่

8.5.2 การเปลี่ยนกลุ่มเป้าหมายและประเด็น

ในโครงการนักกฎหมายชุมชนมักจะต้องมีการพัฒนาด้านการจัดการกับปัญหาและประเด็นทางกฎหมาย ความต้องการทางกฎหมายและรูปแบบความยุติธรรมใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นมักจะทำให้คุณต้องเกี่ยวกับประเด็นหลากหลายลึกซึ้งขึ้นหรือขยายกว้างขึ้น ตัวอย่างเช่น ในแอฟริกาใต้ซึ่งมีอัตราผู้ติดเชื้อเอชไอวีและเอดส์อยู่สูง สำนักงานนักกฎหมายชุมชนบางแห่งก็ให้คำแนะนำผู้ที่มีเชื้อเอชไอวีเรื่องวิธีการเข้าถึงบริการทางสุขภาพเพื่อรับยาต้านไวรัสด้วย

เมื่อนักอบรมของโครงการคุณมีความสามารถในการใช้วิธีการเรียนการสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์เพื่อสอนเรื่องเกี่ยวกับกฎหมายมากขึ้น คุณก็อาจค้นพบกลุ่มเป้าหมายใหม่ๆ ที่จะได้รับประโยชน์จากความเชี่ยวชาญของคุณ ตัวอย่างเช่น นักกฎหมายชุมชนของคุณอาจจะเข้าไปร่วมอบรมเจ้าหน้าที่จากองค์กรพัฒนาเอกชนองค์กรอื่นๆ ก็ได้

การเปลี่ยนแปลงในสภาพการเมืองโดยรวมก็อาจจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเนื้อหาของโครงการด้วย

การทำงานนักกฎหมายชุมชนในแอฟริกาใต้หลังจากการสิ้นสุดของระบอบเหยียดผิวก็มีการพัฒนาไป ศูนย์กฎหมายชุมชนและการพัฒนาชนบท (Community Law and Rural Development) ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2532 เริ่มด้วยการเน้นไปที่การให้บริการด้านสิทธิทางเศรษฐกิจและสังคมที่คนผิวดำถูกปฏิเสธภายใต้ระบอบเหยียดผิว หลังจากนั้นศูนย์ฯ ก็เปลี่ยนจุดเน้นไปที่เรื่องประชาธิปไตยและการให้การศึกษาผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเนื่องจากประเทศได้ก้าวเข้าสู่การเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยเป็นครั้งแรก เมื่อระบอบเหยียดผิวสิ้นสุดลง โครงการก็กลับไปทำงานประเด็นเรื่องสิทธิทางเศรษฐกิจและสังคมตามเดิม

8.5.3 การเปลี่ยนแปลงรูปแบบโครงการ

เมื่อโครงการของคุณก้าวไปข้างหน้า รูปแบบโครงการของคุณก็อาจจะต้องถูกปรับเปลี่ยน บทบาทที่คุณกำหนดให้นักกฎหมายชุมชนของคุณทำก็อาจจะขยายหรือเหมาะสมให้คนอื่นทำต่อ หากคุณมีทนายความอยู่ในองค์กร คุณอาจจะตัดสินใจทำงานส่งต่อคดีเพียงอย่างเดียว หากคุณต้องการเข้าถึงพื้นที่ห่างไกล แต่ไม่มีศักยภาพในการตั้งสำนักงานประจำภาคสนาม คุณก็อาจตั้งคลินิกกฎหมายเคลื่อนที่ขึ้นมาก็ได้

รูปแบบโครงการรูปแบบหนึ่ง ที่ดำเนินการอย่างประสบความสำเร็จในแอฟริกาใต้ก็คือ การจัดเป็น “กลุ่ม” (cluster) ในวิธีการแบบนี้สำนักงานนักกฎหมายชุมชน “กลุ่ม” หนึ่งทำงานเรื่องปัญหาสังคมเฉพาะประเด็นแบบร่วมมือกัน มีจุดเน้น และทำงานในระดับภูมิภาค ตัวอย่างเช่น กลุ่มที่ทำเรื่องสิทธิในที่ดินยื่นฟ้องร้องคดีเกี่ยวกับที่ดินทั่วจังหวัดควาซูลู-นาตาล กลุ่มทำงานโดยร่วมกับนักกฎหมายชุมชนในพื้นที่ ที่ได้รับการฝึกอบรมให้สามารถให้ข้อมูลและความช่วยเหลือพื้นฐานแก่ชาวบ้านในเรื่องที่ดินได้ และสามารถบอกได้ว่าในกรณีหนึ่งๆ นั้นเหมาะที่จะใช้การฟ้องร้องหรือไม่ ในการทำงานเช่นนี้ นักกฎหมายชุมชนทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างทนายของกลุ่มกับลูกความ และให้การสนับสนุนลูกความทั้งระหว่างและหลังการฟ้องร้อง

ในแอฟริกาใต้ คณะกรรมาธิการนักนิติศาสตร์สากล (International Commission of Jurists) ได้ช่วยสำนักงานที่ปรึกษานักกฎหมายชุมชนให้ขยายตัวโดยการใช้รูปแบบการทำงาน

เป็นกลุ่ม สำนักงานที่ปรึกษาจับกลุ่มกัน 5 สำนักงาน และไปเชื่อมสัมพันธ์กับคลินิกกฎหมายของคณะนิติศาสตร์ คลินิกกฎหมายเหล่านี้ให้คำปรึกษาและการสนับสนุนทางด้านกฎหมายแก่นักกฎหมายชุมชนและช่วยจัดการฝึกอบรมให้

ผู้นำโครงการนักกฎหมายชุมชนในแอฟริกาใต้ยัง ได้คณะกรรมการการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายมาเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่ทำคดีอาญาอีกด้วย ด้วยวิธีนี้ โครงการนักกฎหมายชุมชนได้เกี่ยวข้องกับทั้งมหาวิทยาลัยและหน่วยงานด้านกฎหมายที่ได้รับการอุดหนุนจากรัฐบาล

การพัฒนาระบบแบบกลุ่มร่วมกับคณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล ได้ช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบตรวจสอบได้และความมั่นคงทางการเงินให้แก่โครงการนักกฎหมายชุมชนระบบกลุ่มยังเป็นวิธีที่ทำให้คณะกรรมการการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายและเครือข่ายศูนย์บริการความยุติธรรม 58 แห่ง และสำนักงานเคลื่อนที่ 26 แห่งของคณะกรรมการฯ ที่จ้างทนายขอแรง นักกฎหมายชุมชนจำนวนมากขณะนี้ ถูกจ้างโดยศูนย์บริการความยุติธรรมและคลินิกกฎหมายของคณะกรรมการการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายของรัฐบาลแอฟริกาใต้

8.5.4 การวิเคราะห์ความเข้มแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม (SWOT)

การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ เป็นกระบวนการที่จะสามารถช่วยสร้างเวทีให้คุณและผู้นำโครงการอื่นๆ มองเห็นหนทางที่คุณอาจจะปรับเปลี่ยนโครงการของคุณไป

การวิเคราะห์ “จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม” หรือ SWOT นั้นเป็นกระบวนการวางแผนที่รวมเอาการคิดเชิงยุทธศาสตร์เกี่ยวกับโครงการไว้ เพื่อที่คุณจะได้ปฏิบัติตามภารกิจของคุณได้ต่อไป การวิเคราะห์นี้จัดกลุ่มประเด็นภายในองค์กรเป็นจุดแข็งหรือจุดอ่อน และแบ่งปัจจัยภายนอกเป็นโอกาสหรือภัยคุกคาม เมื่อเข้าใจลักษณะทั้ง 4 ด้าน องค์กรจะสามารถเสริมจุดแข็ง แก้ไขจุดอ่อน เก็บเกี่ยวโอกาส และหลีกเลี่ยงหรือลดภัยคุกคามของตนได้

แม้ว่าการวิเคราะห์ SWOT จะเน้นที่การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ในระยะสั้นและระยะกลาง วิธีนี้ยังอาจให้โอกาสในการยืนยันและขยายวิสัยทัศน์ในอนาคตได้อีกด้วย

กระบวนการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์อย่างการวิเคราะห์ SWOT จะช่วยกำหนดว่าโครงการของคุณควรพัฒนาไปอย่างไร เพื่อตอบรับกับการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมและ

SWOT เผยอะไรต่อโครงการนักกฎหมายชุมชน ELTE ในฮังการี

จุดแข็ง

- ผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมายที่มีความมุ่งมั่น
- ผู้อบรมมีการเตรียมพร้อมอย่างดี
- เงินสนับสนุนจากกองทุนสหภาพยุโรป

จุดอ่อน

- กระบวนการคัดเลือกไม่ได้ประกันว่าจะได้นักกฎหมายชุมชนที่ทุ่มเทที่สุดเข้ามาทำงาน
- กลุ่มนักเรียนมีความหลากหลายอย่างมาก
- ปัญหาการเงินที่มีอยู่

โอกาส

- การได้รับการรับรองโครงการนักกฎหมายชุมชน ผ่านทางหลักสูตรปริญญาโทของมหาวิทยาลัย
- การล๊อบบี้ให้มีการรวมเอาโครงการนักกฎหมายชุมชน ไว้ในกฎหมายว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายโดยไม่คิดมูลค่า
- การพัฒนาเครือข่ายการให้บริการนักกฎหมายชุมชนระดับประเทศ

ภัยคุกคาม

- การต่อต้านจากผู้ประกอบวิชาชีพต่อวิชาชีพใหม่ของนักกฎหมายชุมชน

- คำถามเรื่องความเกี่ยวข้องทางวิชาชีพและความเพียงพอของนักกฎหมายชุมชน
- การขาดการสนับสนุนจากรัฐ/ทางการแก่การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ยากไร้

ที่มา:

Tibbitts (2005a).

การเปลี่ยนแปลงภายในองค์กรเอง นอกจากนี้ เรายังอาจจะมองการประเมินโครงการว่าเป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ (อธิบายไว้ในบทที่ 2) สืบเนื่องจากที่เริ่มเมื่อก่อนการก่อตั้งโครงการก็ได้เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องเข้าใจงานของโครงการของคุณ รวมถึงการวิเคราะห์ความต้องการของชุมชน การฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชน การแก้ไขปัญหาความยุติธรรม และการติดตามผลกระทบของคุณ ไม่มีจุดสิ้นสุด งานของโครงการนักกฎหมายชุมชนในการสร้างความยุติธรรมนั้น เป็นกระบวนการที่สืบเนื่องและมีการพัฒนาอยู่เสมอ

ภาคผนวก

ภาคผนวก 1 บทคัดย่อจากบันทึกถึงนักกฎหมายชุมชนในเซียร์ราลีโอน (อ้างอิงในบทที่ 3)

คำแนะนำสำหรับนักกฎหมายชุมชน

ที่มา: Daniel Sesay, "Tips for Community Based Paralegals," Timap for Justice, 2006.

➤ ของกำนัล/เงิน จากลูกความหรือประชาชนที่มาใช้บริการ

พึงระลึกไว้เสมอว่าบริการของเราเป็นบริการแบบให้เปล่า อย่ารับของกำนัลไม่ว่าในรูปแบบใดๆ จากลูกความ เพราะมันจะกลายเป็นสินบนที่มีอิทธิพลต่อคุณ โดยเฉพาะเมื่อคดี/ข้อพิพาท ยังไม่ยุติลง ในทันทีที่คุณรับของกำนัลจากคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง คุณก็มีแนวโน้มที่จะทำในสิ่งที่เป็นผลประโยชน์ต่อผู้ที่ให้ของกำนัลแก่คุณ ของกำนัลที่ประชาชนมอบแก่คุณก็คือสินบนที่แอบแฝงมา นอกจากนี้ ยังอาจทำให้คุณต้องออกจากงานได้ เนื่องจากมันขัดต่อนโยบายขององค์กร

ข้อควรปฏิบัติ

- นักกฎหมายชุมชนควรทำตัวให้ปลอดภัยจากการถูกโจมตี โดยการไม่รับของกำนัลหรือเงินใดๆ ทั้งสิ้น
- ในการแนะนำตัวคุณและสำนักงาน คุณควรแจ้งลูกความและผู้ที่มาด้วยอย่างตรงไปตรงมาว่า การรับของกำนัลเป็นสิ่งที่ขัดต่อนโยบายขององค์กร
- แจ้งลูกความว่า ถ้าหากคุณรับของกำนัลหรือเงินเป็นค่าตอบแทนในการให้บริการ คุณจะถูกให้ออกจากงาน

➤ การรักษาความลับ

การรักษาความลับควรจะเป็นจรรยาบรรณของนักกฎหมายชุมชน ซึ่งนักกฎหมายชุมชนควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษ หากคุณในฐานะนักกฎหมายชุมชนยึดถือในเรื่องการรักษาความลับอย่างเต็มที่ จะเป็นการสร้างความไว้วางใจให้แก่ตัวคุณและองค์กร ในทางตรงข้ามหากคุณไม่ยึดมั่นในการรักษาความลับ ก็จะทำให้เกิดปัญหาที่ร้ายแรงตามมา ดังนั้น ปัญหาที่ลูกความนำมาปรึกษาจึงต้องเก็บรักษาเป็นความลับ และต้องไม่นำไปเปิดเผยต่อผู้อื่น

ข้อควรปฏิบัติ

- เก็บแฟ้มคดี แฟ้มข้อมูล บัญชีรายชื่อ คำฟ้อง/คำให้การต่างๆ ให้พ้นจากบุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง
- ถามความเห็นชอบจากลูกความก่อนที่จะเปิดเผยเรื่องราวของลูกความแก่บุคคลที่สาม
- หากมีคนเข้ามาในสำนักงานในขณะที่คุณกำลังคุยกับลูกความหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับคดี ต้องขอร้องให้ผู้ที่มาออกไปข้างนอกก่อน
- แม้แต่ภรรยา คนรัก ญาติพี่น้อง ฯลฯ ของคุณ ก็ไม่ควรได้รับอนุญาตให้อ่านคำฟ้อง/คำให้การ หรืออยู่กับแฟ้มข้อมูล
- อย่าปรึกษาหารือหรือแลกเปลี่ยนความเห็นเกี่ยวกับคดีของลูกความกับบุคคลอื่น ถ้าหากบุคคลนั้นไม่มีความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง เป็นต้นว่า เป็นผู้เชี่ยวชาญเรื่องกฎหมายจารีตประเพณี เมื่อคุณขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับคดี ก็ต้องไม่เอ่ยชื่อหรือแม้แต่ที่อยู่ของลูกความออกมา

➤ เงินของลูกความ

เงินของลูกความหมายถึงค่ารักษาพยาบาล ค่าซ่อมบำรุง เงินกู้ที่ส่งคืน ค่าเล่าเรียน ค่าเช่าบ้าน ฯลฯ เงินเหล่านี้จะถูกล่วงละเมิดไม่ได้เช่นเดียวกับเงินบริจาคในมัสยิดหรือโบสถ์ อย่าแตะต้องเงินเหล่านี้ แม้คุณจะมีความจำเป็นต้องใช้เงินอย่างเหลือเกิน คุณจงยอมอดอาหารเสียดีกว่าที่จะยุ่งกับเงินของลูกความ แม้แต่จะขอยืมก็ทำไม่ได้ มิเช่นนั้น คุณก็อาจจะตกงาน

ข้อควรปฏิบัติ

- แยกเงินของลูกความใส่ซอง ปิดผนึก และเขียนชื่อลูกความไว้หน้าซองในทันทีที่คุณได้รับเงินนั้น
- มอบให้ลูกความในทันทีที่เขามาถึงสำนักงาน
- ออกใบเสร็จรับเงินให้แก่คนที่จ่ายเงินดังกล่าว
- ให้ลูกความเซ็นรับเงินก่อนรับเงินไป
- อย่าเก็บเงินของลูกความเอาไว้วันนาน เพราะมันจะเป็นสิ่งล่อใจคุณเอง
- ถ้าหากลูกความไม่ปรากฏตัวมารับเงิน คุณต้องติดตามและเชิญเขาให้มารับเงินที่สำนักงาน
- โปรดอย่ายุ่งเกี่ยวกับเงินของลูกความ เพราะมันเป็นสิ่งที่ขัดต่อนโยบายขององค์กร

ภาคผนวก 2 ตัวอย่างคู่มือผู้เข้ารับการอบรมและคู่มือวิทยากรผู้ฝึกอบรม (อ้างอิงในบทที่ 4)

ที่มา: “What is a Consumer?” Bridges Across Borders Southeast Asia, 2005.

คู่มือผู้เข้ารับการอบรม

3.1.2 ผู้บริโภคคืออะไร?

ผู้บริโภคก็คือผู้ซื้อ ในชีวิตประจำวันเราทุกคนก็ต้องซื้อสิ่งของต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น รองเท้า เสื้อผ้า อาหาร วิทยุ สัตว์ที่เลี้ยงไว้เป็นอาหาร และอื่นๆ (เราเรียกสิ่งของเหล่านี้ว่า “สินค้า” หรือ “ผลิตภัณฑ์”) เราซื้อสิ่งของจากคนที่เรารู้จัก รวมทั้งจากคนแปลกหน้า และเรามักจะซื้อของด้วยการจ่ายเงิน แต่ก็มีบางครั้งที่เราใช้การแลกเปลี่ยนสิ่งของกัน ดังนั้น เราทุกคนจึงเป็นผู้บริโภค เช่น เมื่อคุณซื้อเสื้อผ้าหรือไก่ที่ตลาดคุณก็เป็นผู้บริโภค เมื่อคุณเอาไก่ไปแลกข้าวของใครสักคน คุณก็เป็นผู้บริโภคเช่นกัน ผู้บริโภคมักจะพอใจกับสิ่งของที่ตนเองซื้อ แต่ในบางครั้งก็มีปัญหาบ้างถ้าหากคุณพบว่าเสื้อผ้าที่ซื้อมาขาดหรือไก่ที่ซื้อมาเป็นโรค คุณก็จะรู้สึกหงุดหงิด คุณอาจจะอยากเอาเงินคืนหรือเปลี่ยนไก่ที่แข็งแรงมาแทน แต่ผู้ขายก็อาจจะไม่ตกลงคืนเงินหรือเปลี่ยนของให้ เมื่อนั้น ก็จะเกิดปัญหาค้างขึ้นระหว่างผู้ขายกับผู้บริโภคเพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาดังกล่าว และเพื่อช่วยแก้ปัญหาค้างขึ้น จึงมีการออกกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคขึ้นมา

แบบฝึกที่ 1: ใครคือผู้บริโภค?

คำสั่ง:

1. จับคู่เพื่อน 1 คน แล้วตอบคำถามต่อไปนี้
2. นำเสนอตัวอย่างที่ดีที่สุดต่อกลุ่มใหญ่

คำถาม:

1. เขียนรายชื่อสินค้าที่คุณซื้อเมื่อเดือนที่ผ่านมา
2. เมื่อคุณซื้อสินค้านั้น คุณได้ตรวจสอบอย่างระมัดระวังเพื่อให้แน่ใจว่าสินค้าที่คุณซื้อไม่มีตำหนิหรือผิดปกติหรือไม่
3. คุณมีปัญหาเกี่ยวกับสินค้าที่คุณซื้อหรือไม่ ถ้ามี คุณจัดการกับปัญหานั้นอย่างไร

คู่มือวิทยากรผู้ฝึกอบรม

3.1.2 ผู้บริโภคคืออะไร?

ผู้บริโภคก็คือผู้ซื้อ ในชีวิตประจำวันเราทุกคนก็ต้องซื้อสิ่งของต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น รองเท้า เสื้อผ้า อาหาร วิทยุ สัตว์ที่เลี้ยงไว้เป็นอาหาร และอื่นๆ (เราเรียกสิ่งของเหล่านี้ว่า “สินค้า” หรือ “ผลิตภัณฑ์”) เราซื้อสิ่งของจากคนที่เรารู้จัก รวมทั้งจากคนแปลกหน้า และเรามักจะซื้อของด้วยการจ่ายเงิน แต่ก็มีบางครั้งที่เราใช้การแลกเปลี่ยนสิ่งของกัน ดังนั้น เราทุกคนจึงเป็นผู้บริโภค เช่น เมื่อคุณซื้อเสื้อผ้าหรือไก่ที่ตลาดคุณก็เป็นผู้บริโภค เมื่อคุณเอาไก่ไปแลกข้าวของใครสักคน คุณก็เป็นผู้บริโภคเช่นกัน ผู้บริโภคมักจะพอใจกับสิ่งของที่ตนเองซื้อ แต่ในบางครั้งก็มีปัญหาบ้างถ้าหากคุณพบว่าเสื้อผ้าที่ซื้อมาขาดหรือไก่ที่ซื้อมาเป็นโรค คุณก็จะรู้สึกหงุดหงิด คุณอาจจะอยากเอาเงินคืนหรือเปลี่ยนไก่ที่แข็งแรงมาแทน แต่ผู้ขายก็อาจจะไม่ตกลงคืนเงินหรือเปลี่ยนของให้ เมื่อนั้น ก็จะเกิดปัญหาขึ้นระหว่างผู้ขายกับผู้บริโภคเพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาดังกล่าว และเพื่อช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น จึงมีการออกกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคขึ้นมา

แบบฝึกที่ 1: ใครคือผู้บริโภค?

เป้าหมาย:

แบบฝึกนี้ออกแบบมาให้ผู้เข้าอบรมได้ลองคิดถึงสิ่งที่เขารู้มาบ้างแล้วจากประสบการณ์ที่มีเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องพิจารณาว่าใครคือผู้บริโภค? ปัญหาที่ผู้บริโภคต้องเผชิญคืออะไร? และผู้บริโภคมักจะใช้วิธีการเบื้องต้นอย่างไรในการปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง

การนำเข้าสู่เนื้อหาของแบบฝึก:

ก่อนเริ่มกิจกรรมในแบบฝึก วิทยากรจะต้องเกริ่นนำสั้นๆ ให้ครอบคลุมหัวข้อต่อไปนี้:

- ผู้บริโภคคืออะไร
- การคุ้มครองผู้บริโภคคืออะไร
- ทำไมต้องมีกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค

วิทยากรอาจจะเริ่มเนื้อหาโดยการถามผู้เข้าอบรมถึงสิ่งที่เขามีความรู้อยู่แล้ว (เช่น วิทยากรอาจถามว่า “ใครเคยได้ยินคำว่า ‘ผู้บริโภค’ บ้าง และคำคำนี้มีความหมายว่าอย่างไร”) โดยวิธีนี้ วิทยากรจะสามารถประเมินได้ว่า ต้องอธิบายเนื้อหาอย่างไรละเอียดเพียงใด

คำสั่งในคู่มือผู้เข้าอบรม:

จับคู่เพื่อน 1 คน แล้วตอบคำถามต่อไปนี้ จากนั้น นำเสนอตัวอย่างที่ดีที่สุดต่อกลุ่มใหญ่

1. เขียนรายชื่อสินค้าที่คุณซื้อเมื่อเดือนที่ผ่านมา
2. เมื่อคุณซื้อสินค้าเหล่านั้น คุณได้ตรวจดูอย่างระมัดระวังเพื่อให้แน่ใจว่าสินค้าที่คุณซื้อไม่มีตำหนิหรือผิดปกติหรือไม่
3. คุณมีปัญหาเกี่ยวกับสินค้าที่คุณซื้อหรือไม่ ถ้ามี คุณจัดการกับปัญหานั้นอย่างไร

อุปกรณ์:

กระดานไวท์บอร์ดหรือกระดานดำ ปากกาไวท์บอร์ดหรือชอล์ก

วิธีการ:

ทำงานเป็นคู่ ระดมสมอง อภิปรายกลุ่ม

กระบวนการ	กรอบเวลา(นาที)
1. แนะนำเนื้อหาของแบบฝึกโดยใช้เนื้อหาในคู่มือผู้เข้าอบรม	5
2. อธิบายรายละเอียดของแบบฝึก	1
3. ให้ผู้เข้าร่วมแบ่งกลุ่มย่อย กลุ่มละ 2 คน	2
4. เขียนคำถามที่แต่ละกลุ่มต้องแลกเปลี่ยนความคิดเห็นลงบนกระดานและอธิบาย	2
5. แต่ละกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็น	10
6. กลุ่มย่อยนำเสนอตัวอย่างจากการแลกเปลี่ยนต่อกลุ่มใหญ่	10
7. กลุ่มใหญ่อภิปราย สะท้อนความเห็น ตั้งคำถาม	5
8. สรุปประเด็นการเรียนรู้จากแบบฝึก	5
รวม	40

ข้อเสนอแนะ:

- ขั้นตอนที่ 4: หลังจากเขียนคำถามลงบนกระดาน ต้องอธิบายจนแน่ใจว่าผู้เข้าร่วมเข้าใจ
- ขั้นตอนที่ 5: วิทยากรควรจะชี้แจงว่า ผู้เข้าร่วมได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในกลุ่ม เพื่อให้แน่ใจว่าผู้เข้าร่วมกำลังมีส่วนร่วมและทำกิจกรรมตามแบบฝึกจนเสร็จ
- ขั้นตอนที่ 6: วิทยากรควรจะแน่ใจว่าแต่ละคู่หรือกลุ่มย่อยมีโอกาสได้นำเสนอตัวอย่างจากการแลกเปลี่ยนในกลุ่ม และไม่ใช้เวลาในการนำเสนอมากเกินไป
- ขั้นตอนที่ 7: ถ้าไม่มีใครมีความเห็นหรือคำถาม ให้ผ่านไปสู่อันดับที่ 8

ลักษณะคำตอบ:

ผู้เข้าร่วมควรจะเขียนรายชื่อสินค้าและอธิบายถึงวิธีการที่แสดงออกเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนได้ เช่น การสอบถามถึงคุณภาพของสินค้า การทดสอบคุณภาพสินค้า การสอบถามเรื่องการรับประกันหรือนโยบายในการรับคืนสินค้า ผู้เข้าร่วมควรจะอธิบายปฏิกิริยาของตนเอง เมื่อสินค้าที่ซื้อมามีปัญหาได้ เช่น การขอเปลี่ยนสินค้าหรือขอให้ผู้ขายซ่อมแซมสินค้าให้ และอธิบายเหตุผลที่ตนเองใช้วิธีการเช่นนั้นได้

การสรุปประเด็นการเรียนรู้:

วิทยากรควรจะให้ความสนใจต่อตัวอย่างที่ผู้เข้านำเสนอ และอธิบายว่า มีกฎหมายหลายฉบับที่สามารถนำมาใช้ในสถานการณ์ดังกล่าว กฎหมายเหล่านั้นก่อให้เกิดสิทธิและความรับผิดชอบระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย และทำให้จัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้บริโภคได้ง่ายขึ้น

ภาคผนวก 3 การพัฒนาเอกสารประกอบการฝึกอบรม: กำหนดการการอบรม เชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาหลักสูตรแนวทางการจัดทำเอกสารประกอบการ ฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชน และกระบวนการหลังการอบรมเชิง ปฏิบัติการเพื่อปรับปรุงเอกสารประกอบการฝึกอบรม (อ้างในบทที่ 4)

ก.โครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาหลักสูตรของประเทศมองโกเลีย

ที่มา: Training agenda developed for a June 2005 workshop in Ulaanbaatar, Mongolia (กำหนดการอบรมสำหรับการอบรมเชิงปฏิบัติการเมื่อเดือนมิถุนายน 2548 ณ กรุงอูลันบาตอร์ ประเทศมองโกเลีย), David McQuoid-Mason, 2005.

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

เมื่อสิ้นสุดการอบรมเชิงปฏิบัติการ ท่านจะต้อง

1. อธิบายความหมายของนักกฎหมายชุมชนได้
2. พัฒนาโครงร่างเนื้อหาสำหรับจัดทำเป็นคู่มือผู้เข้าร่วมอบรมนักกฎหมายชุมชนได้
3. พัฒนาโครงร่างเนื้อหาสำหรับจัดทำเป็นคู่มือวิทยากรผู้ฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชนได้

วันอาทิตย์ที่ 12 มิถุนายน 2548

09:00–09:15	กล่าวต้อนรับ
09:15–10:15	แนะนำตัวและความคาดหวัง
10:15–10:30	พัก
10:30–11:30	บทบาทและหน้าที่ของนักกฎหมายชุมชน

- 11:30–11:45 แนะนำเรื่องการออกแบบคู่มือสำหรับนักกฎหมายชุมชนในมองโกเลีย
- 11:45–12:00 การจัดทำคู่มือสำหรับนักกฎหมายชุมชนในมองโกเลีย
- 12:00–12:30 ความสัมพันธ์ระหว่างคู่มือผู้เข้าอบรมและคู่มือวิทยากร
- 12:30–14:00 รับประทานอาหารกลางวัน
- 14:00–14:30 กำหนดผู้เขียนในแต่ละหัวข้อ:
- หัวข้อที่ 1: นักกฎหมายชุมชนกับทักษะการบริหาร
- หัวข้อที่ 2: แนะนำกฎหมายและระบบกฎหมาย (รวมถึงรัฐธรรมนูญ) ของมองโกเลีย
- หัวข้อที่ 3: กฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความ และการระงับข้อพิพาททางเลือก
- หัวข้อที่ 4: กฎหมายแพ่ง
- หัวข้อที่ 5: กฎหมายครอบครัว (และความรุนแรงในครอบครัว)
- หัวข้อที่ 6: กฎหมายอาญา
- หัวข้อที่ 7: กฎหมายปกครอง
- หัวข้อที่ 8: กฎหมายว่าด้วยสวัสดิการสังคม
- หัวข้อที่ 9: กฎหมายแรงงาน
- หัวข้อที่ 10: กฎหมายภาษี
- หัวข้อที่ 11: กฎหมายที่ดิน
- หัวข้อที่ 12: กฎหมายธุรกิจ
- 14:30–15:30 แต่ละกลุ่มเริ่มเตรียมโครงร่างสาระการเรียนรู้ของคู่มือผู้เข้าอบรมตามหัวข้อที่ได้รับ
- 15:30–15:45 พัก
- 15:45–17:00 กลุ่มย่อยเตรียมโครงร่างสาระการเรียนรู้ของคู่มือผู้เข้าอบรมตามหัวข้อที่ได้รับ (ต่อ)
- 17:00–17:15 ทบทวนและปิดการอบรมวันที่ 1

วันจันทร์ที่ 13 มิถุนายน 2548

- 09:00–10:30 กลุ่มย่อยรายงานโครงร่างสาระการเรียนรู้ของคู่มือผู้เข้าอบรมตามหัวข้อที่ได้รับ ตามที่ได้เตรียมจากการอบรมเมื่อวาน ให้กลุ่มอื่นฟัง
- 10:30–10:45 พัก

- 10:45–11:30 กลุ่มย่อยแก้ไขโครงร่างสาระการเรียนรู้ของกลุ่มผู้เข้าอบรมในหัวข้อของตนตามที่ผู้เข้าร่วมคนอื่นๆ เสนอแนะ
- 11:30–12:30 กลุ่มย่อยเริ่มเขียนร่างเนื้อหา ตัวอย่างและกิจกรรมของกลุ่มผู้เข้าอบรมตามหัวข้อที่ได้รับ
- 12:30–14:00 รับประทานอาหารกลางวัน
- 14:00–15:30 กลุ่มย่อยเขียนร่างเนื้อหา ตัวอย่างและกิจกรรมของกลุ่มผู้เข้าอบรมตามหัวข้อที่ได้รับ (ต่อ)
- 15:30–15:45 พัก
- 15:45–17:00 กลุ่มย่อยเขียนร่างเนื้อหา ตัวอย่างและกิจกรรมของกลุ่มผู้เข้าอบรมตามหัวข้อที่ได้รับ (ต่อ)
- 17:00–17:15 ทบทวนและปิดการอบรมวันที่ 2

วันอังคารที่ 14 มิถุนายน 2548

- 09:00–10:30 กลุ่มย่อยรายงานการเขียนร่างเนื้อหา ตัวอย่างและกิจกรรมของกลุ่มผู้เข้าอบรมตามหัวข้อที่ได้รับ ให้กลุ่มอื่นฟัง
- 10:30–10:45 พัก
- 10:45–11:30 กลุ่มย่อยแก้ไขร่างเนื้อหา ตัวอย่างและกิจกรรมของกลุ่มผู้เข้าอบรมในหัวข้อของตนตามที่ผู้เข้าร่วมคนอื่นๆ เสนอแนะ
- 11:30–12:30 แนะนำเรื่องการเขียนคู่มือวิทยากร
- 12:30–14:00 รับประทานอาหารกลางวัน
- 14:00–15:30 กลุ่มย่อยเขียนโครงร่างสาระการสอนและกิจกรรมของคู่มือวิทยากรตามหัวข้อที่ได้รับ
- 15:30–15:45 พัก
- 15:45–17:00 กลุ่มย่อยเขียนโครงร่างสาระการสอนและกิจกรรมของคู่มือวิทยากรตามหัวข้อที่ได้รับ (ต่อ)
- 17:00–17:15 ทบทวนและปิดการอบรมวันที่ 3

วันพุธที่ 15 มิถุนายน 2548

ช่วงเช้าทำกิจกรรมตามอิสระ

กิจกรรมเลือกอิสระเรื่องวิธีสอนแบบปฏิสัมพันธ์²

- 09:00–09:30 ระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์
- 09:30–10:00 องค์กรประกอบของบทเรียนที่ดี
- 10:00–10:30 แผนการสอน

2 กิจกรรมเลือกอิสระในหัวข้อวิธีสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับสมาชิกใหม่ที่เข้ามาเสริมทีมจัดทำคู่มือภายหลัง

10:30–10:45	พัก
10:45–11:15	เกม: ความจำเป็นและประเภทของกฎหมายในสังคมประชาธิปไตย
11:15–12:15	กลุ่ม 3 คน: การไกล่เกลี่ยคดีความรุนแรงในครอบครัว
12:15–12:30	อภิปรายทั่วไปเรื่องวิธีการสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์
12:30–14:00	รับประทานอาหารกลางวัน
14:00–15:30	กลุ่มย่อยรายงานโครงร่างสาระการสอน และกิจกรรมของกลุ่มมหาวิทยาลัยตามหัวข้อที่ได้รับให้กลุ่มอื่นฟัง
15:30–15:45	พัก
15:45–17:00	ทรัพยากร หลักเกณฑ์พื้นฐาน และกรอบเวลาในการจัดทำคู่มือผู้เข้าอบรมนักกฎหมายชุมชนและคู่มือวิทยากร
17:00	ปิดการอบรม และกิจกรรมอำลา

จัดเตรียมหนังสือ บทความ ตั๋วทกฎหมาย ให้แก่ผู้เข้าร่วม รวมทั้งผู้เข้าร่วมนำมาเองด้วย เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลในการเขียนเนื้อหาของคู่มือ
จัดเตรียมคอมพิวเตอร์ให้แต่ละกลุ่มใช้ในการเขียนและแก้ไขงาน

จัดเตรียมกระดาษแผ่นใหญ่(Flip chart) และปากกาเขียน เครื่องฉายแผ่นใสและแผ่นใส รวมทั้งหมุดยึดกระดาษ ให้พร้อมใช้งานทั้งในห้องประชุมใหญ่ และห้องประชุมย่อยที่แยกออกมา

ข. แนวทางการจัดทำคู่มือผู้เข้าอบรมนักกฎหมายชุมชนและคู่มือวิทยากร

ที่มา: เอกสารประกอบที่พัฒนาขึ้นสำหรับนักเขียนชาวมองโกเลียและชาวมอนโดวาในโครงการนักกฎหมายชุมชนจาก
Guidelines for the Paralegal Manual Writing (Learner's and Educator's), David McQuoid-Mason, 2005.

เนื้อหา

เนื้อหาในคู่มือควรมีลักษณะดังต่อไปนี้:

- ใช้คำสั้นๆ และเข้าใจง่าย
- ใช้ประโยคสั้นๆ และเข้าใจง่าย
- ย่อหน้าสั้นๆ และเข้าใจง่าย
- ใน 1 ย่อหน้า เสนอประเด็นหรือความคิดหลักเพียง 1 ประเด็น เท่านั้น

- ใช้เครื่องหมายวรรคตอนอย่างเหมาะสม
- แบ่งเนื้อหาเป็นหัวข้อและหัวข้อย่อย
- ใส่หมายเลขกำกับหัวข้อและหัวข้อย่อย เช่น
 - 1.1 ชื่อบท
 - 1.1.1 ชื่อหัวข้อ
 - 1.1.1.1 ชื่อหัวข้อย่อย ฯลฯ
- เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายต้องเขียนให้เข้าใจได้ง่าย

รูปแบบและสไตล์การเขียน

คู่มือผู้เข้าอบรมและคู่มือวิทยากร:

- ควรใส่ผลที่คาดว่าจะได้รับไว้ต่อบทเรียน

คู่มือผู้เข้าอบรม - เนื้อหา:

- ควรใส่ผลที่คาดว่าจะได้รับไว้ต่อบทเรียน (ก่อนใส่ชื่อหัวข้อย่อย)
- อาจแบ่งเนื้อหาออกเป็นส่วย่อยๆ โดยคั่นเนื้อหาแต่ละส่วนด้วยแบบฝึกหรือขั้นตอนการปฏิบัติ
- ผู้เขียนต้องตัดสินใจเองว่าเมื่อใดจึงควรใส่กล่องข้อความที่เป็นขั้นตอนการปฏิบัติหรือแบบฝึกไว้ด้วย
- หลักปฏิบัติ: ต้องไม่ใส่เนื้อหายาวเกินไป(1-2 หน้า) โดยไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติและ/หรือแบบฝึกคั่น
- หากไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติ ในบางครั้งเราอาจจะคั่นเนื้อหาด้วยการเน้นประเด็นที่สำคัญ
- ทุกบทและหัวข้อต้องมีย่อหน้าหรือข้อความที่เกริ่นนำเข้าสู่เนื้อหาหลัก

คู่มือผู้เข้าอบรม - แบบฝึก:

- ต้องแน่ใจว่าแบบฝึกที่มีอยู่สัมพันธ์กับผลที่คาดว่าจะได้รับ และใส่แบบฝึกไว้ตรงที่สัมพันธ์กับเนื้อหา (ไม่จำเป็นต้องมีแบบฝึกทุกหัวข้อย่อยถ้าหากมันมากเกินไปจนความจำเป็น แบบฝึกมีความสำคัญเมื่อมันสัมพันธ์กับผลที่คาดว่าจะได้รับเท่านั้น)
- ถ้าหากในแต่ละบทมีแบบฝึกมากกว่า 1 อัน แต่ละอันจำเป็นต้องมีหมายเลขและชื่อกำกับไว้ด้วย
- คุณสามารถกำหนดให้แบบฝึกใช้อธิบายเนื้อหาใน 1 หัวข้อย่อย/ 1 หัวข้อ หรือทั้งบทก็ได้ แต่ถ้าหากเนื้อหาในบทเป็นประเด็นที่ไม่ซับซ้อนจนเกินไป และแบบฝึก 1 อัน(อาจมีหลายโครงเรื่อง) สามารถอธิบายประเด็นดังกล่าวได้ทั้งหมด ขอแนะนำให้ใช้แบบฝึก 1 อันต่อ 1 บทหรือต่อ 1 หัวข้อ ดีกว่าที่จะมีแบบฝึกย่อยในทุกหัวข้อหรือทุกหัวข้อย่อย (ผู้เขียนควรคำนึงถึงเรื่องเวลา และวิธีการที่ดีที่สุดในการให้การศึกษาแก่นักกฎหมายชุมชนในแต่ละเรื่อง)

คู่มือผู้เข้าอบรม – ขั้นตอนการปฏิบัติ:

- ขั้นตอนการปฏิบัติคือสิ่งที่บอกว่าเราจะกิจกรรมอย่างไร
- ขั้นตอนการปฏิบัติจะถูกรับรองในคู่มือเฉพาะเมื่อมันมีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหา (ถ้าหากเนื้อหาเป็นการอธิบายประเด็นทางทฤษฎี ก็ไม่มีความจำเป็นต้องเขียนขั้นตอนการปฏิบัติ)
- ขั้นตอนการปฏิบัติเป็นส่วนที่อยู่ในคู่มือผู้เข้าอบรม ส่วนในคู่มือวิทยากรอาจไม่ต้องเขียนส่วน “คำตอบ” แต่อ้างอิงไปว่า “ดูคำตอบจากขั้นตอนการปฏิบัติ” ก็ได้
- ไม่มีหลักว่าจะต้องใส่ขั้นตอนการปฏิบัติไว้ที่ใด ผู้เขียนควรตัดสินใจเองว่าตรงไหนที่เหมาะสมเชื่อมโยงกันกับเนื้อหา เช่น หลังเนื้อหา ก่อนแบบฝึก หรือหลังแบบฝึก

คู่มือวิทยากร:

- การอธิบายแผนการสอน
 - กระบวนการ – ควรจะอธิบายวิธีการทำแบบฝึกที่อยู่ในคู่มือผู้เข้าร่วมอย่างละเอียด
 - ช่วงเวลาที่ใช้ในการทำแบบฝึกควรนำมาสรุปในอีกช่องที่แยกต่างหาก
- ผู้เขียนควรแน่ใจว่าได้อ้างอิงถึงแบบฝึกในคู่มือผู้เข้าร่วมอยู่เสมอ(ในขั้นตอนการร่างคู่มือผู้เขียนยังไม่ควรกังวลถึงการอ้างอิงเลขหน้าที่ถูกต้องเพียงแคใส่ชื่อบทและ/หรือชื่อหัวข้อที่เกี่ยวข้องไว้ก่อนก็ได้)
- แบบฝึก-ถ้าหากในคู่มือผู้เข้าอบรมมีการกล่าวถึงข้อเท็จจริงใดๆ แล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องกล่าวซ้ำอีกในคู่มือวิทยากร (เช่น ส่วนที่เป็นเรื่องทักษะของนักกฎหมายชุมชนชาวมองโกเลียและมอนโดวา)
- ถ้าหากบทเรียนบางบทจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรเป็นการเฉพาะ ผู้เขียนสามารถเขียนถึงทรัพยากรนั้นเป็นอีกหัวข้อหนึ่ง เช่น ชื่อหัวข้อ “ทรัพยากร” ตัวอย่างทรัพยากร:
 - “เอกสารสำหรับอ่านประกอบ” – หนังสือหรือเอกสารประกอบเพิ่มเติมเท่าที่จำเป็น
 - อุปกรณ์ – เช่น กระดาษแผ่นใหญ่ ปากกาเคมี รูปถ่าย เป็นต้น
- ผู้เขียนอาจจะใส่ “คำถามทดสอบ” ลงในแบบฝึกบางอันก็ได้
- แผนการสอนควรจะมีหัวข้อที่เป็น “คำตอบ” สำหรับคำถามในแบบฝึก ซึ่งคำตอบดังกล่าวควรเป็นคำตอบที่ชัดเจน แต่ถ้าหากคำตอบไม่ชัดเจน (เช่น ถ้าประเด็นที่อภิปรายสามารถอธิบายได้หลายแนวทาง หรือประเด็นมีความคลุมเครือ) ผู้เขียนก็ควรระบุไว้ด้วยว่า อาจมีคำตอบได้หลายคำตอบ ซึ่งในกรณีเช่นนี้ผู้เขียนควรให้คำตอบที่แตกต่างกันไว้ บ่อยครั้งที่คำถามที่ให้ไว้ไม่ได้มีคำตอบที่ถูกเพียงคำตอบเดียว ซึ่งผู้เขียนอาจจะกำหนดให้มีคำถามประเภทนี้ และกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วม(นักกฎหมายชุมชนและผู้เข้าอบรมอื่นๆ) ได้คิด และควรให้คำตอบที่อยู่ในข่ายน่าจะเป็นได้ไว้ด้วย

หมายเหตุเกี่ยวกับการจัดรูปแบบทั่วไป:

- ผู้เขียนควรสร้างกล่องข้อความไว้รวมกับเนื้อหา ไม่ใช่แยกไว้ทางซ้ายมือ ที่มงานที่มีหน้าที่ออกแบบหรือที่ปรึกษาด้านการออกแบบสิ่งพิมพ์จะทำการจัดรูปแบบของคู่มือทั้งเล่มในภายหลัง ก่อนนำไปพิมพ์
- ผู้เขียนไม่ควรแบ่งเนื้อหาออกเป็นคอลัมน์
- เพื่อไม่ให้เกิดความสับสน ผู้เขียนควรใส่หมายเลขกำกับแต่ละภาค(หัวเรื่อง) บท หัวข้อ และหัวข้อย่อย ให้ถูกต้อง
- ใช้การล้อมกรอบหรือสร้างกล่องข้อความสำหรับ:

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

แบบฝึก

ขั้นตอนการปฏิบัติ

ข้อความที่ยกมาจากหนังสือกฎหมายโดยตรง

ค. ลำดับขั้นตอนการพัฒนาคู่มือนักกฎหมายชุมชน

ที่มา: “Development of Paralegal Manual After 25 February-4 March 2006 Workshop (การพัฒนาคู่มือนักกฎหมายชุมชนสำหรับหลังจากการอบรมเชิงปฏิบัติการ 25 กุมภาพันธ์ - 4 มีนาคม 2549),” บันทึกภายในสำหรับ Open Society Justice Initiative, David McQuoid-Mason, 2005.

1. ผู้เขียนจะต้องปรับแก้ไขเนื้อหาของคู่มือตามข้อเสนอแนะของนักกฎหมายชุมชนเดวิดและนาเดียให้ความเห็นต่อร่างเนื้อหาที่ 2 นี้
2. นักกฎหมายชุมชนจะต้องนำคู่มือกฎหมาย (คู่มือผู้เข้าอบรม) และคู่มือกระบวนการอบรม (คู่มือวิทยากร) ไปทำการทดสอบภาคสนามเป็นเวลา 3 เดือน และให้ความเห็นในเรื่องต่อไปนี้:
 - 2.1 คู่มือกฎหมาย(แต่ละบท) เป็นประโยชน์เพียงใดในการให้คำแนะนำและคำปรึกษาแก่ประชาชนทั่วไป
 - 2.2 คู่มือกฎหมายและคู่มือกระบวนการอบรม (แต่ละบท) เป็นประโยชน์เพียงใดในการให้การศึกษาด้านกฎหมายแก่ประชาชนทั่วไป - นักกฎหมายชุมชนต้องจัดการอบรมกฎหมายแก่ประชาชนทั่วไป หรือเจ้าหน้าที่รัฐ จำนวน 3 ครั้ง ในช่วง 3 เดือนนี้
3. นักกฎหมายชุมชนจะต้องรายงานความเห็นในเรื่องประโยชน์ของคู่มือกฎหมายและคู่มือกระบวนการอบรม พร้อมทั้งข้อเสนอแนะเพื่อ

การปรับแก้ในแต่ละบท ในการประชุมเชิงปฏิบัติการระหว่างนักกฎหมายชุมชนกับผู้เขียนคู่มือ ซึ่งจะจัดขึ้นในช่วงเดือนมิถุนายน – กรกฎาคม เป็นเวลา 2 วัน

3.1 นักกฎหมายชุมชนจะต้องเข้าร่วมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการจัดทำคู่มือกฎหมายและคู่มือกระบวนการอบรม ครั้งที่ 2 เป็นเวลา 3 วัน ซึ่งจัดขึ้นตามความต้องการของพวกเขาเอง

4. ผู้เขียนจะต้องปรับแก้คู่มือตามที่มีการเสนอแนะจากการทดสอบภาคสนาม รวมทั้งจากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 ทั้งนี้ ผู้เขียนอาจทำการปรับแก้ จนกระทั่งคู่มือเสร็จสมบูรณ์ในช่วงการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อตรวจสอบแก้คู่มือฉบับร่างเป็นการเฉพาะเป็นระยะเวลา 3-5 วัน ซึ่งจะจัดขึ้นในทันทีหลังการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการนักกฎหมายชุมชน ครั้งที่ 2 หรือหากไม่เป็นเช่นนั้น ผู้เขียนอาจต้องเสนอการปรับแก้ภายในระยะเวลา 1 เดือนหลังการประชุมดังกล่าว
5. หลังจากที่ผู้เขียนทำการปรับแก้เป็นครั้งสุดท้าย ต้นฉบับของคู่มือจะถูกส่งไปให้บรรณาธิการชาวมองโกเลียตรวจแก้ให้ผู้แปลทำการแปล และส่งให้เดวิดกับนาเดียตรวจสอบเป็นครั้งสุดท้าย ซึ่งอาจไม่จำเป็นถ้าหากทีมงานชาวมองโกเลียพอใจกับผลงานที่เสร็จสมบูรณ์นั้นแล้ว
6. เมื่อต้นฉบับได้รับการตรวจสอบเสร็จเรียบร้อยแล้ว ถ้าหากคู่มือกฎหมายต้องมีภาพประกอบ ทีมงานควรจะทำการศึกษาภาพประกอบชาวมองโกเลียในทันที และจะเป็นผลดี หากนักวาดภาพประกอบจะแสดงตัวอย่างผลงานให้ผู้เขียนและบรรณาธิการดู เพื่อเลือกรูปแบบของภาพ/การ์ตูนที่เหมาะสม
7. เมื่อภาพประกอบ(ถ้ามี) เสร็จสมบูรณ์แล้ว คู่มือกฎหมายก็จะถูกนำไปจัดรูปแบบการพิมพ์ ส่วนคู่มือกระบวนการอบรมไม่จำเป็นต้องมีภาพประกอบ แต่บางครั้งอาจจะมีภาพปก ซึ่งอาจจะเหมือนกับภาพปกคู่มือกฎหมาย ต่างกันที่ตัวหนังสือขนาดใหญ่ที่พิมพ์เป็นชื่อหนังสือ 'คู่มือกระบวนการอบรม'

ภาคผนวก 4 : คำถามสำหรับถามความคิดเห็นจากนักกฎหมายชุมชนที่เข้ารับการอบรม (อ้างอิงในบทที่ 4)

ที่มา: โครงการเสริมศักยภาพชุมชนและความตระหนักทางกฎหมายเชื่อมข้ามพรมแดนในอุษาคเนย์

1. บทเรียนต่างๆ ในการอบรมมีความสำคัญต่องานของคุณในฐานะนักกฎหมายชุมชนหรือไม่ เพราะเหตุใด
2. คุณคิดว่าบทเรียนเหล่านั้นมีความสำคัญต่อชุมชนรากหญ้าหรือไม่ อย่างไร
3. หัวข้อเรื่องในการอบรมเกี่ยวข้องกับชุมชนของคุณหรือไม่ ถ้าเกี่ยวข้อง คุณมีข้อเสนอแนะเพื่อปรับเนื้อหาให้นำไปใช้ประโยชน์ได้มากยิ่งขึ้นหรือไม่
4. คุณคิดว่าแบบฝึกกระตุ้นให้คนมีส่วนร่วมหรือไม่
5. คุณเข้าใจหัวข้อเรื่องดีเพียงใด กรุณาระบุให้ละเอียดเท่าที่จะทำได้ และอธิบายเหตุผลประกอบ
6. วิธีการหรือแบบฝึกประเภทใดที่คุณพบว่าเป็นประโยชน์มากที่สุด
7. คุณเข้าใจบทเรียนและแบบฝึกที่ให้ไว้ดีเพียงใด
 - บทเรียนและแบบฝึกใดที่คุณสามารถเข้าใจได้มากที่สุด
 - เพราะเหตุใด
 - บทเรียนและแบบฝึกใดที่คุณสามารถเข้าใจได้น้อยที่สุด
 - เพราะเหตุใด
8. วิธีการหรือแบบฝึกประเภทใดที่คุณพบว่าเป็นประโยชน์มากที่สุด
9. บทเรียนใด ตรงส่วนไหน ที่คุณรู้สึกว่าการอธิบายให้ชัดเจนมากกว่านี้
10. คุณมีข้อเสนอแนะอย่างไรในการปรับปรุงแผนการสอนและแบบฝึกให้ดีขึ้น
11. คุณคิดอย่างไรกับเอกสารประกอบการอบรม
12. คุณคิดว่าคุณสามารถนำบทเรียนเหล่านี้ไปจัดการศึกษาให้กับชุมชนได้หรือไม่
13. กรุณาบอกสิ่งที่คุณชอบมากที่สุดในการอบรมครั้งนี้มา 3 สิ่ง
14. กรุณาบอกสิ่งที่คุณชอบน้อยที่สุดในการอบรมครั้งนี้มา 3 สิ่ง
15. กรุณาสรุปถึงความสำเร็จและล้มเหลวของเนื้อหาหลักสูตร และตามความเห็นของคุณ คุณจะปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตรให้ดีขึ้นอย่างไร
16. มีข้อเสนอแนะใดๆ เพิ่มเติมอีกหรือไม่

ภาคผนวก 6 : ตัวอย่างกำหนดการอบรมนักกฎหมายชุมชนเบื้องต้น (อ้างอิงในบทที่ 5)

ที่มา: VivekMaru, internal memo, Timap for Justice, 2004.

การอบรมนักกฎหมายชุมชนเพื่อการเข้าถึงความยุติธรรม เชียร์รัลีโอ (12-21 พฤษภาคม 2547)

วันพุธที่ 12 พฤษภาคม 2547

- กล่าวต้อนรับและเปิดการอบรม
- หลักปฏิบัติเบื้องต้นในการอบรม: เคารพซึ่งกันและกัน ทำงานเป็นทีม ตรงต่อเวลา ทำงานและแบบทดสอบตามที่กำหนดให้
- บทบาทของนักกฎหมายชุมชน
- กฎหมายและที่มาของกฎหมาย (รัฐธรรมนูญ กฎหมายลายลักษณ์อักษร กฎหมายจารีตประเพณี กฎหมายระหว่างประเทศ)
- อำนาจ 3 ฝ่าย: การตรวจสอบและถ่วงดุล
- รับประทานอาหารกลางวัน
- ประวัติศาสตร์โดยย่อของรัฐธรรมนูญแห่งเชียร์รัลีโอ
- ค่า: งานเลี้ยงต้อนรับ ณ Palladio

งานที่มอบหมาย: อ่านรัฐธรรมนูญแห่งเชียร์รัลีโอ ค.ศ.1991 หมวดที่ 3

วันพฤหัสบดีที่ 13 พฤษภาคม 2547

- แบบทดสอบทบทวนความรู้
- กฎหมายรัฐธรรมนูญ (ทนายยาดะ วิลเลียมส์): รัฐธรรมนูญแห่งเชียร์รัลีโอ หมวดที่ 3 สิทธิและหน้าที่
- รับประทานอาหารกลางวัน
- ฝึกปฏิบัติและบทบาทสมมติเรื่องการไต่ถาม: ขั้นตอนการไต่ถาม; การส่งเสริมให้เกิดการสร้างข้อตกลงในการไต่ถาม; เมื่อการไต่ถามเป็นเรื่องสำคัญ

วันศุกร์ที่ 14 พฤษภาคม 2547

- แบบทดสอบทบทวนความรู้
- การใกล้เคียง (ต่อ)
- สิทธิเด็ก: ระบบความยุติธรรมในกรณีเยาวชน
- รับประทานอาหารกลางวัน
- สิทธิสตรี

วันเสาร์ที่ 15 พฤษภาคม 2547

- การช่วยเหลือผู้ตกเป็นเหยื่อความรุนแรงอันเนื่องมาจากเพศสภาพ (มาเรีย คาเมรา: อดีตเจ้าหน้าที่โครงการป้องกันการใช้ความรุนแรงอันเนื่องมาจากเพศสภาพ องค์การกาชาดสากล)
- รับประทานอาหารกลางวันและแข่งขันฟุตบอลที่ชายหาดลุมเลย์

วันจันทร์ที่ 17 พฤษภาคม 2547

- งาน/แบบทดสอบความรู้จากบทเรียนที่ผ่านมา
- รับประทานอาหารเช้า
- การสัมภาษณ์และบันทึกคำบอกเล่า
- รับประทานอาหารกลางวัน
- กระทรวงสวัสดิการสังคม: แนะนำโครงสร้างกระทรวง; นักกฎหมายชุมชนกับกระทรวงสวัสดิการสังคมควรประสานงานกันอย่างไร (อัลฮาจี บันกูรา: รองปลัดกระทรวงสวัสดิการสังคม)
- บทบาทสมมติเรื่องการสัมภาษณ์และการบันทึกถ้อยคำ

วันอังคารที่ 18 พฤษภาคม 2547

- รับประทานอาหารเช้า
- การละเมิด (ทนายซอนกิต้า คอนเทห์): บทนำเรื่องการละเมิด: การบุกรุก การประมาทเลินเล่อ การละเมิดที่เกิดจากสัตว์เลี้ยง (มีความสำคัญในระดับตำบล)

- รับประทานอาหารกลางวัน
- ศาลท้องถิ่น และกฎหมายจารีตประเพณี: ขอบเขตอำนาจในทางกฎหมายและเนื้อหาของกฎหมายจารีตประเพณี; สิทธิในการอุทธรณ์จากศาลท้องถิ่น
- กรมตำรวจ: โครงสร้างของกรมตำรวจ; หน่วยงานกำกับดูแลการทำความผิดทางวินัยภายใน; นักกฎหมายชุมชนกับตำรวจควรประสานงานกันอย่างไร (คาเมรา: รองผู้บัญชาการตำรวจ)

วันพุธที่ 19 พฤษภาคม 2547

- งาน/แบบทดสอบความรู้จากบทเรียนที่ผ่านมา
- รับประทานอาหารเช้า
- กฎหมายครอบครัว: รู้จักกฎหมายครอบครัว; การแต่งงาน; การรับมรดก
- รับประทานอาหารกลางวัน
- สื่อ: การใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (เดวิด ทาม บาเยะห์: ศูนย์การศึกษาและเทคโนโลยีการใช้สื่อ)
- ของว่าง
- กฎหมายครอบครัว ภาค 2: การแต่งงาน; การหย่า; ค่าอุปการะเลี้ยงดู(ทนายโอเชียนนา โรมัส)

วันพฤหัสบดีที่ 20 พฤษภาคม 2547

- งาน/แบบทดสอบความรู้จากบทเรียนที่ผ่านมา
- รับประทานอาหารเช้า
- การเก็บบันทึกข้อมูล การจัดการประเมินความต้องการ การจัดประชุมชาวบ้าน
- รับประทานอาหารกลางวัน
- กฎหมายอาญา/กระบวนการทางอาญา (ทนายอีคู โรเบิร์ต)
- ของว่าง
- รัฐบาลท้องถิ่น: โครงสร้างใหม่ของรัฐบาลท้องถิ่นตาม พ.ร.บ.รัฐบาลท้องถิ่น พ.ศ. 2547 (ทนาย เอ.เอ็ม.จัลเลาะห์)

งานที่มอบหมาย: เขียนจดหมายร้องเรียนปัญหาครูในชุมชนไม่ได้รับคำตอบจนถึงเจ้าหน้าที่รัฐบาลที่คุณเลือก (ใช้สถานการณ์ตามที่ทำบทบาทสมมติ)

วันศุกร์ที่ 21 พฤษภาคม 2547

- คำถามสำหรับการอบรมวันสุดท้าย
- รับประทานอาหารเช้า
- อาบู ไบรมา ประธานเวทีเพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งชาติกล่าวสุนทรพจน์
- เงินสตัย้อย; การตั้งสำนักงาน; การทำงานร่วมกับคณะกรรมการชุมชน
- ปัญหาด้านการจัดการ
- อันตรายในกระบวนการเข้าถึงความยุติธรรม (เกมทบทวนความรู้)
- กิจกรรมอำลา
- รับประทานอาหารกลางวัน

ภาคผนวก 6: ตัวอย่างจดหมายร้องเรียน (อ้างอิงในบทที่ 5)

ที่มา:หน่วยงานจัดการศึกษาและฝึกอบรม Black Sash กรุงโยฮันเนสเบิร์ก ประเทศแอฟริกาใต้

สำนักงานให้คำปรึกษา.....
(ที่อยู่สำหรับติดต่อทางไปรษณีย์)
(เบอร์โทรศัพท์)
(วัน/เดือน/ปี)
(บางสำนักงานจะใส่หมายเลขอ้างอิงของสำนักงาน)

ผู้จัดการ(ใส่ชื่อบุคคลที่ต้องอ่านจดหมายนี้)

บริษัท เท็กซ์ สโตรส จำกัด

ตู้ ปณ.1053(ใส่ที่อยู่ที่จะจดหมายต้องส่งไปถึง ดังนั้น ต้องใส่ที่อยู่นี้ในสำเนาจดหมายด้วย)

เคปทาวน์

8000

เรียน

เรื่อง การลาออกของ นางสาวเจอร์ดา พอร์ทูน

(ใส่สิ่งที่เป็นเรื่องหลักของจดหมายนี้ ซึ่งมักจะเป็นชื่อของลูกความและประเภทปัญหา)

(เกริ่นนำ)

เราส่งจดหมายถึงท่านในนามของนางสาวเจอร์ดา พอร์ทูน ซึ่งได้รับการว่าจ้างจากท่านให้เป็นผู้ตรวจสอบสินค้าสาขามาวเบอรี ตั้งแต่วันที่ 20 กุมภาพันธ์.ศ. 2539 จนถึงวันที่ 30 เมษายนพ.ศ.2545นางสาวเจอร์ดาได้ลาออกหลังจากได้ส่งหนังสือแจ้งล่วงหน้าตามที่กำหนดให้แก่ท่านแล้ว เธอได้รับค่าจ้าง 410 แรนด์/สัปดาห์ เลขประจำตัวในการทำงานของเธอคือ 315 เลขประจำตัวประชาชนคือ xxxx

(ให้ข้อมูลที่เป็นการระบุความมีตัวตนของลูกความ)

(ปัญหาคืออะไร – บรรยายรายละเอียด)

นางสาวเจอร์ดาให้ข้อมูลว่า เมื่อเธอได้รับเงินเดือนเดือนสุดท้ายนั้น เธอไม่ได้รับเงินชดเชยวันหยุดที่บริษัทค้างเธออยู่ เธอลาหยุดครั้งสุดท้ายเมื่อเดือนกันยายน 2544

(กฎหมายบัญญัติในเรื่องดังกล่าวไว้อย่างไร และประยุกต์ใช้กฎหมายกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น)

ข้อกำหนดว่าด้วยการกำหนดค่าจ้างในกิจการค้าและการจัดจำหน่ายเชิงพาณิชย์ พนักงานอาจได้รับเงินชดเชยวันหยุดที่คำนวณตามสูตรต่อไปนี้:

(ใส่สูตร และการคำนวณ)

ดังนั้น นางสาวพอร์ทูนยังไม่ได้รับเงินชดเชยวันหยุดตามสัดส่วนของวันหยุดของระยะเวลา 7 เดือน

(สิ่งที่บุคคลที่คุณเขียนจดหมายถึงต้องทำคืออะไร)

นางสาวพอร์ทูนเรียกร้องให้ ท่านส่งค่าชดเชยวันหยุดที่บริษัทที่ค้างเธออยู่มาตามที่อยู่บนหัวจดหมายภายใน 14 วัน หลังจากได้รับจดหมายฉบับนี้ กรุณาติดต่อมาที่สำนักงานของเราถ้าหากคุณต้องการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องนี้ต่อ

ด้วยความเคารพอย่างสูง

(ลายเซ็นของคุณ)

(ชื่อคุณ)

ที่ปรึกษา

ภาคผนวก 7 : วิธีการเรียนการสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ (อ้างอิงในบทที่ 5)

ที่มา: ดัดแปลงจาก Amnesty International, First Steps: A Manual for Starting Human Rights Education (London: Amnesty International—International Secretariat, 1997), อ่านได้ที่: www.hrea.org/index.php?base_id=104&language_id=1&erc_doc_id=511&category_id=6&category_type=3&group และ Flowers, N., The Human Rights Education Handbook (Minneapolis: University of Minnesota Human Rights Resource Center, 2000), อ่านได้ที่: <http://www1.umn.edu/humanrts/edumat/hreduseries/hrhandbook/part4a.html>

วิธีการเรียนการสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์

ผู้จัดกระบวนการเรียนการสอนที่ใช้วิธีการแบบมีปฏิสัมพันธ์จะสามารถใช้วิธีและเทคนิคต่างๆ ได้หลากหลายในการเลือกวิธีที่จะใช้นั้น ผู้สอนจะต้องตระหนักว่าบางวิธีอาจมีความไม่เหมาะสมทางวัฒนธรรมกับคนบางกลุ่ม (เช่น เรื่องการถูกเนื้อต้องตัวกันเรื่องภาพประกอบ) หรืออาจจะต้องใช้ทรัพยากรที่ไม่เป็นที่คุ้นเคยหรือที่หาไม่ได้ประกอบ (เช่น การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตหรือการใช้ห้องสมุด) ต่อไปนี้เป็นคำแนะนำต่างๆ ที่มักใช้กันในวิธีการเรียนการสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์รายละเอียดเรื่องการพัฒนากิจกรรมต่างๆ เพื่อให้มีวิธีการเหล่านี้หรือวิธีการอื่นๆ หาอ่านได้จากที่มาเดิมของข้อมูลดังที่ระบุไว้ข้างต้น

การอภิปรายแลกเปลี่ยนในทั้งชั้นเรียน

การอภิปรายแลกเปลี่ยนเป็นวิธีที่ดีที่ทำให้ทั้งวิทยากรกระบวนการและผู้เรียนได้ค้นพบทัศนคติของตนเองต่อประเด็นต่างๆ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญในการสอนประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน เพราะนอกจากความรู้เรื่องข้อเท็จจริงแล้วผู้เข้ารับการอบรมยังจะต้องศึกษาและวิเคราะห์ประเด็นต่างๆ ด้วยตนเอง การอภิปรายแลกเปลี่ยนยังเป็นโอกาสในการฝึกการฟัง พูดโต้ตอบ และทักษะการเข้ากลุ่มต่างๆ ซึ่งล้วนสำคัญต่อการเคารพสิทธิของผู้อื่น ในการสร้างให้เกิดการอภิปรายแลกเปลี่ยนแบบเปิด จะต้องมีความเชื่อใจและความเคารพซึ่งกันและกัน อยู่ในบรรยากาศการเรียนรู้

การตั้งคำถาม

วิทยากรกระบวนการทุกคนใช้วิธีการตั้งคำถามในระหว่างการอบรมอยู่แล้ว แต่คำถามอะไรละบ่อยครั้งที่จะเป็นคำถามว่า “ฉันเพิ่งพูดอะไรไปนะ” หรือคำถามปลายเปิดที่มีคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียวและถูกถามเพื่อทดสอบความรู้ ในการศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความยุติธรรม สำคัญ

ยิ่งที่จะต้องใช้คำถามปลายเปิดที่ส่งเสริมให้มีการมีส่วนร่วมและการวิเคราะห์ ตัวอย่างของคำถามปลายเปิดมีดังต่อไปนี้

- คำถามเชิงตั้งสมมติฐาน: “คุณจะทำ/คิดอย่างไรหาก...” คำถามเช่นนี้ช่วยให้ผู้เรียนจินตนาการถึงสถานการณ์และกระตุ้นความคิด
- การคาดการณ์: “เราจะช่วยแก้ปัญหานี้ได้อย่างไร”
- สนับสนุน: “นี่น่าสนใจนะ แล้วเกิดอะไรขึ้นต่อไป” คำถามเช่นนี้ช่วยดึงเอาประสบการณ์และความเห็นของผู้เรียนออกมา
- ถามหาความคิดเห็น: “คุณคิดหรือรู้สึกอย่างไรเกี่ยวกับ...” คำถามนี้บอกผู้เข้าร่วมว่าความเห็นของพวกเขาสำคัญและน่าสนใจสำหรับคุณ
- แหะ: “ทำไมคุณถึงคิดเช่นนั้น” หากถามในลักษณะไม่คุกคาม คำถามแบบนี้ก็จะช่วยให้ผู้เรียนคิดอย่างลึกซึ้งและให้เหตุผลรองรับ/วิเคราะห์ความเห็นของตนเอง
- ขยายความ/สรุป: “คุณคิดว่า...ใช่หรือไม่” สรุปสิ่งที่ผู้เข้าร่วมพูดและตรวจสอบว่าคุณเข้าใจถูกหรือไม่ การถามเช่นนี้จะช่วยให้ผู้เรียนคนอื่นได้คิดว่าตนเห็นด้วยกับสิ่งที่กำลังคุยกันอยู่หรือไม่
- หาความเห็นพ้อง: “พวกเราส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า...หรือไม่” คำถามนี้จะกระตุ้นการแลกเปลี่ยนหรืออาจจะใช้ในตอนท้ายก็ได้ โดยถามว่า “เราเข้าใจส่วนนั้นดีหรือยัง” เป็นการเห็นพ้องกันก่อนที่จะก้าวสู่หัวข้อใหม่

การจับคู่และการแบ่งกลุ่มย่อย

การแบ่งชั้นเรียนออกเป็นคู่หรือเป็นกลุ่มทำให้ผู้เรียนมีโอกาสในการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับคนอื่นได้มากกว่า การจับคู่และการแบ่งกลุ่มย่อยจะมีประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนความคิดหลากหลายอย่างรวดเร็ว หรือช่วยให้กลุ่มได้คิดเรื่องแนวคิดนามธรรมจากประสบการณ์ของตนเองตัวอย่างเช่นหากคุณกำลังศึกษาเรื่องสิทธิในชีวิตคุณก็อาจจะให้เวลาคู่หรือกลุ่มละห้านาทีในการตัดสินใจว่า “การฆ่าคนอื่นนั้นถูกต้องหรือไม่” ก่อนที่จะให้กลับมาอภิปรายแลกเปลี่ยนต่อในกลุ่มใหญ่

การระดมสมอง

การระดมสมองส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และทำให้เกิดความคิดมากมายได้อย่างรวดเร็ว วิธีการนี้อาจจะใช้เพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะเรื่องตอบคำถามแนะนำประเด็นใหม่สร้างความสนใจและสำรวจความรู้และทัศนคติที่ได้กิจกรรมการระดมสมองส่วนใหญ่ทำดังต่อไปนี้

1. แนะนำคำถาม ปัญหา หรือหัวข้อ ทั้งโดยวาจาและโดยการเขียนลงกระดาษแผ่นใหญ่ๆ
2. เชื้อเชิญให้ผู้เข้าร่วมตอบด้วยแนวคิดและข้อเสนอแนะให้มากที่สุดที่จะทำได้ โดยให้ตอบด้วยคำๆ เดียว หรือวลีสั้นๆ เท่านั้น สนับสนุนให้ทุกคนมีส่วนร่วมโดยไม่ต้องจัดลำดับว่าใครพูดก่อนหลัง

3. อธิบายว่าห้ามผู้ใดตอบหรือแสดงความคิดเห็นซ้ำกัน
4. บันทึกทุกคำตอบลงกระดาษแผ่นใหญ่ ส่วนใหญ่แล้วคำตอบที่สร้างสรรค์หรือกล้าหาญจะเป็นคำตอบที่มีประโยชน์และน่าสนใจที่สุด
5. หลังจากนั้น จัดลำดับ วิเคราะห์ หรือใช้รายการคำตอบมาจุดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือการแก้ไขปัญหา

กิจกรรมบทบาทสมมติ

บทบาทสมมติคือการให้ผู้เรียนมาแสดงละครส่วนใหญ่โดยไม่มีบทเขียนไว้ก่อนกิจกรรมนี้มุ่งทำให้สถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่นักเรียนไม่คุ้นเคยปรากฏเป็นภาพชัดขึ้นมา กิจกรรมบทบาทสมมติจะช่วยพัฒนาความเข้าใจสถานการณ์และหนุนเสริมให้เกิดความสนใจที่อยู่ในสถานการณ์นั้นตัวอย่างเช่นในการเล่นบทบาทสมมติเกี่ยวกับการปล้นผู้เรียนที่ได้รับบทเป็นเหยื่อก็จะเข้าใจว่าการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมนั้นรู้สึกอย่างไร

การจำลองสถานการณ์

ในกิจกรรมนี้ผู้เข้ารับการอบรมจะถูกสมมติให้อยู่ในสถานการณ์จำลองกิจกรรมนี้คล้ายๆกับบทบาทสมมติแต่มักจะใช้เวลาานกว่ามีบทที่ละเอียดกว่า และเป็นแบบปลายเปิดมากกว่าเพื่อที่จะให้บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ให้ได้ ในการทำสถานการณ์จำลองผู้เข้าร่วมจะไม่ได้สมมติว่าตนเองเป็นคนอื่นแต่เล่นบทบาทเป็นตัวเองในสถานการณ์สมมติ

กิจกรรมบทบาทสมมติอาจจะใช้คนกลุ่มใหญ่เล่นและใช้เวลาหลายชั่วโมงวิทยากรกระบวนการจึงต้องเตรียมตัวล่วงหน้าอย่างดีและจะต้องคอยใส่ใจตลอดระยะเวลาทำกิจกรรมเพื่อดูให้ทุกคนเข้าใจว่ากิจกรรมเป็นอย่างไร ผู้เข้าร่วมควรจะคุ้นเคยกับประเด็นในสถานการณ์อยู่แล้ว โดยมีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ไว้ในกระดาษที่ผู้อบรมแจกให้ตอนเริ่มกิจกรรม ผู้เข้าร่วมบางคนอาจจะรู้สึกไม่สบายใจกับบางสถานการณ์ที่กำหนด บางคนอาจจะต้องการความช่วยเหลือเพื่อให้เข้าใจบทบาททั้งของตนเองและของคนอื่น

จะเป็นจะต้องมีการสรุปกิจกรรมอย่างละเอียดเพื่อช่วยให้ผู้เข้าร่วมเห็นความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่ตนประสบในกิจกรรมกับสถานการณ์จริง

กรณีศึกษา

วิทยากรผู้อบรมอาจจะแจกกรณีศึกษาให้ผู้เข้าร่วมการอบรมที่แบ่งเป็นกลุ่มเล็กๆ เพื่อให้มีการวิเคราะห์วิพากษ์ฝึกแก้ไขปัญหาและทักษะการวางแผนรวมถึงการร่วมมือกันทำงานและการทำงานเป็นทีมกรณีศึกษาอาจจะใช้เพื่อจุดประเด็นการถกเถียง (เช่นแต่ละกลุ่มได้รับมอบหมายให้แสดงจุดยืนที่กำหนดในประเด็นนั้นๆ) และเปรียบเทียบ (เช่นเปรียบเทียบการวิเคราะห์หลากหลายแนวทางหรือการแก้ไขปัญหาในกรณีศึกษานั้น)

1. อาจเป็นกรณีที่เกิดขึ้นจริงในประวัติศาสตร์หรือเหตุการณ์ปัจจุบันและเป็นกรณีจากประเทศอื่นหรือพื้นที่อื่นก็ได้
2. อาจจะสร้างกรณีสมมติขึ้นมาเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนถึงประเด็นเฉพาะหรือหัวข้อการอบรมเฉพาะก็ได้ สถานการณ์สมมติจะช่วยให้การกล่าวถึงประเด็นที่มีความอ่อนไหวในพื้นที่โดยไม่ทำให้นักถึงกรณีคล้ายคลึงที่อาจเกิดขึ้นกับบางคน บางองค์กร บางกลุ่ม หรือบางภูมิภาคอยู่
3. กรณีจากการลงพื้นที่จะสามารถช่วยเน้นประเด็นท้องถิ่นที่เป็นปัจจุบัน และสามารถพัฒนาขึ้นได้จากการสัมภาษณ์ผู้คนในชุมชน

การโต้วาทีและการเจรจา

การโต้วาทีจะช่วยทำให้เห็นจุดยืนต่างๆในประเด็นที่มีความขัดแย้งชัดเจนขึ้น ส่วนใหญ่การโต้วาทีจะแบ่งคนเป็นสองกลุ่มและให้วางแผนและนำเสนอข้อถกเถียงแต่ละด้านของประเด็นนั้นโดยอาจไม่ได้เป็นความเห็นส่วนตัวของผู้เข้าร่วมก็ได้การโต้วาทีจะช่วยพัฒนาตรรกะความเข้าใจในประเด็นและทักษะการฟังและการพูด ถ้าจะให้ดีแล้วในการโต้วาทีควรจะให้ผู้เข้าร่วมทุกคนได้ลงคะแนนเสียงสนับสนุนหรือคัดค้านจุดยืนที่เสนอหรือได้พูดคุยกันถึงจุดยืนนั้นๆ

1. การโต้วาทีแบบเป็นทางการ: หลายการอบรมใช้เทคนิคการโต้วาทีแบบทางการ โดยให้มีการเสนอญัตติ การเตรียมจุดยืน ถ้อยแถลง คำโต้ และการสรุป จากนั้นก็มีการลงคะแนนโดยผู้ฟัง
2. การโต้วาทีแบบไม่เป็นทางการ: การโต้วาทีแบบไม่เป็นทางการอาจทำได้หลายรูปแบบ บางครั้งเป็นการขอให้ผู้เข้าร่วมเลือกจุดยืนในประเด็นหนึ่งๆ แล้วให้อธิบายจุดยืนของตน คุณอาจจะแบ่งผู้เข้าร่วมเป็นสองกลุ่ม แต่ละกลุ่มได้รับมอบหมายให้แสดงจุดยืนด้านหนึ่งในประเด็นหนึ่งๆ ทั้งสองกลุ่มเตรียมข้อความเห็นของตนเองโดยให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มกล่าวถึงประเด็นคนละประเด็นในเรื่องนั้น ทั้งสองฝ่ายผลัดกันเสนอข้อความเห็นของตนโดยให้ทุกคนได้พูด หลังจากนั้นให้ผู้เข้าร่วมแสดงความเห็นส่วนตัวในประเด็นนั้นๆ โดยอาจจะเลือกว่า “ไม่สามารถตัดสินใจได้” ก็ได้
3. การเจรจาอย่างเป็นทางการ: กิจกรรมบทบาทสมมติในกระบวนการเจรจาช่วยให้จุดยืนที่ขัดแย้งกันมีความชัดเจนขึ้น กิจกรรมนี้อาจจะจำลองสถานการณ์ว่าอยู่ในการเจรจาการประชุมสุดยอดระหว่างประเทศ หรือข้อพิพาทด้านแรงงานระหว่างคนงานกับผู้บริหารบริษัท หรือเป็นความขัดแย้งภายในครอบครัวก็ได้ การเจรจาแตกต่างจากการโต้วาทีตรงที่ผลของการเจรจาคือการได้ข้อตกลงที่ทั้งสองฝ่ายสามารถยอมรับได้โดยไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็น “ฝ่ายชนะ” ทักษะการเจรจานั้นสำคัญยิ่งต่อการแก้ไขความขัดแย้งและการสร้างความเห็นพ้องต้องกัน
4. การฟังอย่างลึกซึ้ง: กิจกรรมนี้แบ่งผู้เข้าร่วมเป็นคู่หรือกลุ่มย่อยกลุ่มละสี่คน คนแรกแสดงความเห็นสนับสนุนประเด็น คนที่สองฟังและจากนั้นก็สรุปหรือกล่าวทวนเหตุผลของคนแรก จากนั้นคนที่สองก็แสดงความเห็นที่ขัดแย้งกัน คนแรก (หรือคนที่สามในกรณีที่แบ่งเป็นกลุ่มสี่คน) ก็ฟังและสรุปความเห็นของคนที่สอง และทำแบบนี้เรื่อยไปจนแต่ละคนได้มีโอกาสแสดงความเห็นอย่างน้อยสองความเห็น

การแสดงจุดยืน

กิจกรรมนี้ปรับมาจากการโต้วาทีโดยให้ผู้เข้าร่วมได้มีโอกาสแสดงจุดยืนข้างใดข้างหนึ่งในประเด็นหนึ่งๆ กิจกรรมนี้จะต้องใช้พื้นที่กว้างพอให้ผู้เข้ารับการอบรมยืนขึ้นและเข้าแถวหน้ากระดาน หากมีที่จำกัดหรือหากวิทยากรกระบวนกรเห็นว่าส่วนจะแบ่งให้ผู้เข้ารับการอบรมทำกิจกรรมนี้ทีละกลุ่มเล็กๆ ก็อาจจัดให้ผู้เข้ารับการอบรมคนที่ไม่ได้ร่วมกิจกรรมยืนดูอยู่ข้างๆ

ก่อนที่จะเริ่มกิจกรรมนี้ให้ทำความเข้าใจกับผู้เข้าร่วมก่อนว่าพวกเขาจะต้องเคารพความเห็นของคนอื่น ทุกคนควรจะสุภาพต่อกันแม้ว่าจะเห็นต่างกันก็ตาม

เตรียมป้ายที่เขียนว่า “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” และ “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” เอาไว้และวางป้ายไว้ที่ปลายแถวคนละด้านในห้อง หลังจากนั้นให้ผู้เข้าร่วมแสดงความเห็นต่อประเด็นที่ยกขึ้นมาว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย(เลือกประเด็นที่มีความขัดแย้ง) แล้วให้พวกเขาไปยืนตรงระยะความเห็นด้วย/ไม่เห็นด้วยของตนในแถวคนที่ยืนอยู่ปลายแถวแสดงว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ส่วนคนที่ยืนอยู่ระหว่างแถวก็เลือกว่าจะยืนอยู่ที่ระยะใดที่ตรงกับความเห็นของตน

จากนั้นให้ผู้เข้าร่วมอธิบายว่าทำไมตนจึงเลือกไปยืนอยู่จุดนั้นๆ ผู้รับการอบรมอาจจะใช้ความรู้หรือความรู้สึกใดๆ ก็ได้มาอธิบายจุดยืนของตน หลังจากที่มีการแสดงความเห็นสามหรือสี่คนที่มาจากคนละจุดในเส้นความคิดเห็นแล้ว ก็ถามว่ามีใครอยากจะย้ายที่ยืนหรือไม่ ให้เตือนผู้เข้าอบรมเสมอว่าให้ฟังอย่างตั้งใจและไม่พูดขัดคนอื่น ทำกิจกรรมนี้ไปจนคุณเห็นว่าได้มีการแสดงความคิดเห็นจากทุกมุมมองหรือเกือบครบทุกมุมมองแล้ว โดยต้องไม่ให้มีใครครอบงำการแลกเปลี่ยนความเห็น

การลงพื้นที่

บางครั้งผู้เข้ารับการอบรมก็ต้องการพื้นที่ที่ปลอดภัยในการเรียนรู้โดยแยกตัวออกจากโลกภายนอก แต่บางครั้งการเรียนรู้ก็ได้รับการเสริมโดยการไปพบผู้คนและสถานที่ใหม่ๆ ที่มักไม่เป็นที่รู้จักในชุมชนของตนเอง การไปลงพื้นที่อาจจะจัดไปพื้นที่ที่มีประเด็นด้านสิทธิมนุษยชน (เช่น เรือนจำ โรงพยาบาลชายแดนประเทศ) หรือสถานที่ที่คนทำงานเพื่อยุติการละเมิดหรือช่วยเหลือเหยื่อ (องค์กรพัฒนาเอกชนหน่วยงานรัฐบาลที่פקังของคนไร้บ้านหรือผู้หญิงที่ถูกทำร้ายธนาคารอาหารหรือธนาคารเสื้อผ้าสำหรับคนยากไร้) คุณต้องเตรียมความพร้อมผู้เข้าร่วมก่อนการลงพื้นที่ (เช่น การเตรียมคำถามเบื้องต้นและประเด็นการหาข้อมูลให้ข้อมูลพื้นฐานมอบหมายงานให้ทำการสังเกตการณ์ระหว่างลงพื้นที่) และเตรียมให้ผู้รับการอบรมมีช่องทางการสะท้อนประสบการณ์ของตน (เช่น การเขียนบทความการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์การแลกเปลี่ยนในกลุ่มย่อย) และให้มีการปฏิบัติกร

การสัมภาษณ์

ในการสอนเกี่ยวกับความยุติธรรมและเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายเราอาจจะศึกษาเอาจากตัวบทกฎหมายได้ส่วนตัวอย่างรูปธรรมเกี่ยวกับปฏิบัติการด้านสิทธินั้นเป็นสิ่งที่เราสามารถหาได้จากภายในชุมชนของเราเอง การสัมภาษณ์เป็นวิธีการที่ดีในการนำเอาชุมชนโดยรวมมาสู่ห้องการเรียนรู้และโยงเอาการศึกษาสิทธิมนุษยชนเข้ากับชีวิตจริง อีกทั้งยังพัฒนาทักษะของผู้เขียนในการมีปฏิสัมพันธ์กับคนหลากหลายรูปแบบอีกด้วย

การวาดภาพ

อาจจะใช้การวาดภาพเพื่อพัฒนาทักษะในการสังเกตและความร่วมมือจินตนาการความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้คนในภาพหรือเพื่อทำความรู้จักคนอื่น ๆ ในกลุ่มก็ได้ การวาดภาพมีประโยชน์ในการสำรวจศึกษาเรื่องความยุติธรรมเพราะสามารถทำผลงานของกลุ่มไปแสดงเพื่อสื่อเรื่องคุณค่าด้านสิทธิมนุษยชนกับคนอื่น ๆ ได้

หนังสือพิมพ์

สื่อมีความสำคัญอย่างมากในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในสังคมประชาธิปไตย ทว่าบางครั้งเราก็พบว่าการรายงานข่าวนั้นใช้ภาพตายตัวหรืออคติ การหาและวิเคราะห์อคติในหนังสือพิมพ์จะช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถเห็นอคติเหล่านั้นในชีวิตประจำวันและสามารถต่อต้านอคติเช่นนั้นได้ กิจกรรมเช่นนี้ยังช่วยพัฒนาทักษะในการสื่อสารของผู้รับการอบรมอีกด้วย

ภาคผนวก 8: ตัวอย่างแบบทดสอบในการฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชน อ้างอิงในบทที่ 5)

ที่มา: วิเวก มารู, บันทึกช่วยจำภายใน, Timap for Justice, 2004.

ตัวอย่าง: แบบทดสอบทวนความรู้ในระหว่างการอบรม

แบบทดสอบทวนความรู้ที่ 1

1. เติมคำลงในตารางต่อไปนี้:
อาญา: คำนินยาม ผลที่เกิดขึ้น มาตรฐานเรื่องการพิสูจน์
แพ่ง: คำนินยาม ผลที่เกิดขึ้น มาตรฐานเรื่องการพิสูจน์
2. นิยามการละเมิดในฐานะการกระทำหนึ่ง
3. ศาลท้องถิ่นมีอำนาจในคดีอาญาหรือไม่ ถ้ามี มีเหนืออาชญากรรมประเภทใด จงระบุคดีแพ่งสามกรณีที่ไม่อยู่ภายใต้อำนาจศาลท้องถิ่น
4. ระยะเวลาที่ถูกกักขังสูงสุดของผู้ต้องสงสัยในคดีอาญาก่อนที่จะถูกตั้งข้อกล่าวหาคือเท่าใด
5. ระบุและอธิบายขั้นตอนการไต่สวนก่อนการไต่สวน

แบบทดสอบทวนความรู้ที่ 2

1. คนขับรถชนโดยประมาท ทำให้ผู้โดยสารได้รับบาดเจ็บ ถือว่าได้มีการก่ออาชญากรรมขึ้นหรือไม่ ถ้ามีถือว่ามี เป็นอาชญากรรมอะไร ได้มีการละเมิดเกิดขึ้นหรือไม่ ถ้ามีเป็นการละเมิดอะไร
2. จงนิยามคำว่า *mens rea* (เจตนา) *mens rea* เป็นสิ่งจำเป็นในการพิสูจน์การละเมิดหรือไม่ เป็นสิ่งจำเป็นในการพิสูจน์การก่ออาชญากรรมหรือไม่ จงอธิบาย
3. หากกฎหมายจารีตประเพณีละเมิดรัฐธรรมนูญจะสามารถดำเนินการทางกฎหมายอย่างไรได้บ้าง
4. หากถูกความถูกต้องเจ้าหน้าที่ตำรวจละเมิด คุณจะต้องไปร้องเรียนกับหน่วยงานใดของตำรวจ จะสามารถฟ้องร้องกรณีเดียวกันนี้ในศาลท้องถิ่นได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

แบบทดสอบทวนความรู้ที่ 3

1. จงระบุวิธีที่นักกฎหมายชุมชนจะสามารถช่วยบุคคลได้มาหนึ่งวิธี และวิธีที่นักกฎหมายชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาคความยุติธรรมในระดับชุมชนมาหนึ่งวิธี
2. สมมติว่ามีปัญหาเรื่องการขาดแคลนน้ำในชุมชน คุณในฐานะนักกฎหมายชุมชนจะสามารถทำอะไรได้บ้าง
3. หากวิธีปฏิบัติตามจารีตประเพณีละเมิดรัฐธรรมนูญจะสามารถดำเนินการทางกฎหมายอย่างไรได้บ้าง
4. ฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจอะไรเหนือฝ่ายบริหารบ้าง

แบบทดสอบทวนความรู้ที่ 4

1. คุณใกล้เคียงข้อพิพาทระหว่างสามฝ่าย
 - ก) ควรจะมีคนลงนามในข้อตกลงกี่คน
 - ข) หลังจากมีการทำข้อตกลงและลงนามในข้อตกลงการใกล้เคียงแล้วยังมีขั้นตอนอะไรที่คุณต้องทำอีก
2. ก) ในเซียร์ราลีโอน บุคคลอายุขั้นต่ำเท่าใดที่ต้องรับผิดชอบต่อการละเมิดทางเพศ
 - ข) จงนิยามความรับผิดชอบทางอาญา
3. เด็กชายอายุ 16 ปีคนนึงถูกขังอยู่ในห้องขังทั่วไปหนึ่งคืนเพราะเขาก่อความไม่สงบในที่สาธารณะ การกระทำเช่นนี้เป็นการละเมิดกฎหมายอย่างไรบ้าง
4. ขั้นตอนห้าขั้นในการช่วยเหลือเหยื่อของความรุนแรงเนื่องจากเพศสภาพ (gender-base violence) คืออะไร
5. ก) จงระบุการกระทำสี่ประการที่คุณสามารถทำเพื่อช่วยเหลือเหยื่อของความรุนแรงเนื่องจากเพศสภาพ
 - ข) จงนิยามความรุนแรงเนื่องจากเพศสภาพ
6. เด็กหญิงอายุ 15 ปี ยินยอมมีเพศสัมพันธ์กับเด็กชายอายุ 15 ปี
 - ก) เป็นอาชญากรรมตามกฎหมายภายในประเทศหรือไม่
 - ข) หากเป็น เป็นอาชญากรรมใด
 - ค) เป็นอาชญากรรมตามกฎหมายระหว่างประเทศหรือไม่

แบบทดสอบทวนความรู้ที่ 5

1. ก) อะไรคือความแตกต่างระหว่างกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา
 - ข) อะไรคือความแตกต่างระหว่างการละเมิดกับสัญญา

2. หากลูกความถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจละเมิด คุณจะต้องไปร้องเรียนกับหน่วยงานใดของตำรวจ
3. ก) ลูกความจะสามารถฟ้องร้องกรณีเดียวกันนี้ในศาลในพื้นที่ได้หรือไม่
ข) เพราะเหตุใด
4. มีคนทำลายรั้วของลูกความ
ก) มีการละเมิดเกิดขึ้นหรือไม่
ข) ถ้ามี เป็นการละเมิดอย่างไร
ค) มีอาชญากรรมเกิดขึ้นหรือไม่
ง) นักกฎหมายชุมชนควรจะใช้การไกล่เกลี่ยในกรณีนี้หรือไม่

แบบทดสอบทวนความรู้ที่ 6

1. คุณจะสามารดำเนนขันตอนใดได้บ้างเพื่อนำประเด็นปัญหาของชุมชนเข้าสู่สภาท้องถิ่น จงระบุมาสี่ขันตอน
2. องค์ประกอบของการฆาตกรรมมีอะไรบ้าง
3. *mensrea* (เจตนา) คืออะไร *mensrea* เป็นสิ่งจำเป็นในการพิสูจน์การละเมิดหรือไม่เป็นสิ่งจำเป็นในการพิสูจน์การก่ออาชญากรรมหรือไม่
4. การประเมินความต้องการของชุมชนจะต้องดำเนินขันตอนหกขันตอนอะไรบ้าง
5. คนขับรถที่เมาคนหนึ่งขับรถเกิดอุบัติเหตุไปทับคนเดินเท้าจนเสียชีวิต ถือว่ามีอาชญากรรมเกิดขึ้นหรือไม่ ถ้ามี เป็นอาชญากรรมอะไร มีการละเมิดเกิดขึ้นหรือไม่ ถ้ามี เป็นการละเมิดอะไร คนขับรถคนนั้นจะต้องรับผิดชอบทางกฎหมายอย่างไรบ้าง

ภาคผนวก 9: คู่มือการฝึกอบรมที่คำนึงถึงประเด็นเพศสภาพสำหรับนักกฎหมายชุมชน (อ้างอิงในบทที่ 5)

ที่มา: Tan, M.C., Ed.. Basic Paralegal Training Module: A Paralegal Trainer's Handbook (Manila: Paralegal Training Services Center, 1996).

ข้อควรระวังในการจัดฝึกอบรม

ศูนย์บริการฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชน ประเทศฟิลิปปินส์

ให้ผู้หญิงได้มีส่วนร่วมใน:

ก. การใช้ภาษา

- หลีกเลี่ยงการใช้คำที่เหมารวมว่าเป็นเพศชายหมด (เช่น คำว่า man ในภาษาอังกฤษที่ใช้เรียนคนโดยรวมทั่วไป)
- ไม่เล่นมุกขำขันที่มีนัยทางการเหยียดเพศ

ข. การยกตัวอย่าง อธิบายและอ้างอิงต่างๆ

- พยายามหาตัวอย่างหรือคำอธิบายที่กล่าวถึงเพศสภาพต่างๆ อย่างสมดุลย์กัน
- เมื่อใช้ข้อมูลทางสถิติ ก็ต้องจำแนกตัวเลขตามเพศสภาพให้ชัดเจน

ค. กระบวนการฝึกอบรม

- พึงระมัดระวังในประเด็นที่ละเอียดอ่อนในทางเพศสภาพ
- เลือกใช้วิธีการฝึกอบรมที่ผู้เข้าร่วมทั้งหญิงและชายรู้สึกสะดวกใจที่จะร่วมทำ
- ใช้วิธีแบ่งกลุ่มย่อยให้บางกลุ่มเป็นผู้หญิงล้วนหากเห็นว่าช่วยให้พวกเธอจะได้กล้าพูดแสดงออก
- พึงสังเกตระดับการมีส่วนร่วมของผู้หญิงที่เข้าร่วมการฝึกอบรม และพยายามสนับสนุนให้พวกเธอได้แสดงความคิดเห็น

ง. ในการฝึกอบรม ต้องมีการแจกแบบสอบถามความต้องการในการอบรม

- มีคำถามที่ระบุถึงความต้องการของทั้งชายและหญิง

จ. ระบุอุปสรรคปัญหาของผู้เข้าร่วมที่เป็นผู้หญิงเป็นการเฉพาะ

- จัดการฝึกอบรมให้เป็นมิตรกับเด็ก (จัดให้มีบริการดูแลลูกๆ ในระหว่างการฝึกอบรม)
- จัดตารางเวลาการฝึกอบรมให้สอดคล้องกับภาระหน้าที่อื่นๆ ของผู้หญิง

ภาคผนวก 10: แบบฟอร์มส่งตัวลูกความ (อ้างถึงในบทที่ 6)

ที่มา: ศูนย์กฎหมายชุมชนและการพัฒนาชนบท ประเทศแอฟริกาใต้

แบบฟอร์มส่งต่อคดี

หัวข้อความ

ถึง: _____

วันที่: _____

เรียน คุณ.....

เลขที่หนังสือ: _____

เรื่อง: ชื่อลูกความ: _____

ลักษณะปัญหา: _____

ด้วยปัญหาที่ระบุถึงข้างต้น เราจะยินดีเป็นอย่างยิ่งหากท่านสามารถให้ความช่วยเหลือแก่คุณ _____ ในเรื่องนี้ได้

เราได้ทำการสอบสวนเรื่องราวของคุณ _____ และมีความประสงค์อยากให้องค์กรของท่านพิจารณาดำเนินการ

เราได้ขอให้คุณ _____ นำเอกสารดังต่อไปนี้มาให้ท่านด้วย:

เราขอแสดงความขอบคุณท่านล่วงหน้าสำหรับความช่วยเหลือในเรื่องนี้ หากมีข้อสงสัยใดๆ กรุณาสอบถามมาได้

ขอแสดงความนับถือ

ชื่อและตำแหน่งของผู้เขียน

ภาคผนวก 11: แบบบันทึกการรับลูกความใหม่และรหัส (อ้างอิงในบทที่ 7)

ที่มา: โครงการ Timapเพื่อความยุติธรรม

ก. แบบรับลูกความใหม่/แบบบันทึกคดี

ชื่อนักกฎหมายชุมชน: _____ วันที่สัมภาษณ์: _____

ชื่อลูกความ: _____

ที่อยู่: _____

หมายเลขโทรศัพท์: _____ สถานภาพสมรส: _____

อายุ: _____ เพศ: _____

อาชีพ: _____ เผ่า: _____

ศาสนา: _____ มีค่าให้การแนบหรือไม่: _____

สรุปประเด็น: _____

ข้อมูลที่ได้รับ/ แผนปฏิบัติการ/ การปฏิบัติที่ได้ทำไป: _____

วันและสถานที่ที่ติดตามคดีครั้งแรก: _____

ข้อค้นพบ: _____

การประชุม/พัฒนาการของคดีเพิ่มเติม (ต่อด้านหลัง)

วันที่	บันทึก

ข. รายการรหัสคดีใหม่ (ตัวอย่าง)

1) สำนักงานที่รับเรื่อง

- 01 ฟรันทาวน์
- 02 แมกบูรากา
- 03 เยเล
- 04 โบ
- 05 กอนดามา
- 06 ทิกอนโก
- 07 บัมเปห์
- 08 คาเนีย

2) คดีบุคคลหรือปัญหาระดับชุมชน

- 01 ปัญหาระดับบุคคล
- 02 ปัญหาระดับชุมชน

3) คดีนี้มาถึงนักกฎหมายชุมชนได้อย่างไร

- 01 ลูกความมาแจ้งคดีที่สำนักงาน
- 02 ลูกความไปแจ้งคดีที่คลินิกเคลื่อนที่
- 03 หัวหน้าเผ่าส่งต่อมา
- 04 สมาชิก COB ส่งต่อมา
- 05 นักกฎหมายชุมชนในพื้นที่สังเกตเห็น
- 06 สำนักงานนักกฎหมายชุมชนอื่นส่งต่อมา
- 07 อดีตลูกความแนะนำมา
- 08 องค์กรหรือสถาบันอื่นส่งต่อมา
- 88 อื่นๆ (โปรดระบุ)

4) ประเภทคดี Type of Case

ปัญหาครอบครัว

- 01 การละทิ้งบุตร/ การละเลยบุตร
- 02 การละเลยหญิงตั้งครรภ์/ภรรยา

- 03 การแต่งงานในวัยเด็ก/การตั้งครภภในวัยรุน
- 04 การทะเลาะเบาะแว้งในครอบครัว
- 05 ปัญหาการสมรส/สิทธิในการเลี้ยงดูบุตร
การละเมิดโดยรัฐบาลรวมถึงตำรวจ
- 10 การละเมิดโดยตำรวจ
- 11 การกักขังอย่างผิดกฎหมาย
- 12 การคอร์รัปชันโดยเจ้าหน้าที่รัฐ
การละเมิดโดยเจ้าหน้าที่เฝ้า
- 20 ความไม่ยุติธรรมในศาลท้องถิ่น
- 21 การละเมิดโดยเจ้าหน้าที่ของเฝ้า
- 22 การคอร์รัปชันโดยเจ้าหน้าที่ของเฝ้า
ความรุนแรงส่วนบุคคล
- 30 การทำร้าย
- 31 ความรุนแรงภายในครอบครัว
- 32 การละเมิดทางเพศ
- 33 การตีอแพ่ง/การมีอบ
- 34 ความขัดแย้งของกลุ่ม
การแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจ
- 40 การจ้างงาน
- 41 การไม่จ่ายค่าแรง
- 42 การละเมิดสัญญา
- 43 หนี้
- 44 บ้าน
- 45 ข้อพิพาทเรื่องที่ดิน/ทรัพย์สิน
- 46 การลักขโมย/การเบียดบังทรัพย์สิน
โครงสร้างพื้นฐานทางสังคม/ การพัฒนา
- 50 การศึกษา

- 51 การหมิ่นประมาท
- 52 สุขภาพ
- 53 ถนน
- 54 น้ำ
- 55 การพัฒนาการเกษตร
- 56 เหมืองแร่
- 88 อื่นๆ (โปรดระบุ)

ค. รหัสคดีที่แก้ไขได้แล้ว

1) เครื่องมือที่ใช้

- 01 ให้ข้อมูล
- 02 ช่วยเหลือเรื่องการติดต่อกับเจ้าหน้าที่
- 03 การไกล่เกลี่ย
- 04 การผลักดัน
- 05 จัดปฏิบัติการรวมหมู่
- 06 จัดการศึกษาให้ชุมชน/การสานเสวนา

2) การมีส่วนร่วมของผู้อำนวยความสะดวกและCOB

- 01 ปรึกษาผู้อำนวยกา
- 02 ฟ้องร้อง
- 03 ผู้อำนวยกา ร่วมในการผลักดัน
- 04 ปรึกษา COB
- 05 COB ร่วมในการไกล่เกลี่ย
- 06 COB ร่วมในการผลักดัน

3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- ระดับกลุ่มจารีตประเพณี
- 01 หัวหน้าสูงสุดของเฝ้า

- 02 หัวหน้าอื่นๆ
- 03 ศาลท้องถิ่น
- 04 ตำรวจตามระบบจารีต
- ระดับทางการ
- 10 ตำรวจ
- 11 ศาลทางการ
- 12 เจ้าหน้าที่กฎหมายจารีตประเพณี
- 13 ผู้ดูแลศาลท้องถิ่น
- 14 กระทรวงสวัสดิการ
- 15 กระทรวงที่ดิน
- 16 กระทรวงศึกษา
- 17 กระทรวงแรงงาน
- 18 กระทรวงที่ดิน
- 19 กระทรวงการเกษตร
- 20 กระทรวงการทางและการขนส่ง

4) คดีได้รับการแก้ไขเป็นที่พอใจของลูกค้าหรือไม่

- 01 ใช่
- 02 ไม่ใช่

5) ผลที่เกิดขึ้น

- 01 การไกล่เกลี่ย
- 02 การชดเชย/การจ่ายเงิน
- 03 การปล่อยตัวจากการกักขัง
- 04 ตำรวจจับไปดำเนินการ
- 05 เจ้าหน้าที่ตามจารีตประเพณีมีการดำเนินการ
- 06 เจ้าหน้าที่รัฐทางการมีการดำเนินการ
- 07 ชุมชนมีการดำเนินการ
- 08 ครอบครัวมีการดำเนินการ

5ก) ในกรณีที่มีการจ่ายเงินชดเชยเป็นประเภทใด

- 01 ค่าบำรุงรักษา
- 02 ค่ารักษาพยาบาล
- 03 ค่าแรงค่าจ้าง
- 04 การปฏิบัติตามสัญญาเฉพาะ
- 05 การจ่ายเงินค่าสินค้าที่จัดให้หรือการบริการที่ทำให้
- 88 การชดเชยอื่นๆ (โปรดระบุ)

6) ส่งแบบประเมินลูกค้าแล้วหรือยัง

- 01 ใช่
- 02 ไม่ใช่

ภาคผนวก 12: คู่มือการจดบันทึกกิจกรรมรายวันและการเขียนรายงานประจำเดือน (อ้างอิงในบทที่ 7)

ที่มา: VivekMaru, “Notes on Supervision,” internal memo, Timap for Justice, 2007

บันทึกกิจกรรมรายวัน

ในการจดบันทึกกิจกรรมรายวัน คุณจะต้องมีสมุดที่มีแสดงตารางดังต่อไปนี้:

วันที่	เวลา	ชื่อคดี	หมายเลขคดี	สิ่งที่ได้ดำเนินการไป

ข้อมูลนี้ควรถูกต้องตรงกันกับข้อมูลในแฟ้มสำหรับแต่ละคดี

บันทึกกิจกรรมรายวันสามารถใช้บันทึกกิจกรรมอื่นๆ ของนักกฎหมายชุมชนได้ด้วย เช่น การไปเข้าร่วมประชุมหรือการไต่สวนคดีความต่างๆ ในศาล

รายงานประจำเดือน

รายงานประจำเดือนของคุณควรต้องมีการระบุให้ชัดเจนถึงงานต่างๆ ที่คุณได้ทำมาในเดือนนั้นๆ ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือปัญหาท้าทายที่คุณประสบ รายงานประจำเดือนควรมีองค์ประกอบสามส่วนดังนี้

1. ประเด็นสำคัญของคดีความที่ให้การช่วยเหลือ เลือกกรณีที่น่าสนใจที่คุณทำงานในช่วงเดือนที่ผ่านมาและอธิบายประเด็น การดำเนินการ และผลที่ได้รับ คุณอาจเลือกคดีที่เป็นประเด็นความอยุติธรรมที่ร้ายแรง หรือที่ทำให้คุณเกิดคำถามที่อยากถามกับเรา หรือที่ก่อให้เกิดผลที่น่าภาคภูมิใจหรือน่าผิดหวัง หรือมีลักษณะผิดปกติในทางหนึ่งทางใด คุณไม่จำเป็นต้องรอให้คดีนั้นๆ จบสิ้นไปเสียก่อนจึงจะกล่าวถึงใน

รายงาน คุณสามารถหาหรือถกเถียงในคดีต่างๆ ที่กำลังดำเนินการในรายงานได้

2. กิจกรรมที่น่าสนใจ บรรยายงานอื่นๆ ที่คุณทำในช่วงเดือนนั้นๆ เช่น การเข้าหาชุมชน การให้การศึกษาร่วมกัน การทำงานสนับสนุนในประเด็นของชุมชน การติดตามกระบวนการศาล เป็นต้น ส่วนนี้คือการอธิบายความพยายามของคุณในการแก้ปัญหาระดับชุมชน
3. คำถามและข้อแนะนำสำหรับผู้ประสานงาน นี่คือโอกาสที่คุณจะได้ตั้งคำถามกับเราหรือให้คำแนะนำแก่เราเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเดือนที่ผ่านมา

ภาคผนวก 13: แบบสอบถามความพึงพอใจของลูกค้า (อ้างอิงในบทที่ 7)

ที่มา: โครงการ Timapเพื่อความยุติธรรม

แบบสอบถามความพึงพอใจของลูกค้า

หมายเลขคดี: _____ ชื่อลูกค้า: _____ วันที่: _____

คดีได้รับการแก้ไขเป็นที่พึงพอใจของคุณหรือไม่กรุณาเลือกข้อใดข้อหนึ่ง: ใช่ ไม่ใช่

หากคุณประสบปัญหาแบบเดิมอีกครั้งคุณจะกลับมาที่สำนักงานของเราหรือไม่กรุณาเลือกข้อใดข้อหนึ่ง: ไม่ อาจจะ กลับมา

กรุณาให้คะแนนความพึงพอใจของคุณต่อบริการของเราโดยเรียงคะแนน 1 หมายถึงไม่พอใจอย่างยิ่ง ไปจนถึง 5 พอใจอย่างยิ่ง

1 2 3 4 5

หากคุณมีความเห็นเพิ่มเติมใดๆกรุณาเขียนลงด้านหลังของกระดาษแผ่นนี้

ลายมือชื่อของลูกค้า

บรรณานุกรม

- Abdulai, E.S., “Socio-Economic Rights: The Forgotten Rights?” in *Mirror*, Freetown, Sierra Leone: Fourah Bay College, 2005.
- American Bar Association, *Guidelines for the Approval of Paralegal Education Programs*, Chicago: American Bar Association, 2003.
- The Asia Foundation, *Alternative Dispute Resolution*, Phnom Penh: The Asia Foundation, 2001.
- Black Sash Education and Training Unit, *Paralegals and Advice Offices*, Johannesburg: Black Sash and Education and Training Unit, 2005.
- Bridges Across Borders Southeast Asia, “Consumer Law,” in *Community Legal Advisor Training Manual*, Phnom Penh: Bridges Across Borders Southeast Asia, 2005.
- Bridges Across Borders Southeast Asia, *Community Legal Education: A Global Method of Teaching About Law, Human Rights and Democracy*, Phnom Penh: Paññasastra University of Cambodia, 2005.
- Brittain, V., and T. Hull, *Paralegal Handbook*, Clifton Park, NY: Thomson/Delmar Learning, 2003.
- Children’s Legal Bureau, Children and Youth Foundation of the Philippines, and Terre Des Hommes, *Paralegal Manual for Child Abuse Cases*. Manila: Children’s Legal Bureau, 1998.
- Community Law and Development Centre, http://www.nadcao.org.za/index.php?option=com_content&task=view&id=6&Itemid=39 (accessed October 24, 2006).
- Dulo, Enricah A., and Pamela C. Tuiyott, *Promoting Women’s Human and Economic Rights in Rural Kenya—The Case of Paralegals in Kenya*, Washington, DC: The International Bank for Reconstruction and Development, 2004.
- Golub, S., *Beyond Rule of Law Orthodoxy: The Legal Empowerment Alternative*, Washington, DC: Carnegie Endowment for International Peace, 2003.
- Hriptievschi, N., “Project on Reforming Legal Aid in Mongolia,” (internal memo), Budapest: Open Society Justice Initiative, 2005.
- Khmer Institute for Democracy, *Training of the Trainers Program*, Phnom Penh: Khmer Institute for Democracy, 2004.
- Konditi, L., *Women: Their Community Their Rights: A Handbook for Paralegal Education*, Kenya: Education Centre for Women in Democracy, 1999.

- Kover, A., *Enhancing the Roma Minorities' Legal Awareness in Hungary: Teaching Law and Human Rights and Democratic Participation in Roma Schools and Communities: Legal Consultation and Advocacy Program through Paralegals*, Budapest: Open Society Justice Initiative, 2004.
- Kover, A., ed., *Paralegal Training Curriculum Development Workshop Handbook*, Phnom Penh: Paññasatra University Legal Clinic and Khmer Institute of Democracy, 2005.
- Maru, V., "Between Law and Society: Paralegals and the Provision of Primary Justice Services in Sierra Leone and Worldwide," in *Yale Journal of International Law*, 31:427-476, New Haven: Yale University Press, 2006.
- McQuoid-Mason, D., *Assessment of Legal Aid in the Criminal Justice System in Malawi: Final Report for Penal Reform International*, (internal report), London: Penal Reform International, 2006.
- McQuoid-Mason, D., *Community Law and Rural Development Centre*, Durban, South Africa: Community Law and Rural Development Centre, 2006.
- Medina, C.P., "Legal Aid Services in the Philippines," Public Interest Law Institute, http://www.pili.org/index.php?option=com_content&view=article&id=156&Itemid=95, (accessed March 20, 2007).
- National Federation of Paralegal Associations, "General Information about Paralegals," www.paralegals.org, (accessed August 12, 2005).
- Nay, D., *Semester Report, Citizens Advisory Project, 1 January–31 June 2004*, (internal memo), Phnom Penh: Khmer Institute for Democracy, 2004.
- NetMBA, "SWOT Analysis," www.netmba.com, (accessed April 10, 2007).
- Ohm, Frans, "Reforming Primary Legal Aid in the Netherlands," presented at Second European Forum on Access to Justice, February 24–26, 2005.
- Open Society Institute–Moldova, *Report on Primary Legal Aid Needs Assessment of the Population from Remote Rural Communities*, draft report, Open Society Institute–Moldova, 2005.
- Open Society Forum–Mongolia, *Legal Guide (Methodology)*, draft manual, Open Society Forum–Mongolia, 2006.
- Otto, M., *Community Legal Advisor Daily Evaluation Form*, Phnom Penh: Bridges Across Borders Southeast Asia, 2005.
- Paññasatra University of Cambodia, *Clinical Legal Education Program Handbook*, Phnom Penh: Paññasatra University of Cambodia, 2005.
- Paralegal Advisory Service, *Energising the Criminal Justice System in Malawi*, Lilongwe, Malawi: Paralegal Advisory Service, 2004.
- Paralegal Support Network, *Manual for Paralegal Trainers*, Nairobi, Kenya: Paralegal Support Network, 2005.
- Rekosh, E., K.A. Buchko, and V. Terzieva, eds., *Pursuing the Public Interest: A Handbook for Legal Professionals and Activists*, New York: Columbia Law School and Public Interest Law Initiative, 2001.

- Roma Civil Rights Foundation and Legal Clinics and Street Law Programs, “Training and Employment of Equal Chance Professionals,” presentation at Transnational Equal Community Conference, 17-21 November 2006, Budapest.
- Sesay, D., “Tips for Community-Based Paralegals,” (internal memo), Freetown, Sierra Leone: Timap for Justice, 2006.
- Street Law, Inc., *Elements of Lesson Design*, Washington, DC: Street Law, Inc., 1999.
- Street Law, Inc., *Guidelines for Preparing Curriculum*, Washington, DC: Street Law, Inc., 1999.
- Street Law, Inc., *Teaching Methods*, Washington, DC: Street Law, Inc., 2000.
- Tan, M. C., ed., *Basic Paralegal Training Module: A Paralegal Trainer’s Handbook*, Manila: Paralegal Training Services Center, 1996.
- Tibbitts, F., *Kampong Chan notes*, (internal notes from visit to Kampong Chan, Cambodia, with Paññasastra University Clinic paralegal program), March 7, 2005.
- Tibbitts, F., *Roma Paralegal Training Project: Street Law Foundation, Hungary*, (case study prepared for Open Society Justice Initiative), 2005.
- Tibbitts, F., and E. Keen, *Adapting Lessons for Different Learners*, Cambridge, MA: Human Rights Education Associates, Inc., 1999.
- United Nations Development Programme, *Handbook on Monitoring and Evaluation for Results*, New York: United Nations Development Programme, 2002.
- United States Agency for International Development, “Success Story: Raising Awareness of Malawian Rights, www.usaid.gov/stories/malawi/ss_malawi_law.html (accessed on March 20, 2007).
- Werner, D., and B. Bower, *Helping Health Workers Learn*. Berkley, CA: The Hesperian Foundation, 1995.

นักกฎหมายชุมชนสามารถเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังเพื่อความยุติธรรมได้ ในการให้ความช่วยเหลือแก้ไขข้อพิพาทต่างๆ และสร้างเสริมศักยภาพแก่ลูกความและชุมชนโดยรวม นักกฎหมายชุมชนซึ่งใช้ชีวิตและทำงานอยู่ในชุมชน ใช้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม วิธีการทางเลือกต่างๆ ในการแก้ไขปัญหา เช่น การไกล่เกลี่ย และการให้การศึกษแก่ชุมชนเพื่อช่วยเหลือคนยากจนและคนชายขอบในการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายของพวกเขา

นักกฎหมายชุมชนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในประเทศที่อยู่ในระยะเปลี่ยนผ่าน หลังความขัดแย้ง และกำลังพัฒนา โดยใช้ค่าจ้างน้อยกว่าทนายและสามารถทำงานได้รวดเร็วกว่ากระบวนการทางกฎหมายปกติ อย่างเช่น ในประเทศเซียร์ราลีโอน ที่มีผู้พิพากษาเพียง 10 คนและทนายความประมาณ 100 คนเท่านั้นสำหรับดูแลปัญหาด้านกฎหมายให้กับประชากรจำนวนกว่าสามล้านคน นักกฎหมายชุมชนได้ทำการช่วยเหลือแก้ไขข้อพิพาทเรื่องที่ดิน เจรจาข้อตกลงในการหย่าร้าง และตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ที่สำคัญคือ นักกฎหมายชุมชนสามารถให้การศึกษแก่ทั้งชุมชนเกี่ยวกับสิทธิของพวกเขา กระตุ้นสำนึกและความตื่นตัว และช่วยให้พวกเขาเรียกร้องจากรัฐบาลได้

คู่มือฉบับนี้รวบรวมข้อมูลในทุกแง่มุมเรื่องการก่อตั้งและดำเนินงานโครงการนักกฎหมายชุมชน ตั้งแต่การประเมินความต้องการของชุมชนไปจนถึงการฝึกอบรมนักกฎหมายชุมชนและการแก้ปัญหาความยุติธรรม มีตัวอย่างกรณีศึกษาหลักสูตรฝึกอบรม แบบฟอร์มสำหรับลูกความ และเอกสารต่างๆ ที่ดึงมาจากโครงการนักกฎหมายชุมชนในประเทศกัมพูชา ฮังการี ฟิลิปปินส์ เซียร์ราลีโอนและที่อื่นๆ *นักกฎหมายชุมชน: คู่มือปฏิบัติ* น่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ประสงค์จะเริ่มโครงการนักกฎหมายชุมชน พัฒนาปรับปรุงโครงการ หรือเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับนักกฎหมายชุมชนและการสร้างเสริมศักยภาพทางกฎหมายให้กับคนยากจน

OPEN SOCIETY
FOUNDATIONS